

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

BAŞLANGICINDAN BUGÜNE

TÜRK HİKÂYE ANTOLOJİSİ

TÜRK HİKÂYE ANTOLOJİSİ

ELİFÇAK
ENGİNLER

KILRAV

BAŞLANGICINDAN BUGÜNE

TÜRK HİKÂYE ANTOLOJİSİ

Hazırlayanlar:

**YAŞAR NABİ - MUSTAFA BAYDAR -
M. SUÑULLAH ARISOY**

V A R L I K Y A Y I N E V İ
Ankara Caddesi, İstanbul

BÜYÜK ESERLER KİTAPLIĞI : 116

Varlık Yayınları, sayı : 1333
İstanbul'da Ekin Basımevi'nde basılmıştır.
Kasım, 1967

BAŞLANGICINDAN BUGÜNE

**T Ü R K
H İ K Â Y E
A N T O L O J İ S İ**

Ö N S Ö Z

Roman gibi küçük hikâyenin de edebiyatımıza girişi sanat hayatımızın Batıya yönelmesiyle başlar. Sanatı yalnız nazım hünerlerinde bulan Divan Edebiyatımız mensur hikâyeyi tanımamıştır. Bununla birlikte, daha 15. yüzyılda Dede Korkud gibi büyük bir hikâye ustası yetiştiren Türk halk dehası, bu alanda, masal türünde de olsa güzel ve canlı örnekler vermekten, atalardan kalma hikâyeleri ağızdan ağıza, zamanımıza kadar ulaştırmaktan geri durmamıştır. Folklor alanına giren bu yüksek değerli mirastan seçmeler yapmayı başka bir fırsata bırakarak, Batı anlayışıyla hikâye türünde düzenlenmiş edebiyatımızın kalburüstü değerlerini, en güzel örnekleriyle, bir ciltte toplamayı yararlı bulmuş ve bu maksatla Hüseyin Rahmî'den Orhan Kemal'e kadar belli başlı hikâyecilerimizin eserlerini biraraya getiren bir cildi "Türk Edebiyatının En Güzel Hikâyeleri" adı altında 1947 de yayınlamıştım. Kitabın önsözünde şöyle diyordum:

Bizde, bugünkü anlamıyla ilk hikâyeyi yazanın kim olduğunu araştırmak merakla değer. Ama edebî bir araştırma yapmak konumuzun dışında kaldığı için yalnızca hikâyeciliğimiz üzerine, genel nitelikte, birkaç söz söylemekle yetineceğiz.

Halk arasında roman ve hikâye zevkini yaymakta Ahmet Mithat Efendi'nin büyük hizmetini saygı ile anmadan geçemeyeceğiz. Bu yorulmak bilmez halk yazarı yığın yığın eser vererek doğmakta olan Türk hikâye sanatına, üzerinde tutunabileceği bir temel hazırlarken, sanat ölçüsünde ve özeninde pek kayıtsız davrandığı için

kendi eserlerini çok kısa ömürlü olmaya mahkûm etmiştir.

Samipaşazade Sezai'nin hikâyeleri sanat değeri bakımından daha ağır basar. Ancak gerçek anlamıyla hikâyenin edebiyatımıza Halit Ziya ile girmiş olduğunu söyleyebiliriz. Halit Ziya Uşaklıgil büyük romanları yanında pek çok küçük hikâye yazdı. Yapmacıklı bir duyarlılığı pek ileri götürmesi, gereksiz ve biraz da zorlanmış üslûp süslerine çok yer vermesi yüzünden bu hikâyelerden çoğunun bugün artık okunmayacak hale geldiği ne kadar doğruysa hikâyelerinin bazılarında usta bir yazarın bütün özelliklerini gösterdiği ve çağdaşları üzerinde derin etkileri olduğu da o kadar doğrudur. Halit Ziya, süslü ve özentili deyişle kendine özgü hikâyeler yazıyorsa, bir yandan da Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ahmet Mithat'ın eserine devam ederek, hiç ekilmemiş toprakları işliyen bir çiftçi gibi, sanatı en geniş halk tabakalarına mal etmeye çalışıyordu. Ama bu alanda, ne yazık ki ustasının hatasına düşerek, sanatı gereği kadar ciddiye almadı.

Bu iki ustanın ardından gelen kuşakta sözünü ettiğimiz bu iki akımı, çok hafiflemiş bir halde de olsa, gene görüyoruz. Mehmet Rauf, Halide Edib, Yakup Kadri gibi sanatçılar üslûp hikâyeciliğinde daha sade bir dille çok daha güzel örnekler verirlerken, Ömer Seyfettin, Refik Halit, F. Celâlettin gibi yazarlar da halkın diliyle halkın konularını işlemeye çalışıyorlardı. Bu iki akımın en başarılı sentezini, sonradan, Reşat Nuri Güntekin yapacaktır.

Artık hikâye sanatımızın temeli sağlam bir şekilde atılmıştı. Bununla birlikte sanılmasın ki genç kuşaklar için yapılacak bir iş kalmamıştı. Tam tersine. Diyebiliriz ki hikâyeciliğimiz asıl genç sanatçıların elinde en yüksek düzeyine erişmiştir. Bir kere, hikâye, bir olayı başından sonuna düpedüz anlatmak basitliğinden kurtarılmış, çağdaş dünya edebiyatına mal olmuş en çeşitli hikâye türleri, genç fakat usta kalemlerin elinde, büyük bir başa-

riyle edebiyatımıza mal edilmiştir. Hattâ iddia edilebilir ki bir Sait Faik'in eserinde, hikâyeciliğimiz, ilk defa olarak gerçek hisliğini kazanmış ve yepyeni bir anlatış düzeyine erişmiştir.

Yirmi yıl önce yayınlanan ve 1954 de ikinci basısı yapılan sözünü ettiğimiz antolojimiz ancak doğumları 1910 dan önce olan hikâyecileri kapsıyordu. Oysa zamanla hikâyecilerimizin safları durmadan sıklaşıyor ve bunlar arasında yeni değerler kendilerini kabul ettiriyorlardı. Böylece ortaya çıkan eksikliği gidermek için Mustafa Baydar arkadaşımızdan 1910 dan sonraki doğumlu hikâyecilerimizden bir antoloji hazırlamasını rica ettik ve bu kitap "Yeni Türk Hikâyecileri Antolojisi" adıyla 1956 da yayınlandı. Ancak, aradan geçen onbir yıl içinde hikâyeci kadromuz yeniden genç sanatçılarla zenginleşmişti.

Her ikisi de tükenmiş olan bu iki cildi biraraya getirerek yeni bir hikâye antolojisi yayınlama kararını verirken, bu eksikliği de gözönünde tutarak, en yeni kuşağın da eklenmesiyle boşluğun doldurulmasını arkadaşımız M. Sunullah Arısoy'dan rica ettik. O da bu eserin son bölümünü hazırlayıp getirdi bize. Böylece ortaya çıkan bu kitabın, bugün ciddi bir hikâye antolojisine duyulan ihtiyacı karşılayacağını umarak onu okurlarımıza sunuyoruz.

Y. N. N.

Not : Hikâyelerin sıralanmasında yazarların doğum tarihleri esas tutulmuştur.

I. B Ö L Ü M

1864 - 1910

H a z ı r l ı y a n :
Y A Ş A R N A B İ

Hüseyin Rahmi Gürpınar

(17.8.1864 - 8.3.1944)

Doğ. ve Ölm.: İstanbul

Hüseyin Rahmi Gürpınar, romanımıza realizmi ilk getiren olmuştur.

Mülkiye'yi bitirdikten sonra bir süre memur olarak çalışmış, 1908'den sonra da asıl meslek olarak edebiyatı seçmiş, çalışmaktan geri durmamış, elliye yakın eser vermiştir. Gazete sayfalarında kalarak kitap haline gelmemiş yazıları da çoktur.

Hüseyin Rahmi, en çok roman alanında çalıştı. Eserlerinde her zaman aynı gücü gösteremedi; aynı eser içinde en canlı sayfalardan sonra zevksiz bir gazete makalesini andıran bölümlerin yer aldığı da çoktur. Bu ölçsüzlük kusuru ve üslup özensizliği yüzünden yaşayacak güfte eserlerinin sayısı çok değildir. Bunların arasında Mürebbiye (1897), Metres (1900), Şırpsevdi (1900) anılabilir.

ECİR VE SABİR

Çocuğun cenazesi evden çıkarılırken validesi Behiye hanım "Ah yavrum Cemal'im... ananı babanı bırakıp da nerelere gidiyorsun?.." figanı sineşikâfiyle avazı çıkabildiği kadar bağırdı. Akûsi muztaribanesi duvarlara tesir eden bu canhıraş feryatlar, kalbi maderanesinde çıra gibi iştialini hissettiği zahmı âteşe, o cerihai firkate devasaz olamadı... Bişuurane bir şiddetle etrafına saldırarak birkaç cam kırdı; haykırmaktan sesi kısıldı. Nihayet yere düştü, bayıldı.

Behiye'yi o hali elîm içinde gören validesi Şekûre hanım, artık torununun ye'si mematını biraz unuttur gibi olarak hemen kızının yanına koştu. Gelen bir iki komşunun, aşçı kadının muavenetiyle Behiye'ye limon koklattı. Ağzına çiçek suyu döktü. Göğsünü çözdü... Kollarını uğuşturdu. Bedbaht valide, azıcık gözlerini açtı. Etrafına toplananlara göğsünü gösteriyor, evet işte orada, eliyle işaret ettiği yerde gayri kabili intıfa bir ateş feveran ettiğini anlatmak istiyor. Şallar içinde bayramlık kırmızı fesi başında şimdi kapıdan çıkarılan, omuzların üzerinde kuş gibi uçurulan o küçücük tabutun arkası sıra koşmak, onunla beraber toprağa gömülmek arzusunu kısık sesiyle ifhama uğraşıyordu.

O nevhaları arasında diyordu ki:

— Vah Cemal'im!.. Ah yavrum bu sene büyük tövbenin on sekizine kadar yaşayaydı, beşini bitirip altısına basacaktı... Ne oldu bilmem ki? Kimlerin nazarı değdi? İlâhi gözleri çıksın... Yavrucağım bir haftalığına uğradı.. Bir ateş, bir nöbet, hekim, ilâç... hoca, nefes deyinmeye kadar a dostlar, uçtu elimizden gitti. Ah cennet kuşu yavrum, Allah bana ayân etti. Benim içime apaşikâ-

re doğdu. Ama ben dedim. Mektebe başladığı günü başına elmasları taktım. Göğsüne şalı bağladım. Ne yaraştı. Ne güzelleşti, Hanım... O ahu gibi gözler, kıvrır kıvrır kirpikler... Pembe pembe, ebru ebru yanaklar... O günü yavrumu öpüp koklamağa doyamadım. (İki tarafına sallanarak) işte o zaman dedim, bu oğlan bu güzelliğiyle, bu aklıyla yaşamaz, dedim. Yavrumu o süsüyle, o şanıyle "Âmin" günü "payton"un içinde görenler hep maşallah dediler. Şu yukarıki odada hocanın önüne diz çöktüğü vakit "Rabbiyesir"i ezberinden su gibi yanlışsız okudu idi..

Komşulardan biri:

— Sus, kardeş, o çocuk değildi, artık bir şeydi. Büyüyeydi akılda Eflâtunu geçecekti. İşte öyle akıllılar yaşamaz ki.. Hani bir gün, elmasım, aklına geliyor mu? Basma değiştirmek için çarşıya gitti idik. O yavrucağız da beraberdi. Biz bir türlü dükkânı bulamadık, canına bin rahmet... Rahmet ne ya, o zaten cennet kuşu; makamına gitti, bile, Cemal'im, basmacı Rumu görünce bizden evvel "İşte anne bu!" demedi miydi?

Diğer bir kadın — Akıllıydı, akıllıydı.. a yok hanım çok akıllıydı. Aklımdan hiç çıkmaz. Ben bir gün evin kapısı önünde küfeciden çalifasulyası alıyordum; herife çeyrek bozdurdum. Nasıl oldu bilmem. Hesabı karıştırdık. Galiba ben heriften yetmiş para istiyordum. O bana doksan para veriyordu: "Ayol hiyle etme. Benim senden alacağım yetmiş para, bana niçin doksan para veriyorsun?" diye haykırdım. Fasulyacı da "A hanım, hiç aklın yok mu? yetmiş para ile doksan paranın hangisi ziyade?" dedi, benim de zihnim karıştı; doğrusunu birdenbire bulup çıkaramadım. O aralık kapının önünden yavrum, ah Cemal'im... (altı yedi kadın hep bir ağızdan: ah Cemal'im) geçiyordu. Yavrumu çağırdım. "Oğlum, şu herif beni aldatacak. Yetmiş para ile doksan paranın hangisi büyüktür?" dedim. O küçücük gözlerini yüzüme dikti, biraz düşündü. "Yetmiş para büyüktür" cevabını ver-

di. Sonra ben de “Ben biliyorum zahir, şu çocuk olmasa beni aldatacaksın” tekdiriyle herifi savdım.

En yüksek ses, validei firkatzedenin olmak, komşu hanımların inceli kalmalı refakat giryeleri de buna inzimam etmek üzere bir saat kadar böyle Cemal’in tadadı mahasiniyle yaş döküldü. Feryat edildi. Biraz senalara hiffet, gözyaşlarına sükûn gelmek üzere iken beş altı yaşındaki çocuğunu elinden tutmuş bir komşu hanım daha zuhur etti: Odaya girer girmez hazırundan bir kadın yeni gelene elindeki çocuğu işaret ederek:

Ayol Mehmed’i niçin getirdin? O, Cemal ile kırklı değil mi? Şimdi Behiye hanım görecek, meraklanacak, yine feryadı ayyuka çıkacak; zavallı kadın biraz susar gibi olduydu.

Yeni gelen kadın — Ne yapayım kardeş, kime bırakayım? Evde kimse yok ki. Bizimki (eliyle cenazeyi işaret ederek) oraya gitti. Kaynanam evde ama.. o artık insandan sayılmıyor ki.. yerinden kalkamıyor. Sahi midir yoksa inadına mı yapar? bilmem ki.. Yine bu gece ne döşek kaldı ne yorgan.. Başıma geleni anlatsam kırk yıl bitmez.

Öteden Behiye hanım Mehmedi görerek validesinin elinden çekip alır. Bağına bastırarak yine üst perdeden:

— Ah yavrum Cemal'im! Bununla kırklıydı.

Çocuğu öper. Bütün ye’si maderanesi kuvvete inkıpla kollarına sereyan etmiş gibi Behiye bağıra bağıra Mehmedi göğsü üzerinde sıkıştırınca neye uğradığını bilemeyen biçare çocuğun bütün kanı çehresine hücum eder. Gözleri fincan gibi büyür. Behiye hanımın “Ah Cemalim” figanı nevmidanesine kucağındaki Mehmedin şiddeti tazyikinden “Aman anne ben de ölüyorum” feryadı muhikanesi karışır. Behiye yine kameti matemini azıstırır. Bayılmak derekelerine gelir. O aralık ne yaptığını bilmez bir halde kucağındaki Mehmedi bohça gibi kaldırıp karşıya fırlatarak:

— Benimki benden gitti. Besleyemedim öldü. Alla-

hın emri böyle imiş ne yapayım? Ellerinki yaşasın. Valah hased etmem, güle güle büyüt kardeş.

Mehmet fırlatılınca başını mindere çarpar. Kadının tazyiki mateminden kurtulduğu için çocukcağız, artık sevincinden kafasının acısını hissetmiyerek validesine sokulup sorar:

— Anne, Behiye hanıma ne oldu böyle?

Validesi usulcacık kulağına:

— Cemal öldü de.

— Cemal öldü mü? Öldüyse nereye götürdüler?

— Sus canım. Mezarlığa götürdüler.

— E orada ne yapacaklar

— Şimdi ağzını koparırım. Mezarlıkta ölüyü ne yaparlar? Gömerler.

Mehmet bir ağlama tutturarak:

— Anne ben ölürsem beni gömmesinler, istemem, istemem.

Karşıdan bu muhavereyi işiten Behiye hanım avazı çıkabildiği kadar üç dört defa haykırarak:

— Ah eşlerim, dostlarım, benimkini gömdüler. İşte o kara topraklara soktular. O pamuk gibi oğlan nerelerde? yerlerin altında, hay.. hay..

İhtiyar bir kadın:

— Kızım Behiye, kendini o kadar harab etmek iyi değildir. Allahın emrine razı değil misin? Cenabıhak onu senden ziyade seviyormuş, aldı, ne yapalım? Elden ne gelir?.

Diğer bir kadın:

— A hanım!.. Dokunmayınız ağlasın.. Ağlamak iyidir. İçinin zehri akar, Naciye öldüğü vakit ben tıkan-dım, bir türlü böyle ağlayamadım da sonra Hüda dağı gibi karnım şişti. O zaman bizimki Hallaç Hocaya göster-di. “Gözlerinin zehri karnına akmış” dedi. A! validedir, canı yanıyor. Şimdi onun yüreği çıra gibi parlar şöyle.. A, lâkırdı mı bu? Bağır kardeş, bağır, içinin zehri boşansın; sonra kutukler gibi şıgırsın.

Diğer bir kadın:

-- A hanım! Ağlama öğüdünü verme öyle. Ölüye ağlamak günahtır. Bunun kitapta yeri var. Sen Kızıltaş'ta Gümüşselvinin vaizini dinlemedin mi?

Bu matemzede valideyi teselli için "Allah ecir sabır versin" demeğe gelen kadınların üç dört gün arkası kesilmez. "Ecir ve sabır" kelimatının medlûllerine bakılırsa gelenlerin vazifei taziyeti ağlayanı susturmak olacağına şüphe yokken bilâkis girye ve figana teşvik edenler görülür; her yeni gelenin taziyeti cedidesiyle Behiye hanımın cerihai teessürü tazelenen tazelenen biçare kadının bir hafta zarfında o kadar gözyaşı döker ki artık gudedi ayniyesinde sermayei dümu kalmaz. Gözleri kurur; fakat gelen kadınların tarzı taziyetlerine karşı ağlamamak mümkün değil ki... Ödüksüz suallere, firkati müebbedeye uğramış bir valideyi çıldırtacak neviden tesellilere mukabil ağlamamak kabil olamayacağını, kabil olsa da ayıp olacağını görür.

Bu birinci haftada konunun komşunun taziyeti biter. Şimdi çocuğun vefatını geç haber alan uzaktaki ehibbaya sıra gelir. Bait semtlerden, hattâ deniz aşırı yerlerden her gün bir iki kafile kadın zuhur eder. Her ne kadar çocuğun vefatı üzerinden sekiz on gün geçmiş ise de son gelenler vakayı yeni duymuşlar... Onlar için hâdise taze demek.. Ne kadar bağırır çağırırlar, izharı teessürde ne derece şiddet gösterirlerse kendilerini o nisbette isbatı meveddet etmiş addiyle daha sokak kapısından girer girmez:

— Gelemediğimiz için bizi affedin, vallah yeni duyduk. Ah kardeş! O tombul oğlan, şuralarda koşup gezen o güzel Cemal.. gitti ha! Aman, aman sus.. Söylemeğe insanın dili varmıyor. Vah, yavrum!

Bu şiddeti teessürün kalplerde uyandırdığı amik bir rikkatle hanım hanımın, hizmetçi hizmetçinin boynuna sarılır. Gelenlerin derecei hususiyet ve samimiyetlerine göre evvelâ bir matem öpüşmesidir başlar. Müteakıben

gözyaşları birbirine karışarak vaveylâya girişilir. Bu sokak kapısı faslı.. Bunun mâbadi müessiri yukarıda itmam edilir. Birkaç gün de bu suretle geçer. Fakat artık Behiye hanımda ağlayacak hal kalmaz. Avurdu avurduna geçer. Biçarenin sıhhatinden validesi, zevci endişeye düşerler. Etibbaya müracaat olunur. Doktorlar Behiye'nin katiyen ağlatılmaması, gezdirilmesi, tahfifi teessürüne uğraşılması, hasılı çocuğun acısını unutmaması esbabına tevessülü tavsiye ederler. Şekûre hanım elân ardı kesilmeyen "ecir ve sabır" cıların önüne çıkarak, Behiye'nin yanında artık "ecir ve sabır" sözü etmemeleri, ölen çocuktan asla bahsolunmaması lüzumu doktorlar tarafından şiddetle ihtar edildiğini söyler, bu tenbihi hilâfında harekette bulunacakların Behiye'nin yanına çıkmamalarını rica eder. Fakat kadınların hepsine söz anlatmak kabili mi? İkisi rica, istirham dinlerse üçü kulak vermez. Yine bildiğini söyler. Böyle bin tenbih, istirham ve ihtar ile Behiye'nin, artık hasta düşen o zavallının yanına çıkarılan kadınlar Şekûre hanım biraz odadan ayrılır ayrılmaz evvelâ birbirlerine:

— Yavrucak tosun gibiydi. Acaba ne oldu? Hangi hastalığa tutuldu? Ah sormağa da bir türlü dilim varmaz ki.. Ah nasıl varsın kardeş, öyle gürbüz çocuk... E, bir varmış bir yokmuş dünyası bu.. Hastalık gelince cı-lıza, gürbüze bakar mı?

Behiye, kurumuş dudaklariyle bu suallere cevap vermeğe uğraşarak:

— Evet tosun gibiydi, şuralarda geziyor, koşuyordu. Bir akşam mektepten geldi. Başcağızını dizime dayadı. Baktım, yavrumun neşesi yok. O gece yemek yemedi. Anne, üşüyorum, dedi. Örttük, bastırdık; sonra vücudunu bir ateş sardı, gaseyanlar başladı. Nesi varsa hanım başcağızında idi. Yavrucak hep başını, alnını gösteriyordu. Gözleri çakmak çakmak oldu. Aklımız başımızdan gitti. Hekim, hoca, buzlar, karlar, ilâçlar... Hastalığın haftasında niydi ne idi, kardeş, bir akşam ağzına ilâç ve-

riyordum, ah analar başından ırak, dostlarıma Allah göstermesin, düşmanlarıma da yazık. Yavrumun çehresi değişti. Ben ilâcı içiyor zannediyordum. Meğer o, çene atıyormuş. Uçtu, hanım, gitti yavrum. Ah Cemalim.

Hikâyenin bu noktasında gûya Cemal o dakikada yeniden teslimi ruh etmiş gibi yine vaveylâ başlar. Şekûre hanım odaya koşar ama ekseriya kızını bayılmış bulur.

Behiye'nin validesi böyle rica ve istirhamla kadınlara söz anlatmak kabil olamayacağını görerek son tedbir olmak üzere gelenleri Behiye'nin yanına sokmadan evvel ölen çocuktan bahsetmiyeceklerine dair birer ikişer defa yemin ettirmek çaresine baş vurur. Fakat maatteessüf bu tedbiri de müsmir olmaz.

Böyle yeminler, ahıtlarla takyiden Behiye'nin yanına salıverilenler meyanında ahitşikenane harekete cüret edenler, yeminini bozanlar eksik olmadığı gibi sözünü tutacak kadar metanet gösterenler de, ölen çocuğa dair cehri değil fakat zımnî beyanı teellüm etmekten kaşla, gözle olsun o "ecir ve sabır" mânasını ifhamdan kendilerini bir türlü alamıyorlar, herhalde Behiye'yi ağlatıyorlardı.

Hâdiseyi vefatı en geç haber alanlar ecir ve sabır versin demeye şitapta tehhür etmiş olduklarını ahabplık, dostluk şanına bir türlü vermiyerek bu tehhürlerini affettirecek bir isticâl ile taziyete koşuyorlar. Sokak kapısından girince bunların istikbaline çıkan Şekûre hanım felâketdide kerimesi Behiye'nin keyifsizliğinden, binaenaleyh cennet kuşu Cemal'in hatırası fartı teessürünü mucip olduğu için artık onun yanında çocuğun vefatına dair kelime-i vâhîde ağza alınmaması hakkındaki etibbanın tenbihatı müekkide ve katiyesinden bahsederek gelenleri maalkasem birer birer zaptı lisana bilicbar kızının yanına sokuyordu. Odaya girilip te Behiye bu kadınlarla karşı karşıya gelince misafirler şu ziyaretten maksatları Allah ecir ve sabır versin demek olduğunu kalen değilse

de halen pekâlâ anlatıyorlardı. Behiye'ye initaf eden ilk nazarlariyle:

— Vah zavallı kadın, ne kadar bozulmuşsun? Hani yavrucağın? Çocukçağız şimdi senin âğuşu nermini nüvazişine bedel siyah katı topraklara mı gömüldü?

Evet sakın bir çehre ile bu meali müthişi pek âlâ ifham ediyorlardı. Behiye onların, onlar Behiye'nin yüzüne bakarak manidar, mağmumane nazarlarla bir kere bu tefhim ve tefehhüm vuku buldu mu firkatzede valide artık dayanamıyor, mukaddimeî girye olan ufaktan bir “hı hı” saliveriyor. Bu “hı hı” ya misafirler tarafından “öhö, öhö, öhö”lerle mukabele ediliyor. Sonra mendiller çıkıyor, iş fitili alıyor, bayağı küçük bir matem ediliyor. Artık limonlar, çiçek suları, kordiyaller teskini yeis ve helecanda bi-tesir kalıyordu. Hem bu matem bir matemî zımnî sayılıyor, sarihi değil, çünkü Cemalin ismi hiç kale alınmadı. Gûya misafir hanımlar nakzı ahdetmediler. Yeminlerini bozmadılar. “Allah ecir ve sabır versin” sözü alenen söylenmedi. Fakat ölmüş çocuğun bütün mehasini, ahval ve ef'ali yegân yegân tadat olunaydı elem-dide validesi işte ancak bu kadar ağlayabilirdi.

Şekûre hanım, bu suretle de matemî önünü almak kabil olmadığını görünce gelenlere kapıyı açmamağa karar verir. Aşçı kadın, küçük hizmetçi kız ve evde bulunan sairlerine, evvelâ pencereden bakarak gelenlerin ecir sabırcı olmadıkları anlaşılmayınca kapıyı açmamalarını sıkı sıkı emir ve tenbih eder. Fakat küçük evlerde böyle bir emrin infazı hükmü ne kadar müşküldür. İçeride cıvıl cıvıl kalabalık kaynarken kapıyı çalana o haneyi boş zannettirmek kabil olur mu? Aşçı, hizmetçi makulesi kadınlar bu emrin hükmünü yerine getirebilmek için bir iki defa eseri kiyaset gösterirlerse, üçüncüsünde emri de, tenbihi de yerli yerince unutarak bakmadan kapıyı aç-verirler. Korkulan şeyin vukuundan sonra akılları baş-

larına gelir.. "A, ben kapıyı açmıyacaktım; ama unuttum" derler. En büyük medarı mazeretleri de işte bu sözlerinden ibaret olur.

Biçare Şekûre hanım ne yaptı, nasıl hareket ettiyse kızını bu ecir sabırcıların derdi tesliyetinden kurtaramadı. Behiye'nin her gün ayıla bayıla hali gittikçe vehamet peyda etti. Nihayet çocuğun vefatından bir buçuk ay kadar sonra o haneden bir ikinci tabut daha çıktı ki bu da ecir ve sabrını yavrucağının karibi lahdinde aramağa giden, daha doğrusu taziyetçilerin ağlata ağlata öldürdükleri validei bedbaht idi.

Cenaze evden çıkar çıkmaz Şekûre hanım odunluğa iner. Kızının vefatından dolayı kendine en evvel ecir sabıra gelecek en hatırşinas dostuna acısına sabrolunmaz bir yara açmak için boylu boslu bir meşe sopası intihap eder.

— Hani senin Behiyen! Anasını, kocasını bırakıp ta nerelere gitti? Ah kara toprak neler alıyor! Zavallı Şekûre!.. Ne talihsiz başın varmış! Dayanılacak şey değil... Allah sana sabırlar versin! Ağla, ağla, içinin zehri aksın!

Feryadı taziyetiyle kapıdan içeri girenlerin başına gözüne indirerek bir kaçını ağırca yaralar.

Torununun, müteakiben kızının gaybubeti fartı teesürüyle Şekûre hanımın tecennün ettiğine hükmolunur. Ertesi günü mahallece lâzımgelen ilmühaber bittanzim biçare kadın darüşşifaya gönderilir.

Şekûre hanımın darbei intikamından tadacak kadar erken davranmağa muvaffak olamıyarak uzaklardan gelen taziyetçiler o hanede Allah ecir sabır versin diyecek, uzun uzadıya ağlatacak kimse bulamadıklarına çok meyyus olurlar. Mahzunen avdet ederler.

Henüz Behiye'nin vefatını işitemiyerek hâlâ mı hâlâ la Cemal'in ecir sabrı için gelenler vardı.

Bunlardan Behiye'nin vefatını, Şekûre'nin felâketini haber alanlar.

— Vah vah! Behiye ölmüş, anası da acıdan tımarhaneye gitmiş, acaba evde başka kimse yok mu? Bari aileden birini bulup ta, “Mevlâ ecir sabır versin” diyeydik...

Zemininde beyanı teessüf edenler de çok oldu. El'an taziyetçilerin arkası kesilmediğini zavallı Şekûre hanım tımarhaneden duyarak fartı hiddetle sonradan sahiden çıldırdı. Buna da kimse şaşmadı. Herkes hatuna hak verdi.

Halit Ziya Uşaklıgil

(1866 - 27.3.1945)

Doğ. ve Ölm.: İstanbul

Halit Ziya Uşaklıgil, Edebiyat ı Cedide hareketinin en büyük romancısıdır. Uşaklızadeler ailesindendir. Öğrenimini İstanbul ve İzmir’de yapmıştır. Çok genç yaşta edebiyatla uğraşmaya başladı. Fransızca’yı öğrendikten sonra bu dilden birçok yazılar çevirdi. Nedime, Bir Ölünün Defteri gibi tanınmış eserlerini yirmi yaşına varmadan yazmıştı. Servet-i Fünun yazı ailesine katıldı, bu dergide birçok yazıları, Mai ve Siyah ile Aşk-ı Memnu yayınlandı.

Halit Ziya, bankalarda çalışmış, Darülfünun’da profesörlük ve Sultan Reşat’ın mabeyin başkâtipliğini yapmıştır. Ömrünün son yıllarında, Kırk Yıl (5 cilt, 1936), Saray ve Ötesi (3 cilt, 1942), Acı Bir Hikâye (1942) dokuz ciltte, anılarını yazmıştır.

Halit Ziya, pek çok küçük hikâye yazmış, bunlardan çoğunu da onbir ciltte toplamıştır. Bir Yazın Tarihi (1900), Solgun Demet (1901), Bir Şi’r-i Hayal (1911), Sepette Bulunmuş (1920), başlıcalarıdır.

FERHUNDE KALFA

Ferhunde, küçük hanımla beraber büyümüşü. Beraber büyümüş olmak imtiyazı Ferhundeye ev halkı içinde hususî bir mevki, bir müstesna kader vermişti; birkaç kereler efendinin ağzından işitmişti ki Ferhunde evin bir kızı gibidir. Onun için Hasna'ya ne yapılırsa mutlaka bir ayni, biraz daha muhtazar, biraz daha hafif olarak Ferhunde'ye de yapılırdı; hiç olmazsa renk itibariyle bir karabet, bir müşahebet gözetilir, Hasna'ya bir bayram için meselâ pembe ipekten bir kumaş alınırsa Ferhunde için bir yünlü yahut bir basma, fakat herhalde pembe bir şey alınırdı ve bu Ferhunde için iktifa olunacak bir vicdan itminanı idi.

Onun için Hasna'ya görücüler gelmeye başlayınca Ferhunde gizli bir sevinç duydu; bu görücüler kendine de bir izdivaç mübeşşiri hükmünde idiler, mademki küçük hanımdan ayrı tutulmuyor. Görücüler geldikçe ona kanatlar takılır, merdivenlerden uçarak iner çıkar, yaşmakları, feraceleri almak vazifesini başkalarına bırakarak soluk soluğa koşar, küçük hanıma haber verir, giyilecek esvap hakkında uzun uzun mücadeleler eder, sonra bir aralık ortadan kaybolur, beş dakika sonra değişmiş olarak dönerdi. En mühim vazife onundu, misafirlere kahve verirdi ve bu rasime için Ferhunde kalfa da giyinir kuşanırdı.

Âdet etmişti; mutlaka esvabını küçük hanımınkine yakıştırmaya çalışırdı; bugün küçük hanım görücülere yeşil mantinlerle çıkacak öyle mi? Ferhunde derhal karar verirdi: o da tirşe basmalarını giyecek.

Sonra küçük hanım önde, Ferhunde kalfa arkada görücülerin huzuruna çıkılırdı. Kahveleri verdikten sonra

Ferhunde gider, tâ küçük hanımın sandalyesine muvazi bir yerde gözlerini indirerek, derunî bir hicap ile kızarak, tâ kalbinden gelen bir titreme ile elinde kahve tepsi, bekler, burada beş on dakika küçük hanımla beraber görücüye çıkmış bir kız hayatını yaşırdı.

Görücülerin yanından çıkılınca, helecan içinde, küçük hanımla beraber koşar, onunla odaya kapanır, küçük hanımın boynuna sarılır, zapta kuvvet bulunamamış bir sevinç coşkunuğu ile: "Çıldırдың mı? Ne oluyorsun? Kendine gel, Ferhunde!.." ihtarlarına rağmen öper, öperdi. İlk defalarında: "Ah bilsen, küçük hanımcığım, ne kadar sıkıldım!.." derdi. Sonraları "Artık alıştım, şimdi üzülmiyorum, artık gelin oluversen de..." demeye başlamıştı. O, mutlaka giden görücülerin kendisine de bir şeyler getireceklerinden, bu evin içinde dönen izdivaç meselelerinden kendisine de bir hisse isabet edeceğinden vicdanı bir kanaatle emindi. Bunu ne onun, ne başkalarının söylemesine hacet yoktu, bu o kadar tabii bir şeydi ki söylenmesi hattâ tabiiliğini ihlâl ederdi; mademki küçük hanımdan ayrı tutulmuyor.

Kendi güzelliğine itimadı vardı; hattâ görücüler gelmeye başladıktan sonra küçük hanımla kendi arasında mukayeseler kurar, nisbetler tayin eder, hesap neticesinde kendisine pek de iftihara medar olmayacak yekûnlar çıkarmazdı. Onun kısa kısa siyah, kaşları, yumuşakça küçük siyah gözleri, pek ziyade utandığı zaman donuk bir pembe tabaka altında dalgalanan kısmiri bir rengi, geniş omuzlar altında gittikçe darlaşan gövdesiyle hoş bir endamı vardı. Bütün bunları eski kırılmış bir aynadan aşırarak odasında ihtimamla muhafaza olunan el kadar bir parçada uzun uzun tetkik ederek hükmetmişti ki, Ferhunde Kalfa öyle yabana atılacak bir şey değildi. Yalnız küçük hanımın bir şeyini kıskanırdı; sarahatle tevil etmeksizin kıskanırdı: sarı saçlar... Kaşlara, gözlere, tene o kadar ehemmiyet vermezdi, kendisinde bunları karşılayacak kıymetler, mezyetler bulurdu, fakat saç-

lar... Ah, mümkün olsa onları değiştirmek, bu kara şeyleri sarı, sapsarı, sırma gibi yapmak mümkün olsa!..

Düğününe karar verildikten sonra ufak bir korku ile beraber sevinmekten hali kalmamıştı; hattâ bir gece farkında olmaksızın o korkuya lüzumundan ziyade nefisini teslim ettiğini birden hissedince silkinerek kendikendisini şiddetli bir azap ile hakikate davet etmişti: çığır kız! Çift düğün yapacak değiller a! Her şeyin sırası var.

Kıskanmıyor, aksine o beklenen sıra çabuk gelmek için herkesten ziyade o telâş ediyor, her sabah çarşıya çıkmak lüzumunu küçük hanımın hatırına o getiriyordu. Bu çarşı seferlerinde hanımlara o refakat ediyor, işlenmiş terlik kutuları, türlü türlü kumaş paketleri, sırmalı bohçalar, havlular, kollarının arasında biriktikçe bunların başkasına taşıtırılmasına müsaade etmiyerek kucağından taşan eşya ile hanımların arkasından koşuyordu. Bunları koltuğunun altında, göğsünün üstünde taşıdıkça, sıktıkça izdivaca nefesine bir yaklaşma hasıl oluyor, onlardan ruhuna bir hulya kokusu, bir saadet müjdesi geliyordu.

Böyle eve neler taşıdı! Terden yaşmağı yanaklarına sapışarak, yorgunluktan soluya soluya İstanbul'un bin köşesinden neler neler getirdi! Ve hep bunlar alınırken, beğenilirken kendisini, kendi düğününü düşünür, tabii bir insaf hissiyle mevkiini tayin, hulyalarını tadil etmekle beraber bunlardan, bütün bu kumaşlardan, işlenmiş şeylerden, gümüş evaniden kendisine de küçük kıtada, daha az, daha ucuz, daha sade bir çeyiz tertip ederek içinden, tâ vicdanının derinlerinden türlü emellere yol açardı: "Şundan ben de alayım, varsın biraz daha sade olsun", "Bunun elbette bir ucuzunu bulurum, ama daha küçük olacaktı, ne zararı var?" derdi.

Bunlar eve getirilip de herkes başına üşüşünce Ferhunde, bir ateş parçası kesilirdi. Elinden gelse bunları kimseye göstermiyecek, kimsenin el sürmesine razı olmayacaktı; bunlara bakmak, dokunmak hakkı, küçük hanımdan sonra yalnız kendisine münhasır hükmündeydi; onları herkesten kıskanır, esirgerdi.

Çarşıda refakat hakkını kimseye bırakmadığı gibi evde dikilecek, yapılacak şeylere de kimseyi karıştırmazdı; bir gece "Haydi! artık yoruldu, git de yat!" dedikleri için hüngür hüngür ağlamış, saatlerce matem tutmuştu.

Bir gün sofrada efendi ile hanım ufak bir fıslıttan sonra Ferhundeye bakarak ikisi de gülümsediler, onun yüreği oynadı, ihtiyarsız gözlerini indirdi.

O gece Ferhunde olmayacak vesileler icat ederek hep efendi ile hanımın yanına girdi çıktı, o gülümsemenin mânasına dair bir koku almak istiyordu. Kendi kendisine "Acaba ne var?" diyordu. Ne olduğundan âdeti emindi: "Acaba kim istiyor?" diyordu.

Ertesi sabah hanımın sesi işitildi: — Ferhunde seni efendi istiyor.

Az kaldı düşecekti, bir müddet cevap veremedi, bir hareket edemedi, dizleri titriyordu. Efendinin yanına girince gözlerini kaldırıp bakamıyordu, nihayet, işte o sadet müjdesini almak dakikası gelmişti!..

Efendi kesik kesik başladı: — Ferhunde! Sen Hasna ile beraber büyüdün, seni şimdiye kadar ondan ayrı tutmadım, sen de hepimizin memnuniyetini kazandın!..

Ferhunde nefes alamıyordu. Efendi devam etti:

— Şimdi Hasna yabancı bir eve gidiyor, orada yanında candan bir kimse bulunmayacak olursa pek ziyade sıkılacak. Nihayet düşündük, seni beraber göndermeğe karar verdik, işitiyor musun Ferhunde Hasna ile beraber gideceksin. Senden eminiz, ona nasıl sadakatle hizmet edeceğini pek iyi biliriz. Sonra, bir iki sene sonra,

hayırlı bir sırada da, elbet sen de mükâfatını görürsün, anlıyor musun, Ferhunde?

Ferhunde anlıyordu, ilerledi, efendinin eteğini öptü ve kalbinde azîm bir sevinçle çıktı; evet, seviniyordu. Şüpheli bir vaziyette kalmaktan elbet böyle açık bir vaad almak daha hayırlıydı. Bir iki sene sonra? Bir iki senenin ne ehemmiyeti var? Göz açıp kapayıncaya kadar sen geçiyor, "hayırlı bir sıra"dan maksadı da anlamıştı, kendi kendisine: "Ne olacak Küçük hanımın bir çocuğu olunca..." diyordu.

Bu vakadan sonra Ferhundeye bir başka hiffet geldi, o güne kadar ufak bir korkudan hali kalmamıştı, fakat bu defa işte emelinin ufkuna ciddî ve sarih bir ümit dikilmişti. Düğünde Ferhundenin şahsiyeti taaddüt etti, bir Ferhundeden yüz Ferhunde çıktı, her tarafta ona tesadüf olunuyor, her iş başında o görülüyordu. Bu düğün bir nevi onun düğününün mukaddimesi idi. Böyle sevinç ve telâş ile kalabalığın içinde koştukça kendisine de bir parça gelin oluyor nazariyle bakıyordu.

Ona hep cihazlık cariyeye sıfatıyla "Kalfa!.. Kalfa!.." diyorlar ve Ferhunde kalfa, etrafında yükselen bu ihtiram hitabı arasında bir iki sene sonra bir hayırlı sırada yapılacak olan düğünün başlangıç lezzetini bugünden duyarak düğün evini sevinç ve telâşiyle dolduruyordu.

Bu günden sonra bekleme devresi başladı. Doğrudan doğruya sormaya cesaret edemez, bir küçük istifsar kelimelerinin müdahalesiyle gizli emellerine nüfuz edilmesi ne sebebiyet vereceğinden ihtiraz ve sükût ederek beklerdi. Fakat günler, aylar geçiyor, hâlâ o beklenen şeyden bir haber gelmiyordu. Bir gün kızarak, utanarak her vakit her şey hakkında teklifsiz görüştüğü küçük hanımından bu defa sıkılarak sormaya cesaret etti: "Küçük hanımcığım, yapyalnız kaldık, bize ne vakit bir eğlence çıkacak?" Aldığı cevap hiç hoş değildi: "Aman Ferhunde, sen de, hiç yeni gelinliğimi bilmiyeyim mi?"

O gün Ferhundenin başına ağır geldi, dilim dilim li-

mon keserek kahveye batırdıktan sonra başına bağladı ve hep evin içinde akşama kadar böyle dolaştı. Artık zavallı kalbi isyan etmeye başlıyordu. Demek küçük hanım eskiyecek, ondan sonra çocuk doğuracak, daha sonra Ferhunde düşünülecek?

Artık titizleşiyor, olmayacak bahanelerle kavgalar icat ediyor, damat bey biraz yüksek sesle bir şey söylese yukarıya çıkıp saatlerle ağlıyordu.

Sabahları kalktıkça yatağının içinde oturur ve uzun uzun düşünerek düğünden beri geçen zamanın hesabını bulmaya çalışırdı. Kendi kendisine "Mevlûttan sonraydı, o sene yazın Kadıköyüne gittik, bir sene de Çamlıcada kaldık, şimdi yine yaz geliyor.." diye seneleri birbirine ekliyerek bir yekûn bulmak ister, sonra: "Üç sene.. üç sene olmuş.." nidasiyle hayret ederken birden bir şey kalbini kıvırırdı: "Bir sene de yazı burada geçirdik, demek dört sene oluyor. Dört sene! küçük hanım hâlâ yeni gelinliğini bilecek!"

O vakit küçük hanıma düşman olur, o sabah aşağıya indikten sonra bütün hizmetini ters bir tarafla, çatık kaşlarla görürdü.

Bir gün evin içinde bir yeni haber duyuldu: "Gelin hanım gebe imiş!" denildi. Ferhunde artık sıkılmadı, bu haberin sıhhatinden emin olmak istiyordu, küçük hanımına koştı ve tereddütsüz, açıktan açığa sordu; ona gülererek: "Galiba!" cevabı verildi.

Oh! Bu müphem cevap onu nasıl üzdü, günlerce, haftalarca uykusu kaçtı. Nihayet haberin sıhhati tahakkuk edince Ferhundeye büyük bir kalp istirahati, bir vicdan emniyeti geldi. Şimdi artık önünde meşkûk bir bekleme değil, malûm bir mühlet vardı.

Bütün eski faaliyetini, neşesini tekrar buldu, artık küçük hanımının yanından ayrılmıyor, gözünün içine bakıyor, o merdivenlerden inerken kollarına girmek istiyordu.

İlkide birde sorardı: "Daha ne kadar var, küçük ha-

nım?.. Şimdi sekiz aylık mı oldu? Daha bir ay var, tam otuz gün deseniz e!..”

Bu bekleyiş helecanı onu sarartıyor, kuvvetten düşürüyordu, artık bütün hayatı bir marazî asabiyet içinde hummalarla geçiyordu.

Çocuğu çıldırasıya sevdi, hemen bütün hizmetlerini üstüne aldı, hele çamaşırları yıkamak vazifesini herkesten esirgerdi. Zıbınlarını, gömleklerini çitiledikçe tâ çamaşırlıktan sesi işitilirdi: “Sevsinler de sevsinler! Kendine göre çamaşırları da varmış...”

Fakat bütün bu muhabbetlerle beraber çocuk kendisine bir müjde getirmekte gecikiyor, Ferhunde ninni söyleyerek beşiği salladıkça aylar da birer birer geçerek o eski senelere katılmaya gidiyordu.

O artık beklemez olmuştu, şimdi bir fütur başlangıcının hissiyatıyla emellerine bir atalet geliyor, ve ayakları gittikçe ağırlaşarak, endamı gittikçe çökerek evin içinde yorgun yorgun dolaşıyordu.

Ona artık Ferhunde kalfa denilmiyor, Sabit beyin dadısı deniliyordu. Bu unvan başka ağızlara da sirayet ederek yavaş yavaş Ferhunde dadı unvanıyla tanılır oldu ve bu sanki onu yirmi sene ihtiyarlattı.

Bir bayram günü çocuğu dadisiyle beraber büyük babasına gönderdiler. Dönüşte büyük efendi dedi ki: — Biraz dursan a, Ferhunde! Senin hizmetine artık mükâfat zamanı geldi.

O zaman efendi çekmecesinin kapağını açtı, kalemini baş parmağının tırnağında cıtlattı, bir kâğıt çekti ve düşünce düşünce, her kelime için kalemini dört beş kere hokkasına batıra batıra uzun uzun yazdı, tekrar okudu,

cebinden mührünü çıkarıp mürekkepledi ve ihtimamla kâğıda bastıktan sonra bu ameliyatı dikkatle takip eden çocuğa uzatarak: — Al, Sabit! dadına ver, artık rahat etsin.. dedi.

Ferhunde o dakikaya kadar anlamamıştı, efendinin bu sözü hakikati birden tefsir etmiş oldu. Teessüründen, sevincinden oraya yığılıverecekti. Çocuğun elinden kâğıdı alarak efendisinin ayaklarına kapandı.

Demek o kadar zamandan beri beklenen saadet dakikası gelmişti. Demek o artık gelin olabilecek ve şimdi aralarında birkaç beyaz tel fark olunan saçlarını, bu kara şeyleri sarı, sapsarı, sırma gibi yapmak mümkün olacaktı.

Bu akşam Ferhunde bu bahtiyarlık hücceti ile eve dönünce damat bey de buna kendi tarafından bir mükâfat hissesi ilâve etmek istiyerek:

— Ferhunde dadı, seni gelin etmek de benden. Sabiti çabuk büyüt, mektebe verelim de... dedi.

Ferhundenin bir müddetten beri yavaş yavaş sönen, küllenen emel ateşinin üzerinden bir rüzgâr geçmiş gibi oldu, bu kâğıt parçası bütün hulya kuvvetlerini ihya etmiş, tazelemişti. Onu sandıktan, bohçaların arasından çıkarıp öpüyor, derin derin esrarla dolu mealini düşünüyormuşçasına saatlerle bu yazılara bakıyordu... Sonra gider, gizlice bir aynada saçlarını muayene ederdi: Bir, iki, üç... oh! şimdi onlardan birçok vardı, fakat mademki boyayacak.

Sabitin mektep meselesi iki büyük mateme karıştı, büyük efendi ile büyük hanım birbirinin arkasından senelerce düğün ihtimallerinin önüne set çekerek aileyi matemde bıraktılar. Bu iki darbe Ferhundenin emellerinde son kuvvetleri de ezdi, artık bütün dünyaya, hattâ o kâğıt parçasına küstü. Geceleri yatarken düşünmeme-ye, hulya kurmamaya çalışıyordu. Şimdi zavallı kalbin-

de her şeyi fena gösteren bir acılık büyüdükçe Ferhunde'nin omuzları daha ziyade çökerek adımları daha ziyade ağırlaşarak şakaklarında gittikçe beyaz teller çoğalıyor-du.

Bir gece Hasna hanım tiz bir kahkaha ile odasından çıkarak telâşla Ferhundeyi çağırdı: — Dadı! Dadı!..

Şimdi Ferhundeye o da dadı diyordu. Ferhunde yan-larına çıkınca Hasna hanımla damat bey hâlâ gülüyor-lardı. Hasna hanım dedi ki: — Dadı! Haberin var mı? Senin kısmetin çıktı.

Ferhunde hayretle baktı, inanamıyordu: — A, inan-mıyor musun, dadı? İşte bey söylüyor, seni Sabitin lâla-sı istiyormuş.

Ferhunde hiç cevap vermedi, çevrildi ve dışarıya çık-tı. Kendi kendisine mırıldanırken arkasından işitiler: “Tamam! diyordu. Bekle bekle de lâlaya var...”

Ferhundenin lâlayı istemediğine kanaat hasıl olunca bütün kolculara, eve gelip giden kadınlara, komşulara haber verildi ki evde gelin edilecek bir çırak var. Bu gün-den sonra Ferhunde için yeni bir humma devresi başladı.

İzdivaç meselesi tekrar can bulmuştu, hattâ görücü-ler bile geldiler. Lâkin zaman geçiyor, beyaz teller sön-meyen bir inad ile çoğalıyor ve Ferhunde hâlâ bekliyor-du.

Bir gün Hasna hanım dedi ki: — Dadı! Bugün senin-le nereye gidiyoruz, biliyor musun? Sabit için kız bak-mıya.. Ferhunde şaşırdı. Nasıl? Sabit bey evlenecek ka-dar büyümüş müydü? O vakit kendi kendisine hesap et-ti: Sabit için yirmi ikisinde diyorlardı, düğünden dört sene sonra doğmuştu. Hasna hanım gelin olurken yirmi-sinde imiş, onun küçük hanımdan iki yaş büyük olduğu-nu söylerlerdi. Şu halde?.. Hesabı bulamıyor, bu sene-leri birbirine ilâve ederek o müthiş yekûnu keşfedemi-yordu: fakat tâ kalbinin içinde bir düğüm burkuldu.

Ferhunde bu düğünde de koşacak kadar kuvvet buldu. O kalabalığın arasında dolaştıkça bu defa “güveynin dadısı: güveynin dadısı” fısıltılarını işitiyordu. Bu gece odasına kapandı, senelerdenberi ihmal edilerek terkolunan o artık eskimiş, sararmış, yazıları donuklaşmış kâğıt parçasını çıkararak üzerine kapandı, ağladı, ağladı...

Bu düğün de geçmiş, aylar yine fasılasız zincirini sürükleye sürükleye Ferhundenin saçlarına bir kar tabakası daha ilâve etmişti. Bir gece yeni güveyi gelin dadılarını içeriye çağırdılar ve yalvarmaya başladılar: Evet, lâla elân rica ediyor, başlarının etini yiyor, âhir ömründe sükûn saatini onların lûtfünden bekliyor... İkisi de Ferhundeye sarıldılar, sarkık yanaklarını öptüler; beyaz, artık bembeyaz saçlarını okşadılar.

Ne iyi olacaktı! Onları salıvermiyeceklerdi; onlar yine burada oturacaklar, yeni çıkacak bebeğe bakacaklardı.

Gelin hanım gülerek: “Doğacak bebek namına değil mi, Ferhunde bacısı?..” diyordu. Evet, artık bu yeni unvana az bir zaman kalmış, birkaç ay sonra bebek çıkacak ve Ferhunde artık gelin olmaya ikna edilen Ferhunde, bu bebeğin bacısı olacaktı!..

Düğün günü bütün ev halkının ısrarına karşı duramıyarak Ferhunde süslendi, köşeye oturtuldu; nihayet işte gelin olmuştu. Fakat saçlarını sapsarı, sırma gibi yapamamış, yapmak istememişti; çünkü onlar artık siyah değil, beyaz, bembeyaz ipek gibi beyazdı...

Halide Edip Adıvar

(1884 - 9.1.1964)

Doğ. ve Ölm.: İstanbul

Halide Edib, kadın edebiyatçılarımızın, şüphesiz, en büyüğüdür. Üsküdar Amerikan Kız Lisesi'nde okuyarak küçük yaştan sağlam bir Anglosakson eğitimi aldı.

İlk yazıları, Halide Salih imzasıyla yayınlanan birtakım "mensure"lerdi. Sonradan babasının adını kullanarak Halide Edib imzasıyla romanlar, hikâyeler, makaleler yayınladı. Ziya Gökalp'in etkisi altında Türkçülük hareketine gönül vermişti. Mütareke devrinde Milli Mücadele lehinde yürekten çalıştı, Anadolu'ya geçerek milli savaş destanına katıldı.

Cumhuriyetin ilânından sonra kocası Adnan Adıvar'la birlikte, siyasal nedenler yüzünden İngiltere'ye gitti, 1938'e kadar orada yaşadı. Sinekli Bakkal (1936) romanını İngilizce yazdı, sonradan Türkçeye çevirdi. Bu eseriyle, yurdumuzda verilen ilk roman armağanını kazandı. (1942, C.H.P. Roman Mükâfatı).

Başlıca eserleri, Handan (1912), Kalb Ağrısı (1924), Ateşten Gömlek (1922), Zeyno'nun Oğlu (1928), ve Sinekli Bakkal (1936) dır.

HİMMET ÇOCUK

Elvanlarda ihtiyar bir kılavuz aldık. Köy kısmen yanmış, perişan, herkes fersiz ve şaşkın gözlerle kamyon denilen canavarın bilüzum gürültüsüne bakıyordu. Herkesin ruhunda sonu gelmeyen meşakkatin, açlığın, her günün gizli felâket ihtimallerinin yuğurduğu yeis ve lâ-kaydı vardı. Onun için kimse Uşak'a kadar gelmek istemiyordu. Parayı ne yapacaklardı? Ne alırdı ki? Yalnız zayıf yüzlü bir ihtiyar halsiz bir sesle:

— Ben İney'e kadar yolu biliyorum. Fakat beni Uşak'a götürürseniz ve bana orada bir okka tuz verirseniz gelirim, dedi. Akşam karanlığı basarken kamyon mı-rıldanarak, homurdanarak Anadolunun ıssız, yolsuz beyabanına daldı.

Kamyonda İstanbul gazetecileri vardı. Yunan ordusunun emsalsiz mezaliminin külleri ve facia sahnesi üstünde tetkikat yapacaklar, ben cephenin Yunan mezalimi raporunu hazırlarken onlar da ajansla Türkün felâketini dünyaya bildireceklerdi. Anadoluda hâkim, insan değil tabiattır. Kuytu ormanlar, bataklık ovalar, sarp keskin yokuşlar, sonra karanlık kımıldıyormuş gibi insanı keserek dondurarak esen acı rüzgârın ortasından bin bir zahmetle bilmem kaç saat geçtik.

İney, bir derenin yamacından kurşunî bir yangın harabesine inkılâp eden bir köydü. Kamyon gırlayarak, çırpınarak köyün yoluna girerken dünyada hilkati adem başlamış gibi etraf insan sesinden, hayatından âriydi. Yalnız bir sürü çakal acı acı, karanlık esiyormuş gibi dereyi yalayıp geçen rüzgârla hemahenk uluyordu. İçimden:

— Eyvah, köyden hepsi gitmiş, nasıl tahkikat yapacağız? diyordum.

Biraz sonra sağda bir kaya kovuğunda kızıl bir alevin önünde ısınan iki hâki gölgenin kımıldadığını gördüm. Karanlık dereye, kurşunî yangın harabesi olan yamaca vuran yegâne ışık bu ateş ve kamyonun yürüyen iki göze benzeyen fenerleriydi. Köprünün önünde şoför kocaman, âtil makineyi durdurmaya çalışırken önünde birkaç karaltı kımıldadı. Sonra ışığın beyazlattığı taşlı yolda siyah cübbeli, beyaz sarıklı, siyah sakallı bir adam, arkasındaki, henüz ışığın sahasına giremeyen karaltı halindeki arkadaşlarından ayrıldı. Hiç unutamıyacağım vazih bir sesle:

— Halide onbaşı, sizi biz İney istasyonunda bekliyorduk, dedi.

— Geleceğimizi nerden biliyordunuz?

— İstasyonda biliyorlar. Tahkik heyeti gelecek, dediler.

Bu sestен gazeteci arkadaşlar hemen harekete geldiler, kalem kâğıt çıkardılar, kamyonundan fırladılar, karaltılardan tahkika başladılar. Kaç ev yandı? Kaç kişi öldü?... Siyah sakallı adam yanıma geldi. Fenerlerin verebildiği ışıkla notlarıma yiyecek gibi baktı.

— Kaç ev mi? Bütün köy yandı. Kaç adam mı öldü? Sayısını Allah bilir. Eşkıya gelir öldürür, düşman gelir öldürür, yakar, soyar. Görüyorsunuz ya ne ev, ne yiyecek, ne giyecek var. Sen onları şimdi bırak, İsmet Paşaya başka şey söyle!

— Benim işim bunları yazmak.

Biraz daha hırçın ve sesi titrek:

— Senin işin bizim halimizi söylemek... Kaç ev yandı, kaç kişi öldü karnımızı doyurur, başımızı örtecek dam yapar mı? İsmet Paşaya söyle...

Sesinde hayat için mücadele edenlerin amiriyeti vardı; muti, sordum.

— Ne söyleyeyim?

-- Ev isteriz, rüzgâr bıçak gibi kesiyor, çocukların başını sokacak kovuk bile yok, Uşakta birçok kereste ve Yunan esiri varmış, bunlardan bize verilmesini emretsin. Hemen kendimize dam yapalım.

Ekmek isteriz, askerî ambarlarda buğday var, bir saat ötede... Emretsin, bize versinler, çiğ olsun çocuklarımıza yedirelim. (Sesi acıyla, merhametle yırtılarak devam etti) Büyükler söz anlıyor, sesi çıkmıyor ama çocuklar söz anlamıyor, açlıktan hep ağlıyorlar, sabaha kadar ağlıyorlar, bunu Paşaya söyle..

Çakal ulumasiyle, rüzgârın iniltisi arkasından öyle zannettim ki aç çocuklar ağlıyor, göğsü sütsüz, boş, sırtı çıplak analar yumruklarını sallıyarak dünyaya, talihe, hayata haykırıyorlar.

— Yazdım, dedim. Şimdi bize Uşak'a kadar bir kılavuz verin.

Herkes birbiriyle konuştu; biraz meşveret etti, sonra:

— Şu çocuk sizi şosaya çıkarsın, dediler.

Kocaman kurt derisi gocuk, kalın çizmeler, yün başlık artık ısıtmıyor, yakıyordu. Bütün gün yemek yememiştik. Yanımızda ihtiyaten alınmış yarım çuval peksimet vardı ki o da daha ziyade yanımdaki şoförle kamyondaki iki muhafız askere aitti. Fakat ne onlar, ne arkadaşlar, biraz evvel açlıktan şikâyet ettikleri halde, yemek arzusundan bir günahmış gibi bahsetmiyorlardı. Yalnız makineyi düzeltmekle meşgul görünen nefer şoförün bir şey söylemeden içini yakan bir arzusu kalbime geçti, yavaşça:

— Peksimedi köylülere verelim mi? dedi.

Bu söz yanmak için bekleyen kuru çıra ile temas eden bir kıvılcım gibi oldu. Nasıl oldu bilmiyorum, üç nefer peksimet çuvalını yakalamış, titremiş gölgelere zorla dağıtıyorlardı. Vakur ve mütehammil bir ses:

— Uşak'ta belki ekmek bulamazsınız. Yanınızda kalın, diyordu.

Yine kamyon hırıldadı, homurdadı, çatırdadı, ve kırılganlığa, rüzgâra daldı. Yer olmadığı için kılavuz Himmət kamyonun basamağında, yanımda ayakta duruyordu. Kamyona tutunan küçük çocuk elini za'fını, zavallığını görmekle beraber İney'deki küçüklerin açlık feryadıyla içim dolu gibiydi. Açık düşünüyorum. Bu, kaç senedir gezdiğim sahada kül olan, sükkânı aç ve ölmeğe mahkûm olan kaçınıcı köydü.

Anadolu hilkat günlerinin ilk devrelerindeki yoksuzluk, harabî ve vasıtasızlık içinde idi. Yeni Türkiyeyi inşa edecek millete yine Hazreti Âdem'den sonraki devrelere benzeyen kudret ve mesai kabiliyeti lâzımdı. Evsiz, ekmeksiz, meysus bir halk.. Dünya onların zafer destanını terennüm ederken onlar ölümün gözlerinin içine bakıyorlardı. Memleketi kim yapacak? Nasıl yapacağız? Yanımda tiz fakat sakın bir çocuk sesi:

— Burası Kuzgunderesi, teyze!

Başımı çevirdim. Küçük, zayıf bir yüzü vardı. Çenesine doğru uzanan ensiz yanağının derileri büzülmüş, çene iskeleti olduğu gibi seçiliyordu. Bu açlık ve yeis içinde başının öyle derunî bir sevimliliği, insanı hayata davet eden bir kudreti vardı ki sordum:

— Himmət, niçin peksimedi yemiyorsun?

— Sonra yerim, teyze!

— Hele bir ye de sonra konuşalım.

Yavaş yavaş koynundan küçük lokmalara ayırarak çıkardığı peksimedi yemesini bekledim. Çenesinin başının bütün iskeleti, peksimedi çiğnedikçe daha büyük bir vuzuhla meydana çıkıyordu. Birdenbire gocuğumun içine küçük başını almak, bilmem neden vaktiyle kendi çocuğumu uyuturken söylediğim ninniye söylemek istedim. Fakat bu arzum çok sürmedi. Küçük kuru yüzde merhame-ti, za'fı meneden bir olgunluk sezdim. Sakın ve arkadaş olmasına çalıştığım bir sesle konuşmağa başladım.

Büyük bir gururla on üç yaşında olduğunu söyledi. Yedi yaşında anasız, babasız, intiyar bir nine, genç bir

kızkardeş, bir çift de öküzle kalmıştı. Öküzlerle kocasız iki kadının tarlalarını senelerce sürmüş, ortakçılık etmiş, ninesini, kardeşini beslemiş, hattâ kızkardeşini ere vermişti. Fakat bir gün o havaliye bir hayvan hastalığı gelmiş, iki öküzü birden ölmüştü.

Hikâyenin burası kalbimi burdu. Sordum:

— Ne yaptın?

Sükûnla omuzlarını silkti. Hiç, ne yapacaktı. Öküz-süz çalışmış, gündeliğe gitmiş, dul kadınların tarlalarını sürmüş, üç sene çalışmış ve nihayet iki şişman kocaman dombay almıştı.

Hikâyenin burası yine kalbimi heyecana verdi. Kim-sesiz, sekiz dokuz yaşında, kuru Anadolu'da mesaisi ile iki manda alan çocuk, bu benim anladığım bildiğim kahramanlığın en yüksek derecesi gibi bir şey. Avusturalya'yı kuru topraktan mamure haline sokan, vahşi Amerika'yı mesaisi ile yenip medeniyet merkezi yapan ruhlar bu nevi ruhlardır.

— Dombaylar duruyor mu?

Bu defa gözlerimi yaşartan bir ifade ile ince omuzlarını silkti. Kamyon karanlık bir vadiden geçiyordu. Anadolu'da vadiler, yarlar, uçurumlar insanın muhayyilesini ve arkasını soğuk soğuk ürpertir. Hicretlerin, kavgaların, cinayet ve soygunculukların sahnesi oralarıdır.

Üç ay evvel bu meş'um derede Yunanlılar Himmet çocuğu yakalamışlar, kesmeğe yatırmışlar, iki nefer arasında münakaşalar olmuş, biri arabasını, mandalarını alıp bırakmak, öteki öldürmek istiyormuş, nihayet salıvermek isteyen demiş ki:

— Arabasında yumurta varsa bırakalım, yoksa keselim.

Himmet çocuğun sakın sesi titreyerek:

— Ninem yolda yesin diye iki yumurta haşladıydı, teyze... dedi.

Derenin sağ tarafındaki uçurum üstünde karanlık

rüzgâr tuhaf tuhaf uluyordu. Çocuk susmuş, kamyona yapışmış, gidiyordu. Tabii bir sesle:

— Seni Uşak'a kadar götürelim, Himmet, dedim. Sen dönmekten korkmazsın, bilirim, fakat biz yolda bir yanlışlık yaparız, şoför bilmiyor.

— Olur, teyze.

Nefer şoförün yarım aydınlıkta kayadan oyulmuş gibi sabit erkek yüzü garip bir tebessümle harekete geldi.

Uşak'a girerken düşündüm, Anadolu'da geçen senelerimde yüz haneden otuz haneye eriyerek dağılan, ölen erkeksiz ve kimsesiz köylerde Himmet çocuğun eşlerine tesadüf ediyor, onlara memleketin hayat tarihinde birer ışıık ve nişane diye bakıyordum. Hayat diye, insanlık diye Anadolu'da ne kalmış ise gayyur kadınlariyle bu küçük gündelik kahramanların fevkalbeşer mesaisinden kalmıştı. Bunlardan bir tanesi kafamda ve kalbimde içimi kanatan bir çivi gibi saplanmış kalmıştır.

Antalyadan Burdura gelirken, nihayetsiz, kar bürümüş, bozuk, taşlı, bir yanı uçurum, bir yanında daima eşkıya gizlenen yokuşlardan birini tırmanıyorduk. Buralarda arabalar durur, arabacılar bir araya gelir, her arabaya üç dört çift hayvan takarlar, arabacılar arabanın arkasına omuz verir. Bin türlü acayip sesler çıkarak teker teker her arabayı yokuşun başına çekerler. Ve çok zaman da bu kablettarihî vesaitle, terliyerek, inliyerek günlerce didişip Cine ovasına kadar getirdikleri mallarını eşkıya çeteleri alır götürür, elleri boş geldikleri yere dönerler. Böyle bir hengâme ortasında, kalınlı in-celi hayvanları teşvik için birbirine karışan ohalar arasında billûr gibi bir ses:

— Ah kadın anam! ah gel de bir kez halımı gör!..

Dedi. Kalbime ip takılmış gibi, ses gelen yere sürük-lendim, on on iki yaşlarında, gocuğundan sular damlı-yan, el kadar güzel yüzlü, mavi gözlerini örten siyah kir-piklerinde yaş toplanmış bir çocuk arabacı gördüm. Bu da Himmet çocuk gibi nihayen bir halaya baktım için bir

fevkalbeşer hayat mücadelesinde pişen bir çocuktur. İztırabının mercii olsa olsa toprak olan bir kadın kalbi oluyordu.

Hâlâ Türkiyeyi bu küçük Himmet çocuklar yürütüyor. Belki hâlâ acıları bir çocuğun değil bir devin kalbi gibi sağlam olan yüreklerinden taşarsa:

— Ah kadın anam ah! gel de bir kez halımı gör! diyorlar.

Memduh Şevket Esendal

(29.3.1883 - 16.5.1952)

Doğ. Çorlu - Ölm. Ankara

Memduh Şevket Esendal'ın hikâyecilerimiz arasında pek garip bir talihi vardır. Siyasal alandaki çalışmalarıyla hayli tanınmış olmasına karşılık, sanat alanındaki çalışmaları pek az kişiyle bilinmiştir. Eserlerini adının ilk harfleriyle (M.Ş., sonra M.Ş. E.) ve takma adlarla (Mustafa Yalınkat, M. Oğulcuk v.b.) yayınladığı için, buna biraz da kendisi sebep olmuştur, diyebiliriz.

Memduh Şevket kısa bir süre okula gitmiş, özel öğrenimle kendi kendini yetiştirmiştir. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nde müfettiş olarak çalışmıştır. Öğretmenlik, milletvekilliği, elçilik ve C.H.P. genel sekreterliği görevlerinde bulunmuştur.

Esendal'ın Ayaşlı ile Kiracıları (1934) adlı bir romanı vardır. Hikâyelerinin bir kısmını sağlığında Hikâyeler, (birinci kitap 1946, ikinci kitap 1946) adıyla toplanmıştır.

Esendal, hikâyeleriyle Refik Halit, F. Celâlettin, Bekir Sıtkı grubunun birçok ortak nitelikler gösteren hikâye anlayışlarına zengin örnekler katmıştır.

F E M İ N İ S T

Vilâyet memurları yemeğe çıkıyorlar. İstatistik müdürü Salim bey, merdivenden inerken, ayrı ayrı kalemlerden çıkmış birkaç genç, önü sıra iniyor, konuşup görüşüyorlardı. İçlerinden biri, birazcık durup elini göğsüne vurarak, arkadaşlarına meydan okur gibi:

— Ben feministim, feminist... dedi.

Sonra arkalarından gelen Salim Beyi görüp seslerini kestiler, yol verdiler.

Salim bey geçti gitti, ama, bu “feminist” sözü akıma takıldı. Çokça kullanılan bir söz. Mânası ne olsa gerek? “Kadıncı” demek mi? Yemekten sonra dairede çalışırken gene aklıma geldi. “Bir bilenden sormalı” diye düşündü.

Akşam üstü, merkez kahvesinde tavla seyrederken yeniden hatırladı. Yanındaki masada oturan, orta mektep hocalarından Aytaş beye sordu:

— Aytaş bey, dedi, feminist ne demektir?

Aytaş bey, dirseğini masaya dayamış, elini kalpağının içine sokmuş, dalgın, tavla seyrediyordu. Uykudan uyandırılmış gibi sözleri süzük, döndü, Salim beye baktı. “Beni imtihan mı edeceksin?” demek ister gibi:

— Sanki bilmiyor musun? dedi.

— Biliyorum ama, gene de soruyorum. Biliyorsan söyle.

Aytaş bey, dargın:

— Birader, dedi. Hem biliyorsun, hem de gene niye soruyorsun?

“Beni mantara bastıramazsın” demek ister gibi, kaşlarını yukarı kaldırıp başını öteye çevirdi.

Salim bey sıkıldı.

— Söylesen ne olur, dedi. Belki bir bilmediğim var da onu öğrenmek istiyorum!

Öteki yüzünü çevirmeyerek:

— Bilmiyorum, birader, dedi.

Tavla oynayanlardan biri, Kerim bey, eski "Sahil Sıhhiye" memurlarından, eşi akranı arasında bilgiç geçenlerden bir adam. Aytaş beyden sordu:

— Ne soruyor?

— Hiç canım, alay etmek istiyor!

Salim bey kızar gibi oldu.

— Hiç alay etmek istemiyorum, dedi, "feminist" ne demektir, diye soruyorum. Ne olur, sorulmaz mı?

Kerim bey, pulları düzelterek:

— Yani, feminist ne demektir, bilmiyor musunuz? dedi.

— Farzediniz ki, bilmiyorum, yahut biliyorum da gene soruyorum.

— Güzel, feminist sizce ne demektir?

— Bence ne demekse demek, ben sizden soruyorum.

— Biz söyleyeceğiz ama, siz bildiğinizi bir söyleyin bakalım!

— Ben bildiğimi söyleyecek olsam, sizden hiç sormam.

Kerim beyin arkadaşı sıkıldı:

— Lâkırdıyı sonra edersin, dedi, at bakalım.

Kerim bey oyuna başlayarak:

— Bilen sormaz, dedi. Bilmeyen de biliyorum, demez. Hep yek oyna! Sen söyle de, yanlış varsa biz düzeltelim!

Salim bey sustu. Bu kelimedden sezindiği mânâyı iyice, açıkça bilmediği için, söylemek istemiyordu. Karşısındakiler de onun gibi olmalıdırlar ki onlar da söylemekten çekindiler. Lâkırdı da böyle kaldı. Yalnız bu kısa konuşma, Salim beyi biraz kızdırdı. Kendi kendine, "Söylemeyin siz, dedi, ben onu soracak adamı bulurum!" O günlerde eski Fransızca hocalarından Cemil beye rast geldi. Biraz hoş beşten sonra ondan sordu:

— Cemil bey, bu feminist ne demektir?

— Feminist, işte, feminin var ya!.. Fem, Fam, ikisi bir asıldandır. Malûm, kadın demek. La femme, münnes, ancak feministi nasıl tercüme etmeli?.. Bana kalsa tercüme ederken...

Cemil bey düşündü. Sonra şikâyeteye başladı:

— Birader, dedi, bizim dilimiz de dil mi? Hangi tâbiri ararsın da bulursun? İşte buyurun, şu feminist meselâ! Ne diye tercüme edeceksin?

— Yok, ben tercümeden ziyade, asıl şu mânasını öğrenmek istedim.

— Malûum. Malûm ya! Ancak benim arzettiğim de... Çünkü monşer, lisan bir ifade içindir, doğru değil mi? Biz dilimiz var diye ortaya çıkalım, mukabil olmadı mı! Doğru değil mi?

— Hakkınız var..

— Geçen sene, bu ıstılahlar için bir komisyon topladılar. Ben orada bütün bunları söyledim. Birkaç kere toplanıldı, ayrıca bir komisyon yapılmasına karar verdiler. Sonra tahsisat yoktur, gelecek sene bütçesine para konulacak diye bir lâkırdı çıkardılar, öylece kaldı. İşin içine bir kere bütçe karışınca, sen alt tarafını anlayıver. Şimdi ne kadar çoluk çocuk varsa, Maarife doldurmuşlar, böyle ciddî işlere bakan yok. Doğrusu ben de artık aldır mıyorum. Hangi birine bakarsın! Hem bir de bakmışsın, testiği kıran da bir suyu getiren de!.. Nasıl, sizin birader askerliğini bitirdi mi? Buraya getirtmek istiyordunuz?

— İstiyorduk ama, sonra kendisi “orada rahat olduğunu” yazmış askerliği bitmesine de bir şey kalmadı, yerinde kalsın dedik. Askerden gelirse bakalım bir yere yerleştirebilecek miyiz?

— Bu kadar eş dost var, hep elden geleni yaparız. Efendim, bana müsaade... Divana kadar uğramak istiyorum da... Arasına görüşelim Salim bey...

Selâmlaştılar, ayrıldılar. Salim bey düşündü, “araya lâkırdı karıştı, feministi anlayamadık” dedi.

Birkaç gün sonra, bir akşam üstü, bilmem hangi dairenin hangi kaleminin müdürü, genç ediplerimizden R. Raif Beye rasgeldi. Konuşarak yürümeğe başladılar. Söz arasında, bir sırası düşünce Salim bey feministi ondan da sordu:

-- Kuzum Raif bey, dedi, bu feminist ne demektir?

— Feminist? Feminizm, azizim, nasıl arzedeyim... Ee, yâni kadınlığın bütün inceliği, bütün mehasinine, bütün şeylerine karşı... Kadınlığı bağlayan ve bizden ayıran bütün kayıtlar ve şartlar. Mâzinin peszindeliklerine isyan... Bir kadın niçin erkek değildir? Bu yoklukları, bunların acılıklarını ben bu şehirde duymayan kalmadı sanıyorum! Sonra ben bunu erkeklerin zavallılıkları, diye izah etmiştim. Siz bilmem, benim "Nerkis" mecmuasına yazdığım yazıları gördünüz mü? Bu fikirler, o makalelerde çok ince işlenmişti. İtiraf etmelidir ki şimdi ne öyle bir mecmua çıkıyor, ne de öyle yazan var. Biz de sustuk. Çünkü okuyan yok.

Salim bey sustu. İçinden, "bunu bilen elbette vardır ya, ben rasgelemedim" diye düşündü. Ve ondan sonra her önüne gelene sormağa başladı.

— Recai bey, sen çok bilgiçsin, feminist nedir?

— Tuvalet sabunu!

— Nasıl tuvalet sabunu? Ben sana bu kelimenin mânasını sordum.

— Ben sabun soruyorsun sandım!

— Kabahat bende, seni bilirim de gene soruyorum.

Birkaç gün sonra gene bir başkasına:

— Hikmet beyefendi, affedersiniz, bir istirhamım vardı. Feminist nedir?

— Azizim, bir meslek. Bir de gazetesi vardı sanıyorum. Bir gazete çıkarıyorlardı.. Tarihi, efendim, 1800.. evet, 1874-75 olacak. Evet ama, bir kere de bakar arzedirim. Hâaa, yok pardon, o "Femina" idi. Evet Femina! Ve tesis tarihi efendiim, 1908, yahut 1909 olacak. Diğerleri şimdi hatırında yok, evde bakar arzedirim.

Bazı şeyler böyledir. Tilkinin kuyruğu gibi. Kapanın bir biçimsiz yerine sıkıştı mı, çıkmaz. Salim bey, bu rahatsızlıkla, bu feministi o kadar sordu ki, sonunda adı Feminist kaldı. Dahası, ona bu adın nereden kaldığını bilmeyenler, onu bu meslek sahiplerinden biri sandılar; kadınlar müsamerelerinde konferans vermeğe çağırıyorlar, yeni çıkan gazeteler kadın sayfeleri için ondan yazı istiyorlar.

Ömer Seyfettin

(28.2.1884 - 6.3.1920)

Doğ.: Gönen -
Ölm.: İstanbul

Cumhuriyetten önceki edebiyatımızın hikâye alanındaki en büyük ünü ve değeri, şüphesiz, Ömer Seyfettin'dir.

Ömer Seyfettin, Edirne Askeri İdadisi'nde ve Harbiye'de okudu. Subay çıktı. Yurdun çeşitli yerlerinde görev aldı. 1910'da askerlikten ayrılarak Selânik'e gitti, Genç Kalemdergisinde dil özleşmesi hareketinin öncülüğünü yaptı. Halkın canlı hayatından aldığı konuları halkın canlı diliyle anlatan ilk hikayecimiz oldu.

Balkan Harbi'nde bir kez daha orduda görev aldıktan, bir yıl Yunanistan'da esir kaldıktan sonra yurda dönünce öğretmen oldu. Bir yandan güzel hikâyelerini Yeni Mecnua ile gündelik gazetelerde yayınlamaya başladı.

Hikâyeleri ölümünden sonra çeşitli yayınevlerince yayınlanmıştır. Bu arada bütün hikâyeleri on cilt halinde Ahmet Halit Kitabevi (1938-1956) ve Rafet Zaimler Yayınevi'nce basılmıştır, (Haz. Tahir Alangu, 1962-1964). Hikâye kitaplarından birkaçı şunlardır: İlk Düşen Ak, Yüksek Ökçeler, Bomba, Gizli Mabet, Mahcupluk İmtihanı, v.b.

Ömer Seyfettin'in, hikâyeciliğimizin realizm yoluna girmesinde ve üslûpta özentiden kaçınılması akımında büyük etkileri olmuştur.

T O S

İki saattir eski geyik postu seccadenin üstünde “Salâtüsselâm” çeken Fatma hanım, tüneğinden inecek bir anaç tavuk edasiyle ayağa kalkınca birdenbire hiddetlendi. Pencereden gözü nasılsa bahçeye kaymıştı:

— Lâhavle velâ kuvvete illâ billâ...

Dedi. Başını salladı. “Estağfurullah, Estağfurullah” diye geçirdi. İşte yine kocası onun kurbanlığıyla uğraşiyor, bu mübarek hayvanı kızdırıyor, zavallıya tos vurduruyordu.

Fatma hanımın yedi cediti de hacı hocaydı. Sarıklılar içinde doğmuş, sarıklılar içinde büyümüştü. Çok sofuydu. Çok zengindi: Bir kassam kızı olan anasıyle bir şeyhislâm oğlu olan babasından kendisine, Erenköy ahalisinin “hesapsız..” dedikleri bir miras kalmıştı. On dönümlük koca bir bahçenin ortasında süslü beyaz bir türbeye benzeyen küçük köşkünde sessiz sadasız oturuyor, gece gündüz ibadet ediyor, paralarını tekkelere, dervişlere, fakirlere, mollalara, öksüzlere dağıtıyordu. Hiç dışarı çıkmıyor,

— Günaha girmekten korkarım.

Diyordu. Onun nazarında yüzlerini açan, yeldirme giyen, sinemaya, çarşıya, tiyatroya giden kadın gâvurdu.

Evine yalnız sofu ahabları, ana dostu ihtiyar kadınlar gelirler: Ramazan, Kandil, Kadir geceleri ölülerinin canı için verdiği ziyafetlerde bulunurlar, meşhur güzel sesli Hafız Saime’ye tanesini beşer liraya okuttuğu mevlûtları dinlerlerdi. Kırk yaşına yaklaştığı halde henüz Allah ona evlât ihsan etmemişti. Daima kocasını hatırlar:

— Elbet bunda hikmet var!

Der, asla meysus olmazdı. Dualarında hep hayırlı, dindar evlât isterdi. Fakat, kocası!.. Ah bu, işte onun yegâne derdi idi. Aynı zamanda dayısının oğlu olan bu adam çekilir şeylerden değildi. Ama “ehline itaat ibadetin en büyüğü” idi. Ne yapacaktı? Her münasebetsizliğine tahammül ediyordu. İşte ona varalı hemen yirmi sene oluyordu, daha hiçbir işin ucunu tutmamıştı. Dur bugün, dur yarın... Hep hazırdan yiyor, içiyor, her gün Fatma hanımın bin türlü bahanelerle parasını çekiyor, zavallının iratlarında oturan kiracılarla uğraşarak kırmadığı koz, çevirmediği dolap kalmıyordu. Fatma hanım onun yaptıklarının hep farkında idi.

Fakat renk vermiyor, sabrın, tahammülün de bir ibadet olduğunu bildiği için, büyük bir sevap işliyormuş gibi, sevine sevine susuyordu. Kalbi o kadar temiz, o kadar hayrı sever, o kadar sofu idi ki uzaktan yakından kendini tanıyanlar: “Bu insan değil, bir melâike!” derlerdi. Evinin içinde bile namaz bezini çıkarmaz, kocasını abdestsiz yatağa almaz, “besmele”siz bir şey yapmaz, “Yarabbi şükür!”süz hiçbir işi bitirmezdi. Hattâ Erenköyünün ihtiyar, eski kibar takımından kadınları Balkan bozgununda ona müracaat etmişlerdi. Biliyorlardı ki o ne istese Allah hemen verir..

— Fatma hanım, dua et de bizim asker Gâvuru bozsun!

Dediler. Lâkin o korktu. Allahın işine karışılır mıydı? Çünkü Allah ne yaparsa iyi yapardı. Artık kadınlar sokaklara açık saçık çıkıyorlardı. Camiler cemaatsizlikten çın çın ötüyordu. İşte bütün bu fenalıklara kızan Allah Gâvurlariyle bizim terbiyemizi veriyordu. Zelzele, yangın, kıtlık, zulüm, muharebe, kolera, veba Allahın en meşhur cezalarıydı.

Bize gönderdiği dört kitapta kendine isyan eden, emirlerini dinlemeyen milletleri hep bu cezalarla tedip ettiğini söylüyor muydu? Mutenekkiren — yani tebdil

olarak— memleketlerinden geçen melâîkelere karşı yaptıkları o rezilce tecavüz için “Lût” kavmini yerlere geçirmemiş miydi? Çok şükür artık melâîkeler evvel zamandaki gibi yeryüzüne inmiyorlardı. Yoksa şimdi İstanbulun yerlerinde yeller eser; öyle ufacık göller değil, nihayetsiz ummanlar dalgalanırdı.

Fatma hanım kocasının bile (başına, kendisini imtihan için Allah tarafından gönderilmiş) hususî bir belâ olduğuna inanırdı. Bu ilâhî imtihanda tam numara almak hırsıyla onun her şeyine tahammül ediyordu. Ama iki hali vardı ki... bunları hatırlayınca göğsü daralır: “Estağfurullah, estağfurullah, estağfurullah!” diye tesbihinin imamesini çenesine dayar, gözlerini kapar, ateşsiz bir cehennemin, tutuşturup da yakmayan azaplarını duyardı. Evinde anadan babadan kalma ihtiyar, emektar, Arap aşçısından başka on yedi yaşında, tombul, beyaz, oynak bir ahretliği vardı. Her gün beş vakitte abdest aldırıp dizinin dibinden ayırmadığı, durmadan namaz kıldırdığı, Kuran okutturduğu bu kıza kocası iyi bir gözle bakmıyordu. Bunu görüyor, bunu anlıyordu. Kız ne vakit onunla yalnız kalsa hemen alı al, moru mor kesilirdi. Bir gün ihtiyar aşçısı Nurüşeb:

— Size bir şey söyleyeceğim hanımefendi, bu sabah bahçenin nihayetindeki çam ağaçlarının altında efendinin Makbuleyi sıkıp sıkıp limona çevirdiğini görünce...

Diye bir hikâyeye başlarken:

— Sus, sus...

Diye haykırmıştı. Onun ömründe kulakları böyle fena bir şey işitmemişti. Aşçıyı susturdu. Fakat Makbuleyi de bir daha limon haline geçmemesi için gözünün önünden ayırmaz oldu. Geceleyin yatarken onu üzerinden kilitliyor, sabah namazına kalktığı vakit açıyor, her işi gözünün önünde gördürüyordu.

Kocası dışarda ne halt ederse etsin, o kadar gücüne gitmiyecekti. Ama evin içinde... Bu ne korkunç bir rezalletti! Akla gelendirke yüreği atmışa başlar, “Allahım,

beni ne dehşetli imtihan ediyorsun!" diye dişlerini sıkar, dudaklarını büzer, yine gözyaşlarını akıtmazdı. Kocas, kızdan sonra kurbanlığa da musallat olmuştu. Buna da çok canı sıkılıyordu. Dört beş sene evvel camide vaiz dinlerken, kurban edilecek koyunun daha kuzu iken alınarak evde beslenmesinin sevaplarını duymuş, hemen en iyi cinsinden bir kuzu aldırmişti. Bunu üç sene bahçede eliyle besledi. Fındık, üzüm, kestane yedirdi. Gün aşırı mis sabunlariyle yıkadı. Boynuna aynalı tasmalar taktı. Âdeta kurbanlık koyun onun evlâdı makamına kaim oldu. Büyüdü, semirdi, koca bir koç haline girdi.

Her kurban bayramında onu kesmeğe kıyamıyor: "İnşallah gelecek seneye..." diye çarşıdan başka koyunlar aldırıyordu. Fakat bir gün nasıl olsa kesecekti. Çünkü bu Allaha hediye olacaktı. İbrahim aleyhisselâm kendi göz bebeği evlâdını bile Allahından esirgememişti. Evvel-den her sabah gider, kurbanlığı okşar, öper, onun yumuşak, kar gibi temiz ve beyaz sırtında Sırat köprüsünü nasıl rahat rahat geçeceğini tahayyül ederdi. Ama şimdi artık bu saadetten mahrumdu. Çünkü kurbanlığın yanına kimse yaklaşılamıyordu. Huysuz, münasebetsiz kocası bu melek gibi uslu hayvanın ahlâkını bozmuş, tosa alıştır-mıştı. Birisi çıktı mı hemen kurbanlık üzerine atılıyor, karnına, kafasına neresine gelirse gerilip gerilip tos vurmağa başlıyor, yere düşünce bile hırsını alamıyor, düşenin köpek gibi eteklerini, saçlarını ısıırıyordu. Artık onu gündüzleri zincirle bahçenin bir köşesine bağlıyorlar, yalnız geceleri el ayak kesildikten sonra bahçeye salıverbiliyorlardı.

İşte ikinci tesbihinden sonra seccadesinden kalkan Fatma hanım pencereden kocasının yine kurbanlığa tos yaptırdığını görmüştü. Münasebetsiz adam gecelik entarisinin eteklerini toplamış, koçun başına dokunarak geri geri sığıyordu:

— Tos, tos, haydi tos...

Diye hayvancağızı delirtiyordu.

Ne vakit kocasını böyle kurbanlıkla uğraşırken görse aklına zehirli, pis cehennem meyveleri halinde sarı sarı, sıkılmış, minciği çıkarılmış birçok limon yığınları gelir, ne vakit sofrada, mutfakta, sokakta, manavda, gezdirici-de limon görse yüreği çarpmağa başlar, kocasının arsız arsız “tos, tos, haydi tos...” dediğini işitir gibi olurdu.

Onun Makbuleyle kurbanlığa karşı yaptığını hiçbir türlü hazmedebiyordu. İnkisarda bulunsa Allahın hemen kabul edeceğinden emindi. Ama kalbi o kadar iyiydi ki kimseye kendinden bir fenalık geldiğini istemez:

— Estağfurullah, estağfurullah... diye geçirir dururdu.

Ama işte bugün... Nasıl oldu bilinmez, birdenbire fena halde hiddetlendi. O kadar ki, hattâ geçiremedi, kırk beş yaşında kelli felli bir efendiye şu mübarek hayvanı azdırmak yakışır mıydı? Sonra...

Yine hayaline küfe küfe sıkılmış çürük limon kabukları döküldü. Ah evet, hele bu hiç dayanılacak bir şey değildi. Bu ne müşkül bir imtihandı? Fatma hanım bir dakika evvel kalktığı geyik postu seccadesinin üstüne tekrar çöktü. Gözlerinden yaşlar akıyordu. Ellerini kaldırdı. Gözlerini yukarı dikti. Hiddet onu o kadar şaşırtmıştı ki artık Allahın işine karışmış olacağını bile düşünmemişti.

— Büyük Allahım, şu adamı yaptığı şeylerden fena utandır, başka bir şey dilemem!

Dedi. Kalkmadı, tâ güneş batıncaya kadar, akşam namazı vakti gelinceye kadar “Selâtüsselâm”larına devam etti.

Aradan bir hafta geçmedi...

Yine bir Kandil gecesiydi. Fatma hanım sofı ahbaplarına mevlût ziyafeti veriyordu. Yemekler yenmiş, kahveler içilmiş, akşam namazı kılınmıştı. Mor bir gündüz gibi parlak, mehtaplı bir yaz gecesiydi. Uzaklardan bül-bül sesleri geliyordu. Köşkün alt kattaki geniş sofasına

yumuşak şal örneği minderler serilmiş, bahçeye çıkan büyük camekânlı kapının tâ karşısına Hafız Saim'e molanın sedefli ceviz rahlesi kurulmuştu. Davetliler, hizmet eden başı örtülü sof'u komşu kızlarından maadâ, yirmi yedi hanımdı. Hepsi hacı, hoca, ülema karılarıydı. Hepsinin yemenili başlarında yeşil başörtüleri vardı. Alafrangaya benzer hiçbir şey, hiçbir tuvalet göze çarpıyordu. Camekânın önüne de beyaz keten örtülü büyücek bir masa konulmuştu. Bu masanın üstünde sürâhi sürâhi şerbetler, irili ufaklı bardaklar, tabak tabak şekerlemeler, şekerler duruyordu. Saim'e Molla rahlesine geçti. Kitabını açtı, gözünü uğuşturdu. Öksürdü. Bütün davetliler ruhanî bir fısıltı içinde toplandılar. Duvarlardaki yaldızlı büyük harflerle yazılmış "Gariki bahri isyanım, dahiylek ya Resulullah, Tevekkeltü al-Allah, ve ilâh..." gibi levhalar alev alev yanan lâmbaların aydınlığıyla sanki daha muhteşem bir mâbet şeklini veriyordu. Tam mevlût okunmaya başlanacaktı. Fatma hanım hemen bir göz gezdirdi. Makbule meydanda yoktu. Kapının yanında divan duran Nurüşeb'e doğru yürüdü. Yavaşça:

— Kız nerede?

Diye sordu.

— Dışarda.

— Niçin içeri girmiyor?

— Bilmem...

Fakat Fatma hanım biliyordu. Burnuna keskin bir limon kokusu geldi. Hemen dışarı fırladı. Makbuleyi orada ayakta duruyor gördü.

— Kız niçin içeri girmiyorsun? dedi. Makbule ezildi, büzüldü. Boynunu büktü:

— Hiç...

— Haydi gir içeri diyorum.

— Giremem ki...

— Niçin?

— .....

— Söyle niçin? diyorum.

Kız daha ziyade ezildi, büzüldü. Boynunu büktü. Ağlar gibi ıslak bir sesle, koluyla yüzünü kapayarak, utançından hanıma arkasını dönerek:

— Kirliyim!

Dedi.

— Hay Allah müstahakını versin!

Şimdi Fatma hanım ne yapacaktı; mevlût okunan yere bu pis kız sokulamazdı. Günahtı. Yukarıya gönderse efendi var... Sonra Nürüşeb'i de nöbetçi gibi kızın yanına bıraksa... Buna da emniyet edemiyordu. İhtiyar Arap hemen uyuyuverirdi.

— Haydi burdan çabuk bahçeye çık. Sofanın camekân kapısına gel. Kapıyı aralık et. Başını sok. Mevlûtu dinle. Vücudun dışarda kalsın. Gözlerini bana dik. Hiç ayırma. Sakın savuşayım deme. Tövbe olsun seni çok fena ederim...

Dedi. Tekrar sofaya girdi. Yavaş yavaş rahlenin yanındaki minderine gitti. "Estağfurullah, estağfurullah" diye diz çöktü. Bir dakika sonra karşiki camekândaki bahçe kapısı usulla açıldı. Aralığından Makbulenin başı göründü.

Mevlût başladı:

Tanrı adın

.....

Saime molların sesi o kadar yanık, o kadar müessirdi ki herkes hüngür hüngür ağlıyordu Fatma hanım da hıçkırıyordu. Fakat gözünü kapının aralığında asılı bir maske gibi duran Makbulenin suratından ayırmıyordu.

Yukardaki, aşağıdaki odaların hepsini arayan efendi Makbuleyi bulamayınca bahçeye çıktı. Mevlût okunurken dışarda kalabilmek için bu "aybâşı" plânını kendisi kurmuştu:

— Demek bizimki yutmadı...

Dedi. Canı sıkıldı. Ayın on dördü her tarafı beyaz, mor şişelerle dolduruyordu. Durdu. Açık başını uzun uzadıya kaşdı. Bol gecelik entarisinin içine pembe, görünmez bir el gibi ılık bir serinlik giriyor, her tarafını kaşıyor, kaşındırıyordu. Yürüdü. Önünde, gölgesi de siyah yuvarlak bir halı gibi yürüyordu. Haberi olmadan, gölgesine basa basa, yine kurbanlık koçun yanına gitti. Can sıkıntısından patlayacak gibiydi. Bir haftadanberi hep bu mevlûtu düşünmüş, hep bu fırsatı beklemişti. Nihai bir hareketle koçun zincirini çözdü. Elini gösterecek:

— Tos, tos, haydi tos...

Diye hayvancığı kızdırmağa başladı. Parlak ay, sıcak gece koça da pek fena tesir etmişti. Gündüzünkinden ziyade hiddetleniyor, şaha kalkıyor, üç dört arşın geri giderek dehşetli toslar vuruyordu. Efendinin elleri acıdı: "Ulan, bu akşam sen de azmışsın galiba!" diye güç belâ boynuzlarından yakaladı. Tekrar kazığına zincirledi. Geri döndü. Gerindi. Havaya baktı. Ay katılacak gibi gülüyor, arsız bir mahalle çocuğu yılışıklığıyla sanki ona:

"Aldın mı gümüşü?.." diyordu. Sıkıntıdan patlayacaktı. Bütün vücudunu bir ateş kapladı. Köşke doğru döndü. Camlı kapıda birisinin durduğunu gördü.

— Bu acaba kim, bir misafir mi?

Diye düşündü. Fakat misafirin dışarda ne işi olabilirdi? Yavaş yavaş yürüdü. Dalgınlıkla koçun zincirini iyice takamamıştı. Koç da arkasından gelmeye başladı. Bundan haberi yoktu. Kafasız bir vücut gördü.

"Tuhaf şey! Tuhaf şey!"

Diyordu. Daha yaklaştı. Makbulenin tombul vücudunu kısa etekli beyaz entarisinden tanıdı. İlerledi. Kalbi çarpıyor, camlı kapının aralığından ruhları ürpertecek derecede lâtif, mukaddes bir ahenk fısıkırıyordu:

Geldi bir ak kuş kanadiyle...

Elini uzattı. Bu “kesik baş” değil, başı kesik, canlı bir vücuttu. Dokundu. Makbulenin birdenbire ödü kopacaktı. Bağırarak istedi. Fakat hanımın gözü tâ gözünün içindeydi. Cesaret edemedi. Nefesi durdu. Titremeğe başladı.

Efendinin yavaşça:

-- Sus, sus, hadi sus...

Dediğini duyunca bir anda korkusu geçti. Ferahladı. Efendinin arkasındaki azgın koç iyice Türkçe bilmediğinden, Makbuleyi ferahlatan bu sözleri:

-- Tos, tos, haydi tos...

Anlamıştı. Birdenbire fena halde gazeplendi. Geriledi. Dört arşından şaha kalkarak efendinin kaba etlerine öyle müthiş bir tos indirdi ki.. Şangır, şungur, kapının alı yeşilli bütün camları kırıldı. Paldır, küldür devrilen içerdeki şerbet, şeker masasının üstüne evvelâ ödü kopan zavallı Makbule, onun üstüne de ne olduğunu anlayamayan, gözleri çerçevesinden fırlamış bıçare efendi cansız bir ceset gibi yığıldı. Mevlûdun ruhanî tesirleriyle ruhları gayri nasutî yüksekliklere uçmuş bulunan davetliler bu nâgehanî gürültüden, bu korkunç manzaradan birdenbire abdestleri bozulmuş, şaşkın, perişan, avazları çıktığı kadar haykırışmağa başlamışlardı. Duasının bu kadar dehşetli kabul olunduğunu gören Fatma hanım hemen şak diye bayılmıştı. Camekânın, camların kırılmasından, kadınların bağrışmalarından daha beter hiddetlenen kurbanlık koç hâlâ hızını alamıyor, birinin eteklerini bırakıp ötekinin saçlarını yakalıyor ikisini de didik didik ediyordu.

Halikarnas Balıkçısı

(1886 -)

Doğ.: İstanbul

Halikarnas Balıkçısı takma adıyla yazdığı hikâyeler, kendisine edebiyatımızda sağlam bir yer sağlamış olan Cevat Şakir Kabaağaçlı, yurdumuza birçok sanatçı yetiştirmiş ünlü bir aileden gelmedir. Orta öğrenimini Robert Kolej'de yaptı (1904), Oxford Üniversitesi'nde Yeni Çağlar Tarihi öğrenimi gördü, üniversiteyi orada bitirdi (1809). Uzunca süren bir hastalıktan sonra, yurda dönüşünde gazete ve dergilere yazdı.

Asker kaçaklarının idamı üzerine yazdığı bir yazı yüzünden İstiklâl Mahkemesi'nce üç yıl Bodrum'da kalebentliğe hüküm giydi (1924). Birbuçuk yıl sonra cezasını bitirmek üzere İstanbul'a gönderildi, ama süresini doldurunca yeniden Bodrum'a döndü, oraya yerleşti. Sonra İzmir'de yaşadı. Uzun yıllar balıkçılık yapması, denizle, deniz insanlarıyla kaynaşması ona en güzel hikâyeleri o yıllarda yazdırmıştır.

Eserleri: Ege Kıyılarından (1939), Agante Burina Burinata (roman, 1946), Merhaba Akdeniz (hikâyeler, 1947), Ege'nin Dibi (hikâyeler, 1952), Yaşasın Deniz (hikâyeler, 1954), Ötelerin Çocuğu (roman, 1956), Gülen Ada (hikâyeler, 1957), v.b.

ALABANDADA

Saç maşası satan adam güverte yolcularına ait sancak kış omuzluğunun alabandasında dinelmiş bağıra bağıra mallarını methediyordu. Günün son turuncu ışığı sönmek üzere idi. Denizin mavisi koyulaşmıştı. Dalga başlarından ise, çakmak çakılıyormuş gibi turuncu kıvılcımlar uçuyordu. Ufkun üzerinde parıldayan akşam yıldızı gökte bir gülüştü. Saç maşası satıcısının yüzünün yarısı turuncu yarısı açık menekşeydi. Adam, doğrusu, söz kuvvetiyle satıyordu. Sözler burgaçlanarak ve köpürerek ağzından şelâle halinde akıyordu. Etrafına halka olmuş çoğu erkekler ağızlarını açmış dinliyorlardı. Satıcının anlattığına göre gözü kârda değildi. Kâr mı? ne gezer efendim! Hattâ ziyanına satıyordu. Kadınların en güzellerine saç maşası sağlamak üzere işte vapura binip diyar diyar gurbette geziyordu. Onları satmıyacak, hediye edecekti.

Kendisi abur cubur satan alelâde bir işportacı değildi. Hâşâ efendim! Ona yüksekten gelen bir ses, "Yürü ya kulum! Git de bu maşaları güzellere sat!" diye nidâ eylemişti, o da bu emir üzerine yola çıkmıştı. On kuruş ziyanla beher maşayı yirmi kuruşa hediye ediyordu. Zaten her istiyene hediye edemiyecekti. Çünkü elinde topu topu onbeş tane kadar kalmıştı. İstiyen alır, istiyen almazdı. Yapacağı iş sadece onlara almak fırsatını vermektir.

Satıcının etrafında kalabalık halinde halka olmuş erkekler arasında yalnız iki dişsiz ihtiyar kadın vardı. Adam konuştuğuça arasına birbirlerinin yüzüne bakıp gülümsüyorlardı. Erkeklerin bazıları alaylı alaylı bakıyor, bazıları kaşlar çatık, ciddiyetle dinliyorlardı. Yalnız hal-

ka dışında gemi alabandasına şiltelerini sererek bağdaş kurmuş olan kadınlar tepeden tırnağa kadar göz kulak olmuşlardı. Adamın yanında toparlak yüzlü bir kadın oturuyordu. Oradan geçen bir Laz gemicinin tâbirince, kadının sancak tarafının saçları maşalarla kıvırcık kıvırcık edildiği için dalgalı iskele tarafının saçları bonnaza sütlümanlık, yani düz. Adam maşaların bu marifetine işaret ediyordu. Ve permanat için gidip gidip boşu boşuna bir sürü para vermemelerini, çünkü o maşalarla saçların istenildiği gibi kıvırcık ve bukle edilebileceklerini söylüyordu.

Alabandada oturanlar arasında iki çiftçi de vardı. Sabahtan beri birbirine “maksulların” nasıl olduğunu, havayı, yağmurunu, kurağı tekrar tekrar sorup tekrar tekrar cevapladıktan sonra artık söyleyecek lâfları kalmamıştı.

“Bukle” sözünü duyunca, onun, “U”sunu “O”ya çevirerek gevrek gevrek gülüşüyorlardı.

Saçlarının yarısı kıvırcık yarısı düz olan kadın güya utanıyormuş gibi başını bir eğiyor, bir de sağa sola çeviriyordu. Maksadı saçlarını dört tarafa göstermekti. Tez-kere alarak köylerine dönmekte olan iki er yavukluları için birer maşa aldılar. Satıcı oradan ayrılınca dört beş kadın teker teker giderek birer maşa aldılar.

Alabandada şiltelerin üzerine bağdaş kurmuş olup da maşa satışıyle ilgilenmemiş olanlar arasında otuz beş yaşlarında bir köy öğretmeni kadın vardı. Biraz önce annesinden fena halde dayak yemiş olan sekiz yaşlarında bir yaramaz oğlanı teselliye uğraşıyordu. Çocuk “bu vapur on para etmez, babamın upuzun direkli bir yelkenli gemisi var” dedi ve bu sözlerinin öğretmen kadında ne tesir yaptığını anlamak için ona dikkatli dikkatli baktı.

Öğretmen elinden geldiği kadar hayret ve hayranlıkla! “Ah ne güzel!” dedi. Oğlan “Onun sahici direği beyaz yelkeni var, bu kara kara tüten pis baca gibi değil” diye ilâve etti. Çocuk devamla: “Biz babamla Amerikaya giderken balık tutarız. Bu vapur kadar balıklar!” dedi, ve

bu sözlerinin öğretmene güzel tesir ettiğini görünce heyecanlandı.. Öğretmen çocuğun her söylediğine inanıyor gibi yapıyordu. Oğlanın yüzünde şanlı işler görenlere has bir gurur parladı ve, "gemi giderken biz hep rakı içeriz. Bardakla değil doğrudan doğruya şişelerden içeriz. Şişeleri bir mil uzağa atarız. Şişeler batır, hiç çıkmaz" dedi. Öğretmen: "Aman ne güzel!" diye ellerini çırpı. Bu sefer çocuk öğretmene, bu peri midir melek midir, diye düşünerek hayranlıkla baktı. Kadın cebinden çıkararak çocuğa bir avuç şam fıstığı verdi. "Rakım yok ama bak, bunları ben tuzladım. Belki hoşuna gider" dedi. Küçük yarı çekingen ve yarı hayran, fıstıkları yemeğe koyuldu. Oğlan doğrusu pek erken yaşında kadın kısmının entrikalarına ve tuzaklarına uğruyordu. Fıstıkları çiğnenken göz ucuyla kadına baktı. İşte bu kadın o akşamın penbeleşen ışığında gül gibiydi; gülümsüyordu. Annesi gibi çatık kaşlı ve yaygaracı değildi. Oğlan kadına: "Sen evli misin?" dedi. Öğretmen "Hayır" dedi. Oğlan memnun oldu. "Ben büyüdüğüm zaman" dedi. Kadın elini sallıyarak, "Ona daha çok vakit var" dedi. Çocuk, "Eyi ya! ben büyüdüğüm zaman seninle evleneceğim" dedi. Öğretmen güle güle çocuğa sarılarak öptü. "Aman çok hoş olur. Aman seni sözüne bağlı tutmıyayım bari. Belki o zamana kadar fikir değiştirirsin!" dedi. Çocuk "Ben büyüdüğüm zaman çok param olacak. Bir beygirim olacak, bir de tüfeğim, arslan kaplan avlıyacağım, sabahtan akşama kadar, dondurma, elma şekeri ve kurabiye yiyeceğim" dedi. Öğretmen, "hiç korkma onları ben yaparım" diye cevapladı. Öteki "elbette yaparsın beraber yiyeceğiz... Kırk tane oğlum olacak. Onlarla beraber oynayacağım. Ama bak kız çocuğu istemem!" dedi...

Bunlar böyle konuşurken iki üç adım ötelerinde Denizci Davut alabandaya dayanmış, bir denize bakıyor ve sonra gözlerini yukarıda birinci mevki güvertesinin parmaklığına göğsünü yaslayarak ihtiyar ikinci kaptanla görüşen bir genç kıza çeviriyordu. Delikanlı o kadar şid-

detle ve hayranlıkla bakıyordu ki, kızı, dönüp kendisine bakmağa mecbur ediyordu. Kız ona bakınca göz göze geliyorlardı.. Davut gözbağcıymış gibi kızın bakışını tutuyordu. Gözler birbirine bağlanıyordu. İkinci kaptan mühim bir şeyin vaki olmakta olduğunu anladı. Denizcinin gözünde ne merhamet ve ne de arzu vardı. Fakat bunlardan çok daha derin ve engin bir şey vardı. Davut kızı kendisini kabul etmeğe zorluyordu. Bir güverte yolcusu, bir fukara olduğu için değil, fakat o kız gibi bir insan olduğu için bakışı kızın en mühim tellerini titremekte olduğunu yaşlı kaptan sezdi ve bir bahane ile kızın yanından ayrıldı. Kısa bir an için de olsa bu iki insan aynı çeşitten iki mahlûk olduklarını anladılar. İki kuş gibi ayrı dallarda oturup birbirine bakıyorlardı.

Depiz seyahati her insanı az çok âdet zincirinden ve her günkü hayat çemberinden dışarı fırlatır, ve insan gönülleri arasında büyük bir sempati akıntısı dolaştırır. İnsanlar gemiye birbirinin yabancıları olarak binerler.

Aradan bir iki gün geçince yabancılık duygusunun çoğu ortadan kaybolur. Şehirde ise birkaç eş dost müstesna insanlar yabancı olarak doğdukları gibi yabancı olarak yaşar, yabancı olarak da ölürlər.

Birdenbire Davut gülümsedi, kız da gülümsedi. Bu, yabancılığı bir kenara atmak, tanışmak ve birbirini kabul etmektir. Belki de aralarında cereyan eden şeyde cinsiyet farkının —yâni birisinin erkek ve ötekisinin dişi olmasının— payı vardı. Aralarında gözle görünmez kudretli bir bağ peydahlanmıştı. Bu bağ sınıf, zenginlik, fukaralık gibi yeryüzünün bir sürü mülâhazalarını aşıyordu. Bir an için Davudun gözü kızın dudaklarına ve göğsüne indi. Kadının farkına varmadan göğsünü kabartışı bir kendini vermişti.

İhtiyar kaptan salonun merdiveninden inerken gemi kâtibine rastgeldi. Neden bilmedi fakat ona: "İnsan ne muammalı mahlûktur" deyip geçti. Kâtip, acaba bizim moruk aklını mı oynattı diye başını sallayıp işine gitti.

Tezkere alıp köye dönerken yavuklularına saç maşası almış olan erler, çocuğa bir avuç şam fıstığı vermiş olan köy öğretmeni kadın, Denizci Davut ve birinci mevkideki kız artık ölünceye kadar, gelip geçmiş o kısacık anı unutmıyacaktı. Ciddi ve mühim saydıkları binbir hatırayla dolan varlıklarına bu ufak tefek şeyler sanki cennetteki meleklerin geçer ayak gönüllerine düşürmüş oldukları gülümsemelerdi.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

(27.3.1889 -)

Doğ.: Kahire

Yakup Kadri Karaosmanoğlu Türk edebiyatının en güçlü kişilerinden biridir. Manisa ve İzmir'de Türk okullarında, daha sonra Kahire'de bir Fransız okulunda öğrenim gördü. 1908'de İstanbul'a geldi, Fecri Âti topluluğuna katıldı. Üsküdar İdadisi'nde edebiyat ve felsefe öğretmenliği yaptı (1916-17). İstiklâl Savaşı sırasında Millî Mücadele'yi destekleyen çok güçlü yazıları çıktı. Millî Mücadele'ye katılmak için Anadolu'ya geçti. 1924-1934 yılları arasında Mardin ve Manisa milletvekili olarak Mecliste görev aldı. 1924-1942 yılları arasında Tiran, Prag, Lâhey, Bern elçiliklerinde bulundu. Emekliye ayrıldıktan sonra Ulus gazetesi başyazarlığı yaptı. Kurucu Meclis Üyeliğinde bulundu. 1961-1965 arasında Manisa milletvekili olarak Meclise girdi.

Fecri Âti akımı içinde Servet-i Fünun'da yayınlanan yazılarıyla kendini tanıtan Yakup Kadri, Bir Serencam (1913), Rahmet (1923), Erenlerin Bağından (1922) eserleriyle ilk ününü yaptıktan sonra kendisine edebî değerlerin önünde yer verdiren romanlarını uzun aralıklarla yayınladı. Başlıca romanları: Nur Baba (1922), Hüküm Gecesi (1927), Sodom ve Gomore (1928), Yabancı (1932), Bir Sürgün (1937), Panaroma (2 cilt, 1953-54), Hep O Şarkı (1956) dır. Küçük hikâyeleri Millî Savaş Hikâyeleri (1947) adı altında yayınlandı.

ONDÖRT YAŞINDA BİR ADAM

Yolu arabacı da bilmiyor. Kâh sağa, kâh sola sapıyor; kâh tarlaların içine sürüyor; sonra kafasını bana doğru uzatıp şaşkın şaşkın gözlerle bakarak:

“— Acaba buradan mı gitsek? acaba şuradan mı gitsek? diye soruyor.

Ben gittikçe öfkelenmeğe başlıyorum:

“— Nasıl arabacılık bu! diyorum; ne yol bilirsin, ne de...

“— Yol nerede efendi! Yol yok ki bileyim; diyor.

Biçarenin hakkı var. Evet yok yok ki... Bir müddet iyi kötü bir şose üstünde gidiyoruz; birkaç kilometre sonra bakıyorsunuz, altınızdaki bu şose kayboluveriyor. Ya bir derenin kenarındasınız, ya sarp bir tepenin eteğinde...

Bittabi, bu sarp tepeye çıkmak ihtimali olmadığı için derenin çakıl taşları üstünden sarsıla sarsıla gitmeğe mecbur olursunuz. Derken, önünüze bir çoban yolu çıkıyor, bir müddet de bunu takip ediyorsunuz; bir de bakıyorsunuz ki bu yol da bitmiştir. Haydi tarlaların içine... Lâkin, tarlalar ekseriyetle hendeklerle çevrilmiştir; bir yaylı arabanın hendekten geçebilmesi kabil değildir. O vakit, bir sağa bir sola başvurmağa başlıyorsunuz; tâ ki daldığınız bu toprak deryası içinden kendinize bir iz bulup çıkasınız! Bin zahmet, bin meşakkatle bu izi bulursunuz. Şimdi önünüzde bir kağı arabasının yılankavi çizgileri uzanıyor; arabacı bu çizgiler üstünde “deha!” diyor. İşte, sabahtanberi bu halde, bir serseri arabanın içinde sarsıla sarsıla gidiyordum. Sabahleyin çıktığımız köyden yolu tarif etmişler ve yedi saatte kasabaya varabileceğimizi söylemişlerdi. Hani yol? Ne yedi saati?..

Şafakla beraber hareket etmiştik; şimdi ise akşam oluyor. Ne yapmalı? Kime sormalı? Etraf o kadar da tenha ki... Birden arabacı bağıyor:

“— Ülen, ülen!..”

Başımı arabanın perdeleri arasından dışarıya uzatıyorum; arabacı yirmi otuz metre ötede bizim gittiğimiz istikamete yürüyen birine doğru bağıyor. Yürüyen durdu: Bu sekiz on yaşlarında tahmin olunabilen cılız bir oğlan çocuğu; kendisinden iki kat daha ağır bir çuval yüklenmiş, eline de pabuçlarını almış bize doğru yaklaştı. Arabacı sordu:

“— Ülen, şehir yolu nerede biliyor musun?”

Çocuk, ince, cılız ellerinden birini, boşa duran elini, karşıki yamaçlardan birine doğru uzattı:

“— Deha, yol orada ağarıp yatıyor; dedi ve sonra ilâve etti: “Ben de şehre gidiyorum.”

Küçük çocuğun yüzü çok sevimli idi; üstü başı da oldukça temiz görünüyordu.

“Yol ağarıp yatıyor!” tarzında söylenişi pek hoşuma gitti; dedim ki:

“— Öyle ise bin arabaya, beraber gidelim.

Çocuk bir tereddüt dakikası geçirdi; sözüme inanmıyor gibi yüzüme baktı; çuvalını yere bıraktı; teklifimi tekrar ettim:

“— Haydi! dedim; o çuvalı arabacının yanına koy, sen de çık!”

Karşımda yer gösterdim. Pabuçlarını yanyana, büyük bir ihtimamla çuvalın üstüne yerleştirdi; kendisi de sırtı arabacıya ve yüzü bana çevrik, ayaklarını altına alıp oturdu. Yavrucağı gittikçe daha sevimli buluyorum; kendine göre saygılı, terbiyeli bir tavır da var ve zeki, parlak gözleri ile dikkatli dikkatli beni süzüyor. Bu gözlerin önünde kendimi âdeta mahçup hissediyorum.

Tıpkı bir büyük adam gibi bakıyor.

Zaten, Anadolu çocuklarında bu büyük adam bakışı ve bu olgun erkek tavrı seyrek görülen şeylerden biri

değildir. Bunlar, bazı mahlûkat gibi sanki doğdukları günden itibaren yürümeğe, işlemeğe ve hayatı anlamağa başlarlar. Hiç oyun devirleri yoktur; sekiz dokuz yaşlarına basar basmaz maişet kaygıları, vaktinden evvel kavrulân, kabuk bağlayan fidan vücutlarını şiddetli bir rüzgârla sarsmağa başlar. Bu çocuk da, neden onlardan birisi olmasın. Soruyorum:

“— Sen kaç yaşındasın bakayım?”

“— On dört yaşındayım; diyor ve acayip bir vakar ile önüne bakıyor. Mutlaka mübalâğa ediyor, ben ona on ikiden fazla veremiyorum.

“— Hangi köydensin?”

“— ‘Kara Işık’ köyündenim.

“— Böyle geç vakit şehre ne yapmağa gidiyorsun? Başı ile arkasındaki çuvalı işaret etti:

“— Azıcık kuru yemiş götürüyorum; yarın sabah pazar var... dedi. “....”nin pazarı erken olur; yola sabah-tan çıkarsam, yetişemiyorum.

Bir müddet o da, ben de sustuk. Çocuk gene dikkatli dikkatli beni tetkik ediyor. Dedim ki:

“— Sizin köyden şehre kaç saatte gidilir?”

“— Ağır ağır yürürsen tam altı saatte, dedi.

“— Altı saat!.. Çok uzak değil mi? Yorulmaz mısın?”

Sualimi anlamadı; duruşunda “Yorulmak mı? O da nedir? Şunun söylediğine bak!” demek istiyor gibi bir hal vardı.,

“— Her hafta giderim, dedi; şehre varır varmaz İsmail ağanın hanına inerim; İsmail ağayı tanırırsın değil mi? O benim dayımdır. Öğleye kadar işimi bitiririm, satacağımı satar, alacağımı alırım; vaktim olursa bir de hamama giderim, yahut aşçı Recep ağanın dükkânında bir yoğurtlu kebab yerim; o da para artarsa...

“— Satacağımı satarım, alacağımı alırım, dedin; kazandığın parayla neler alırsın bakayım?..”

“— Ne gerekse alırım; dedi. Bazı tuz, bazı şeker lâ-

zım olur; anama yemeni, ablama çorap alırım, bazı kendime zıbınlık alırım.

Çuvalın üstüne yerleştirdiği pabuçlarını gösterdi; bunları, geçen hafta üç kâğıda aldım, dedi: (ve gözlerini gözlerimin içine dikerek) pahalı mı? Ne dersin?

“— Aferin, ucuz almışsın... (Ve birden büyük bir merakla sordum) Senin baban filân yok mu?”

Başı ile bir “Hayır!” işareti yaptı. Sonra hiç de mahzun görünmeyen bir tavırla:

“— Babam seferberlikte askere gittiymiş. Geçen sene künyesi geldi; dedi.

Künyesi geldi, köylü lisanında öldü demektir.

“— Demek ki şimdi babanın yerine eve bakan sensin? dedim. İki defa başıyla “Evet, evet!” dedi ve karşımda daha rahat bir vaziyet aldı. Ona bir cıgara uzattım, aldı ve kafasını saran yemeninin arasına yerleştirdi:

“— Ben içmem; şehirde dayıma götürürüm; dedi ve gittikçe lâubalileşen bir tavırla sözüne devam etti: “Babam çok içermiş ama, ben içmem; cıgara içecek vaktim mi var ki... İşim başımdan aşkın! Anamın ayaklarına hastalık geldiği günden beri davarı güden, tarlaya bakan, odun kesmeğe giden hep benim... Ablam yalnız su taşır ve aşa bakar. Hem o bizde misafirdir. Başka köye gidecek! Geçen yıl nişanlandı.

Çok ciddileşen mükâlememizi biraz değiştirmek için gülerек dedim ki:

“— Sen de nişanlansana, bak bu kadar becerikli koskoca bir adam olmuşsun, hem karın da senin işlerine yardım eder, fena mı?

Mahzun mahzun yüzüme baktı:

“— Efendim, nişanlanmıştım emme olmadı; olmayacak; dedi. Kızın başına bir kaza geldi; düşman köyden çıkarken...

Hayretten tıkanıyordum:

“— Ne diyorsun? Sahi mi? Ne kazası?.. Söyle, söyle! diye haykırdım.

Utanarak başını önüne eğdi:

“— Dokunmuşlar; dedi ve gittikçe ağırlaşan bir sesle ilâve etti: “Dokunmuşlar değil dokundular; benim gözümün önünde... Köyün öbür kızlarıyla beraber derenin içine sürüklediler. Biz bağırdık, çağırdık; aman etmeyin, zaman etmeyin dedik; kulak asmadılar. Ben arkalarından gitmek istedim, anam bırakmadı, “Biricik oğlum, sana da kıyarlar!” dedi; ağlıyordu, dayanamadım kaldım.

Artık çocuğun yüzüne bakamıyordum. Hayatın en mühim hâdiseleriyle boğuşmuş bu köylü yavrusunun karşısında ben artık hiçbir şey bilmiyen, hiçbir şey anlamıyan ve sanki korkunç bir masal dinliyormuş da tüyleri ürpermişçesine bir köşeye sinmiş, otuz dört yaşında toy, ürkek bir küçük çocuktum.

Refik Halit Karay

(1888 - 18.7.1965)

Doğ. ve Ölm.: İstanbul

Refik Halit Karay, hikâye alanında Ömer Seyfettin'in izinde, ondan daha ustalıkla eserler vermiş bir sanatçımızdır.

Galatasaray Lisesi'nde, Hukuk Mektebi'nde okudu. Çeşitli okullarda, türlü memuriyetlerde bulunmuş olan Refik Halit, İttihat ve Terakki Partisi'ne karşı aldığı muhalif durumdan dolayı sürgünde kaldığı uzun yıllarda Anadolu'yu yakından, içyüzüyle tanımak ve tanıtmak imkânını bulmuştur. Mütareke'de İttihat ve Terakki'nin işbaşından çekilmesiyle önemli yerlere geçmiş, bir aralık Posta ve Telgraf Nazırlığı da yapmıştır.

İstiklâl Savaşı'nın kazanılmasından sonra yurt dışında yaşamak zorunda kalmış, af kanunu çıkıncaya kadar Suriye'de oturduktan sonra yurda dönmüş, gazetecilik yapmaya başlamıştır.

Pek çeşitli alanlarda başarı derecesi çok farklı yazılar yazmış olan Refik Halit'in Memleket Hikâyeleri (1919) adlı kitabı, yaşayacak eserlerinin en başında anılmaya değer.

S A R I B A L

Kapının tunç tokmağı bu karlı gecenin, sesleri sağır eden durgunluğu içinde kof bir sada çıkardı. Buna içerden havlama ile uluma arasında bezgin bir köpek derhal cevap verdi. Sonra bir kapının gıcırdayarak açıldığı, fısıltılar, telâşlı yürüyüşler içinde bir iki kişinin gidip geldiği duyuldu. Tokmak muttasıl döğülüyordu. Nihayet bir kadın sesi:

— Kim o? dedi.

Burası kasabanın dışarısında, elekçilerin oturduğu alçak damlı, dar sokaklı, murdar, ışıksız bir mahalle idi. Hovardalık etmek isteyenler geceleri, böyle geç vakit gelirler, uyumuş kızları uyandırırılar, oynatırlardı. Liralar serpildiği, tabancalar boşaltılıp kamalar çekildiği, kanlar döküldüğü de olurdu.

Eşraftan Külâhçızade Hilmi ağa bu akşam iki ahpa-biyle içip içip coşmuş, saat beşe doğru: “Ne duruyoruz be haydin gidip Sarı Balı oynatalım!” demişti. İşte bunun için gelmişler, kapıyı dövüyorlardı.

İçeride hâlâ fısıltılar, kararsız yürüyüşler, birbirlerinden soruşlar vardı. Hilmi ağa kızdı, rakının büsbütün yayık, peltek ettiği bir sesle:

— Kız açiver, bizik, ne duruyonuz!..

Diye bağırdı. Kasabanın bu adlı sanlı mirasyedisi, bu yarı çılgın hovardası bir eve girmek ister de hiç önüne geçilir miydi?..

İçeride bir müddet, tanılan bir sesin verdiği bir korku ile her şey sustu, sanki taş kesilmişlerdi. Hilmi ağa beklemedi; “Abanın behe!” emriyle yanındakileri ileri sürdü; dayandılar. Lâkin zora hacet kalmadı. Acele acele biri yetişt, sürmeleri çekti. Şimdi kusur diliyorlardı.

Birden tanıyamamışlardı. Önüne gelen buraya uğruyordu da iyice anlamadan, emniyet etmeden içeri almıyorlardı. Yoksa bilselerdi, bir dakika bekletirler miydi? Keşke, daha evvel biriyle bir haber gönderselerdi, hazırlanırlardı.

Külâhçızade cevap bile vermiyordu. Karanlık bir avluyu geçtiler. Yarı açık kalmış bir kapının ışıktan dört çizgisi birden genişledi. Dışarıya kızıl bir aydınlık taşırırdı.

Gelenler başları lâz başlıklı, arkaları çerkes yamçılı, haddinden fazla iri, korkunç görünen üç kişiydi. İki basamaklı bir toprak merdivenden indiler. Odaya girmişlerdi. Burası, penceresi, nefesliğı olmıyan çukur, basık, loş bir yerdi; ahıra benziyor, ve ahır kadar kokuyordu. Dışardan yeni girince keskin ve ekşi bir yaşlık, gözleri sulandıran bir sirkeleşmiş hava insanı tıkıyor, değişmiye değişmiye çürümüş zannolunan zevksiz sıcak, fena bir yağ gibi çehreye yapışıyordu. Duvar da elekler, sepetler asılıydı; tavandan torbalar, soğan dizileri, ayva hevenkleri sarkıyordu. Bir tarafta iki yatak seriliydi, üç dört baş görülüyordu. Bunlar, galiba, uyuyan çocuklardı. Kenarda yeşil boyalı tahta sandıklar diziliydi; oda tıka basa doluydu. Yalnız ortada ufak bir meydan vardı ki biraz sonra şenlenecek; sazların, deflerin, zillerin sesleri altında bükülüp kıvrılan çengilerin rakıslarıyla şereflenecekti.

Hilmi ağa, etrafına şüpheli, huylu nazarlar atarak ortada duruyordu. Çenelerinin altında uçları sıkıca bağlı yemenilerle yarı yüzleri örtülü birkaç kadın ortaya çekidüzen veriyorlar, ocağın tâ yanına bir ayı postu, bir kebe seriyorlardı. Yarı karanlık içinde yüzleri farkolunmuyordu; ihtiyar görünüyorlardı.

Aralarından biri, hem çalışıyor, hem Külâhçızadenin gönlünü alacak, şüphesini giderecek sözler söylüyordu. Ne kadar zaman vardı ki gelmemişti. Artık Sarı Balı unutmuştu; kale dibindeki kasaba kahpeleriyle mi vak-

tini geçiriyordu? Her zaman onun lâkırdısını ediyorlardı. Hattâ geçen akşam babasını gönderip çağırtacaktı. Canı oynamak, içmek, zevketmek istemişti; en iyi âlem kiminle yapılabilirdi; Hilmi ağadan keyifli delikanlı değil bu memlekette, vilâyet içinde yoktu...

Şimdi herkes oturmuştu. Yamçıların altından birer binlik çıkarıp ortaya koyan misafirler başlıklarını attılar. Kadehler, mezeler diziliverdi. "Safa geldiniz, safa geldiniz!" nidalarıyla, müşteriler selâmlandı. Kadınlar mânasız gülüşüyorlar, yerlerinde soğuk edâlarla kıvrışıyorlardı.

Hilmi ağa:

— Birer atalım!..

Dedi. Sarı Bal hemen yerinden kalktı, kadehi doldurdu. Götürüp Külâhçıoğluna uzattı. Aynı kadın, aynı kadehle odadakilerin hepsine sunuyor; "Afiyetler olsun!" diyor. En sonra da kendisi içiyordu.

Ocaktaki kuru çam kütükleri şimdi alev alev, bir deniz gibi hışıldıyarak yandığından duvara asılı haşhaş yağı lâmbası sarara sarara ufalıyor, aydınlığın bolluğuyla örtülüyordu. Etrafları servi resimleriyle süslenmiş bakır tabaklar, binlikler kütüklerin kızıl ve oynak ışıkları altında parlıyor, sanki göze görünmez bir fırça mütemadiyen dolaşarak, silip parlatarak üzerlerine cilâlar, renkler sürüyor, süslüyor, uğraşıyordu.

Misafirlerden kısa boylu zayıf biri:

— Be herif, ne duruyunuz? diye haykırdı. Bu emri odanın her tarafından çıkan başka başka bir çalgı sesi takip etti. Çuha elbiseler giymiş, sakalı gayet biçimli kesilmiş güzel yüzlü genç bir elekçi sazını kuruyor, ayakta kendilerine çeki düzen veren iki taze zillerini vuruyordu.

Aynı zayıf adam, itiraz etti:

— Hele bakın... fistanlarınızı kime saklıyorsunuz? Değişin onları... dedi.

Dört peşli, şalvarlı kumaş entarileri, dar yelekleriy-

le çengiler ocağın alevi altında hiç fena görünmüyordu. İlle yaşlıcası, biraz ağırlaşmış kalçalarına, biraz fazla dolgun baldırlarına rağmen gözleri alıyordu.

İşte "Sarı Bal" bu idi. Çatık kaşları altında şurup gibi tatlı, rayihalı zannolunan, insana öpmek, koklamak, içmek iştahası veren iri, mavi gözleri vardı. Bunlar, bir kaynak gibi, daima parlak ve nemli duruyordu. Zaten gözleriyle kaşı, bir de minimini, sivri bir sıra mermer beyazlığındaki dişin dizildiği iri ve kırmızı ağzı güzeldi; başka seçme hiç bir yeri yoktu. Yalnız bütün vücudünde, o iri endamlı dökme kehribar vücudünde öyle bir sokulmak, sürtünmek, bir kedi gibi mırıldana mırıldana yaltaklıklar etmek istidadı göze çarpardı ki işte bu hal, kasaba çapkınlarının uykularını kaçırır, akıllarını alırdı. Belki "Şehriban" kadar, "Fadik" kadar oyunda mahir değildi. Fakat sesi kulaklara değil, doğru yüreğe çarpar; yüreğe işlerdi.

Saz ve oyun başladı. Ağır, uyutucu bir havaya uydu-
rulmuş yayık şiveli bir mânasız türkü, kasabanın en seçme türküsü şimdi bu ahırın, tozlu bir eşya gibi oynatıldıkça insanın nefesini tıkıyan kirli havasını sarsıyordu:

Gesi bağlarında bir top gülüm var

Hey Allahtan korkmaz sana bana ölüm var...

Bu memlekette de öyle pek oynak, pek değişik, fıkır fıkır oyun makbul değildi. Temkinli, ağır hareketler hoş görülüyor, daha tesir yapıyordu. Yalnız boğuk, kaba sesli ziller bu tembel saz ve tembel oyun içinde bir elektrik akıntısına tutulmuş gibi mütemadiyen çırpınır, cınlardı. Sarı Balın zilleri, her çengininkinden daha kıvrak, daha kahkahalı aksediyordu; zira altındandı. Tahmisoglu Feyzi ona sade altın zil değil, inci işlemeli, sim telli ne de fistanlar yaptırmıştı... Zavallı delikanlı parayı yeyip bitirince Reji kolcusu yazılmış ve Çerkeslerle olan bir kavgada belkemiğinden vurularak tam yedi sene kötü-

rüm yaşamıştı, sonra verem imdadına yetişip kurtulmuştu.

Sarı Bal, kasabanın felâketiydi. Sık sık taşıp köprüleri götüren Deliçay, damları çökerten karayel, bağları soyan dolu kadar zararlıydı. Onun da götürdüğü çiftlikler, çökerttiği damlar, soyduğu bağlar vardı. Hemen her mirastan hakkı, her kazançtan hissesi olurdu. Bu işsiz, eğlencesiz, ücra beldenin ahalişi para sarfetmek ihtiyacı duydukları zaman içer içer, Sarı Balın kapısını çalarlardı.

Acaba bu murdar yer odasına kimler misafir olmazdı? Yerliden, yolcudan, memurdan her çeşit müşterisi vardı. Bir malmüdürü, Sarı Balın uğruna kasasında açık vererek perişan olmamış mıydı? Şimdi Akkâda kalebentti, ahabplarma gönderdiği mektuplarda hâlâ onu soruyor, onun hâtırasını kaydediyordu. Camiikebirin o azametli sofu imamını bile bir gece burada bastırıvermişlerdi. Lâkin şimdiki kaymakam sert davranıyordu. Polise şiddetli emirler vermiş, "İçerde yakaladığınızı tıkkın hapse!" demişti. Galiba geceleri kendisi de devre çıkıyordu ki geç vakit, bu mahalleden, yüzü sarılı geçtiğini, hattâ Sarı Balın evi etrafında dolıştığını görmüşlerdi. Lâkin böyle kardan yolların örtüldüğü bir gecede koldan korku yoktu. Rahatça eğlenebilirlerdi. Bunları zihninden geçiren Hilmi ağa:

— Yaşa Sarı Bal! diye haykırdı.

Sarı Bal bu alkışa mukabil tatlı, şımarık bir gülüşle ve o akıllar alan sokulganlığıyla geldi, Külâhçıoğlunun önünde biraz çalkandı; uzaklaştı; sonra yine gelip tersine diz çöktü; başını arkaya yatırıp memelerini âdeta yerinden sarsan bir göğüs oyunu ile, elleri havada, zillerini ağır ağır döverek durdu.

Şimdi alnında parlıyan bir lira ile kalkmış, lâkayit ve müstağni oynuyordu. Lâkin misafirlere rakı bu gece ne kadar sık, arasız ve insafsız sunuluyordu... Külâhçızade şimdiden yarı ayıktı; diğerleri de ispirtonun fası-

lasız mideye dolmasından bir uyku duyuyorlar, esniyorlardı. Bir aralık farkına vardılar:

— Ne oluyoruz be, ardımızdan cellât mı kovalıyor?

İtirazile uzatılan kadehi içmediler. Elekçilerde her zamankinden başka türlü bir şaşkınlık, neşesizlik vardı. Bunu, hayal meyal seçen misafirler düşünüyorlar, anıyamıyorlardı; belki sorarlar, gürültü çıkarırlar, hattâ karlılara bir de sopa çekerlerdi. Ama rakı keskin, fazla gelmişti; gevşemişlerdi.

Boşalan binlikler elekçi oğlanlarından birinin eline tutuşturularak meyhanecinin evine gönderilmişti. Böyle gece yarısı uyandırılmıya alıştırılmış olan taşçı Ligor hiç şikâyet etmeden sıcak yatağından bir don bir gömlek çıkar, uzun bir bahçeyi geçtikten sonra kapıyı açardı. Gelenin elinde mecidiyeler varsa şişeyi doldururdu; yok veresiye bir aksata ise küfürler ederek dönüp yatarı.

Artık oda dumanla dolmuştu. Rakının verdiği bir ihtiyaçla misafirler sık sık dışarı çıkıp geliyorlardı. Kapı her açılışında üzerine basılmış bir köpek yavrusu gibi yürekten, tiz, ıztıraplı bir figan kopartıyor, bu ses çalgının da, oyunun da yükseğine çıkıyordu.

Kadeh yine fasılasız dönüyordu. Oda dışardaki dondurucu ayaza rağmen artık öyle ısınmıştı ki çengiler terlemeye, seyirciler üzerlerindeki birer birer atmaya başladılar. Sarı Bal, alına toplanıp dizilen ter tanelerini silirmek üzere ikide birde def çalan kocakarının önüne zillerini vurmaktan vazgeçmiyerek, eğiliyor, kirli çevreye yüzünü uzatıyordu. Arasıra da bir vakit bulup kenarda serili yataklara yaklaşıyor, yatan çocuklarının üzerine eğilerek galiba uyuyup uyumadıklarına, açılıp açılmadıklarına bakıyordu. Hattâ Hilmi ağa:

— Sarı Balın bu gece analığı tutmuş... diye alay ediyordu.

Birden dışardan keskin, telâşlı düdükler aksetti; kapının tokmağı koparılırcasına çalıyor, köpeklerin uluduğu, yüksek sesle birinin bağırdığı duyuluyordu.

Saz, zil, oyun, lâkırdı hep durdu.

Hiç şüphe yok, yeni gelen komiser, sabaha kadar süreceği anlaşılan bu meclisi dağıtmıya gelmişti. Huysuz, aksi bir adamdı; kara, fırtınaya bakmaz, gece gündüz demez, kasabayı dolaşır, kahpelere, çapkınlara kırbaç atardı.

Külâhçızade "Açın be, gelsin!" diye haykırdı. Onun pervası yoktu. Memleketin o kadar eski, itibarlı bir ailesine mensuptu ki devri sabıkın bu ihtiyatkâr hükûmetinden daima yumuşak, geçiştirici muamele görür, fakat buna mukabil Hicaz şimendiferi ianesinde, eşkıya takibinde tesirli yardımı olurdu; dayılarından biri de Yıldızda bekçibaşı idi.

Komiser, kocaman sakallı, upuzun boylu, yanık bir Çerkes, içeri girince hürmeten ayağa kalkan oda halkına bakmadı bile... Yanındaki sivil polise:

— Al isimlerini şunların...

Dedi. Kimse konuşmuyor, kımıldamıyordu. Ocaktaki odunlar kor haline geldiğinden bu derin sessizlik içinde birer birer devrilerek odayı büsbütün karanlığa gömüyordu. Komiser: "Arayın her tarafı!" emrini verdi. Böyle meclislerde ekseriya sandıkların, eşyaların arkasına gizleniveren açık gözlüler olurdu. Bir elektrik feneri bütün köşelere beyaz ışıklı çıplak, toparlak gözlerini uzatıyor, aranıyordu.

Hayır, kimse yoktu... Komiser:

— Dağılın!..

Diye bağırdı. Aynı zamanda elindeki kamçıyı Sarı Bal'ın sırtı üzerine şaklattı. El'an kimse ses çıkarmıyordu.

Hilmi ağa başına sargısını doladı. Ağır ağır yamçasına örtündü, çıkmak üzere idi. Lâkin durdu. Komiser, gözleri şimdi de serili yataklara dikili soruyordu:

— Bu yatanlar da kim?

Sarı Bal yürüdü, eğildi; yataklardan birinin yorganını çekti. İki küçük şekil, iğri büğrü uzanmış, dünyadan

habersiz yatıyor, uyuyordu. Külâhçızade düşündü: Sarı Bal'ın iki oğlundan başka çocuğu yoktu, o halde yan yataktaki bir tümsek yapan neydi? Sarı Bal'a döndü, gizli bir işaretle sordu: "O ne?" dedi. Kadın dudaklarına parmağını götürerek daha gizli bir surette: "Sus!" diyordu; gözlerinde mütemadiyen büyüyen bir korku, renginde artan bir sarılık vardı; âdeta yalvarıyordu.

İş şimdi anlaşılmıştı; kapının geç açılmasında, rakının sık verilmesinde, meclisin neşelenmemesinde hep bu tümseğin dahli vardı. Sebep oradaydı. Hiç şüphesiz bunlar eve girdikleri zaman giyindirip kaçırmıya vakit bulamadıkları birini şu yorganın altına saklayıvermişlerdi.

Öyle ya, gelenler elbette yarı sarhoş bulunacaklardı. Sık sık sunulan bir binlik rakı çabucak tesirini gösterince artık korkacak bir şey kalmıyacak, bir aralık, hattâ gözleri önünde onu aşırıvermek daha kolay olacaktı. Hilmi ağadan başkası olsaydı belki kapıyı açmıyabilirler, oynamamak, bir hastalık bahanesiyle eğlenceyi reddetmek isterlerdi. Lâkin Külâhçızadeyle buna imkân yoktu. Ancak bu çareyi bulmuşlardı.

Acaba bu saklanan kimdi?

Sakın şu Gebecinin tüysüz oğlan olmasın! Sarı Bal gençlere musallattı; cebinden para bile verir, ayartırdı. Yarın kahvelerde bahsi geçecek, Külâhçızadeyi şu kopil mi mehtaba alacaktı? Artık tahammül edemedi, yürüdü, yatağa yaklaştı. Sarı Bal ne yapacağını şaşırarak: "Açma, Hilmi ağa!" diye yalvardı. Bütün gözler orada kirli örtüsü, kabarık şekliyle bekliyen yatağa çevrilmişti. Komiser bile yarı şaşkın:

— Aç, aç!.. diye teşvik ediyordu.

Hilmi ağa, tekmesiyle yorgana vurdu, bir tarafa fırlattı. Ufak tefek bir adam, başını yastığa sokmuş, sırtını çıkarmış, yüzükoyun yatıyor, kımıldamıyordu. Hayır, bu Eşref değildi. Memur, fenerini o tarafa uzattı. Aydınlık bir daire ortasında yatan adamın doğrulduğu görüldü. Bu, herkese aşina bir çehre idi; fakat bir noksanı vardı

ki kimse tanıyamıyordu. Şaşkın, sessiz duruyor, dik dik bakıyordu.

Birden tanıdılar... Evet, o idi, ta kendisi... Fakat hep kırmızı fesli, siyah setreli, vakarlı, azametli görmeğe alıştıklarından derhal seçip çıkaramamışlardı. kimse gözlerine inanamıyordu. Ne yapacaklardı? Nihayet memur ile âmirini şu müşkül vaziyetten kurtarmak için halk birer birer dışarı çıktı. Çoban köpekleri hiddetli, sert havlamalarla bu gidenleri yolcu ediyordu.

Yataktaki adam el'an kımıldamamış, konuşmamıştı. El'an komiserle gözgöze, dimdik bakışıyorlardı.

Ertesi günü istifa eden kaymakam İstanbulda kendisini himaye eden saraya mensup bir eski dostuna yazdığı mektupta "Durulur bir kasaba değil... işret, zina, fisku fücür, ben tahammül edemedim.." diyordu. Lâkin süratli vasıtalarla hakikatten haberdar edilen bu zat, verdiği cevapta: "Şu sırada âhar bir mahalle tayininize `imkân yoktur. Oradan ayrılmamalıydınız; bolluk bir memleketmiş; yağının, peynirinin nefasetini söylye söylye bitiremiyorlar. Kasabaya hâs bir nevi Sarı Balın methi ise tâ buraya, kulağımıza geldi!" diyordu.

Abdülhak Şinasi Hisar

(1883 - 3.5.1963)

Doğ. ve Ölm.: İstanbul

Abdülhak Şinasi Hisar, Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra (1905) yüksek öğrenimini yapmak üzere Fransa'ya gitti. Paris'te Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okudu. 1908'de yurda döndü. 1930 yılına kadar çeşitli şirketlerde çalıştı. Sonra Balkan Birliği Cemiyeti Umumi Kâtipliği'ne ve Dışişleri Bakanlığı Müşavirliği'ne atandı.

1920 yılından sonra çeşitli gündelik gazetelerle dergilerde edebî makaleler yazdı. 1934'ten sonra Varlık dergisinde sürekli olarak yayınlanan anı, izlenim ve hikâyeleri sanatseverlerin gözünde değerini çok yükseltti. Ama asıl ününü önce Ulus gazetesinde tefrika edilen Fahim Bey ve Biz (1941) adlı eseri kitap halinde çıkınca sağladı. Bundan sonra Boğaziçi Mehtapları (1943), ardından Çamlıcadaki Eniştemiz (1944), Nizami Beyin Alafrangalığı ve Şeyhliği (1952) adlı eserleri kendisine yazarlarımız arasında önde bir yer sağlamıştır.

Hikâyelerinde olayı küçümseyen Abdülhak Şinasi Hisar, iç hayata, duyarlığa ve düşünceye değer verir. İnsanlığın kaderi, düşüncesi, kitaplarında başlıca temadır.

Abdülhak Şinasi Hisar'ın bütün eserleri Varlık Yayınevi'nce yayınlanmaya başlamıştır (1966).

BİR GEÇMİŞ ZAMAN HİKÂYESİ

Nizami bey benim çocukluk zamanımdaki kozmopolit Büyükkadının en alafranga Türklerinden biri ve ailesinin Nizam caddesindeki —şimdi bir otel olan— o vakit yeniliğinin şaşaasıyle parıldıyan köşkü Adanın en meşhur olanlarından biriydi. Nizami bey annemle kardeş çocuklarının çocuklarıydılar ve ben de her gün onun oğullariyle buluşur, oynardım. Fakat Nizami bey kendi evinde bile her zaman ele geçmez ve nâdiren görülürdü. Adanın haricinde bir çok gezermiş. Hemen hiç bir zaman bizimle meşgul olmaz, çocuklarla konuşmazdı. Onun hakkında bildiklerimi ekseriyetle hanımlardan duyardım. Hanımlar aralarında ondan çok kerre bahsederler, “Bu sıcağa kar mı dayanır ” diye servetini israf ettiğini anlatırlardı. Fakat onu tenkit ettikleri zamanlar bile ondan takdirle bahseder gibiydiler. Paraya karşı öyle kayıtsızmış ki bir gün kendisine bilmem hangi piyangoonun büyük ikramiyesi isabet etmiş. O gûya kitap okuyormuş. Bunu müjdeledikleri vakit başını kitabından bir an için kaldırarak: “Bu parayla Şirketihayriye hisse senetleri alsınlar!” demekle iktifa etmiş. Vapurla Karacaahmet mezarlığının önünden geçerken servileri görerek ölümü düşünmemek için mutlaka başını çevirmiş.. Muttasıl hediyeler ikram eden ve bize de her zaman şekerleme kutuları getiren bu adamı hanımların sempatik buldukları belliydi. Bu sözleriyle onun başı üstüne bir ziya hâlesi örüyorlar, yahut, yakıyorlardı. Fakat onunla oyun oynamayı sevmekle beraber nice hallerine bıyık altından gülen babamın onu adam yerine koymadığını görmekle üzülürdüm. Zira yumuşak kalpli çocuklar, etraflarında daima daha fazla nezaket görmek isterler. Babama gö-

re Nizami bey şansı olan “cahilin biri”, “insolent bir züppeydi”. (Zira Fransızca kelimeler kullanmak babalarımızın nesliyle başlamıştı.)

Gösteriş meraklısı olan Nizami beyin meşhur bir çok merakları vardı. Cidden o, neyin meraklısı değildi ki Resim meraklısıydı. Köşkün büyük salonunda kendi ihtihabıyla satın alınmış, büyük, kıymetli tablolar vardı. (Sonraları bunların Ziem, Aivazofsky, Zonaro'ya ait olacaklarını tahmin ettim.) Biz bu resimleri ikide bir ziyaret ederdik. Zira onların bulunduğu salon kilitli dururdu ve keçesi yeşildi. Nizami beyin —bizim büyük hala diye çağırduğumuz— annesi yeşile basmayı günah bildiğinden bu keçenin yeşilli noktalarına geldi mi kendisi de gülerrek, bunların üstünden atlardı. Ve onun bu sıçrayışları bizim o kadar hoşumuza giderdi ki biz çocuklar, arada sırada:

— Kuzum hala, bize salondaki resimleri göstersenize! Derdik. Zavallı kadın, her defasında, en evvel:

— Canım, resimleri görüp de ne yapacaksınız? Hem ben size onları kaç kere gösterdim? derdi.

İşlerine akıl erdiremediği kocasıyla oğlunun bunca paralar verip aldıkları ve buralara bunca zahmetlerle asılan bu yağlı boya resimlerin kendisi cahil olduğu için anlayamadığı bir kerameti olacağına ve okumuşların bunları defalarca görmek isteyebileceklerine de inanırdı. Ve pek iyi kalpli olduğu için nihayet ricamıza dayanamaz, yine anahtarı alır ve kim bilir kaçınıcı defa olarak, bizi yine bu odaya götürürdü. Ve her defasında o yeşilli sahaya geldi mi, kalbinin iyiliğini yüzüne aksettiren mahcubiyetli bir gülüşle gülerrek, bizim asıl istediğimizi yapar; gûya gizli bir çalgıya tebaiyyet ediyor gibi, kendine mahsus bir zıplayışla, keçenin yeşil kısımlarının üstünden atlardı. Ve bu manzara kalplerimizi fazla doldurur ve biz katıla katıla gülerdik. Bu ihtiyar kadınla biz, üç dört çocuk, ne iyi anlaşılan bir cemiyet kuruyorduk!

Nizami bey daha alafranga musiki meraklısı idi. Bazı geceler köşk Mösyö Lange'nin orkestra takımını getirterek alafranga çalgı müsamereleri tertip eder ve Büyükanın bütün kibarlarını davet edermiş. "Hattâ bir gün profesör Hege'yi bile getirtmişti!" Fakat, bir fosnot duyunca müzisyenlere, âdeti veçhile, fena halde kızarmış, Kumar meraklısı idi, bir gecede bin lira kaybettiği olurmuş. Şıklık meraklısıydı. Boyunbağları, esvapları hep Mir'den gelirmiş. Çiçek meraklısı idi. Serinde her mevsim en nadir çiçekler açar ve ceketinin iligünde, her gün muhtelif renkli ve acaip şekilli bir çiçek parlardı. Ve bilen hanımlar bunun orkide denilen çok nadir ve pek pahalı bir çiçek olduğunu söylerlerdi. Baston meraklısı idi. Sokakta kullanılamıyacak kadar kıymetli maddelerden, fildişinden, çeşmi bülbulden bastonları varmış, bazılarının başı bir elma büyüklüğünde altındanmış. Fakat onun bu merakına rağmen, hiddetini yenemiyerek, bu kıymetli bastonlarından birini başkasının sırtında kırdığı olurmuş. Botin meraklısıydı. Yatak odasında büyük, uzun bir esvap dolabının alt sırasında yanyana dizilmiş, hepsi yüksek ökçeli ve hemen her renkte belki kırk çift botin, iskarpin ve çizmesi vardı. Biz yine büyük halamıza yalvarır, arada bir bu odayı ve dolabı da açtırır ve her defasında bu yanyana dizilen kırk çift botini kahkahalarla seyrederdik. Zira onların yanyana seksen ayak gibi öyle bir adım atış halleri, nice Nizami beylerin yanyana, sessizce yürüyüşünü andıran öyle canlı bir halleri vardı ki buna gülmemek mümkün değildi. Bu manzara hâlâ gözlerimin önündedir.

Nizami beyin teni ve fesi kıpkırmızı, krem şemsiyesinin içindeki atlas yemyeşil, esvapları ve eldivenleri açık renk, boyunbağları göz kamaştırıcı, gözleri iri, bıyıkları dik, bakışları sert, vücudu çevik, boyu kısa, ökçeleri yüksek, sesi kalın, dili peltek, yüzü asil çizgili, eli bastonlu veya kırbaçlı öfkesi daha yeni geçmiş de yüzünün kızarıklığı daha geçmemiş, yahut, ha şimdi öfkeleniyor da yü-

zû kızarıyor, bastonunu ha şimdi birinin sırtında kırmış, ha şimdi kıracak zannını veren bir halde ve ağzı da azarlamaktan yeni susmuş gibi gözüküyordu. O zamanlar çok satılan, kapakları açılınca içinden yaylı bir bebek fırlayan kutuların birinden çıkmış gibi ve hayal oyununda perdeye büyük bir buketle çıkan iri gözlü genç âşık tipini andıran şımarık, kabarık, parlak ve fırlak bir hali vardı.

Küçüklüğünde onu — bir türlü beğendiremediği — mekteplere götürmüş, getirmiş ve şimdi de onun çocuklarını gezdiren, küçük köşkün alt katındaki bakımsız odasında yatıp kalkan, haylı yaşlı beyaz bıyıklı, ters suratlı, eski bir lalası Hüseyin ağa vardı. Eski evlerde haremde sütninelerin, dayıların, bacıların ve selâmlıkta lâlaların ve gidiş ağalarının, hiyerarşinin tayin ettiği bir mevkileri vardı. Büyük beyefendiyle büyük hanımefendinin bu adama itimatları yerindeydi. Fakat bu mevkie ve bu teveccühe istinat eden Hüseyin ağa, hanımların anlattıklarına göre, Nizami beyin israfından dolayı ona o kadar kızarmış ki, dargınmış. Hiç sözünü dinlemez ve hattâ yüzüne bakmazmış. Hanımlar: “Mütedeyyin adam! Bu sefahate razı olur mu hiç?” diyorlar ve bununla Nizami beyin yeni bir macerasını anlatmak vesilesini buluyorlarmış. Fakat Hüseyin ağa bu züppelikleri hanımlar gibi, hem tenkit hem takdir ediyor değildi. “Bizim küçük bey delidir vesselâm!” diyormuş. Nizami bey hakkında o zamana kadar bildiklerim bu sathî malûmat ile bunlara ait bir takım tuhaf tafsîlât ve gülünç teferruatı.

Senelerce sonra Galatasaray lisesinden çıktığım bir hafta tatili günü, köprü üstünde Bektaşî şeyhleri gibi, dilim dilim bir başlık, siyah bir nevi cübbe giymiş, kısa boylu, çabuk hareketli, iri gözlü birinin Nizami beye pek benzediğini... Aman! gözlerime inanamıyordum. Nizami bey olduğunu görünce duyduğum taaccübü tasavvur edin!

Nizami bey, alafranga, şık, meraklı, züppe Nizami bey karşısında bu kılıkta idi! Serpuşu başına, esvapları üstüne çok geniş ve bol geliyor, âdeta iğreti duruyor ve ona bir hacivat edası veriyordu. Birdenbire gözlere görünüyordu ki şeyhler bir "ağır ezgi fıstıkî makam" ile yavaş yavaş yürürler, gelirler, giderlerdi. Onların bütün bir yavaşlık üslûpları vardı ki Nizami bey bugünkü tabirle bu ritme uyamıyordu. Tuhaflığı gözlerime bir lâhza içinde bir felâket ve şeamet manzarası halinde çarptı. Fakat o beni görünce memnun bir yüzle yanına çağırdı. Elini uzatarak, başka, değişmiş, incelmış, gûya gözyaşlarıyla nemlenmiş ve yumuşamış bir sesle:

— Oğlum, öp elimi! dedi, ben şimdi baba oldum! Çamlıcada bir tekke açtım. Şimdilik bir tek müridim var: Bizim Hüseyin ağa... Fakat umarım, Allahın inayetiyle, yakında çokları gelirler. Annelerine selâm söyle... Bir gün seni bana göndersinler! Haydi, seni Allahın birliğine emanet ettim!..

Sesinde olduğu kadar bu sözlerinde, bu üslûbunda eski Nizami beyi bir türlü bulamıyordum. Öyle değişmişti ki! Kırmızı teni toz pembesi olmuş, yüzünü kumral bir sakal kaplamış, fakat asıl gözleri değişmiş ve o asıl bu gözleriyle değişmişti. Gözler! Bütün iç âlemimizin, maneviyatımızın başlangıçları, fenerleri ve anahtarları! Gözler gözlerimize neler gösterir ve öğretir! Hepimiz gözlerimizle hep görmeği umarız. Nadiren hatırlarız ki gözlerimizle asıl kendimizi göstermiş oluruz. Bu gözler başka bir ruhun gözleri olmuştu. Saffet, hayret, şefkat ve muhabbetle bakıyordu. İnsan bu adamın iyi kalbine inanıyordu. Bu gözler nemli, ıslak, âdeta boğulmuş bir nazarla bakıyor, parıldıyor, yaşıyordu. Ve insan bu adamın bozulmuş aklına acıyordu.

Çocuk gözlerime o zamana kadar hiç kimse ne giyim ve haricî manzara itibariyle, ne bunların delâlet ettiği tabiat ve hayat itibariyle Nizami beyin gösterdiği kadar kat'î bir fark ve şiddetli bir değişme göstermiş değildi.

Onu hayatının ilk kısmı ile bu ikinci kısmına o kadar hazırlanmamış biliyordum ki bu akıbetine şaşmaktan kendimi alamıyor ve tabiatın hilâfında addettiğimiz manzaraların verdiği nahos ezayı duyuyordum.

O gece yemekten sonra, hizmetçiler, oturulan odaya getirdikleri kahve fincanlarını toplayıp çekildikleri ve bütün gün hizmet ettiklerini bol bol çekiştirmeyi sevdikleri saatte, büsbütün yalnız kaldığımızdan emin olunca, fazla sıkılmasınlar diye lâtife ve gülmek taklidiyle annelerime —fakat böyle zamanlarda olduğu gibi heyecanını bir türlü teskin edemediğimi duyduğum bir sesle—:

— Size tuhaf bir şey anlatacağım, diye başladım. Bugün köprü üstünde bir Bektaşî şeyhi kılığıyla kimi görsem beğenirsiniz? Bir türlü tahmin edemezsiniz! Nizami beyi!

Halbuki annelerim her şeyi biliyorlarmış. Annem:

— Biz sana duyurmak istemedik!

Dedi. O zaman hanımlar müteessir seslerle ve en acı noktalara pek yavaş dokunarak, birbirlerinin söylediklerine ilâvelerle anlatmağa başladılar:

Bu ailenin başına büyük bir felâket çökmüştü. Meğer ben Galatasarayında, ailelerinin görüştükleri insanlara kolayca bağlanan fakat artık görüşmediklerini de kolayca unutan çocukların kayıtsızlığı ile, ondan habersiz kalmış olduğum bir kaç sene içinde Nizami beyin babası, annesi ölmüşler. O zedelemiş servet, kardeşleriyle taksim edilmiş. Nizami bey az zaman içinde kendine kalan bütün serveti bitirmiş. Hareminden ayrılmış. Arnavutluktaki çiftlikler, Sirkeci'deki hanlar, Büyükadadaki büyük köşk, arkasındaki küçük köşk, serler, eşyalar, tablolar, koleksiyonlar, arabalar, atlar her şey satılmıştı. O zaman bu teselsül eden felâketler Nizami beyin aklına dokunmuş ve o hastalanmıştı. Yaşlı hanımlar doktorlardan daha yeni işiterek ne olduğunu anlamadan itibar ettikleri bir kelime ile “Artık siz anlarsınız!” der gibi bakarak: “apopleksi olmuş!” diyorlar, annem buna iştirak etmiyerek:

"Ben paralizi olmuş biliyorum!" diyor, yabancı kelimeler o zaman bile aramızı açıyor ve Nizami beyin hastalığı nüzul mü değil mi anlaşılmamış kalıyordu. Bunun üzerine de Nizami beyin zaten kuş kadar akli büsbütün uçmuş! Şimdi aklından zoru varmış. Mülkiyet hakkında fikirleri karışmış. Bu hususta etrafında gördüğü taassuba iştirak etmiyormuş. Gece yatısına misafirliğe geldiği evlerden ertesi-günü giderken bazı şeyler alır, götürür, bunları satarmış. Belki yerinde kalan bütün bir eve nisbetle bu götürdüğü şey gözlerine o kadar küçük görünüyordu ki ihtimal bunu ev sahipleri farkedemezler sanıyor, ihtimal ailesi erkânının iyiliğine istinatla bunu kendisine çok görmeyeceklerine güveniyordu. Belki de hem istemek eza ve zahmetini hem anlamak ve vermek acısını arada bir sır gibi örtülecek şeyler diye telâkki ediyordu. Esasen kendisi bu şeylere vaktiyle de büyük bir kıymet atfetmiş değildi. İhtimal gittikleri yerlere lâzımgelen benzini iyi hesap edemiyen şoförler gibi misafirliğe gittiği yerlerden dönmek için lâzımgelen masrafları zihninde hesaphıyamıyor, esasen İstanbulun pek karışık ve uzak semtlerinden bu dönüşler kendisine fazla pahalıya malolacağını görünce müşkül mevkilerde kalıyordu. O zaman, her döndüğü yerden, verilmemiş bir hediye alır, bir yadigâr koparır, götürür, bazan bunlar cebinden çıkarsa mazur görülmesi için: "Feramuş ettim!" dermiş. Bütün familya âzası (zira, bu, aile kelimesinin yerine hep bu familya kelimesinin kullanıldığı bir devirdi) bu acınacak hallerine pek çok acımışlar ama, ne yapsınlar, hepsi de birer birer evlerinin kapısını ona kapamışlardı. Kendisi Çamlıcadaki Karacaahmet mezarlığına bakan "camları kırık, bacası yıkık" bir ev tutmuş ve burada gûya bir tekke kurmuştu. Şimdi: "Ben baba oldum!" diyormuş ama bu sözüne budala Hüseyin ağadan başka bir inanan yokmuş!

Reşat Nuri Güntekin

(1886 - 7.12.1956)

Doğ.: İstanbul -
Ölm.: Londra

Edebiyatçılarımız içinde ünü yurdumuza en geniş ölçüde yayılmışı, en çok okunanı Reşat Nuri Güntekin'dir. Reşat Nuri Güntekin, İzmir Fransız Okulunda, İstanbul Edebiyat Fakültesi'nde okudu. Çeşitli okullarda edebiyat öğretmenliği, millî eğitim müfettişliği yapmıştır. 1939-1943 yılları arasında Çanakkale milletvekili olarak Meclise girmiş, daha sonra millî eğitim başmüfettişliği (1947) ve Paris'te Kültür Ataşeliği yapmıştır.. Tedavi için gittiği Londra'da ölmüştür.

Yazdığı tiyatro eserleriyle büyük bir ilgi gördükten sonra roman ve hikâye alanında yazmaya başlayınca ünü çok genişledi. Çalıkuşu (1922) adlı romanı yurdun en çok basılan edebî eseri oldu. Damga (1924), Dudaktan Kalbe (1925), Akşam Güneşi (1928) ile duyarlık ve aşk temlerine dayanan romanlar verdikten sonra 1928 yılında yayınlanan Yeşil Gece ile sanatında kökten bir değişiklik oldu. Artık toplum sorunlarıyla ilgilenen gerçekçi romanlar vermeye başladı. Bu alanda yazdığı romanların en güzelleri Yaprak Dökümü (1930), Kızılıcak Dalları (1932), Değirmen (1944), Misikinler Tekkesi (1946) dir.

Küçük hikâyeleri de Sönmüş Yıldızlar (1923), Tanrı Misafiri (1927), Leylâ ile Mecnun (1928), Olağan İşler (1930) adlı dört ciltte toplanmıştır.

SÖNMÜŞ OCAK

— 1 —

Tren kalkmak üzereydi.

Düdükler ötüyor, kondüktörler oradan oraya koşarak kapıları kapıyorlardı.

Yüzbaşı Şekip hâlâ vagonun basamağında elleri yarı beline kadar pencereden sarkan genç zevcesinin ellerinde, bir türlü ondan ayrılmaya razı olamıyordu.

Muallim Remzi onu kolundan tuttu, yarı zorla yere indirdi, yaramaz çocuğunu azarlıyan bir baba gibi:

— Rayların üstüne düşüp parçalanacaksın, dedi, hem bak herkes bizimle eğleniyor... ayıp.

Filhakika istasyonda ve vagon pencerelerinde birçok kimseler kendi ayrılıklarını, dertlerini unutmuşlar, onlara bakıp gülüyorlardı. Tren yavaş yavaş uzaklaşırken muallim Remzinin zevcesi Nüveyre de arkadaşı Behireyi omuzlarından çekiyor, gülerek ona hemen kocasının Şekibe söylediği şeyleri tekrar ediyordu.

— Ayıp... Rezil olduk... Çocukluk etme...

Fakat Behire söz anlayacak halde değildi. Mendilini uçurduğu için pencereden kollariyle hareketler yapmakta devam ederek ağlıyor, çırpınıyordu.

— Gitti... Artık görünmüyorlar... Ben ne yapacağım, nasıl dayanacağım...

Nüveyre, arkadaşının bu çocukça teessürüne gülmekten kendini alamadı.

— Elli altmış günlük bir ayrılık için bu kadar telâş ayıp değil mi? diyordu.

Onları uzaktan bu vaziyette görenler bir ana kız zannederlerdi. Halbuki aynı yaşta iki eski mektep arka-

daşıydılar. Birkaç sene birbirini gözden kaybettikten sonra on ay evvel bu küçük Anadolu kasabasında buluşmuşlardı.

Behirenin kocası süvari yüzbaşısı, Nüveyreninki idâdi muallimiydi. Üçer ay izinle ailelerini görmeye gidiyorlardı.

Behire İstanbulda kalacaktı. Nüveyrenin seyahati biraz daha uzundu. Kıbrısta üç seneden beri görmediği annesine gidiyordu.

Nüveyre hıçkırâ hıçkırâ ağlayan arkadaşını teskine çalışırken bir söz sarfetti:

— Beni o kadar şaşırttın ki Remzi beye bir “Allaha-ısmarladık” diyemedim, dedi. Yabancılar gibi birbirimizden ayrıldık, biz de insanız.

Behire saygısızlığını o vakit farketti, yanaklarının yaşıyle gülerek:

— Sahi, dedi, ben fena yaptım, affet. Mamafih içimin ne kadar yandığını bilsen hak verirdin... Ben gitmek istemiyordum ya... Aksi, ablalarımın ısrarı...

Nüveyre aynı anne tavrıyla teselliye devam etti:

— Üç ay dediğin nedir? göz yumup açuncaya kadar... Üç ay sonra, hattâ istersen daha evvel, yine bu yollardan geçeceksin... Yine bu tarlaları, ocağını, kocanı göreceksin... Şekip bey belki sabırsızlığından seni pencereden çekip indirir.

Bunları vakur fakat biraz mahzun bir sesle söylerken gözleri arkada kalan yerlere nihayetsiz bir esefle dalıyordu. Sonra kirpiklerinin ucunda iki iri yaş damlası belirdi. Behire hayret etti. Bu iki damla yaşın deminden beri üç mendil ıslatan kendi yaşlarından çok daha acı ve mânâlı olduğunu hissetmişti. Arkadaşının ellerini yakalıyarak:

— Sende bir şey var, diye sordu.

Öteki hiç nazlanmadan, en tabîî bir şeyden bahseder gibi cevap verdi:

— Ben artık dönmiyeceğim... Büsbütün gidiyorum...

Behirenin hayretten ağzı açık kalmıştı. İnsan, hayatının en mühim bir vakasından böyle mi bahseder? Sonra on aydan beri geceli gündüzlü birbirlerini görüyorlardı. Nasıl olmuştu da bu büyük karar hakkında arkadaşına tek bir kelime söylememişti. Birden aklına bir şey geldi:

— Kocanın bir hiyaneti, bir çapkınlığını mı yakaladın?

O gülümsedi:

— Bilâkis. Ben ona hiyanet etmek üzereyim...

— !!!???

— Artık senden saklamıya sebep kalmıyor... Ben Remzi beyden ayrılıyorum... Çok fena bir şey yaptığımı biliyorum... Fakat ne yapayım ben de insanım... Benim de yaşamağa, mesut olmağa hakkım var... Ben Kıbrısın iyi bir ailesinin kızıyım... Muharebe zamanında ailemiz büyük felâketler geçirdi... Remzi beyle evlenmeye mecbur oldum. Kocam kendi halinde namuslu bir idadi muallimi. Gündüz talebeleriyle, gece vazifeleriyle meşgul ağır, sakin bir adam... Ne yüzünde, ne tabiat ve ruhunda hiç bir fevkalâdeliği yok... Senelerce idadi muallimliğiyle memleket gezdik... Renksiz, fakirané bir hayat, cazibesiz ve yabancı bir erkek... Artık yaşamaktan bıkiyorum... Annem beni Kıbrıstan çağırdı... Küçüklüğümde bir akraba çocuğıyle bir küçük maceram geçmişti... Benden evvel evlenen bu çocuk geçen sene zevcesinden ayrıldı... Şimdi ısrarla beni istiyor... O unutulmuş eski çocuk sevdası benim de içimde canlanır gibi oldu... Bunda belki evime ve kocama karşı duyduğum lâkaytlığın tesiri de var... Uzun uzun düşündüm ve kararımı verdim. Kıbrısa gittikten sonra kocama mektupla ayrılmanızı teklif edeceğim... Dürüst ve namuslu bir adam olduğu için derhal dediğimi yapacağına eminim.

— Şu halde kocanın hiç bir şeyden haberi yok...

— Hayır, beni iki üç gün sonra dönecek zannediyor.

— Onu fazla muztarip etmekten korkmuyor musun?..

— Zannetmem, o kadar kendi işlerine boğulmuş bir adam ki... Hem biraz müteessir bile olsa unuttur...

— Seni bu kadar katı kalpli zannetmezdim... Evin-den, kocandan öyle bir lisanla bahsediyorsun ki...

— Şüphesiz; şüphesiz ben fena bir insanım. Ne evimi, ne kocamı sevmiyorum... Fakat senden de bir ricam var... Çok kuvvetli olmağa mecbur olduğum günde bana on-lardan bahsetme...

Artık zaptedemediği göz yaşlarını arkadaşına göster-memek için başını pencereden çıkardı, uzakları seyretme-ye başladı.

Tren birinci istasyondan bir türlü hareket etmiyor, yolcular hayretle birbirlerine soruyorlardı. Nihayet iş anlaşıldı; ilerdeki köprülerden biri bozulmuş... Tamiri için yirmi dört saat kadar zaman lâzımmış.

Tren gecedен sonra naçar geri döndü. Yolcuları ka-sabaya iade etti.

— 2 —

Evinin önünde arabadan indiği vakit kasabanın saa-ti on ikiyi çalıyordu. Sokaklar bir mezarlık gibi sessiz ve karanlıktı.

Hizmetçi daha yatmamıştı. Bu oğulları askerde öl-müş yarı meczup, kimsesiz bir yerli kadındı ki geceleri geç vakitlere kadar Kuran okurdu.

— Beyefendi galiba biraz rahatsız, dedi, yemek ye-di, konuşmadı, erkenden yattı.

Nüveyre karanlıkta yukarı çıkarken bu eski evi uy-kusundan uyandırmaktan korkar gibi ayaklarının ucuna

basıyordu. Kocasını uyandırıp uyandırmamakta tereddüdü vardı. Bu hiç umulmayan saatte onun evine dönmesi büyük bir vakaydı. Fakat belki kocası aşağıdaki hizmetçi kadar şaşırıp sevinmiyecekti. Elinde gece kandiliyle bir dakika sofada durup düşündü, etrafına baktı. Evinin yıkıldığını hiç bir zaman bu dakikadaki kadar kuvvetle, acılıkla hissetmemişti. Sonra arkadaşının evindeki şenliği düşündü. Onlar şimdi kimbilir saadetten nasıl çıldırıyorlardı? Maamafih vakayı Remzi'ye haber vermeden yatmayı ciddi bulmadı. Yavaşça kapıyı açtı. Karanlıkta odanın ortasında yüzükoyun yere serilmiş bir adam yatıyordu. Bu yatışta uzun bir çarpışmadan sonra öldürülmüş bir insanın hali vardı. Nüveyre korkusundan haykıracaktı, fakat o hiç kımıldanmadan sönük bir sesle:

— Sen misin Ayşe nine, dedi, yatmadın mı? ne istiyorsun?

Sonra cevap verilmediğini görünce başını çevirdi, toparlandı.

Elinde titrek kandiliyle kapıda duran karısına bakıyor, kendini çılgın bir hastalık rüyası içinde sanıyordu.

Nüveyre sakın bir sesle, kısa cümlelerle ona vakayı anlattı. Sonra yine aynı sakın sesle sordu:

— Sana ne oldu hasta mısın?

—

— Niye cevap vermiyorsun?

— Hiç... Biraz yorgunluk... Başım da ağrıyor.

— Acaba?

— .....

— Benden sakladığın bir şey var.

— Benim senden saklıyacak nem olabilir ki?

Bunu söylerken öyle acı bir gülümseyişi, öyle bir omuz silkişi vardı ki genç kadının dikkatinden kaçmadı. Bu omuz silkişi ağır bir yük altında ezilmiş bir insanın artık onu atmak istemesine benziyordu. Kocasını yıldırımla devrilmiş bir ağaca benzeyen iri vücudiyle, ağla-

maktan şişmiş gözleriyle, mütekallis çehresiyle hiç bu kadar muhtarip ve ümitsiz görmemişti.

Bu vaziyette yakalandığına sıkıldığını, büyük bir cebri nefis ile bir daha açılmamak üzere tekrar kapana-cağını anlıyordu. Hattâ şimdiden yavaş yavaş kendine hâkim oluyor, trenlerdeki yolsuzluktan şikâyetle başlıyordu.

Nüveyre sualini değiştirdi:

— Döndüğüme memnun olmadın mı? dedi.

O nedense cevap vermek istemedi, sade anlıyamadığı şeyler hakkında sualler soran bir meraklı çocuğa hitap eder gibi şefkatle:

— Yorgunsun, haydi yat, yarın konuşuruz, dedi.

Nüveyre hakikati öğrenmeğe mutlaka azmetmişti. Sualini bu defa başka şekilde tekrar etti:

— Memnun olmadın, yazık!..

— Memnun olmamak mümkün değil, Nüveyre.. Kucağınızda ölmüş bir ölünün velev ki muvakkaten, bir dakika için, tekrar gözlerini açıp baktığını görmek insanı ne de olsa memnun eder.

Genç kadın olduğu yerde taş gibi donup kaldı.

Uzun tereddütlerden ve mücadelelerden sonra verilmiş büyük kararların sükûnu içinde ağır ağır devam ediyordu:

— Beni büsbütün bırakıp gittiğini biliyorum. Bunu yıllardan beri bekliyorum. Yıllardan beri dememe hayret edersin. Fakat emin ol ki ben onu senden çok evvel biliyorum. Beyhude olduğu için söylemeyecektim. Hiç olmazsa insanlığımı, izzeti nefsimi kurtaracaktım. Vukuat yardım etmedi. Evet, Nüveyre, ben bütün bir hayatı seninle beraber geçirmek kabil olmayacağımı çok eskiden, evlendiğimiz zamanlardan biliyordum. Senin kadar güzel ve ince bir mahlûk benim gibi bütün cazibelerden mahrum kaba saba bir mektep hocasını nasıl beğenebilirdi? Akıl ve hayale gelmiyecek vakaların yardımıyla evlendik. Fakat ben bu saadetin devam edeceğine yine inanmı-

yordum. Zihnim, mantıkım bir türlü selâmet ve isabetini kaybetmiyordu. Aramızdaki maddî, manevî büyük müsavatsızlık daima bir riyaziye dâvası gibi gözümün önündeydi. Sonra vehimlerim de buna yardım ediyordu. Dünyada seni herşeyden yüksek görüyordum. Binaenaleyh seni kaybetmek korkusu, göğsüme batmış bir bıçak gibi daima beni ta'zip ediyordu. Zevcemdin, ölünceye kadar beraber yaşamak için yeminlerimiz, taahhütlerimiz vardı. Böyle olduğu halde ben seni daima bir misafir gözüyle görüyordum: "İmkânı yok, onu ben ömrümün sonuna kadar nasıl muhafaza ederim" diyordum. Sen daima yanımda olduğun halde öyle yabancı, öyle uzaktın ki, her sabah uyandığım, yanımda senin başını gördüğüm zaman kendi kendime soruyorum: "Sakın bu son gün olmasın, acaba yarın bu saatte uyandığım vakit onu yanımda bulabilecek miyim?" Fakir bir muallimdim, sana süslü ve renkli bir hayat temin edemedim. Sonra bütün sevgime rağmen karşında bir ağaç kütüğü gibi kaba ve hissiz görünüyordum. Zevcem az çok benimle müsavi olsaydı belki asıl çehremi göstermekten korkmıyacaktım. Kendimi ona sevdirmeye çalışacaktım, fakat... Beyhude sözlere ne lüzum var. Beş sene bir arada yaşadığımız halde birbirimize yabancı kaldık. Sende hoşnutsuzluk seneden seneye artıyordu. Bunu gayet iyi görüyordum. Fakat ne çare ki elimde bir şey yoktu. Tazallum etmekten, merhamet istemekten, bir kat daha küçülüp kendimi istihfaf ettirmekten başka bir şey yapamazdım. Nihayet bildiğim felâket gelip çattı. Anneni göreceğin geldiğini söyledin. Benden izin istedin. Senelerden beri çektiğim korku bende umulmaz bir hassasiyet uyandırmıştı. Sonra halin, sesin, terreddüdün... Bir anda herşeyi anladım: "Gidiyor, onu müebbeden kaybediyorum. Artık gelmiyecek" dedim. O kadar ümitsizdim ki hiç bir şey yapmadım. Zaten sana da acıyordum. "Bu kadar nadide bir mahlûka yazık oluyor" diyordum. Bütün metanetimi, tahammülümü topladım. Hiç bir şikâyetsiz, sızıltısız bu acıya tahammül ettim.

Fakat aksi bir tesadüf... Her neyse bu acı şeyleri söylediğim için beni affet. Yorgunsun; uyu..

Çehresi yavaş yavaş eski sükûnetini bulmuştu. Gürültü yapmaktan korkar gibi sessiz, sadasız odadan çıktı, bir koltuğun içinde üşüyor gibi titreyen karısını yalnız bıraktı.

— 3 —

Ertesi günü aynı hal.../Geceki vakayı ve itirafı unutmış gibi görünen karı koca aynı sakin ve lâkayt tavırla istasyonda birbirlerinden ayrıldılar.

Remzi, geceye kadar kırlarda dolaştıktan sonra evine döndü, aynı karanlık odada aynı boğazlanmış hayvan vaziyetiyle tahtaların üstüne uzandı. Saatler geçti, kapı çalındı. Merdivenlerde, sofada hafif bir ayak sesi.

Bir gece evvelki rüyanın bir tekerrürüne ihtimal vermeyen Remzi:

— Sen misin, Ayşe? dedi.

Karanlıkta Nüveyrenin sesi:

— Benim, Remzi, dedi. Dün geceki istasyonda tren-den indim. Aynı yollardan dolaşarak eve geldim. Senin yine burada, bu vaziyette beni beklediğini biliyordum. Ve bu hiç bir zaman gözümün önünden gitmiyecekti. Dün gece tesire kapılmaktan korktum. Fakat şimdi uzun uzun düşündükten sonra sana kati kararımı söylüyorum. Gitmiyeceğim, Remzi. Ölünceye kadar seni bırakmıyacağım. Artık birbirimizi mesut etmeye bütün kuvvetimizle çalışacağız.

F. Celâlettin

(1895 -)

Doğ.: İstanbul

F. Celâlettin (Doktor Fahri Celâl Göktulga) realist hikâyecilerimizin en değerlilerinden biridir. Tıp Fakültesi'ni bitirdikten sonra Toptaşı Tımarhanesi'nde ihtisasım yapmış, Manisa Akıl Hastahanesi ve İstanbul Bakırköy Akıl Hastahanesi mütehassısı olarak çalışmıştır.

Çok güçlü bir başlangıçla yola çıkan F. Celâlettin, edebiyat alanında gereğince verimli olamadı; pek ağır olan meslekî yükünün altında ezilerek sanat çalışmalarına yeterince emek veremedi. Ama ne de olsa, bugün elimizde olan hikâyeleri, F. Celâlettin adını ölmezleştirecek kadar ağır basan bir değer taşır.

F. Celâlettin'in hikâyeleri realisttir. Unutulmaz tipler yaratır. Anlatımı çok akıcı olmakla birlikte ne yazık ki yeterince özenli değildir.

Yazdığı hikâyeleri şu kitaplarında tekrar tekrar basılmıştır: Talâk-ı Selâse (1923), Kına Gecesi (1927), Eldebir Mustafendi (1943), Avurzavur Kahvesi (1948), Salgın (1953) v.b.

S A L G I N

Nal seslerine kulak veren sığırtmaç, tahsildarla jandarmaları görür görmez:

— Salgıncı geldi!. diye bağıra bağıra sürüyü bırakarak köye doğru kaçtı.

Üç atlı, eşkin yürüyüşle Namazgâhlı kahvedeki çınarların altında indiler.

Çocuğun kaçısından işi anlayan köylüler, birer birer savuşuyorlar, kapılar kapanıyor, arkasına destekler vuruluyor, mazgallardan rengi uçmuş fesli, yemenili başlar gözüktüyor, kayboluyordu.

Selim çavuş hayvanına yem torbasını takarken:

— Gözünüz kör ola... Ülen ne diye saklanıyorsunuz? Hele bir çıkın bakalım. Hey kâhya, yahu bu köyün geziri yok mu?

Atını jandarma neferine teslim eden çizmeli, uzun boylu, köse sakallı tahsildara dönerek:

— Mustafa efendi, ben sana dedim ya, bu iş sopasız olmayacak. Bu köppoğluların damarını bilirim. Hey!.. Muhtar!. Hasan Kâhya!.

Şalvarını lâmba fitilinden uçkurla bağlamış, ihtiyar bir köylü güle güle sokuldu:

— Hoş geldiniz, safalar getirdiniz, dedi; buyurun oturun, bizim Kel Alinin sürgünü var, damda yatıyor, kahve ikram ederdik emme...

Jandarma çavuşu gürledi:

— Ülen bizi görünce hepiniz bir yana savuşursunuz, sonra da efendime söyleyim, dil dökersiniz.

İhtiyarın sakalı titredi:

— Ağalar... ne alacaksınız? Delikanlılar askere gitti, camuşlar, sığırlar sürüldü. Köylü bir şey ekemedi ki...

Bıldır kurak oldu. Yağmur duasına çıktık, Cenabı Mevlâ kabullenmedi; bu yıl Deliçay taşı, sekiz sığır boğuldu, hendekler doldu, ekinler suya gitti; arklar yıkıldı, Deveoğlu Hüseyin Kır Mehmet batağa gömüldü. Anası aklını verdi. Dün öğün ormanda kolcular ateş yakmışlar, ağaçlar ateş aldı. Kadınlar baltaları kapınca söndürmeye gittiler. Etmeyin eylemeyin, kulunuz kurbanınız olam, bir fakir fıkara'yı siz yakmayın.

Tahsildar:

— Hiç olmazsa vergiyi aynen verin, dedi.

İhtiyar bu ıstılahı biliyor olmalıydı ki:

— E köylü bu kış neylesin? Ahmetliden Kara Yusuf dağa çıkmış, dört gün evvel haber göndermiş, seksen kile arpa istetti; kadınlar yalvardılar, yakardılar otuz kilesini bağışlattılar emme, Muhacir Mehmedin küçük kızını dağa kaldırdılar. Ekin sonu buğdayı harmana yığdık, mültezim geldi, hepsini çıkarmadınız diye söylendi söylendi; pazarlık uymadı. Siz bilirsiniz dedi, bir rahmet... Deliçay bereket taşmadı emme, mahsul çürüdü.

Göğsünde kararmış Yuna madalyasını göstererek:

— Efendi biz de ömür gördük, askerlik ettik, gazi olduk, etmeyin, eylemeyin gözünüzü seveyim.

Tahsildarla çavuş kıs kıs gülererek cıgara sarıyorlardı. Yumuşak yüzlerinden cesaretlenen köylü dalkavukluk etti:

— Bu köyün bakayası var mı? Alimallah yoktur; çok şükür kaçağımız da yok. Beni bildim bileli bizden eşkıya çıkmadı. Hükümete itaatimiz var, hele bir yol himmet edin, bakaya kalsın, gelecek sene... Allah büyüktür.

Biraz da ahbapça sohbeti andıran bu lâkırdıları dinlemek için köylüler, kadınlar yavaş yavaş halka oldular.

Tahsildar mülâyim bir sesle:

— İyi, söyledikleriniz doğrudur, ve lâkin devlet para ister. Sınırdaki kavga ediyoruz, bu köy borcunu vermez, öteki bakaya der. E sonra?..

Bir kocakarı gammazlık etti:

— Efendi Çınarlıda para çok, onlar eşkıya ile ortak oldular. Karıları kaçakçılara göbek atıyor, ne olur? Bu yıl da onlardan alın.

Tahsildar cevap verdi:

— Devlet fıkaranın vergisini zengin verecek demiyor, haydi çok konuştuk. Koçanlar hazır, aynen verecekler şu yana, tediyyatta bulunacaklar bu tarafa ayrılсын.

Kırmızı sakallı bir muhacir:

— Sekiz mecdiyem var, dedi.

— Getir...

İhtiyar kâhya hışımla geriye döndü:

— Behey Allahtan korkmaz hain... Kökten hain olmasanız muhacir olur muydunuz? Sen virecen... O belli bir şey... Yahu bu fakir fıkara nitsin? Efendi bu domuz muhacir zengin, dört tane karısı var, sekiz tane piçi... Geçen yıl âşar toplanırken mahsulünü toprağa gizledi, kısrağını yazıya saldırdı, öküzünü ine soktu da cendermeleri aldattı, inanmayın...

Muhacir sözün altında kalmadı:

— Abe efendi, bu ak sakallı kana boyanası ihtiyar tütün kaçakçilariyle ortaktır. Toprak köylünün borcunu öder. Urumelinden buraya millet sayesinde muhacir geldik, bize etmediği oyun kalmadı. Körolası ihtiyar, aldım sa helâlından aldım. Dörde kadar sünnet değil mi? Efendi sandığında dizi dizi altın küflenir durur, yıkın yere, basın beş on sopa bak nasıl süler...

Jandarma çavuşu kamçısını kavgayı dinleyen köylülere doğru savurdu:

— Çabuk olun ülen. Haydi. Sökülün paraları.

Birikenler çil yavrusu gibi dağıldılar. Tahsildar, koçanları kucağında, kalemini kulağının arkasından alarak yüksek sesle isimleri okuyor, kafa kâğıtlarını gösteren borçlular kirli mecdiyeleri vererek pullu makbuzları alıyorlardı.

Vergiyi aynen vereceklerin sırası geldiği zaman hakikaten sığırtmacın kaçarken bağırdığı gibi salgıncılar tıpkı bir salgın, veba, kolera, karahumma salgını gibi saldırdılar.

Kâhyanın kafası odunla yarıldı. Bir kadının beline kütükle vurdular. Yedi sekiz kişi meydan dayacağı yedi. Sopalar indikçe salgıncıların şiddeti artıyor, sığırlarım, keçilerini gizliyenlerin damları aranıyor, kadınlar bağırsıyor, ürkmüş horozlar ötüyor, tavuklar kaçışıyor, çocuklar ağlaşıyordu.

Ayanoğlu Mustafanın evine, kapısını omuzlıyarak bizzat çavuş girdi. İhtiyar bir kadın acı acı beddua etti. Kızı namaz beziyle başını örtmiye çalışırken Selim çavuşun kır bıyıkları kulaklarına doğru kalktı, yarı hiddetli, yarı baygın:

— Kız hele şu ambarı bir yol göster bakayım!

Tüfeğini eline alarak içeri daldı. Kız hiç ses çıkarmadan arkasından gitti. Karanlık damın altında ablak yüzlü, elma yanaklı kız daha sıcak, hemen hazır gibi görünüyordu. Jandarmanın içi titredi:

— A kız... Senin buğdayın kışlıkmış, tuh yazık oldu, anana benden selâm eyle, sizden bir şey yazmayız...

Derken lütfuna mukabil, değerini ödetmek ister gibi, iri, kısaç parmaklarının arasında kızın memelerini sıktı.

Dışardaki bağırsmaların arasında merdivenlerdeki ayak pıtırtısı işitilmiyordu. Kız, kıpkırmızı:

— Utanmaz, edepsiz... diye söylendi.

Birden ambarın kapısı açıldı; tüysüz, sapsarı kocaman karınlı, yeni erkek olmuş, çocuk gibi bir delikanlı içeri girdi.

Selim çavuş ne olur ne olmaz, silâhına davrandı.

Çocuk onun üstüne atılırken kız yalvardı:

— Bırak ağam, seni sonra hapse atar.

Fakat oğlan jandarmanın silâhını yakalamış mütemadiyen çekişiyordu. Emniyet mandalı iyice kapanmamış olmalı ki dar anbarın içinde tırak!.. diye patladı. Kız al kanlar içinde:

— Yandım anam... diyerek yuvarlandı.

Sabahleyin gün doğarken tahsildarla jandarmalar çocuğu hayvanlarının önüne düşürerek, hükûmete mukavemet, kızkardeşini kazaen katil cürmiyle kasabaya doğru götürdüler.

Ahmet Hamdi Tanpınar

(23.6.1901 - 24.1.1962)

Doğ. ve Ölm.: İstanbul

Çeşitli ortaokul ve liselerde okuduktan sonra İstanbul Edebiyat Fakültesi'ni bitiren Ahmet Hamdi Tanpınar, liselerde, Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğretmenlik yaptıktan sonra İstanbul Edebiyat Fakültesi'nde Yeni Türk Edebiyatı Profesörlüğü'ne getirildi. Maraş milletvekilliğine seçildikten (1942-46) sonra, tekrar eğitim görevine devam etti ve Edebiyat Fakültesi'ndeki profesörlüğüne döndü (1949).

Şiirlerini çeşitli dergilerde yayınlamış olan Tanpınar, çalışmalarını ayrı dönemlerde ayrı etkiler altında sürdürmüş, olgun yaşından sonra kişiliğini bulmuştur.

Roman, hikâye, anı ve inceleme türlerinde çok eser vermiş olan Tanpınar'ın başlıca hikâyeleri Abdullah Efendi'nin Rüyaları (1943) ve Yaz Yağmuru (1955) adlı kitaplarında toplanmıştır. Bu hikâyeler daha çok düş ve şiir dolu, iyi işlenmiş yazılardır. Huzur (1949), Saatleri Ayarlama Enstitüsü (1962) adlı romanları da güzel düzyazı örnekleridir.

YAZ GECESİ

“Hasta bu odada yatıyordu.. Sekiz sene bu odada yattı. Sekiz sene onun sesini buradan dinledik..” Ve duvarlara, bu çok eski ıstırabın tortusu hâlâ orada imiş gibi vehimle, korku ile baktı. “Niçin beni buraya çağırdılar, sanki?” Fakat asıl kızdığı şey, kendisinin bu daveti kabulüydü. “Bütün geceyi bu odada geçirmek...” Yüzüne kapadığı parmaklarının arasından iki kardeşin gülüşerek hazırladığı yatağı seyretti. Genci, asıl dost olduğu, durmadan konuşuyor, ablasının her koyduğu şeyi bir kere daha düzeltiyor, düzeltirken mahsustan bozuyordu. Leylâk rengi geceliğinin içinde güneşten yanmış vücuduyle ne kadar cazip! Bir şey söylemek için:

— Kendinizi bu hale nasıl koydunuz? diye sordu.

Genç kadın yatağa bir kere daha baktı. Sonra etrafını süzdü. Oturacak bir yer arıyordu. Nihayet, en rahatı burası olacak! der gibi bir omuz hareketi yaptı. Ve yatağın ucuna dizlerini altına alarak oturdu, sonra ablasını yanına doğru çekti. Misafir önündeki geniş cigara tablasının izmaritleri ve külleri üstünden:

— Atavizm... dedi.

Zeynep kısıp kısıp gülerek:

— Ayol, dedi. Daha şimdi yaptık yatağı. Yazık değil mi?

— Aldırma! Aldırma be abla.. Ellerini omuzuna attı ve kardeşini kucağına doğru çekti. Hem biraz kendi sıcağını da geçirmeliyiz... Bekâr adam yapayalnız bu odada bütün gece yatacak!

— Geceler şimdi kısa... Nerede ise horozlar ötecek...

Küçük kardeşinin oyununa katıldığı için yüzü kızarmıştı. Gizlenmek ister gibi başını kardeşinin göğsüne

yasladı. Dışarda evin eski, evvelki sahiplerinden kalma saati hırıltılı bir ses çıkardı. Bu çeyrek saatlerin sesiydi. Sonra zaman kendi kuru taktakını aldı. Sanki ömrümüz çok kuru bir şeydi de küçük bir satırla onu doğruyordu. Misafir silkindi. "Kuyu gibi bir şey... Bir kere takıldın mı derine, daha derinlere gideceksin... Bununla beraber dinliyeceğim... Şimdi o, biraz sonra ben üste çıkacağız. Böylece boğulana kadar..."

Bir rüzgâr esti. Karşılıklı pencerelerin perdeleri köpürdü. Arkadan doğru komşu çocukların akşam üstü yak-tıkları otların kokusu geldi.

"İyi yanmış... Vücudu âdeta küçük bir akşam güneşi olmuş... Sahildeki kahvede bir yığın güvercin vardı. Erkek tavus, göğsünü gere gere yürüyordu. Onun da, koyu, parlak yeşil göğsü güneşe benziyordu. Karanlık olduğu halde... Küçük kızın gözleri sisli sabahlara benziyordu."

Ne tuhaftı bu, her şey daima kendisi kalıyor ve daima bir başka şeye benziyordu. İçini çekerek tekrar düşündü: "Bu gece, bu odada nasıl yatacağım " Birdenbire hastayı hatırladı. Hastayı ve başı ucundaki iki kadını. Zihninden hesapladı. Tam otuz beş sene oluyordu.

"Beni çocukluğumun en acayip tarafına misafir ettiklerini acaba biliyorlar mı?.."

Genç kadın onun içinden geçenlerden habersiz, biraz evvel sofrada başladığı hikâyeye devam ediyordu:

— Bereket versin ki dargınlar. Barışık olsalardı mahvolurduk. Günün bütünü birbirlerine bir çift kelime söylemezler. Yalnız tanıdıkları birisi ölürse konuşurlar. Kaynanam sabah gazetesini eline alır almaz, ölüm haberlerine bakar. Sonra kocasının odasına düşer.

İki eliyle saçlarını düzeltti ve karı kocanın arasındaki konuşmayı hemen hemen kendi sesleriyle taklid etti:

— Gördün mü, Ahmet bey ölmüş.. Bu sabah gazete yazıyor...

— Gazeteyi gören kim! Sabahleyin eline bir kere geçirdin mi bir daha bırakıyor musun!

— Bu sabah gazete yazıyor...

— Okumadım... Hangi Ahmet bey?

— Canım Şûrayı Devlet âzası Nuri beyin oğlu...

— A, o mu? Vah biçare.. Hani kızı geçen sene Suadiye plâjından çıkmıyan... Öyle ise, gitmeli, muhakkak gitmeli... Kaçta kalkacak?

— Al, kendin oku..

Ve saatlerce ölene ait hâtıralar anlatılır. Dönüşte cenazede bulunanların dedikodusu yapılır! İçini çekerek tekrar saçlarını düzeltti.

— Olur şey değil...

Zehra kırk yaşına yaklaşmış kadınların tehlikeli ve olgun güzelliği içinde sarsıla sarsıla gülüyordu. Güldükçe yüzü kırışıyor, daha küçük bir şey oluyor. İnce, küçük, etlerine iyice gömülü dişleri bembeyaz parlıyordu.

— Evet, olur şey değil.. Tek münasebetleri budur. Kaynatam her cenaze dönüşünde saatlerce ayna önünden ayrılmaz. Aynada kendini seyrede ede tanıdıklarının yaşları konuşulur.

— Desene hayatın eğlenceli...

— Değil o kadar... Anlatırken tabii, yalnız bir tarafı görüldüğü için... Ama içine girilince tahammülü güç oluyor. Her gün evde bir cenaze merasimi tertip ediyoruz. Her gün bir ölünün, bir hastanın arkasından geri doğru gidiyoruz... Hâtıradan hâtıraya kaynanam yeni baştan doğuyor, büyüyor, evleniyor, çocukları oluyor...

Sağır bir gürültü hemen başlarının üstünden doğru etrafı sarstı.

“Son tren de gitti... Vakıa tramvayla da gidilir ama her şeyi söylemeden nasıl çıkmalı?” Bir kelebek tam parmaklarının önünde durdu. Garip bir şekilde kaya balıklarına benziyordu. “Her şey birbirine benziyor..”

Bu odada otuz beş sene evvel iki başka kadın daha tanınmıştı. Birbirleriyle böyle kardeş değildiler. Birbirlerini sevmiyorlardı. Daha ziyade düşmandılar. Fakat hastanın başı ucunda birleşiyorlardı. Evlâtlıkla hastanın ka-

rısı. Birisi yusuvarlak, ayakları sargı içinde. İhtiyar ve biçare. Öbürü genç, güzel ve galiba yarı deli...

Bir sessizlik oldu. Dışardaki saat sanki alabildiğine yürümeğe başladı. Bu kadar bölünen, ufak ufak ayrılan bir şey hiç kimsenin olabilir miydi?

Genç kadın, bir eli ablasının saçları arasında, düşünüyordu:

“Yirmi sene oldu. Tanışalı yirmi sene oldu. Genç kızlığında nasıl dostsa şimdi de öyle... Hayırhah tarafsızlık gibi bir şey... Ne garip! Yine vaz geçemiyorum! Niçin buraya getirdim sanki...”

Onlar da yavaş yavaş misafirleri gibi yaşadıkları ânın altında, derinlerde düşünmeğe başlamışlardı. Ve bu çok derinlerdeki düşünceler toprak altındaki kökler gibi birbirlerine benziyor, bu benzerlikle birbirlerine karışıyorlardı.

Zehra, belki yüzüncü defa aynı suali sordu:

“Acaba sevişiyorlar mı? Hiç seviştiler mi? Evvelce onu sevdiğini sanıyordum. Zeynebin rahatı bozulacak, diye korkuyordum. Eskişehir’de bizi gelip ziyaret ettiği gün kendi rahatımdan korkmağa başladım...”

“Küçükken erkekleri tanımayı ne kadar isterdim. Hemen hepsini merak ediyordum. Epeyce de tanıdım. Fakat hep kocamın arasından... Bir koca, daima bir ölçüdür. Bu tarafı fazla, şu tarafı eksik... Sonra bu eksik ve fazla taraflar siliniyor. Tam onun gibi oluyor... Fakat ne düşünüyor? Ne diye bu kadar rahatsız... Acaba midesinde bir şey mi var.”

Zihninden lavaboya kendi eliyle astığı temiz havluları, musluğa koyduğu defne sabununu hatırladı. “Bir diş fırçası eksik...”

“Niçin çağırdılar beni? Bilhassa buraya niçin çağırdılar?..” Burası hastanın odasıydı. Bütün mahalle bunu bilirdi. Sesler hep buradan geliyordu.

“Gece yarısı bütün mahalle bu seslerle uyanırdık.

Hepimiz yatağımızda uyanır, etrafımıza korku ile bakar-dık... O bağırırken köpekler bile susarlardı."

"O zamanlar Göztepe böyle değildi. Köşkler birbirin-den çok uzaktılar. Biz karşıki evde oturuyorduk... Niçin onlara karşıki evde oturduğumu, bu odada yatamayaca-ğımı söylemedim... O zaman her şeyi söylemek lâzımdı."

— Ceviz ağacını siz mi kestiniz?

Belki de bu suali yukarıya, toprağın üstüne herkesin dünyasına çıkmak için sormuştu. Bütün gece böyle ol-muştu. Hep bir suyun altından yukarı çıkar gibi konuş-muştu.

Genç kadın, hangi ceviz ağacı diye sordu. Sonra birdenbire hatırladı ve mübalâğalı bir hayretle ablasına baktı:

— Ben, demedim mi sana büyücüdür diye?.. Vallahi büyücüdür.

Sonra ona döndü:

— Nereden biliyorsunuz burada bir ceviz ağacı ol-duğunu?..

Ne cevap vereceğini bilmiyordu, en iyisi susmak, bu münasebetsiz suali unutturmaktı.

— Biz gelmeden evvel kurumuş... Evin sahibi öldü-ğü sene...

"Bütün mahalleli onu yaşatan bu ceviz ağacıdır, o dikti. Kurayana kadar yaşıyacak, diyorlardı... Altında da evlâtlığından olan çocuğu var! diyorlardı!"

Bu ahretlik karısıyla beraber sonuna kadar ona bak-mıştı. Onu hastanın başında ince, uzun bacaklariyle, çe-kik gözleriyle, esmer, biraz kaba çizgili çehresiyle görü-yordu. Tanıdığı zaman otuzunu geçkindi.

Zehra parça parça öğrendiği şeyleri hatırlıyordu:

— Hasta bu odada yatıyormuş... Biliyor musunuz, saat, dışardaki küçük konsol hep onlardan kaldı...

"Bekâr erkek... İşte mânasını çözemediğim garip ke-limelerden biri daha... Hayat kendisinde bitiyor. Birden-bire bir insan, devam edecek, etmesi lâzım gelen bir şey

kendisinde bitiyor. Elli yaşındayım, dedi. Acaba şimdi ömrüne nasıl bakıyor? Çünkü onun ömrüne bakması, onu seyretmesi lâzım."

Ve düşünceleri arasından misafirine gülümsedi.

— Uyuyacaksınız gidelim!..

— Hayır, uykum yok...

Tekrar sustular.

"Otuz beş sene evvelki hastayı bekliyoruz. Onun için lâmba böyle sapsarı yanıyor. Saat çok uzaklardan çalışıyor..."

"Bizde hayat devam ediyor... Ablamın dört, benim üç çocuğum var..."

Zihninden Boğaz'daki asıl evine gitti. Çocukların odasına girdi. Küçüğün üstünü örttü.

Bir pervane lâmbaya çarptı. Sonra masanın üstüne düştü. Oracığa kanatlarını gerdi. Ölmeğe razı gibi bekledi.

"Belki ben evli ve kadın olduğum için böyle düşünüyorum. Bekâr insan hayatın dışında kalıyor!"

Herkes kendi düşüncesinde, kendi hayatında gizlenmiş, yaşıyorlardı. Bütün gece böyle olmuştu. Tekrar içini çekti.

"Otuz beş sene evvelki hastanın başında bekliyoruz. Onun için kendi ömrümüze dalıyoruz!"

"Kadının gözleri siyah, kömür gibiydi. Bir gün bizim evin taşlığında... O zamandan beri hastadan daha fazla korkmağa başladım... Kendimi de onun gibi ona ait bir şey sanıyordum..."

"Evin yanı başındaki küçük mescidde sabah ezanını okuyan müezzin, ceviz ağacının dibini kazdıklarını görmüştü. Mahalleli böyle diyordu. Eğer kadın haftalarca hasta yatmamış olsaydı, hiç kimse şüphe etmezdi. Sonra iyileşince Aksaray'da bir ev tutup götürmüşler... Neden sonra, adam hastalanınca eve gelmiş... Hanım da hiç bir şey olmamış gibi kabul etmiş..."

Vücudu baştan aşağı, otuz beş sene evvel taşlıkta,

kuyunun başında, ne olduğunu lâıkiyle bilmeden tattığı hazzın ürpertileri içinde idi.

Yerinden kalktı, pencereye doğru gitti. Bir cigara yaktı. Sonra kadınlara ikram etti.

— İkinizle birden bu mahremiyette bulunmam ne fena... Teker teker olmalıydı bu iş... diye şakalaştı. Fakat sakasına kimse gülmedi. Bu da anlatıyordu ki, hakikaten hastanın başında idiler.

— Hastalığı ne imiş abla?

— Felç... Mahalleli "günahım ödüyor..." diyormuş.

"Evet, mahalleli öyle diyordu... İlk önce ne olduğunu hakikaten anlamamıştım. Fakat sakın kimseye söyleme, dediği için söylemedim. Kendime sakladım." Ve garip bir zevkle kadının sözlerini hatırlıyordu. "Sakın kimseye söyleme... Ben seni fırsat düştükçe bulurum... Sen de canın istediği zaman eve uğra..."

Hakikaten dediği gibi yapmışlardı. Fırsat buldukça buluşmuşlardı.

Bir marşandiz treni dünyanın sonunu müjdeler gibi etrafı sarstı. Yukarıya doğru geçti. Adam trenin peşinde yaz gecesinin, o yürüdükçe üst üste, bir noktaya yığılıp sonra birdenbire devrilen manzarasına takıldı. Küçük istasyonları, pencereleri tel kapılı, saksılı, bahçeleri akşamdan sulanmış küçük memur evlerini, geceleyin geç vakte kadar bekleyen kahveleri özlüyordu. "Seyahat etmek için değil. Burada yatmamak için..."

"Hakikaten de öyle oldu. Altı ay hemen her gün buluşuyorduk..."

"Yarı deli diyorlardı ona... Fakat ben bunun için korkmuyordum... Beni hasta korkutuyordu. Bir de ceviz ağacının altındaki çocuk... Bununla beraber her gün..."

Gözlerle karanlıkta çocuğun yerini aradı.

Zeynep yarı uzandığı yerden hep misafirine bakıyordu:

"Acaba kimseyi sevdi mi?. Çok kadın tanıdığını biliyorum. Fakat hakikaten sevdi mi?. Ona elimdeki çiçek-

leri vermiştim. Ayrılırken bana iade etti. Belki saklamak istersiniz? dedim. Beni mahrum etmek istemediğini söyledi.”

“Şüphesiz böyle daha iyi oldu. Ben hayatımdan memnunum...”

Rahat bir nefes aldı ve tekrar Boğazdaki asıl evini, çocuklarını düşündü. Ertesi sabah erkenden gidecekti.

— Haydi kalk abla! dedi. Bu adamın uykusu var. Esneyip duruyor... Ve ellerile kendi ağzını kapattı.

— Adam çok güzeldi değil mi?

-- Hangi adam?..

— Hasta... Bu evin sahibi...

Kadın ablasına biraz evvelki yapmacık hayretle tekrar döndü:

— Demedim mi büyücü, vallahi büyücü... Nerden biliyorsunuz bunları?.

Niçin onlara düpedüz, her şeyi anlatmıyordu. Niçin, ben karşıki evde doğdum. Bu mahallede büyüdüm. Bu evdekileri tanırım. Geceleri hep o adamın sesleriyle korkarak uyandım. Sesini işitince beni yanına çağırıyor sanıyordum. O bağırır bağırılmaz annem yanıma gelir, korkmayım diye benimle konuşurdu. Bu küçükkendi. Büyüyünce büsbütün başka oldu. Bu ev başka türlü hayatıma girdi...

“Evet, hepsini anlatsam rahat edeceğim. Fakat o zaman daha başka şeyler de anlatmak lâzım gelecek...” Hayatının sırrı meydana çıkacaktı. O korkunç boşluk... Ve ondan evvelki acayip tesadüf... Tekrar pencereden yane baktı. Ceviz ağacının yerini bomboş görürse rahatlıyacağını sanıyordu.

“O zaman son günden de bahsetmek lâzım gelecek...” Etrafına şaşkın şaşkın baktı.

“Ceviz ağacının dibinde çömelmişti. Kapıdan girer girmez onu gördüm... Elinde bir taş, taze cevizleri kırıp yiyordu. Yüzü güneşe doğru idi. Parmaklarile cevizleri ayıklıyor, sonra yiyordu. Beni görünce birdenbire sevin-

di. Gözlerinde o gün taşlıkta ilk defa gördüğüm parıltı peydahlandı. O günkü gibi sesi birdenbire kısıldı. Fakat ben onu dinlemiyordum. Ben elindeki cevizlere bakıyordum... Neden sonra anladı. Cevizleri elinden fırlattı. Ve kaçıp içeriye girdi. Bir daha mahallede görmedik. Ve ben bir daha, bir daha hiç bir kadınla..."

Yeniden ayağa kalktı. Alnını sildi. Sonra kadınlara yalvardı:

— Ne olur, biraz daha oturun! Hiç uykum yok...

Bekir Sıtkı Kunt

(1905 - 8.3.1959)

**Doğ.: Antakya -
Ölm.: İstanbul**

Bekir Sıtkı Kunt, hikâyecilerimiz içinde realiteye en çok bağlı olanlardan biridir. İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra (1928) yurdun çeşitli illerinde yargıcılık yaptı. Hatay'ın kurtuluşundan sonra (1939) Hatay milletvekili oldu. 1946'da yeniden yargıcılığa döndü.

Bekir Sıtkı Kunt, gerçek hayatın her gün gözlerimizin önüne serdiği olaylar arasından sanat bakımından dikkate değer sahneleri seçmekte ustadır. Hikâyelerinin gerçekten olmuş kanısını vermesi, bir dostun ağzından dinlediğimiz bir olay kadar bizi ilgilendirmesi bu yüzdendir.

Güçlü bir gözlem yeteneği olan Bekir Sıtkı Kunt, son yıllardaki hikâyelerinde söyleyiş bakımından da daha olgunlaşmış, derinleşmiş görünmekteydi.

Küçük hikâyelerini, Memleket Hikâyeleri (1933), Talkınla Salakım (1937), Herkes Kendi Hayatını Yaşar (1941), Yataklı Vagon Yolcusu (1948), Ayrı Dünya (1952) adlı beş kitabında toplamıştır.

ZİR... ZİR!..

Merkez muhasebe şefi Haydar Atlamazoğlu'nun fena halde canı sıkılıyordu. Müdür muavini Reşat Pekmezci, kendisine bir iş etmişti ki, işlere benzemez. Bu yaptığı düpedüz hakaretti. Bunun altında kalamazdı. "Ah, domuz herif... Bunu senin yanına korsam, bana da Haydar demesinler!"

Müdür muavini ile arası epeydir açıktı. Sebebi de, bir incir çekirdeği doldurmaz. Neymiş, müdür beyin, Bakanlıkla temas etmek üzere Ankaraya teşriflerinde, Haydarpaşa istasyonunda, müdür muavininin alt yanında duracağına, üst tarafında yer almış... O gün muavin bey hemen suratını asmıştı. Sonra, bir başka gün, imzası noksan bir kâğıdı, imzalasın diye hademeyle muavine göndermişti. Muavin, "Kendi gelemiyor mu?" diye hademeyi terslemişti. Gene bir gün, daire merdivenlerinde birbirine rastlamışlardı. Daha önce muhasebe şefinin şapkasını çıkarıp selâmlaması gerekirken ve bunun tabiatıyla böyle olacağını düşünen muavin bey, dalgınlıkla daha evvel davranmış, aksi gibi, Haydar şapkasını çıkaramadığından, muavin bey gülünç ve küçük düştüğünü zannederek içerlemişti. Gene bir gün... Başka bir gün... Bu gibi ufak tefek hâdiseler ola ola, muavin beyle muhasebe şefinin arası adamakıllı açılmıştı. Haydar Atlamazoğlu, muavinden bir kötülük beklemiyor değildi. Fakat böyle bir hademe işini bahane etmesinden çok kırılmıştı.

Haydar Atlamazoğlu'nun ateş gibi, açık göz, gençten bir odacısı vardı. Okuması yazması, hani kâtiplere taş çıkartır. Zaten başkâtip, odayıcı boş buldukça hemen masaya oturtur, kayıtları deftere işletirmiş. "Al, filân kanuna göre, şunu şöyle şöyle yap..." der. "Peki, başüs-

tüne. Yarım saate kadar hepsi hazır..." Hani, muavin bey duymasın, ondan da ferasetli. Hâsılı gözü açık bir şehir çocuğu... Adı, Kâmil...

Odacının akli sadece resmî işlere erik değil. Yok... ne istersen, emret yapdır.

Haydar Bey, her sabah saat dokuzda daireye gelir. Daha merdivenlerden Kâmil kendisini karşılar. Sevimli, güler yüzlüdür. Hemen elinden çantasını, şapkasını alır, önden yan yan, terbiyeli terbiyeli yürüyüp daha önce oda kapısını açar, hazır eder. Haydar Bey odaya girip bakar ki, her taraf silinmiş, süpürölmüş, masanın, koltukların, iskemlelerin tozu alınmış, şuraya buraya dağılmış kâğıtlar, yerli yerine toplanıp masanın üstüne istif edilmiş, hokkanın mürekkebi tazelenmiş, kalem ucu eski ise yeni-si takılmış, daha pek eski değilse, silinip parlatılmış. Her taraf, âdeta güllük gülistanlık...

Haydar Atlamazoğlu, memnun memnun koltuğuna oturur. Bir sigara yakar. Kâmil, kibriti çoktan çakmış-tır. Sonra arkasından köpöklü bir kahve... (Dairede kahve yasaktır, kahve ocağı yoktur, ama müdürler, memurlar odacılarına kahve, şeker verirler; bir de ufacık gaz veya benzin ocağı tedarik edilir. Canın çektiği zaman kahve hazırdır.) Haydar Bey kahvesini höpürdete höpürdete içer. Artık işe başlamalı.

"Gel Kâmil!" (Kâmil ayakta dimdik. Çakı mübarek. Hazır ol vaziyette duran bir asker gibi, zaten askerlikten yeni teskere almış):

"Buyurun efendim?"

"Şimdi bizim eve gidersin. Hanım sana bir torba verecek. Torbayı alırsın."

"Başüstüne efendim."

"Dur, daha bitmedi. Torbayı alırsın. Hanımın Şehremini'nde bir teyzesi var."

"Var efendim."

"Ulan ne biliyorsun?"

"Bir defa hanımefendi göndermişti. Uzunyusuf'ta..."

"Hah, tamam... Öyleyse, adres almıya lüzum yok... Ben hanıma, Kâmil'e adresi verirsin, demiştım. Madem ki gitmişsin bir kere, adrese lüzum yok... Evet, torbayı alır, hanımın teyzesi Atiye Hanıma gidersin. İsmını unutma, Atiye Hanım."

"Unutmam efendim, Atiye Hanım."

"İşte bu Atiye Hanım, götürdüğün torbaya patates dolduracak. Bahçeye patates ekmışler. Pek iyi olmuş. Bizimkine, odacıyı gönder, size bir torba yollıyayım, demiş. Şayet torbayı sana doldurturlarsa, şöyle düzgünlerini seç ha... Çürüğü, filizlisi olmasın..."

"Başüstüne efendim." diyerek Kâmil gitmeye hazırlandı.

"Nereye be?.. Daha bitmedi. Elektrik ütüsünün bir yeri bozulmuş, maazallah çarpar diye korkuyorum. Bunu da al, tamirciye götür. İyi pazarlık et... Heriflerde hiç insaf, merhamet yok. Sonra... Sonra... (Pencereden gökyüzüne baktı). Hava bozuyor galiba... Evden perdesü ile şemsiyeyi getirmeyi unutma..."

"Başüstüne efendim."

Kâmil bekliyordu.

"Ne bekliyorsun be?.."

"Efendim, başka emriniz?.."

"Yok başka emrim şimdilik. Hadi, çabuk git, çabuk gel... Yollarda eğlenme. Giderken kaleme uğra, başkâtibe söyle. Temyizin bir "tevhidi içtihat" kararı vardı, bir suretini çıkarsın, demiştım. İşte onu alsın gelsin."

Anlaşılan bu sureti daktiloda başkâtip, kendisine yazdırmış olacak ki:

"Maâdin Nizamnamesine muhalif harekete dair olanı mı efendim?"

Haydar Atlamazoğlu bir taraftan Kâmil'e, "Ha, onu..." derken içinden de, "Köpoğlunun bilmediği de yok... Bir de tahsil görseymiş..." diye düşündü. "Yaman herif be... Muavin beyden mutlaka daha bilgili... Kaz gibi herifi getirip koca daireye muavin yapmışlar... Ha ha... Muavin olacak başka adam kalmadı dünyada..."

Günün birinde, ilkin kâtiplerden sızarak, gitgide tek-mil memurların ağzına düşüp nihayet resmiyete dökülen bir iddiaya göre, muhasebe şefi Haydar Atlamazoğlu, odacısı Kâmil'i, mesai saatlerinde "hususî hizmetlerinde" kullanıyormuş. İddianın muhbiri de var, şahidi de...

Hımm... Haydar Atlamazoğlu işi çaktı: "Bu, muavin Reşat Pekmezci'nin işi... Evet evet, marka onun... Alâmeti fârikasından belli... Başka bir tutamak bulamayınca, iftiraya başladı. Bu düpedüz iftirayı başka kim yapacak?.. Sanki devlet dairelerinde odacısını şuraya buraya gönderen bir tek kendisi varmış gibi... Tabii, muavin bu işde gizlenecek... Hani ya nasıl diyorlar, kamufile olacak. Başkalarını ileri sürecek. Yalancı şahitler bulacak. Bu herif domuz oğlu domuz... Bu herif tasniydi. Bu herif tertipçi, iftiracı... Ama, müfterinin yüzünün karası kendisine kalacak..."

"Kâmil!"

"Buyurun efendim."

"Ben seni gûya hususî hizmetimde kullanıyormuşum, şuraya buraya yolluyormuşum... Söyle, ben seni hususî işlerimde kullandım mı, hı, mesai saatlerinde nereye yolladım? Birisi, (tabii aklından, Reşat Pekmezci geçti), iftira etmiş, bu yolda bir şikâyet olmuş."

"Aslı yok, beyim."

"Canım, tabii, aslı olmasına aslı yok. Ama, belki tahkikat açarlar. Sana sorarlarsa ne diyeceksin?.."

"Aslı yok, derim, efendim."

"Aslı yok, dersin, muhasebeci bey beni hiçbir yere yollamadı, dersin, bunlar "külliye hilâfı hakikat" dersin. Beyin evini bile bilmem, dersin. Bunları tabii böy-

lece söylersin. Ona şüphem yok... Göreyim Kâmil seni... Şu heriflerin yüzlerinin karası kendilerine kalsın, ha, ne dersin?..”

“Doğru efendim.”

Muhasebe şefi kuşkulandı:

“Doğru olan ne? Söyle Allah aşkına, Kâmil, sen benim evlâdımsın. Doğru diyorsun, doğru olan ne?..”

“Şey efendim, yüzlerinin karası kendilerine kalacak...”

“Hah, aferin Kâmil, babana rahmet... İşte böyle. Sen akıllı bir çocuksun. Tabii bu iftiradan hiçbir şey çıkmaz. Sen de bundan birşey çıkmıyacağını pekâlâ bilirsin. Bak, maşallah herşeyi, “benden ziyade” diyecekti, ama o kadar ileri gitmedi, evet, herşeyi biliyorsun. Hakkın kâtiplikti, ama muavin beye kaç defa söyledim, “ortamektep şahadetnamesi olmadıkça olmaz” diye atlattı. Halbuki ortamektep mezunu olmayınca, kanunen ilkmektep mezunlarının da tâyinlerine cevaz var. Kendi akrabalarını, hani, Rüştü müydü, neydi adı, nasıl oldu. Sana gelince, kanun... Bu muavin beyin her işi böyle zaten...”

Kâmil'in rengi sararmıştı. Üzüntülü görünüyordu. Büyükler arasındaki itişmeden kendisine bir zarar gelmesinden korkuyordu. (Hani teşbihte hatâ olmaz: Atlar tepişir; altında eşekler ezilir¹, misali...) Kâmil şuracığa başını sokmuş, ekmeğini kazanırken, bakındı şu belâya... “Evet” dese bir türlü... “Hayır” dese bir türlü... Ne diyeceğini şaşırmış... Dalgın dalgın âmirinin karşısında duruyor, o sırada perde aralığından güneş sızıp Haydar Beyin gözüne vurduğu halde, her zamanki gibi akıl edip perdeyi biraz yana çekmiye teşebbüs bile etmiyordu. Nihayet bunu kendisine Haydar Bey hatırlattı da perdeyi öyle çekti.

Haydar Bey, “şu perdeyi biraz çek, oğlum,” derken, içinden, “bu da hususî hizmet değil ya... Dairenin işi... Tabii ben çalışırken gözümün içine güneş girmeme-

li. Güneşe karşı perdeyi çekmek, elbette odacının vazifesidir," diye düşünüyordu.

Haydar Bey, bu işden fena halde yılmışa benziyordu. Kâmil perdeyi çekerken hatırladı: Evden gelirken karısına: "Kâmil'i yollarım, tavuğu kestir, yoldur," demişti. Tabii şimdi bu mümkün değil. "Bâri akıl etse de tavuğu Nâdire'yle (kızı), kasaba yollasa..."

Ertesi gün bir haber: Müfettiş Hâdi Bey, tahkikata memur edilmiş.

Haydar Beyin bir kat daha canı sıkıldı. Bu Hâdi Bey, muavin Reşat Pekmezci'nin pek yakın, eski arkadaşlarından... Hattâ galiba sınıf arkadaşı... Tabii, tahkikatta muavinin tesiri altında kalacağına şüphe yok. Muavin ne derse o olacak. Ama yağma yok... Bana da Atlamazoğlu demişler... İşler o kadar basit değil... Yoo, müfettiş bey... Yalnız beni uğraştıracaksınız, o kadar..."

Aklından, lüzumunda kendisini himaye edebilecek birçok isimler geçti: Müsteşarlar, umum müdürler, şube müdürleri, filân... Kimisi akrabası, kimisi hocası, kimisi de hemşeri veya mektep arkadaşıydı. Bu kadarcık birşey için, elbette kendisini muavin "katırına" ezdirmezlerdi.

Müfettiş Hâdi Bey, tahkikata başladı. İlk iş olarak odacı Kâmil'i muhasebe şefinin yanından aldılar, yerine ihtiyar odacı Selim'i verdiler. İhbarı yapan meğer Atiye Hanımın kiracısı bir kadınmış... Aralarında kira ihtilâfı çıkmış. O da torba ile odacının patates götürdüğünü görmüş ya... Al sana bir ihbar... Kadının kasdı, tabii Atiye Hanıma fenalık... Gûya kendisine ait patatesleri Atiye Hanım çalmış, Haydar Beyin odacısı vasıtasıyla, torba torba Seniye Hanıma (Haydar Beyin karısı) yollamış. İhbarın patates çalma kısmı tahakkuk etmemiş, fakat bu arada patatesin, odacı Kâmil'in sırtında Haydar Beylere taşındığı anlaşıldığından, bu cihetten "soruşturma" yürütülmüş, muavin bey de işi örtbas edeceğine, "mevkiî muameleye" koymuş.

Tahkikatta artık kimler dinlenmedi. Başta muhbir kiracı Nazife Hanımla, gösterdiği iki şahit, Melâhat Hanımla Nimet Hanım... Bu iki şahit de Atiye Hanımın kiracısı ve tabii baş düşmanları... Melâhat Hanım yetmişlik bir kadın... Gözünü kin bürümüş... O, hâlâ Haydar Bey aleyhinde şahitlik ettiğinin farkında değil... Hep Atiye Hanımın aleyhinde veristiriyor; kirayı nasıl arttırmak istemiş... Bunlar razı olmayınca, çirkef sularını üstlerine nasıl dökmüş... Az daha yangın çıkarıp eşyalarıyla beraber hepsini diri diri yakacakmış... Bereket versin Nimet Hanıma... Yanmış bez kokusunu almış da, karının evi yakmasına mâni olmuş...

Nimet Hanım yirmi ikisinde bir taze... Sıkıla sıkıla müfettişin odasına giriyor. Kucağında çocuğu... Onun pek ileri gitmediği anlaşıyor. Hele yangından haberi yok... Nazife Hanım şimdi dul... Eskiden bir arzuhalcinin karısıymış... Bu işleri galiba ondan öğrenmiş.

En dikkate alınacak şahit, tabiatıyla odacı Kâmil'di. Biraz hık-mık etti. Fakat herşeyi olduğu gibi söyledi.

Kâmil'in sözlerinden daha birçok şahit isimleri ortaya çıktı. Çarşıkapı'daki ütü tamircisine kadar, daha kimler, daha neler...

Atiye Hanım, kocası Rıfat Efendi (nüzüllü bir ihtiyar), besleme Rukiye, komşulardan Şadan Hanımın dilsiz kızı Perihan... (Evet, o bile... Hususî dilsiz tercüman vasıtasıyla...) Şahitler bir otuz kişi kadar vardı. Tabii, Haydar Beyin ifadesine de müracaat edilmişti. O, bu iddianın tamamen yalan ve "maksadı mahsus"la tasni edilmiş olduğunu ileri sürdü.

Müfettiş Hâdi Bey:

"Bunu kimin aleyhinize tertibettiğini söyler misiniz?" diye sorunca, Reşat Pekmezci'nin ismini vermekten çekindi. Çünkü delilsiz, mesnetsiz böyle bir iddia, ayrıca bir tahkik mevzuu olur, başına yeni bir iş açardı.

Müfettiş, fezlekesini hazırladı. Muhasebe şefinin suçunu sabit görüyor, hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 240 ıncı maddesine göre, "görevini kötüye kullanmak"tan dâva açılması icabettiğini yazıyordu.

Müfettiş fezlekesi, tahkikat evrakıyla birlikte vilâyete yollandı. "İl Yönetim Kurulu" bakalım ne diyecek, "yargılanmasına mı, yoksa yargılanmasının men'ine mi?"

Bu işler böylece yürüyedursun, Haydar Bey, hergün demir yiyip ateş püskürmede... Bet-beniz solgun... Ne zamandır, bir adamakıllı yemek, uyku hak getire... Ağzında küfürün, hakaretin bini bir paraya... "Alçaklar, namussuzlar..." Ama, kim Reşat Pekmezci'nin adını bir türlü açıklayamıyor. Hep imâen, teşbih ve istiare yoliyle... Çok çok, telmihan... "Ah, bir yolsuzluğunu bulsam keratanın..." diye içi yanıyor. "Vardır, vardır, ama ben ele vesika geçiremiyorum, bir şahit bulamıyorum, yoksa melek değil ya bu herif!" diye hayıflanıyor.

Müfettiş, fezlekesini daha yazmadan, daireye üç günlük bir hastalık raporu gönderdi. Kendisi de doğru Ankara'ya... Şefaât ümidettiği bütün kapıları dolaştı. Birçoklarından da yardım vaadi kopardı. Geri İstanbul'a, biraz rahatlamış olarak döndü.

Odasında, mümkün olduğu kadar muavin beye ipucu vermeden kendi kendisine çalışıyor. Yenice paketi masası üstünde açık... Dairede eş-dost, (Allah razı olsun), kendisini hemen hiç yalnız bırakmıyorlar. Muavin beyin hasmı yalnız kendisi değil ya... Birçok da gizli düşmanı var. Tabii durup dururken ortaya çıkmıyorlar. Hepsi adamcağızın aleyhinde birşeyler bulmak için, âdetâ seferber... Ama, bunların hepsine öyle pek güvenmeye gelmez. Muavin beyin ismini fazla açıklamadan sövüp sayıyor. Hele bir-ikisinden pek şüphelendi: Çünkü hep kıskırtıcı sözler söylüyorlar. Ama, öğle yemeğinde, lokantada bunları muavinle birlikte, can-ciğer, yemek yerken gördü. Onun için, Ankara'ya gidip geldiğini hiç kimseye söylemedi. Üç günlük rapordan sonra, daireye dönün-

ce arkadaşları, "Geçmiş olsun"a geldiler. O, gene hastalanmış rolünü oynadı. Yalnız bunlardan vezne başkâtibi ile eşhas zimemi kâtibinin gözlerini pek beğenmedi. "Acaba Ankara'da bir tanıdık gördü de, bunlara mı yazdı " diye düşündü. Ama, hiç kimseye renk vermemeğe çalıştı. Onlar da birşey söylemediler. Bu, kendi yüreğinde bir şüphe olarak kaldı.

Derken dosya, vilâyetten iade edildi: "Filân "tanığın" ifadesi altında kâtibin imzası yokmuş. Falanca tanık da "andsız" dinlenildiğinden, yeniden çağrılarak yeminli dinlenilmesi için evrak dizi pusulasıyla geri çevrildi. Noksanlarının acele ikmaliyle il makamına tekrar gönderilmesi..."

Aradan daha da zaman geçti. İş tavsadı. Hattâ bu işi unutanlar bile olmuştu. Haydar Atlamazoğlu da bir hayli sakinleşti. Vilâyetin "men'i muhakeme" kararı vermesi pek kuvvetli. Olmazsa, Danıştay'da bozduracağına güveniyor. Şimdi bu ümitle içi serin... Günün birinde müdür muavini Reşat Pekmezci, bir yüksek derece ile, vilâyetlerden birine müdür tâyin edildi. Haydar Atlamazoğlu kendisine birşey yapamadan çekip gitti.

Haydar Atlamazoğlu, müdür muavininin "defolup gitmesinden" dolayı geniş bir nefes alacaktı ama, vilâyetten "yargılanmasına" karar verildiği kendisine damdan düşer gibi tebliğ edilmesin mi? Kararı öğrenir öğrenmez, pek fena oldu. Gözleri karardı. Masasına otururken eli nasıl oldu farkında değil, mürekkep hokkasına çarpıp devirdi. Masanın üstü bir mürekkep gölü haline geldi. Eli, ceketinin kol uçları mürekkeplendi. Hemen odacı gelsin, silip mürekkebi temizlesin diye zile bastı. Bekledi. Gelen olmadı. Bir kere daha, biraz daha uzunca, zile bastı. Zırrr... Yine ortada odacı yok. (İhtiyar odacı Selim...)

Haydar Bey, "Bu adamı ne zaman çağırırsan yok, gelmez... Şu odanın haline bakın, toz içinde... Silme yok, süpürme yok... Camlar bir parmak kir içinde... Fazla

sıkıştırdın mı, levâzım silecek bez vermiyor, donumu yırtıp bez yapacak değilim ya!.." cevabı ağzında hazır... Bu eski kurtlarla uğraşmak kolay değil. Herifi atsan atamazsın, satsan satamazsın. Komisyon reisinin köylüsü, belki de akrabası, amcası falan... Kim uğraşacak bununla... Başımda ekşiyip kaldı."

Kâmil'in de ismini ağzına almak istemiyordu. Müfettişe, aleyhinde şahitlik ettiğini öğrenmiş, ondan da sıtkı sıyrılmıştı. "Ama, ne hademeydi, ha..." diye düşündü. "Ne emretsem, ne yapar yapar, yerine getirirdi. Vak-tinde bizi çok rahat ettirdi, akılça da eski muavinden bin ka üstündü."

Masadaki mürekkep gölüne, mürekkep bulaşığı el-lerine baktı. Tekrar zile bastı: Zırrr... Zırrr... Zırrr...

Yine gelen yok. Öyleyse: Zırrr!.. Zırrr!.. Zırrr!..

Dışarıda bir kaynaşma oldu. Herkes "Ne oluyor?" diye odasından fırladı. Merdivenlerden hızlı hızlı inip çıkmalar... Tembel kâtiplere gün doğdu: "Paydos zili çaldı" diyerek şapkasını kapan sokağa... (Saat 16 buçuktu, daha 17 olmamıştı.) İş sahiplerinde surat iki karış: Bugün de kaldı. Git, gel!

Zıııırrr... Zıııırrr...

Yine odacı ortada yok... Haydar Bey, "Ne cehenne-min dibine gitti bu herif..." diye söylendi. "Artık komis-yon reisini meisini dinlemeyip, adamakıllı dayatmalı bu-nağa... Nereye defolup gitti? Bu mürekkep dökülmesi de benim hususî işim mi?"

Asabı fena halde bozulmuştu. Yerinde tepindikçe, daha birçok yerleri mürekkeple bulaştırıyordu. "Bu ola-cak şey mi?"

Zıııırrr... Zıııırrr...

Nihayet müdür bey, kendi odacısını yollamış, ne ol-du, anlasın diye... "Elektrik zili kontak mı yaptı yok-sa..."

Müdür beyin odacısı, —aynı resmî odacı elbisesi, ama temiz pâk giyinmiş, sakalı tıraşlı— içeri girip man-

zarayı görünce gidip müdür beye "bilgi" vermekle beraber, su getirdi, kurutma kâğıdı filân... Temizlenmesinde Haydar Beye yardım ederken, odacı Selim nihayet çıkageldi. Meğer ikinci namazına girmiş... Ne demeli... Adamcağızı ibadetten menedecek değiliz ya!..

Müdür beyin odacısı, müdür beyin bir emrini de muhasebe şefine tebliğ etti: "Yarın sabah gelsin, beni görsün."

Herhalde şu "lüzumu muhakeme" kararı için olacak, diye Haydar Bey düşündü: "Peki, başüstüne... Emrederler, gelirim." dedi.

Müdür şimdiye kadar kendisine bir fenalık etmemişti. Yalnız, bu tahkikat işini isteseydi, önliyebilirdi. Ama, belki de önleyemezdi. Bir işin bir dürteni oldu mu, kolay kolay kapanmaz. Sonra müdür beyin aleyhinde de "bir suça vâkıf olduğu halde, mevkii muameleye koymamaktan kovuşturma" yaparlardı. Bunlar belli olmaz. Müdür Bey niye kendisini ateşe atsın? Adam zaten aklma milletvekilliğini koymuş. Daire işleriyle fazla alâkalı değil... Bakanlıkla temas etmek üzere Ankara'ya gitmesi, lâf... Müdürün önünde kanunlar var. Ankara'da milletvekilliği için uğraşmış. Halk Partisi'nce de "aday" gösterilmişse de, o vilâyette topyekûn kaybettiklerinden, şimdi, 14 Mayıs'tan beri, acaba ne olacak? diye endişede... Bu kadar dağdağa arasında, ey Haydar Efendi, Müdür Bey seni mi düşünecek? İnsan bir şeyin hakçasını söylemeli. Öyle değil mi ya?..

Haydar Atlamazoğlu, bir taraftan böyle düşünüyor, öbür taraftan Danıştay'a yazacağı itirazı tasarlıyordu:

"Şöyle, kuvvetli bir şey yazmalı... Hukuk işleri müdüğüne göstermeli... Ama, o da bu işlerden anlamaz ya... İdare avukatıyla müşavere etmeli... Bilmem ki, bir defa daha mı Ankara'ya gitmeli?.. Yoksa mektup mu yazsam?.. Gitmek daha tesirli... Neyse, bir çaresine bakalız."

Öbür taraftan, zavallı Kâmil'in korktuğu başına gel-

di: Hani, teşbihte hatâ yok, atlar tepişmiş, ara yerde eşek ezilmişti.

Tahkikat başlarken, Reşat Pekmezci, Kâmil'i Haydar'ın yanından aldırmuş, evrak müdürünün odasına vermişti. Kâmil bir nevi muavin beyin "iltimaslısı" sayılıyor, kimse kendisine gözün üstünde kaşın var demiyordu. Hele hususî işler.. aslâ... Evrak müdürü bir mektup yazmış, postahaneye gönderecek. Ama Kâmil'le değil... Levazım müdürünün odacısı ile... "Ne olur, ne olmaz..." Hele müfettişe verdiği ifadeden sonra Kâmil'e hiç itimat kalmamış... Muavin Reşat başka vilâyete müdür gidine Kâmil'in hiçbir tutanı kalmadı. Tutanı şöyle dursun, yüzüne bakını yok... Evrak müdürü ilk fırsatta "Kâmil'in işe yaramadığından bahisle" bir tezkere yazdı. Zaten işten adam çıkarmak için bahane arıyorlar. Evrak müdürünün tezkeresine cevap geldi: İlişiği kesile!..

Eski âmirinin zili uzun uzun, acı acı çaldığı o gün, Kâmil'in işine son verildi.

Bakalım Danıştay ne diyecek? Olmazsa daha bunun mahkemesi var. Mahkemede beraat kararı almak var. Olmazsa temyizi var. Tashihi kararı var. Nihayet "zaman aşımı" var. Tecili var. Affı var. Var, var, var!..

Haydar Atlamazoğlu, "O zamana kadar Allah kerim..." diye düşündü. "Elbette bir çaresi bulunur."

Kâmil'in korkmakta hakkı varmış meğer.

Ne olduysa ona oldu.

1950

Kenan Hulûsi

(1905 - 23.5.1943)

Doğ.: İstanbul -
Ölm.: Adapazarı

Orta öğrenimini İstanbul Erkek Lisesi'nde, yüksek öğrenimini Edebiyat Fakültesi'nde yapan Kenan Hulûsi, askerlik görevinde bulunduğu sırada, tutulduğu tifüs hastalığından kurtulamıyarak genç yaşta ölmüştür.

Kenan Hulûsi, Yedi Meşale grubunun tek nesircisi olarak edebî hayata atılmıştı. Şiirli bir üslûpla fantezi nesir ve hikâyeler yazarken sonra birdenbire değişmiş, konularını köylü ve işçi hayatından alan gerçekçi hikâyeler yazmaya başlamıştır. Ancak, gerçekçilik güçlü bir gözlem, büyük bir deney ister. Oysa Kenan Hulûsi, yurdu tanımıyor, anlattığı insanları hayattan değil, ya gazete haberlerinden, ya da hayal gücünden alıyordu.

Gerçekçiliği edebiyatta başarılı olmak için tek yol sanmak hatasına düştü. Buna rağmen, gene de hikâyelerinde yer yer usta bir sanatçı kaleminin parıltılarına rastlanır.

Osmanoflar adlı Vakit gazetesinde tefrika edilip kitap olarak basılmıyan bir romanı vardır (1948). Küçük hikâyeleri: Bir Yumurtanın Su (1929), Bahar Hikâyeleri (1939), Son Öpüş (1939), Bir Otelde Yedi Kişi (1940) adlı dört kitapta toplanmıştır.

SAYFIYEDE BİR NUMARA

Asfalt yapıldıktan sonra bizim sayfiye birdenbire değişti. Daha geçen yaz, akşam serinliğinde köpeklerini alıp, yahut kocalarıyla beraber yürüyüşe çıkanlar, sayfiyemizin bahçelerine yaklaştıkları vakit hemen geri dönerler; ne deniz, hattâ ne de rüzgârı onlara birşey ifade etmezdi. Arasına şehirden gelen meraklılar da arabalarla gelir, yine arabalarla giderlerdi.

Fakat biraz evvel söylediğim gibi asfalt, sayfiyemi zi birdenbire değiştirdi. Önümüzden şimdi tramvay geçiyor. İstasyonda arabalar, otomobiller, bisikletli kızlar... Deniz kenarındaki plâj yanında bir de büyük bir gazino açıldı. Sabahleyin denize girmek istemiyen bekârlar, sayfiyenin kadınlarını orada seyrediyor, akşam da biraz içiyorlar. Geçenlerde başka birşey daha oldu: Gazino, sey-yar bir caz trûpunu dâvet etti.

Trupun sayfiyemize geldiğinden iki-üç gün sonra, bir öğle üzeri, kapının önünde bir çingirak sesiyle uyan-dım. Senelerdir böyle şeyler görmeğe alışık değildik biz... Küçük bir sayfiye arabasıydı bu... Dörtbir tarafı resimlerle kaplıydı. Üzerlerinde mayestronun kemarı, mikrofonun başında şarkı söyleyen delikanlının resmi, büyük bir klârnet ve sonra, tam arabanın önünde mavi bir fon üzerine çizilmiş kocaman bir tablo. Bir deniz kızı tablosu. Islak sarı saçları omuzlarına dökülmüş bir kadın. Çıplaktı. Belinden aşağısı klâsik deniz kızı tablolarında olduğu gibi bir balık kuyruğu ile nihayetleniyordu. Kırmızı ve yeşil iki renk bu mavi fonlu suluboya tablonun üzerinde o kadar fazlaydı ki, insana garip bir ürperti veriyordu. İsmi ni okudum: Agra Miçinska. Kısaca Miçya!..

Ertesi ve daha ertesi günler işim çıktı. Bir hafta gazinoya uğrayamadım. Sadece, Miçya'nın deniz kızı nu-

marası, ağaçlar arasında dolaşan bir rüzgâr gibi bizim sayfiyeyi baştan aşağı sarmıştı. Bütün delikanlılar yalnız denize giriyor ve yalnız Miçya'yı seyrediyorlardı.

Bir hafta sonra, günlerden bir pazar günüydü. Hava bulutluydu. Hafif bir ıslaklık, fakat deniz tarafından gelmiyen bir ıslaklık, ağaçların üzerinden doğru, bütün eşyayı nem içinde bırakmıştı. Gazino tenhaydı. Hasır bir-iki iskemle pistin tâ yanına kadar çekilmişti. Denize hiç giren yoktu. Ağır bir bulut gölgesi altında yüzükoyun yere uzanmış binlerce böcek gibi kumların yalnız çıtırdadıkları işitiliyordu. Caz daha ilk geldiği günden beri bütün sayfiyeyi dolaşan aynı bir hava içindeydi. Alis Fey'in "Büyük Caz"daki meşhur şarkısını çalıyor-du:

Come on here...

Come on here...

Bir ağaç altına oturdum.

İnsanların çok defa yalnızlık dakikalarında kimi düşündükleri bilinmez.

Kimi düşünüyorum? Pist üzerinde dans edenler var. Aralarında beyaz pantolonlu bir de kadın... Hepsinden daha ziyade o göze çarpıyor. Daha doğrusu yalnız beli göze çarpıyor. Alt tarafında acayip iki bacak. Et ve kemikten yapılmış garip bir pergel!..

Birdenbire yağmur damladı. Arkasından bir bir daha... İskemleyi ağacın sık yaprakları altına biraz daha çektim. Hiç kimse yerinden kımıldamıyor. Hemen arkasından maystronun bir numarayı haber veren uvertürü ortalığı kapladı. Âdeta, deniz üzerinde yattıklarını söylediğim binlerce böceği kanatlandıracak bir ses. Şimdi, belki de Miçya gelecek?..

Bütün gazinoda oturanların yeni birer sigara daha yaktıklarını görüyorum. Belki benim içtiğim sigara da henüz bitmedi. Fakat her nedense, Miçya'yı ilk defa sey-

rederken dudaklarının arasında hiç çekilmemiş yeni bir sigara hissetmek istiyorum. Garson bir kibrit uzattı. Pantolonlu kadın biraz ilerde bira içiyor. Garson!.. Bir şişe bira da bana!.. Yazık. Gelen Miçya değilmiş. Akrobatik bir numara!..

Sayfiyemizin asfalttan sonra birdenbire değiştiğini söylemiştim. Denize yapışmış bir güneş altında üç ay arka arkaya süren bir yaz ayımız vardı. Hiç, ama hiç yağmur yağmazdı. Serinliği ancak denize girdiğimiz dakikalarda hissediyorduk. Odalarımızın pencereleri bir baştan bir başa açıktı. Küçük ve kanatlı böcekler ön bahçeden arkaya geçmek için pencerelerimizi birer kapı gibi kullanırdı. Yataklarımızı bahçeye çıkarmıştık. Hamaklarda uyuyor, ağaç yaprakları arasında güneşin gitmesini bir kuş gibi bekliyorduk. Ne dersiniz; bizi bir sayfiyeden öteki sayfiyeye birleştiren asfalt üzerinde, bisikletle plâja gidip gelenlerimiz, ıslak yolda lâstiklerin kaymadığından şikâyet ediyorlardı.

Akrobatik numara bitti. Hava buharla o kadar meşbu ki, alçaktan geçen bir kanat kadar bulutların yapraklara değdiğini duyuyoruz, pist dansedenlerle dolup boşalıyor. Pantolonlu kadın bu sefer kalkmadı. Üzerinde yakadan geçme, göğsü cepli, yün bir ceket var. Garson mütemadiyen sigarasını yakıyor. Ben de yeni bir sigara daha yaktım. Yağmur boşandı boşanacak. Ooof Miçya!.. Kulaklarım ne kadar seninle dolu.. Bir deniz, yahut bir ormandan yeni çıkmış gibiyim. Son dakikaya kadar hiç görmediğim, tanımadığım bu yüzü niçin bu kadar çok görmek istiyorum? Bir öğle üzeri, kapımın önünde bir çingirakla uyanıp baktığım zaman.. Küçük bir sayfiye arabasının üstünde bir deniz kızı resmi. Altında büyük, iri harflerle: Agra Miçinska.. Biz yerli erkekler, yabancı kadınları seviyoruz.

Yağmur, fazla düşünmeğe kalmadan birdenbire boşandı. Damlalar daha sık ve arka arkaya düşüyor. Sıcak ve iri damlalar... Kemancının yeni bir uvertürü ile

herkes pistin etrafına daha çok toplandı. Ortada yalnız bir kişinin ve tek başına dansedeceği yer var. Miçya bu akşam ya çıkmazsa!

Tam cazın arkasına isabet eden ve numara yapan kadınların birer birer kopup geldikleri yere doğru bakıyoruz. Bir-iki delikanlı Miçya'nın da oradan çıkacağını söylüyor. Fakat orada hiç kimse yok. Klârnet çalan Yahudi, en uzun boylusu, elleriyle ötede, ayakta duran gazino sahibine işaret ediyor, Miçya'yı soruyor. Bu akşam yağmur var. Yağmur!..

Miçya ya çıkmazsa!..

Bütün bu tereddütler arasında, bir-iki dakika ya geçti ya geçmedi. Birdenbire cazın bulunduğu taraftan değil, plâj tarafından gazinoya çıkan merdivenlerde bir ses duyuldu. Hafif bir çığlık!.. Başımı çevirdim: Taş basamaklarda çıplak ayaklariyle yukarı doğru birisi koşuyordu. Kemancının uvertürü âdeta yağmuru bastırdı: Miçya!..

Miçya, denizden mi geliyorsun? Yağmurun içinden? Belki de bir bulut seni aramıza bıraktı? Belki bir sedef kabuğundan dışarı çıktın? Güneş ve köpüklerle yıkanmış gibisin, Miçya!..

Miçya, aramızdan koşa koşa geçti. Omuzlarına bir iki damla düştü. Bir iki damla kollarından yuvarlandı:

Yağmur!..

Miçya'nın bal rengi sarı saçları arasında kızıl bir karanfil vardı. Belinden aşağı, bacaklarını yemyeşil iki kanat sarmıştı. Gemiciler onu denizde görmüş olsalardı ağlarını suya atmaktan vazgeçerlerdi. Yağmur, bir aralık arka tarafımızda, denize doğru o kadar fazla dökülmeğe başladı ki, ufuk kayboldu. Plâjın yanındaki evler bir yağmur duvarı arkasında kaldı. Sık ağaçlar arasından damlalar boş iskemlelere birer kuş gibi düşüp düşüp vuruluyor.

Miçya dansa başladı.

Bilmem, ben görmeden daha evvel Miçya'nın de-

niz kızı numarasını seyrettiniz mi? Miçya'nın ince bir beli vardı. Göbeği bir avuçi kadar küçüktü. Tam orta yerinde bir menbaa doğru eğilir gibi hafif, belirsiz çukurdan dudaklarımız birşey içmek istiyordu, saçları sımsıkı taranmıştı. Bacaklarındaki yeşil kanatlarla pistin üzerinde arasına uçup kaybolacak gibi oluyordu. Miçya dansetmiyordu; Miçya bizim gözlerimizi bağlamıştı; ve etrafımızda birdenbire denizden bitivermiş bin tane Miçya dansediyordu. Hepimiz Miçya'yı kolundan tutmak, deniz kızını denize bırakmak istiyorduk. Mehtaplı bir gece, küçük balıklar bir kotranın gövdesine doğru kuyruk vururken Miçya, geminin baş tarafında gözükecekti.

Miçya o gün geç vakitlere kadar aramızda dansetti, şarkı söyledi, hattâ masalarımızı dolaştı.

Birdenbire gazinoyu bir su istilâ etmiş gibiydi. Yahut, deniz, masalarımızın ayaklarına kadar yükselmişti. Miçya sulara yeşil kanatlarını kımıldatıyor, ayaklarındaki kuyruk bir gemi teknesine dokunur gibi, âdeta derilerimize dokunuyordu. Deniz, Miçya'nın beline kadar çıkmıştı. İskelelerin ve hasır koltukların bütün gazino eşyasıyla beraber sular üzerinde kaldığı bir dakika Miçya aramızdan birdenbire kayboluyor; sonra ansızın, başını bir taraftan çıkararak şarkısına devam ediyordu. Miçya'nın tuhaf ve keskin bir şarkısı vardı. Uzak denizlerde gemicileri çağıran bir şarkı.. Balığa çıkan delikanlılar, belki bir gece, yine açık denizlerde böyle bir ses işittiklerini hatırlıyorlardı. Sonra birdenbire, gemi, yahut kotraların başucunda denize düşmüş bir rengin kanatlandığını görmüşlerdi.

Miçya! Benimle dansedecek misin?

Birdenbire, bir yaz sona erer gibi kemanın bitiş sesleri duyuldu. Miçya bal rengi saçları arasındaki karanfil masalardan birine doğru fırlattı: Kendisini en çok alkışlayan masaya doğru. Yağmur devam ediyordu. Ve tıpkı, geldiği gibi aramızdan koşa koşa geçti. Plâja inen

ilk basamaklarda bir saniye belki durdu. Miçya denize mi gidiyor? Belki de yağmurla denizin karıştığı bir yerde onu bir bulut bekliyor. Belki bir sedef kabuğun içine girecek?

Yağmur damlaları saçlarımızın arasına düşüyor. Pistin etrafına toplanan herkes, hepimiz Miçya'nın arkasından koşuyoruz. Miçya basamakları birer birer indi, plâjın ortasında denize doğru ilerliyen iskeleye geldiği zaman kollarını uzattı. Bacaklarındaki yeşil kanatlarla bir deniz kızından farksızdı. Caz, tekrar Alis Fey'in aynı şarkısını çalmaya başlamıştı:

Come on here...

Come on here...

Ertesi günü gazinonun reklâm duvarında Miçya'nın deniz kızı numarasını görmedim. Bir çingirak sesiyle kapılarımızın önünden geçen arabada da Miçya'nın resmi yoktu. Onun yerine, mavi değil, sarı bir fon üzerine çizilmiş bir İspanyol kadınının siyah saçları kâğıdı kaplamıştı.

Yalnız, daha başka bir gün, bir vapurun güvertesinde Miçya'ya rastgelir gibi oldum. Üstünde bir erkek ceket ve sarı saçları ile tam bir tezat yapan masmavi bir boyunbağı vardı. Fakat her nedense Miçya'nın yaşadığına inanmak istiyordum. Nitekim eve döndüğüm zaman da hiç kimseye Miçya'dan bahsetmedim.

Asfalt yapıldıktan sonra bizim sayfiye ne kadar değişti.

Sait Faik Abasıyanık

(1903 . 11.5.1954)

**Doğ.: Adapazarı
Ölm.: İstanbul**

Sait Faik, Bursa Lisesi'ni bitirdikten (19.8) sonra bir süre İstanbul Edebiyat Fakültesi'nde okudu. Sonra Fransa'da Grenoble Üniversitesi'nde okudu. Burada üç yıl kaldıktan sonra yurda döndü. İlk hikâyesi Varlık Dergisi'nde yayınlandı (1934).

Sait Faik, yurda döndükten sonra kısa bir süre Türkçe öğretmenliği yaptı, bir ara ticaretle uğraştı, Haber gazetesinde bir ay süren bir adliye muhabirliği de vardır (1942).

Sait Faik'in yalnız kendine özgü bir üslubu, bir hikâye anlatış tarzı vardır. Olaya hiç önem vermez. Birçok kimselerin gereksiz sayacağı ayrıntılar üzerinde bir çevreyi, bir karakteri eksiksiz ve en iyi bir biçimde canlandırmasını bilir. Düşle gözlemi birleştirmekleki büyük gücü, hikâyelerinin üzerimizde derin bir gerçek izlenimi uyandırmasını sağlar.

Sait Faik'ten bize iki roman: Medar-ı Maişet Motoru (1944, 2. baskı Bir Takım İnsanlar adıyla, 1952), Kayıp Aranıyor (1953); Şimdi Sevişme Vakti (1953) adlı bir şiir kitabı, on üç ciltte toplanan birbirinden güzel hikâyeler kalmıştır. Hikâye kitapları: Semaver (1936), Sarnıç (1939), Şahmerdan (1940), Lüzumsuz Adam (1948), Mahalle Kahvesi (1950), Havada Bulut (1951), Kumpanya (1951), Havuz Başı (1952), Son Kuşlar (1952), A'emdağ'da Var Bir Yılan (1954), Az Şekerli (1954), Tüneldeki Çocuk (1955), Mahkeme Kapısı (1956) dır.

Sait Faik'in bütün eserleri, Varlık Yayınevi'nce sekiz ciltte toplanmıştır (1965).

KAŞIK ADASINDA

Sandalın başında Mücahit oturmuştu. İki küçük, küreklerdeydi. Ben sandalda başım döndüğü için tâ dibe çönelmiştim. Denizi göremiyordum. Yalnız çok aydınlık gökyüzünün bir akarsu gibi kaydığını görüyordum. Odisya Rumca bir şarkı söylüyordu. Yakup yarı beline kadar çıplak, Odisya'yı dinler gibiydi. Zaman zaman mavi gözlerinde serî bir ay aydınlığı parlıyordu. Yanımda ismini bilmediğim bir çocuk oturmuştu. Ufak, minyatür bir yüzü ve vücudu vardı. Her tarafı ufaktı: Elleri, kulağı, gözü. Ona "Sultan Hamit cücesi" derdik.

Kaşık Adası'na geçiyorduk. Hepimizin içinde bir Robenson havası esiyordu: Gemi batmıştı, bir sal parçasının üstündeydik. Halî bir adaya çıkacaktık. Bir kulübe yapacaktık...

Bu güzel hayalleri bozmamak; herkes, kendi Robenson'luğunu diğerleriyle paylaşmamak için konuşmuyorduk. Çünkü yedi kişinin yedisini de Robenson'du. Bir lâkırdı ile Burgaz Adası'nda oturduğumuzu ve Burgaz Adası'na çok yakın, ay ışığına, tersine bir kaşık gibi kapanmış Kaşık Adası'nın bir adamın malı olduğunu; adamın ölüp vârisi olmadığı için adanın hükûmete geçtiğini; şimdi kimseler yoksa bile yarın beş-on kişiye ait olacağını; evler, belki de plâjlar yapılacağını hatırlayıvercek, kulübelerimiz'e, salmızla, hayallerimiz ve vahşilerimizle yaptığımız kocaman hayal transatlantiğine bir buz dağı çarpacaktı. Ondan sonra hiçbirimiz mehtaplı bir gecede Kaşık Adası'na sergüzeşt aramıya çıkmıyacaktık. Yakup'la alay edecektik: O zaman yarı beline kadar soyunup bir vahşi gibi giyinmiyecek, kendi hayallerini bizimkilerle ayarlıyabilmek için binbir çareye başvurmıyacaktı.

Sandalın dibinden kafamı çıkarınca, dibinde beyaz taşları parıldayan bir koya yaklaştığımı gördüm. Hepimiz beyaz bir binaya bakıyorduk. Hayret içinde gibiydik. Hâli adada bir bina!.. Yine konuşmuyorduk, Odisya Rumca şarkısını birdenbire kesmişti. Küçük cüce bir lâstik top gibi yuvarlaklaşmıştı. Kürektekiler, çalışan terlemiş insanların harikûlâde güzelliğini almıştılar, Yakup bir imparator gibi mağrurdu. Kürekteki çocuklar esirlere, Mücahit, elinde kırbacı zalim bir esirciye benziyordu. Bir kumsala ayak basar basmaz, Yakup hepimizi top'adı:

— Bu bina, Portekizlilerden kalmadır, dedi. Bu adayı ilk defa Portekizli korsanlar bulmuşlar; içlerinden en gencini buraya bırakıp çekilip gitmişler. Bu delikanlı, korsan reisine karşı gelmiştir. Sessiz yürüyelim. Belki Portekizli daha ölmemiştir. Adada vahşi bir kabile varmış; dikkatli davranalım.

Odisya ile Yakup vahşileri ve Portekizli gemiciyi temsil ediyorlardı. Birdenbire ortadan kayboldular. “Çıkal” havlıyarak onları takip etti. Ben Sultan Hâmit cücesiyle beraber kaldım. Diğer üç çocuk beyaz metrûk binaya doğru ilerlediler.

Kaşık Adası binbir sarnıçla doludur. Adada bilhasa geceleyin koşmak çok tehlikelidir. Uzun otların dalgalandığı sırtlarda içleri derin ve simsiyah sularla dolu sarnıçlara düşmemek için ihtiyatla yürüyoruz. Tam tepede bir müddet cüceyle etrafa bakındık. Ötede beyaz evin penceresindeki üç çocuk mumları yakmışlardı. İlerde, ada çiftlikken yapılmış etrafı tel örgülü domuz ahırları, adada bırakılmış Portekizli genç gemicinin malikânesiydi. Oraya girmek çok tehlikeliydi. Ahırların on-onbeş metre önünde bir bahçıvan kulübesi vardı. Bu kulübe de bulunduğumuz yerden gözüküyordu. Oranın da penceresinde bir ışık peyda olunca yavaş yavaş yürüdük. Kapıyı vurduk. Odisya açtı, köpekle yalnızdı. Kafasına otlardan bir çelenk yapmıştı. Çıplak ayakları, yanık

göğsü, mavi gözleri, incecik yüzü ve çizgili mintaniyle Portekizli gemiciye Yakup'tan çok o benziyordu. Bir korsan çocuğu kadar vahşi ve güzeldi. Öyle ki, birdenbire içime onun yanında müthiş bir haydut olmak arzusu geldi. Müthiş bir hayduttum. O. reisimizdi. Kapının dışında güzel ve küçük bir meydanlıktan görünen Heybeli'nin plâjı bir kocaman vapur haliyle ışıklarını yakmış, uzaklaşıyor, gidiyordu.

Odisya yine şarkı söylemeye başladı. Yakup da, Öteki çocuklar da bu şarkıyı sonuna kadar dinliyecekler, sonra evvelâ küçükler bizi bulacak; esir alacak; ondan sonra Portekizlinin malikânesini muhasara edecektik, teslim alacaktık. Odisya tekrar şarkı söyliyenekti. Yakup birşeyler anlatacaktı. Dönecektik. Dönüş münakaşalı geçer. Oyunu bozanlara Yakup lâf atmaz; Odisya şarkı söylemez, küçük cüce sandalın içinde binbir maskaralık yapmazdı.

Asıl adalı biz üçümüz; Odisya, Yakup ve ben vardım. Ötekiler dostluğa, hele sergüzeşte, pek dayanamazlardı. Yahut anaları, babaları haber alır; bizimle gezmelerine mâni olurdu. Onun için ekibimiz bazen üç kişiye iniverirdi. O zaman yine sandala atlar; yine karşıya geçerdik. Bazı geceler orada sabahladığımız olurdu.

Çakal en büyük binanın açık kapısında, biz içerde; kopuk balık ağlarının, mantarların ve çivilerin üstünde hayallerimizle uyurduk. Hiçbir gün tam hakikat konuşulamazdı. Ben Rumca yalnız anlardım. Odisya güzel Türkçe konuşuyordu. Yakup Rumca yarım, tatlı lâkırdılar söylerdi.

Odisya bir bahçıvan çocuğudur. En iyi o yüzer. Balık tutar, şarkı söyler, kürek çeker ve en güzel o gülerdi. Garip bir çocuktu. Birdenbire kederlenirdi. En çok üzüldüğü şey; kendisine ehemmiyet verilmediğini sezmeydi. En ale'lâde şeylerden bile bütün dünyaya küskün bir hal alırdı. Sonra en küçük bir müşfik söze karşı kahramanlıklar göstermek isterdi. En çekindiği şey

kavgaydı. Birden sararırdı, yüzü karmakarışık olurdu. Çocukların korktuğu hiçbir şeyden korkmazdı. Ne cannavardan, ne kimseden, ne Portekizli gemiciden, ne vahşilerden... Fakat hakikî bir insan ve çocuk karşısında derhal değişir, daima aşağıdan alırdı. Öyle çocuklardan tokat yediğini bilirim ki, ben sinirlenirdim. Omuzları, yuvarlak kolları, sarı ve haşarı kafası, en kötü havalarda denizlere açılan cesareti, insan karşısında birdenbire kırılıverirdi. Yakup, Odisya'yı işine yaradığı için sever gözükdü. Bazı yapamıyacağı şeyleri yapacak gibi görünüp, âdi bir iştir, diyerek yapmadığını ihsas edencesine ona yaptırmaya kalkardı.

Çakalın adada aranıp bulunmadığı bir gün, karşıya geçmiştik. Gece orada yattık.

Yakup: — Ne olur, ne olmaz, dedi, Odisya'ya; sen kapının eşğinde ortalık kararınca kadar bekle... Gündüzün sen uyursun, biz bek'leriz. Belki vahşiler hücum eder!

Odisya aptal değildi. Fakat bazan böyle görünmeyi, bu bir kahramanlık ve iyilik olduktan sonra sevinecek kabul ederdi.

Uyuyup uyanıp Odisya'yı gözleri açık buldum. Ortalık ağarmadan yanına sokuldum, elini tuttum. Sıcak kafasını âni bir şekilde göğsüme koydu:

— Benim, dedi, babam bahçıvan ırgadı olmasaydı, ben de sizler gibi adam olurdum, okurdum; okumak bilsem okurdum da uyumazdım.

Yüzünü sola doğru kaldırdım. Gözleri ıslaktı. Eli mi bıraktı. Nar ağacının altına doğru yürüdü.

— Benim uykum kaçtı, Odisya, biraz da sen uyu.

Dedim. Nar ağacının altına yattı. Ömrümde ya ikinci, ya üçüncü defa olarak bir cigara yaktım. O uyumuştum bile.

Yine ay vardı. Ömrümde ilk defa bir insanı uyurken seyrettim. Bu iyi, sıhhatli, temiz ve küçük insanların uykusu bambaşka bir şey. Şimdi hatırlıyorum da...

Uyuyanın iyi, güzel, dinlendirici dünyasına, seyreden agâh oluyor gibidir. Onun âlemine uyanık olarak girmek, insana bir ürperme veriyor. Yemin ederim ki, onun uykusunu ben de uyuyordum; Uyanık olarak... Kocaman otların, denizin, balıkların, sandalın, bahçıvan kulübesindeki memeleri büyük kadının; pos bıyıklı, nefesi şarap ve tütün kokan bağcının, Odisya'ların kulübesinin içindeki kırık dökük temiz eşyanın; esmer, sıırım gibi ince uzun bacaklı, etekleri rüzgârlı kızkardeşinin; kccayemiş meyvalarının, çamların mahremiyetine giriyorum. İçimde sevgi bir çeşme gibi akıyor. Eğiliyorum. Bu açık dudakları ve kapalı gözleriyle uyumuş arkadaşımı yanı-ğından öpüyorum. Belki ömrümde ilk ve son defa bir insanı, bilinmedik bir yerimde yıkanmış sevgilerle bir daha bir daha öpüyorum. Uyumak için yukarıya, Portekizlinin kulübesine koşuyorum. Fakat çocukluk, sanki Portekizli oradaymış gibi, beni ihtiyata sevk ediyor. Sessiz, gürültüsüz yaklaşıyorum. Kulübenin ancak boyunu yetişen penceresinden içeriye bakıyorum. Öteki pencereden ay ışığı kulübenin içine dolmuş; kenarda bir genç kız oturmuş, dizine bir delikanlı yatmış kız, erkeğin saçlarını okşuyor; erkek, genç kızın öteki elini mütemadiyen dudaklarıyla arayıp bulmakta. Bir müddet hayretle bakıyorum. Sonra aşağıya, kaya kaya iniyorum ve Yakup'un yattığı binaya koşuyorum. Yakup'u uyandırıyorum, "böyle, böyle..." diyorum. Yakup, Odisya'yı soruyor:

— Aptal, diyor, bekliyor mu?

— Yapma çocuğa eziyet, canım. Çok iyi çocuk.

— Onun kadar iyi çocuk dünyada yoktur, bilmiyor muyum? Mahsus yapıyorum, sevdiğim için. Tecrübe için, canını verir benim için. Ne yapıyor?

— Demin uyandım. Haydi sen biraz uyu, dedim; uyuyor.

— Bu zamana kadar uyumamış mıydı? Hay aptal hay!

Odisya'nın yanına gidiyoruz. Yakup bir müddet dik-

katle bakıyor. Sanki o da bu iyi çocuklar rüyasını görmüş gibi eğilip saçlarını oksuyor:

— Uyusun bırak, diyor. Haydi biz gidip bakalım.

Yukarki kulübenin içinde aynı hareketler devam ediyor: Kızın dizindeki çocuk mütemadiyen kızın ellerini dudaklariyle aramakta. Bizim tarafa delikanlının yüzü çevrildiği zaman pencereden bir an çekiyoruz. Kızın başı hareketsiz, böyle eğilmiş, delikanlıya bakıyor. Genç adamın yüzü çevrildiği bir sırada Yakup'la eğiliyoruz. Pencerenin altında Yakup'un şimdiye kadarki mütebes-sim, garip, içten içe heyecanlı yüzü biraz kararmış gibi:

— Benim kadar, diyor.

— Kim?

— Kızın dizindeki...

Bir müddet ayakta dimdik, hiç çekinmeden bakıyor. Ben korkuyorum. Sonra geriye dönüyoruz. Yakup düşünceli düşünceli:

— Benim kadardı be! diyor.

— .....?

Kış, hayallerimizi yağmur, kar, soğuk ve karanlık içinde devam ettirdi. Kimi mektepte, kimi çırak olduğu dükkânda, kimisi sisle kaplı bir ıspanak tarlasının üstünde, kimi de Yakup gibi babasının sandalı içinde lodos-a ve poyraza karşı yelken şişirerek...

Kıştan yaza insan başka tür'ü çıkardı. Çoğu şiş-manlamış, rengi ağarmış ve harikûlâde bir surette büyümüş olarak... Bana öyle gelir ki, çocuklar yalnız kışın büyürler.

O kıştan, birbirimizi hemen tamamen kaybettiğimiz kıştan çıkışta Odisya'yı boyu atmış, yüzüne karışık hilekâr mânalar sınımış buldum. Yine şarkı sövlüvordu, ama ses, o berrak ve temiz ses değildi. İçime ılık dünyalar deviren ses, şimdi bana köyün hilekâr. hasis, yalancı, dedikoducu yılan insan'arının şaraplar. uykusuz hırslı gecelerle eskimiş gırtlaklarının sesi gibi cırtlak geliyordu. Yüz; dostu, arkadaşı, hattâ zaman zaman kö-

lesl olmayı kabule hazırlandığım yüz, vehmettiğim mâ-nalarını üzerinden lüzumsuz bir gömlek gibi çıkarıp atmıştı. Amcası Manolin'in bir haftalık bir istakozu satar-ken takındığı suratını birdenbire, hayret'e, Odisya'nın yüzünde bulunca şaşırdım. Bir zaman nasıl olur da hat-ları birdenbire bu kadar benziyen iki insanın birisi bana o ılık dünyayı verdiği halde, ötekisi soğuk, fakat hakikî dünyayı versin? derdim. O zaman şöyle hayal meyal his-setmişim: Yüzle ahlâk arasında herhalde müthiş bir mü-nasebet vardır. Güzel olan muhakkak güzel ahlâklıdır demiyorum. Fena ruh'u güzel yüzün, insanı perişan eden, mahveden sihiri de inkâr edilemez. Yalnız şunu demek istiyorum ki, ahlâkın yüze eklediği mim'ikler, hattâ renk-ler, tikler yüz ve ahlâk her ikisi de güzelken de vardır. Hattâ bunlar sevimlidirler. Ahlâk bozulmazsa, tertemiz, sevimli, hattâ dostun onları taklit edeceği gelmesi ka-dar tatlıdır. Fakat hakikî dünyayı Odisya'nın keşfetti-ği şekilde keşfedince onları yeni âlemine sindirince, bur-nunu birşey koklar gibi yukarı tarafını buruşturarak, ağ-zı biraz açık, anlatılanı dinlemesi eskiden ne güzel, ne hoş birşeydi! Ben de aynı şekilde başkalarını din'lemek için bu hareketi aynen taklit etmişim. Fakat bugün bu hareket onun amcası Manoli'ye ve Manoli'nin yalancılı-ğına, kıskançlığına, terbiyesizliğine benzemesini ko'ay-lastıran çirkin birşey olmuştu.

Onu dördüncü görüşümde içime bir pişmanlık dol-du! Ne yaptım, ne yaptım? diye söylendim. Neden öp-tüm bu çocuğu? Bu yüzü ben nasıl sevdim?

Yakup kocaman birşey olmuştu. Geçen sene Kaşık Adası'ndaki ahırların içinde rastladığımız çiftin erkeği-nin ensesi gibi dik bir ensesi vardı. Simsiyah saçları bir berber elinde birşeyler yapılmış gibiydi. İlk bıyığını kes-memişti. Ona da bir berber makası garip bir şekil ver-mişti. Fakat bütün bütün bu zahirî sevimsizlik'ere rağ-men Yakup'un yüzünde o hayal ve sergüzeşt günlerinin iyi hatları vardı. Hattâ daha fazla. Fakat Kaşık Adası'

nın lâfını bile etmiyorduk artık. O mütemadiyen genç kız hikâyeleri anlatıyordu:

Eftehia'nın sarı bir kilise mumu kadar yanmaya hazır renkli bacak'arı vardı, bir taze ceviz beyazlığıyla beyaz ve gevrek dişleri, mütemadiyen ağzla aranıp öpülecek el'eri.

Yakup, Eftehia ile, yukarıda kırmızı çiçekli çalı süpürgeleri ve kocayemişlerin olduğu sonbaharda tanışmıştı. Beraber kocayemişi toplamışlardı. Olgunlarının ve irilerinin hepsini Eftehia yemişti. Sonra, kocayemişi insanı sarhoş eder, diyen ada kadınları gibi sarhoş olmuştu. Ve dudaklarına, olgun bir kocayemişi alıp Yakup'a, yarısını da sen ye! demişti. Çalı süpürge'lerinin kırmızı çiçeklerindeki bal kokusuna yatmışlardı.

Eftehia'nın yüzü alelâde bir Rum kıızı yüzüydü. Civelek, o kadar. Ne fazla çirk'in, ne de güzel. Fakat ban-yolar başladığı zaman lâcivert deniz mayosu içinde ışıklılı, dümdüz bacakları, küçük memeleri, bir erkeği bir dakikada yere yıkıp toprağa ellerini geçirtecek ve diş'leriyle otları kopartacak kadar insafsız, yuvarlak hatları... Ne güzel yüzerdi. Beyaz pantolonlu, sporcu ve temiz delikanlıların aileleri köydeki evleri kiraladıkları zaman Eftehia bu dizleri çıkmış pantolonlu, kalın gri elb'seli Yakup'u ustalıkla, gürültüsüz terketti. Odisya, yeni göçlerin çocuklarıyla ahbablığı ilerletmiş, kışın biriktirdiği paralarla beyaz bir pantolon, kısa kollu ipek gömlek, bir de bir delikanlıdan bin rîca ile bir bahriyeli kasketi uydurmuştu. Uzaktan görüldüğü zaman bir genç kızın kalbini oynatacak, düşündürecek kadar kuvvetli mütenasip vücudu, bu e'biselerle meydana çıkıvermişti. Yakup ve benimle yalnız merhabalaşıyor, göçlerin çocuklarına katılıyor, adanın kızlarını onlara tanıtıyordu. Gazino'arda onlarla pastra oynuyor ve ekseriya kazandığı için cebinde para da bulunuyordu.

Bütün yaz bir defa Kaşık Adası'na geçtik. O da Odisya ve onun grubu ile. Bunlar dört Rum çocuğuydu.

Odisya Rumca, geçen sene ve daha evvelki seneler yaptıklarımızı âdi bir gülüş'e, sanki tatlı şeyler değilmiş, aptallıkmiş gibi anlatıyordu. Yakup'un da bunu aptallık telâkki ettiğini, fakat bu aptallığın başkalarına anlatılmasını hoş bulmadığını acı ve mütebeszim yüzünden anladım.

Odisya'nın arkadaşları katıla katıla gü'lerlerdi.

Rumca tangolarla adanın ıssızlığını, Robensonluğunu kaçıırırlar; Portekizli gemiciyi hırsından ağlatacak gibi ederlerdi. Ben hep Odisya'yı niçin, nasıl öptüğümü düşünür; dudaklarımın derisini koparır koparır, atardım.

Sabahattin Ali

(12.2.1903 - 2.4.1948)

Doğ.: Gümülcine
Ölm.: Kırklareli

Sabahattin Ali, İstanbul Muallim Mektebi'ni bitirdikten sonra, bir yıl Yozgat'la öğretilenlik yapmış (1927), öğrenimine Almanya'da devam etmiştir (1928). Almanya'dan 1930 yılında dönmüş, çeşitli illerde öğretmenlik yapmış, sonra Milli Eğitim Bakanlığı Neşriyat Müdürlüğü'nde memur, Devlet Konservatuarı'nda Dramaturg olarak çalışmıştır.

Gizlice yurt sınırını aşmaya çalışırken feci bir şekilde öldürölüşü acı bir olaydır.

Edebiyata şiir denemeleriyle başlayan Sabahattin Ali, sonraları küçük ve büyük hikâyeler, romanlar, siyasî yazılar yazdı. Ama asıl ününü küçük hikâyelerine borçludur.

Gerçekçi metotla çalışır. Konu ve tiplerini daha çok fakir insanların acılı yaşantısından aldığı için sanatına natüralist denebilir. Hemen bütün yazılarında tez göze çarpar. Tezin, bazı eserlerinde, edebî kaygıya üstün tutulduğu da görülür. Bundan sanatı zarar görmemiş değildir. Üslûba az özen göstermesi, biraz acele yazması başlıca kusurlarıdır. Hikâyelerini Değirmen (1935), Kağrı (1936), Ses (1937), Yeni Dünya (1943), Sırça Köşk (1947) adlı beş kitapta toplamıştır. Bunlardan başka. Dağlar ve Rüzgâr (1934) adlı bir şiir kitabı, Kuyucaklı Yusuf (1937), İçimizdeki Şeytan (1940), Kürk Mantolu Madonna (1943) adlı üç romanı vardır.

Sabahattin Ali'nin bütün eserleri Varlık Yayınevi'nce 7 ciltte toplanmıştır.

HANENDE MELEK

Kahve ocağına giden kapının yanında, üst kısmı küçük bir halı, etekleri eski bir kilimle örtülü, kürsü kılıklı bir kerevet vardı. Üç kişiden ibaret saz heyeti, yerli hasır iskemlelerin üzerine, göze batan bir ciddilikle oturmuşlardı. İçlerinden biri inmek isteyince, bir metreye yakın bir yerden atlamıya mecburdu. Hanende Melek böyle zamanlarda küçük garson Hamdi'yi çağırarak yardımını ister, bir eliyle onun omuzuna dayanıp ötekiyle eteğini tutarak ince bacaklarını aşağı uzatırdı. Bu ânlar o civarda oturmuş hovarda müşteriler için mühim fırsatlardı. Baygın, fakat istek dolu gözler derhal o tarafa çevrilir, tatlı birşey yenmiş gibi pos bıyıklar alt dudakla yalanırdı.

Ortada dolaşan iki garson, tıka-basa dolu olan salonda kendilerine güçlkle yol açabiliyorlardı. Çamurlu ayakkabıların tebahhurundan hasıl olan ağır bir koku, yarısından çoğu sarhoş olan müşteri'eri büsbütün sersemletiyor, zaman zaman sazı bastırarak kadar yükselen bir gürültü, sık sık açılıp kapanan kapıdan sokağa vuruyordu.

Yeni gelenler, iskemlelerin arkasına asılmış duran paltoları düşürerek ve her geçtikleri yerde bir kaynaşma doğurarak uzun müddet dolaştıktan sonra bir yer bulup oturuyorlar, ve ıslak kasketlerini çıkarıp baş'arını kaşımaya başlıyorlardı.

Keman, ud ve Melek; zaman zaman hamle eder gibi seslerini yükseltiyorlardı. Bu sırada gürültü ile saz arasında birkaç dakika devam eden hakikî bir mücadele oluyor, bazan gürültü galip gelerek saz mahcup bir edayla vızıltısına devam ediyor, bazen de bir hayat kav-

gası kaçar canla-başla yaptığı mücadelenin sonunda kalabalığın biraz susar gibi olduğunu görünce, sevinçle sesini yükseltiyordu. Böyle dakikalarda Melek'in ince, biraz kısık, fakat tesirli sesi salonu doldurur, kendisine çevrilen gözlerde biraz da alâka belirirdi.

Camlı kapı ağır ağır açılarak içeri dâvavekili Hüseyin Avni girdi. Siyah paltosunun yakasını kaldırmış, aynı renkteki şapkasını önüne indirmişti. Hastalıklı gözlerini vapor dumanı gözlük örttüğü için yüzünün ancak pek az bir kısmı, sakalları uzamış çenesi görünüyordu. Ucundan yağmur suları süzülen harap bir şemsiyeyi koluna takmıştı. Korkak adımlarla, yıkılmamak için iskemle arkalarına tutunarak ilerledi, saza yakın bir yere geldi. Etrafta oturacak boş iskemle yoktu. Gözleriyle arandı. O civara yerleşmiş bulunan memurlar, bekâr öğretmenler onun bakışlarıyla karşılaşp kendisini masalarına çağırmaya mecbur olmamak için başlarını önlerine eğmişler veya derin lâkırdılara dalmışlardı.

Bir masanın etrafında oturan ve esrar sigaralarını avuçlarının içine saklıyan üç kasap, Hüseyin Avni'yi masalarına dâvet ettiler. Hem ihtiyar sarhoşla alay etmek, hem de masalarına efendi adam oturduğunu hanen-deye göstererek itibar kazanmak istiyorlardı.

Hüseyin Avni, siyah gözlüklerinin buğusunu ceke-tinin kolu ile sildi, paltosunun yakasını indirdi. Şapkasını çıkardı. Adamakıllı seyrekleşmiş olan beyaz saçları kafasının çatlak ve lekeli derisine yapışmıştı. Oturduğu alçak arkalı yerli hasır sandalyede rahatladıktan sonra başını saza çevirerek gülümsedi. Bu sırada uzun, seyrek dişleri, donuk pembe diş etleriyle beraber dışarı fırlıyor, dudaklarının kenarından tükürükler sızıyordu.

Keman çalan uzun kafalı, esmer delikanlı eğlerek dâvavekilinin selâmını iade etti. Melek başıyla belli be-

lirsiz bir işaret yaptı; kucağındaki udun üzerine abanarak avaz avaz bağırarak ihtiyar sanatkâr ise, dünyanın farkında olmadığı için, şarkısına devam ediyordu.

Melek içinden: "Aman Yarabbi, bu heriften kurtulamıyacak mıyım?" dedi. Ömründe bu derece iğrendiği bir adama rastgelmemişti. Beş senedenberi hayatını sesiyle kazanıyor, sıkıştıkça vücudunu bu sese yardımcı yapmak mecburiyetinde de kalıyordu. Bu meslekte adam seçmek pek âdet değildi ama, bunun da bir haddi vardı. Zaten bu tiksınmesinde Hüseyin Avni'nin suratının pek rolü yoktu. Melek'e asıl korkunç gelen, onun yapışkan bir ifade taşıyan hareketleri ve siyah gözlüklerinin arkasında kirli bir paçavra gibi sallanan bakışlarıydı.

Diğer tutkunlarının ısmarladığı bir çayı bile hâkir görmeyen ve bu eliaçık hovardayı bir gülümsemeyle tediye eden genç kadın, Hüseyin Avni'n'n, evinden kimbilir ne sahnelerden sonra alıp kendisine hediye ettiği birkaç altın bileziği bir türlü koluna takamıyordu.

Kahvecinin söylediğine göre, bu adam evvelce Hukuk mahkemesi âzasındanmış, sarhoşluğu yüzünden çıkarmışlar, çok az bir tekaüt maaşı alıyor ve üç çocuğu ile karısını dâvavekilliği ederek geçindiriyormuş. Hukuk mezunu olmayıp zabıt kâtipliğinden yetiştigi ve işine gücüne karşı hiç alâkası olmadığı için yazıhanesine günde birkaç köylüden başka uğrayan olmazmış. Kahveci:

"Mete'lik yoktur herifte, nesine yüz verirsiniz?" diyordu. "Günde iki köylüye iki istida yazıp yarım kâğıt alır, onu da lokantacı Mahir'de rakıya yatırır, evde çocuk çocuk aç beklesin. Yaşından da utanmaz, yazıhanesine uğrayan altmışlık köylü karılarına saldırır. Dayak yemediği gün yoktur. Şu kahvemize gelen efendilerin hiçbirinin ona yüz verdiğini gördünüz mü? Çamur gibi adamdır."

Melek bu kasabaya geleli iki ay olmuştu ve Hüseyin Avni bir gece bile kahveye gelmemelik etmemişti. Her akşam üzeri, yazıhanede mi olur, lokantada mı olur bir miktar rakısını içen, daha ikinci kadehte titremiye başlayan adımlarla kahvenin yolunu tutardı. Bu genç, sıksa ve esmer kadıncağızın biraz çatlak, fakat yanık sesi onu çıldırtıyordu. Fakat onun bir kadına ısrarla yapışması için böyle bir sebebe de hacet yoktu. Bütün kadınlardan, en güzelinden en çirkinine, en küçüğünden en yaşlısına kadar öyle bir hava intişar ediyordu ki, çeşit çeşit olmasına rağmen müşterek bir hususiyeti haber veren bu kâh lâtif, kâh baş ağrıttacak kadar sakil kokular onun hurdalasmış vücudunda ıstıraplı bir sarsıntı bırakarak yayılıyorlar, zavallıyı uykudan, hattâ düşünmekten mahrum ediyorlardı.

Çürük dimağının nasıl imal ettiği insanı şaşırtan binbir türlü çalaverelerle karısını kandırıyor, bir sandık köşesinde, bir çıkın dibinde nasılsa kalmış olan kıymetli birkaç parça eşyayı aldığı gibi sazlı kahveye gidiyor ve birkaç şarkı isteyip çaldırdıktan sonra, getirdiği şeyleri küçük çırak Hamdi ile Melek'e yolluyordu.

Kemancıyı birkaç kere yazıhanesine çağırıp kuru zeytinle rakı ikram etmişti. Bir efendiye masa arkadaşlığı etmekten gurur duyan genç çingenenin Melek üzerinde lehinde tesir yapacağını ümit ediyordu.

Fakat artık sabrı tükenmişti. Yarımıyamalak selâmlardan ve pek kıstırdığı zamanlarda genç kadının ağzından dökülen, "Nasılsınız efendim?" yollu bir hatır sormadan başka birşey gördüğü yoktu. Halbuki ihtiyar, etlerini seyrek fasılalarla kamçılaman ihtiras nöbetleri tahammül edilmez hale gelmişti. Oturduğu yerden Meleğe doğru bakarken, derhal fırlayıp saldırmak isteyen vahşi bir hisse kapılıyordu.

Birkaç akşam evvel kemancı vasıtasıyla kadını yazıhanesine dâvet ettiği halde bu teklifi, patron razı değil diye reddedilmiş, kemancıdan cevap bekliyerek geçir-

diği yirmidört saat, kız isteyip bekliyen delikanlılara taş çıkartacak bir ümit ve yeis silsilesi halinde geçmişti. İki gündenberi sabahdan akşama kadar içiyor ve binbir türlü plânlar kuruyordu.

Aynı masada oturduğu kasaplar, kahvede içki yasak olduğu için çay fincanlarına koydurup getirttikleri konyakları içiyorlar ve ona da ikram ediyorlardı. Esrar sigaralarının dumanı Hüseyin Avni'nin kırmızı kapaklı gözlerini ve kuru genzini yakıyordu. Melek, ihtiyar uduşunun sesini bastırarak:

*Gece kapladı her yeri,
Kırlar sardı dereleri,
Esmerim vay vay!
Düşmecn değil, sevdâ açtı
Sinemdeki yâreleri.*

Diye bağırırken Hüseyin Avni öne doğru eğiliyor, yere düşecek gibi oluyordu.

Bu şarkının bestesinde, sözlerinde ve Meleğin ağlar gibi bir ifade alan söyleyişinde garip bir zavallılık, bir yalvarma vardı. İhtiyar adam ağzının içinde bir şeyler mırıldanıyor, fakat ancak gırtlaklarını yırtar gibi dışarı fırlayan bir "Ah!" duyulabiliyordu. Bir aralık ufak ve buruşuk bir kâğıda birşeyler karalayarak kemancıya gönderdi, biraz sonra saz eski bir şarkıya başladı:

*Bir dâme düşürdü ki beni bahtı sıyahım,
Bîlâhi bu sevdada benim yoktur günahım!*

Bunu, kısa fasıla'larla diğer kâğıtlar ve ihtiyarın haline uygun diğer şarkılar takibetti.

Kahvenin kapısı aralanarak içeri sekiz on yaşlarında bir kız başı uzandı. Kıvırcık saçları ıslak bir pöste-

ki gibi ensesine yapışmıştı. Gözleriyle, şaşkın ve karar-sız, etrafı süzdükten sonra oralarda dolaşan Hamdi'yl çağırdı, birşeyler söyledi.

Hamdi, tek-tük evlerine yollanmaya başlayan müşterilerin arasından sıyrılarak Hüseyin Avni'nin yanına geldi ve kara gözlüklerini düzeltmiye çalışan ihtiyara:

"Beybaba! Senin küçük kız gelmiş, evden istiyorlarmış!" dedi.

Sarhoşun yağlı yüzünün gerildiği ve seyrek sakallarının dimdik olduğu görüldü. Bir kedi gibi yerinden fırlayarak:

"Defolsun, beni burada bari rahat bırakınlar!" diye homurdandı ve yumruğunu kapıya doğru uzattı.

Aralık kapı hemen kapandı, Hüseyin Avni tekrar iskemlesine çöktü.

Kahve adamakıllı tenhalaşmıştı. Kalanlar başladıkları partiyi herhalde bitirmek isteyen birkaç tiryaki oyuncudan ibaretti.

Biraz sonra saz da bitti. Ud torbaya, keman kutuya kondu. Udî, hiç konuşmıyan ve etrafına bakınmıyan bir ihtiyar, önündeki çay fincanını son bir defa diktikten sonra kahveciden gündeliğini alıp gitti. Kemancı, Hüseyin Avni'nin yanına gelerek:

"Nasılsın beybaba!" dedi, başıyla de: "Ne idelim, bir türlü olmuyor işte!" der gibi bir işaret yaptı.

Sarhoş ihtiyar:

"Ee... Bu ne kadar sürecektir ya? Bizde hal kaldı mı ya?" diye mırıldandı.

Melek, patrondan parasını almış, kendisini hana kadar götürecektir garsonun hazırlanmasını bekliyordu. Asragan taklidi eski bir mantonun içinde vücudu titriyor gibiydi. Siyah dekolte iskarpinleri çamurlanmış ve silinmemişti.

Hüseyin Avni yerinden fırladı. Genç kadına doğru yürüyerek onun koluna yapıştı:

"Ben götüreyim seni, ruhum!" dedi.

Melek vücudunun sıcak bir köşesine ıslak bir el dokunmuş gibi ürperdi.

"Teşekkür ederim. Hacet yok!" diye mırıldandı.

"Hacet yok olur mu ya? Bize de bu kadar cevretmek reva mı ya? İnsanda tahammül bırakmıyorsun val-lahi!"

Bu sözlerle beraber kadının zayıf kolunu daha çok sıktı. Melek hızla silkindi. Muvazenesini kaybeden dâvavekili dizlerinin üstüne düşerek alnını iskemlelerden birine vurdu.

Kalktığı zaman, sağ kaşının üst tarafında kırmızı bir şiş görünüyordu.

Bir eliyle gözlüğünü düzelterek:

"Ne demek istiyorsun yani?" dedi, sesi hırıltı gibi çıkıyordu.

Başını kemancıya çevirerek:

"Ulan!" dedi. "Nedir bu yaptığınız? Bu cilve biraz uzun kaçıyor!"

Kemancı kahve ocağı tarafında kayboldu.

Hüseyin Avni tekrar Meleğin koluna sarılmak istiyerek, bir adım attı. Genç kadın korkak gözlerle etrafına bakınıyordu.

Kahvede oyun oynayanlar ayağa kalkmışlardı. Bir kısmı kasketini alıp gidiyor, bir kısmı ihtiyar avukatla Meleğin etrafına toplanıyordu.

Esrar çeken kasaplar başlarını birbirlerine yaklaştırmışlar, susuyorlardı.

Tavandaki lüks lâmbaları parlayıp sönerек ömürlerinin azaldığını bildiriyorlardı.

Patron, kemancının hesabını kesmiş, o da kalabalığa doğru sokulmuştu.

Hüseyin Avni etrafının farkında değildi. Genç kadının tekrar eline geçirdiği kolunu titrek parmaklarıyla sıkarak: "Sen geliyor musun şimdi?" dedi.

Melek, kısaca:

"Hayır!"

Diye cevap verdi. Fakat ne yapacağını kestiremiyerek olduğu yerde kaldı ve sağa sola bakındı.

Bu anda, birdenbire sol yanağı üzerinde sarhoşun terli elini hissetti. Birisi saçlarını çeker gibi oldu ve müthiş bir acı duydu.

Başka birisi onu yakaladığı gibi birkaç adım öteye götürdü, bir iskemleye oturttu; bu, kendisini hana götürecek olan garsondu.

Kahveciyle iki çırağı birkaç adım ilerde, yere eski bir çul gibi yığılmış olan avukatı tekmeliyorlar, kafasına gözüne yumruk vuruyorlardı. Biraz sonra çıraklar çamurlara bulanmış sarhoşu bacaklarından ve kollarından yakalayıp kahvenin önüne, yağmurun altına bıraktılar.

Melek birkaç dakika iskemlede ses çıkarmadan oturduktan sonra, çırağa:

“Haydi gidelim!” dedi.

Dışarı çıktıkları zaman, kahvenin üç ayak taş merdiveninin dibinde Hüseyin Avni'nin hâlâ yattığını ve yağmurdan iliklerine kadar ıslanan küçük kızının onu kaldırmak için şurasından burasından çekelediğini gördü. Onları birkaç adım geçtiler, kızcağız çıkanları farketmemişti.

“Babacığım, ne olursun babacığım, hadi gidelim!” diye ağlıyordu.

Nezleli sesi, artık biraz hafiflemiş olan yağmurun şırıltılarına karışıyordu.

Melek yanındaki garsona:

“Şu adamı kaldırıversene!” dedi.

Beraber geri döndüler. Küçük kız hâlâ babasının etrafında dolaşıyor, hıçkırıklarla kesilen bir sesle, kendi kendine söylenir gibi yalvarıyordu:

“Babacığım, hadi gide'im. Annem söz verdi, içtin diye kavga etmiyecek... Birşey getirmedi diye de kavga etmiyecek... Hiç kavga etmiyecek...”

"Hadi kalksana, ne olursun!" diye tekrar ağlamaya başlıyordu.

Yanına gelenlerin yüzüne baktı. O nezleli sesiyle, ehemmiyetsiz bir yardım ister gibi:

"Kaldırıversenize, ne olur!" dedi. "İki gündür eve uğramıyor, hepimiz açız. O gelineyince annem büsbütün sinirlenip bizi dövüyor, gidin getirin diyor!"

Melek ve garson, Hüseyin Avni'nin kollarına yapıştılar. Sarhoş sızmıştı. Yerinden güç oynuyordu. Is'ak paltosu siska vücudundan daha ağırdı. Ayaklarını yerde sürüyerek birkaç adım götürdüler. Biraz gevşek bırakınca olduğu yere çöküyordu. Hiçbir şey söylemeden onu sürüklemeye devam ettiler. Küçük kız önlerine düşmüş, yol gösteriyordu.

Zifiri karanlık sokaklarda Melek dizlerine kadar çamura battığını hissetti. Her adımda bir çukur vardı. Epeyce uzun bir müddet yürüdükten sonra alçak bir bahçe duvarının önünde durdular. Kız alışkan bir elle iki kanatlı kapının demir halkalarını bulup takırdattı. Biraz sonra içerde kapı gıcırdadı, çamurlu bahçede takunyaalı ayakların sesi duyuldu, kapının bir kanadı açıldı ve elinde titrek ışıklı bir idare lâmbasıyla siska bir kadının vücudu görüldü.

Gözleri evvelâ lâkayt bir bakışla sarhoşu, sonra büsbütün mânasız bir ifadeyle genç kadını süzdü. Küçük kızın nezleli sesine pek benziyen boğuk bir sesle:

"Demek şimdiki de sensin, ha?" dedi.

Melek hiçbir şey söylemedi. İki kadın bir müddet bakiştılar. Garson, sarhoşu kapının iç tarafına, duvarın dibine bıraktı. Küçük kız kapının bir kenarında hâlâ ağlıyor ve arasına burnunu çekiyordu.

Damların kenarından tek-tük damlalar düşüyor ve boğuk sesler çıkararak sokağın çamurlarına gömülüyordu.

Melek yavaşça cindeki çantayı açtı, içinden dört-

beş altın bilezikle bir çift küpe aldı. Kendisine hayretle bakan sıska kadına uzatarak:

“Alın bunları!.. Bunlar sizin galiba...” dedi. Sonra başını azıcık önüne eğerek: “Bana bunları boşuna vermişti...” diye ilâve etti.

Gitmek için döndü. Kapının kenarına dayanmış duran küçük kızı gördü. Kendini tutamıyarak onu kolundan yakaladı ve çekti, sırsıklam saçlarından tuttuğu başını göğsüne bastırdı. Sonra eğildi, şaşkın şaşkın kendine bakan kızın yaşlardan ve yağmurdan ıslanmış yüzünü sıkı sıkı öptü.

Bir kabahat işliyormuş gibi çabuk ve sinirli hareketlerle çantasını tekrar açtı, biraz evvel aldığı bir buçuk lira yevmiyeyle dünden kalan yirmi otuz kuruş parayı kızın avucuna sıkıştırdı.

Sonra hiç arkasına bakmadan, yanbaşında sessizce yürüyen garsonla beraber, çamurlu yollardan geriye, kendisini bekliyen han odasına döndü.

Cevdet Kudret

(7.2.1907 -)

Doğ.: İstanbul

Darüşşafaka, İstanbul Lisesi ve Hukuk Fakültesi'nde okuduktan sonra edebiyat öğretmenliğiyle hayata atılan Cevdet Kudret, Yedi Meşale'nin başlıca şairlerinden biri sıfatıyla Yedi Meşale kitabında yer alarak sanat hayatına başladı.

Şiirlerini Birinci Perde adlı bir ciltle topladıktan sonra İstanbul Şehir Tiyatrosu'nca oynanan Rüya İçinde Rüya, Tersine Akan Nehir ve Kurtlar adlı üç oyun yazdı. Sınıf Arkadaşları (1943), Havada Bulut Yok (1958) romanlarında ezilen küçük insanların hayatını, toplum düzenindeki bozuklukları yarı gerçekçi yarı ülkücü bir tutumla anlatmıştır.

Arada şiir ve hikâyeler yazmakta devam eden yazarın hikâyeleri kitap haline getirilmemiştir. Edebiyatımız konusunda birçok inceleme eserleri yayınlanmıştır. Başlıcası, Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (cilt I ve II, Varlık Yayınevi, 1965-67) dir.

GÖK MAHKEMESİ

B... Hastahanesi başhekimî Ali Gür'ü bir rapor işinden dolayı yedi yerinden bıçakladılar. Adam hemen öldü. Açıkta kalan ruhu dörtbir yanına şöyle bir bakındı, görünürde Azrail yoktu; o kadar çabuk ölmüştü ki; öüm meleği yetişememişti. Günah sevap yazan iki melek, birdenbire ne yapacaklarını şaşırdılar, sağa sola koşup Azrail'i aramağa koyuldular. Ruh, bu şaşkınlığı fırsat bilip kaçtı; yakın dostu eczacının evine gitti, onun ögle uykusuna yatan karısının koynuna girdi, yorganı başına çekip gizlendi. Dünyadan ayrılmak istemiyordu, eczacının karısı da hoşuna gidiyordu zaten.

Eczacının karısının günah meleği, gözlük'lerini takmış, kadının uykusu saatini fırsat bilip, boş zamanında, günlük defterdeki hesapları "defter-i kebir'e geçiriyordu. Gözlüklerinin üstünden bakıp, sevap meleğine:

— Şimdiye kadar hiç böylesi başıma gelmediydi.

Dedi. Fakat bunlar kadın meleği olduklarından, şaşkınlıkları uzun sürmedi. Sevap meleği gözünü kırptı:

— Bu, kaçak bir ruha benziyor, dedi. Baksana, üstüne bir örtü almaya bile vakit bulamamış. Gidip haber verelim de, kadını günaha sokmadan gelip yakalasınlar.

— Kadının ruhla yatması günah sayılır mı, sayılmaz mı? Bu da bir mesele. Canlılarla yatmışlığı vardı ama... Bilmem ki... Eğer uygunsuz bir rüya filân görececek olursa... Herhalde merkeze sormak gerek. Sen bir koşu git de haber ver bari!

Sevap yazma meleği uça uça gitti. O sırada Azrail de cesedin etrafında sağa sola koşup Ali Gür'ün ruhunu arıyor, düdük öttürüp gökyüzünden jandarma melek-

leri istiyor, bir yandan da, ruhu kaçırdıkları için, doktorun sevap ve günah yazma meleklerini azarlıyordu. Ruhun nerede olduğunu öğrenir öğrenmez koştu, kulağından yakalayıp yorganın altından çıkardı, ellerini bağladı, önüne katıp âhirete doğru götürmeğe başladı.

Gök mahkemesi açık havada, bir kır ortasında kurulmuştu. Zeus (1), yargıç iskemlesi işini gören bir çam kütüğünün üzerinde oturuyor, Apollon (2) gök savcılığı, Aphrodite (3) de zabıt kâtipliği yapıyordu. Mübaşir Hermes (4) dışarıya seslendi:

— Doktor Ali Güüür!

Ali Gür'ün ruhu girdi. Daha cesaret edip de başını kaldıramıyordu. Gözüne yargıcın çıplak ayakları ilişti. "Burada da pabuç kıtlığı var galiba, diye düşündü. Kıraborsada bulunur herhalde. Pabuç alacak kadar parası yok mu acaba? Gelirken yanıma biraz para alsaydım belki işime yarardı."

Yargıç sordu:

— Adın ne?

— Ali Gür.

— Kaç yaşındasın?

— Kırk iki.

— Ne iş yaparsın?

— B... Hastahanesi başhekimiyim.

Yargıç, sanığın kimliğini zapta geçirdikten sonra yeniden konuştu:

— Yaralama olayları üzerine B... hastahanesine yatan yaralıları, gerçeğe uygun olmıyan ve tedavi süresi az ya da çok gösteren raporlar vermek yoliyle, yara-

(1) Zeus: Yunan Mitologyasında en büyük tanrı.

(2) Apollon: Yunan Mitologyasında ısık tanrısı. Gelecektek haber verir.

(3) Aphrodite: Yunan Mitologyasında güzellik ve aşk tanrıçası.

(4) Hermes: Yunan Mitologyasında tanrıların emirlerini gidecekleri yere ulaştıran tanrı.

hiyan veya yaralananlardan çıkar sağladığın ve böylelikle görevini kötüye kullandığın iddia ediliyor. Bu konuda bir diyeceğin var mı?

— Hepsini reddediyorum, efendimiz. Gök savcısı eğer biraz zahmet buyurup da Sağlık Bakanlığındaki sicilimi karıştırsaydı, iddiasının ne kadar yersiz olduğunu, bu gibi isnatlar üzerine yapılan soruşturmalarda müfettiş raporlarının ne kadar lehimde yazıldığını, ceza görmek şöyle dursun, üstün başarılarımdan ötürü kaç kere takdirname aldığımı, bir keresinde de, iki üst dereceye “mümtazen” terfi ettirildiğimi görecekti.

Gök savcısı söz isteyip, yargıç aracılığıyla sordu:

— Sanığın, rahmetli Sağlık Bakanı C. ile akrabılığı olup olmadığının sorulmasını rica ediyorum.

Ali Gür'ün ruhu sinirli sinirli:

— Bu sorunun dâva ile ilgisi yok.

Dedi, Gök savcısı soru üzerinde direndi. O zaman, Ali Gür:

— Evet, dedi, eski Sağlık Bakanı C., ağabeyimin kaynatası olur. Fakat gene söylüyorum: bunun dâva ile ne ilgisi var?

Gök savcısı ileriye doğru hafifçe eğildi, alaylı bir gülümseyişle:

— İddianamemizi okurken bu noktaya ^e ayrıca değineceğiz.

Dedi. Ali Gür, işin şakaya gelir yanı olmadığını anlayınca, yargıca döndü, Gök kanunlarını daha bilmediğini, yanında para bulunmadığından avukat tutamayacağını, hakkının korunabilmesi için kendisine mahkemeye bir avukat verilmesini diledi. Yargıç, Gök mahkemesinde avukat kullanmak âdeti olmadığını, her sanığın kendisini doğrudan doğruya savunması gerektiğini bildirdi. O zaman Ali Gür burada korkunç bir sıkıyönetim bulunduğu anlaşılarak sesini yükseltti:

— Sanığın kutsal savunma hakkına sınır çizen bir mahkemede savunma sözünün yeri yoktur. Bununla bir-

likte, ben, masumlüğümün verdiği kuvvetle bu işi başarmağa çalışacağım. Madem ki avukat kullanmama müsaade edilmiyor, şu halde Gök kanunlarını inceliyebilmem için yargılamanın başka bir güne bırakılmasını ve tutukluluk halimin kaldırılmasını rica ediyorum.

Yargıç tarafından gereği düşünüldü ve Gök mahkemesinde işlerin ivedilikle yürütülmesi ve bir oturumda sona erdirilmesi usul icabı olduğundan, yargılamanın başka bir güne bırakılmasına imkân bulunmadığına ve sanığın tekrar kaçma ihtimali gözönüne alınarak tutukluluk halinin kaldırılamayacağına karar verildi. Ali Gür, çaresizlikle çevresine bakınıyor, dudaklarını ısıırıyordu. Yargıç, Gök savcısına; esas hakkındaki iddianamesini okumasını söyledi. Gök savcısı, Ali Gür'ü çileden çıkaran alaylı gülümsemesiyle konuşmaya başladı. Kısa bir başlangıçtan sonra asıl meseleye gelerek dedi ki:

— Küplü bucağının Arapdere köyünden İbrahim Çakır adında biri yaralanarak hastahane'ye yatınca, Dr. Ali Gür, hastayı pansuman odasına çağırması, yaralıyanın eğer çok ceza yemesini istiyorsa ona göre rapor hazırlayacağım, bunun için de, eliyle para işareti yaparak, para istediğini bildirmiştir. Başka bir gün, aynı köyden Bekir Tuzcu adındaki kimseden de aynı maksatla 200 lira istemiş, pazarlık sonunda 50 liraya uyuşup parayı almıştır. Sayın yargıcım, sanık bu kadarla da kalmayıp, son zamanlarda işi daha da azıtmış, bu kez her iki taraftan da para sızdırmaya çalışmıştır. Şöyle ki: kadın yüzünden ağır yaralı olarak yatan Mustafa Demir adlı hastayı da bir gün ötekiler gibi pansuman odasına çağırması: “— Eğer 400 lira verirsen, demiş, uygun bir rapor yazarım, herif birkaç yıl hapse girer, karı da sana kalır.” Adam yoksul olduğu için verememiş; Ali Gür, bu sefer, yaralıyan Hüseyin Vural'ın babası Ahmet Vural'ı evine çağırması, eğer 500 lira verirse, yaralıya on günlük âdi bir rapor yazıp Hüseyin'i aşırı ceza yemekten kurtaracağını, eğer vermezse oğlunun halinin yaman

ve duman olacağını söylemiş. Adam, o kadar parası olmadığı, öküzünü fi'ân satıp ancak 150 lira verebileceğini bildirmişse de doktor kabul etmemiş; o târihten bir ay sonra da, yaralı Mustafa Demir, bakımsızlık yüzünden hastahane de ölmüş. Bunlar, Dr. Ali Gür'ün içine daldığı suç denizinden ancak birkaç damladır. Sanık gitgide işi o kadar ileri götürmüştür ki, halk bunun eline düşmek korkusundan birbirini vuramaz olmuş, hele son birkaç ayda yaralama olayları yüzde seksen azalmıştır. Gök Ceza Kanunu'nun 50 nci maddesinin birinci fıkrası gereğince, sanığın yüz yıl ağır atış cezasına çarptırılmasına, 92 nci maddesinin üçüncü fıkrasına göre Âraf'a sürülerek 20 yıl zebanî nezaretinde kalmasına ve ebedî olarak Cennet'e girme hakkından yoksun bırakılmasına karar verilmesini dilerim.

Yargıç, Dr. Ali Gür'e dedi:

— İddianameyi dinledin. Savunmanı yapabilirsin. Doktor cesaretle konuştu:

— İddia makamı hangi delile dayanarak bunları söylüyor?

Yargıç cevap verdi:

— Günah yazma meleğinin resmî defterlerine.

Ali Gür bu sefer doğrudan doğruya Zcus'a söyledi:

— Kendi emrinizde çalışan birine gene kendi mahkemeyizde tanıklık ettiremezsiniz. Meleğin tanıklığını reddediyorum.

Zeus sakalını sıvazladı:

— Pekâlâ!

Dedi. Sinirlenmişti ama, konuşurken belli etmemeğe çalışıyordu.

— Olur. Onu bir yana bırakalım. Fakat aynı şeyleri ben de gördüm. Benim "her yerde hâzır ve nâzır" olduğumu bilmiyor musun?

— Siz yargıçsınız. Yargıladığınız adam aleyhinde

ayrıca tanıklık edemezsiniz. Dünyadaki Usûl Kanunlarının bu konudaki maddeleri açıktır.

Zeus bu sefer kendini tutamayıp birdenbire bağırdı:
— Ben yalan mı söylüyorum, ulan?

Dr. Ali Gür gene soğukkanlılıkla karşılık verdi:

— Kızmaya hakkınız yok. Daha ileriye giderseniz, “redd-i hâkim” isteğinde bulunurum.

Zeus öfkeyle ayağını yere vurdu:

— Şimdi seni ayağımın altına alır ezerim!

Fakat ayağını yere vurmasıyla “— Ah!” diye bağırarak kaldırması bir oldu. Taşanına bir diken saplanmıştı. Apollon, Hermes, Aphrodite hep birden koşuştular, ama yarayı her kurcalayıpta yargıcın canını acıtmaktan başka birşey beceremediler. Apollon iki kat eğilerek:

— Sayın efendimiz, bu bizim harcımız değil, dedi. Fakat huzurunuzda bulunan sanık usta bir operatördür. Eğer emir buyurursanız o, bu işi yapabilir.

Yargıç, Ali Gür’e emretti:

— Gel, çıkar şunu ayağımdan!

Ali Gür bütün cesaretini topladı, heyecanını belli etmemeğe çalışarak sordu:

— El emeği karşılığında ne vereceksiniz?

— Yiyeceğin cezanın iki ayını affederim, çabuk çıkar şunu.

Doktor, ellerini arkasına bağladı, küstahça karşılık verdi:

— Ben o kadar ücret için elimi pense bile dokundurmam.

Zeus can acısı ve öfkeyle yüzünü buruşturdu; sonra Hermes’e emretti:

— Koş, bana Cennet’teki doktorlardan birini çağır. Başhekime telefon et de hemen gelsin.

Hermes uçar gibi gitti, fakat epey geç geldi.

— Hiç kimseyi bulamadım, efendimiz, dedi. Başhekime telefon ettim, hiç ses gelmedi; fişi çıkarmış her-

halde. Prof. Derinsu'ya telefon ettim, karısı açtı, dün gece doktorlar balosu varmış, profesör geç yatmış, uyuyormuş. O zaman operatör Tezel'i aradım, hizmetçisi çıktı, doktor dün gece balo dönüşü eve gelmemiş, huri Süheylâ'nın köşküne gitmiş. Bunun üzerine yeniden Prof. Derinsu'yu açtım, fakat bu sefer telefonda ses gelmedi; onlar da fişi çıkarmışlar.

— Allah Allah! Bunlarda da fiş çıkarma hastalığı var. Biraz aşırı gidiyorlar gibi geliyor bana. Hele o operatör Tezel. Ne zaman arasak huri Süheylâ'ya gitti, huri Leylâ'da kaldı, huri Kevser'i gezmeğe götürdü. Bu nedir be? Her gün bir tane değiştiriyor. Arkadan gelenlere huri kalmıyacak.

Apollon saygıyla eğildi:

— Dünyada çok perhiz yapmıştı, efendimiz, dedi; şimdi onun acısını çıkarıyor. Zat-ı âliniz, kullara, Cennette diledikleri gibi yaşıyacaklarını vaat buyurmuşunuz.

Zeus can acısıyla bacağına salladı:

— Peki, peki! Yalnız, şu benim ayağıma da bakan birisi gerek. (Biraz durdu, sonra Hermes'e söyledi). Sor şuna. Ameliyat için ne istiyor?

Hermes sorup Zeus'a haber verdi:

— Doğrudan doğruya Cennet'e gitmek istiyor, efendimiz.

— Çok istiyor.

— Hem de pek çok.

— Koş, bana Cehennem'deki doktorların en az ceza yiyenini getir.

Mübaşir Hermes koşup haber götürdü, biraz sonra da en az ceza yiyen doktor huzura girdi. Her yeri sırsıklamdı; anlaşılan, vücudunu saran ateşi söndürmek için tepesinden aşağı birkaç kova su dökmüşlerdi; fakat daha dumanı üstündeydi.

Zeus emretti:

— Gel, çıkar şu dikenini ayağımdan.

En az ceza yiyen doktor, Ali Gür'ü işaret edip:

-- Bu işi sayın meslekdaşıma niçin yaptırmadınız?

— Onun doktor olduğunu nereden bildin?

— Biz birbirimizi kokumuzdan tanırız, efendimiz.

— Yaaa!

— Evet. Ona niçin yaptırmadınız?

— Çok ücret istiyor.

— Ne kadar meselâ?

— Doğrudan doğruya Cennet'e girmek.

— Pek az istemiş, efendimiz. Doğrusu ben o kadar çalışmam.

-- Ya sen ne istersin?

— Cennet'te denize bakan yazlık bir köşk, ayrıca, beş katlı bir apartıman, Cennet bahçelerinde hurilerimi dolaştırmak için de özel bir otomobil.

— Çok istiyorsun. Aldığın cezanın altı ayını azaltabilirim. İşte bu kadar.

— Piyasayı düşüremem, efendimiz.

— Ama o zaman altı ay daha yanacaksın.

— Yanarım, efendimiz, fakat piyasayı düşüremem.

Zeus, "Ne yapayım?" diye yanındakilere baktı; onlar ellerini açtılar, "Çaresiz, efendimiz, vereceksiniz!" demek istediler. Aksi gibi, Zeus'un ayağının acısı da gittikçe çoğalıyordu.

— Pekâlâ, dedi, gel, çıkar şunu!

En az ceza yiyen doktor yarayı muayene etti, önemli birşey görmüş gibi, araya "Ooo!.. Hımm!.." diye sesler çıkardı, sonra:

— Müsaade ederseniz, dedi, bir kere de sayın meslekdaşım muayene etsin.

Yarayı Ali Gür de muayene etti, iki doktor, aralarında Fransızca birşeyler konuştular; sonra, en az ceza yiyen doktor, Zeus'a döndü:

-- Yarada karışım tehlikesi görüyoruz, dedi. Kötü bir mikrop kapmışa benziyor. Eğer önceden tedbir alınmazsa ayağınızı kaybedebilirsiniz. Arkadaşımla konuş-

tuk; siz önemli bir hastasınız, karar vermeden önce Cehennem'deki meslekdaşlarımızın en ünlüleriyle konsültasyon yapmayı uygun gördük.

Zeus ayağını bir kere kaptırmıştı; kurtarmak için her isteneni yapmaktan başka çaresi yoktu. Karşısına yirmi kadar doktor toplandı. En önde Lokman Hekim duruyordu. Muayene etmeden önce ücret meselesini açtılar ve hep birden konuştular:

— Cennet isteriz! — Cennet'te köşk isteriz! — Apartıman isteriz! — Otomobil isteriz! — Huri isteriz! — (Kimileri bir şart daha ileri sürdü) Ayrıca Gulman isteriz!

— Peki, peki! Yalnız çıkarın şu diken i ayağımdan!

Zeus'u yatırdılar, kimisi ellerini, kimisi bacaklarını sıkı sıkı tuttu, içlerinden en ustası deriyi hafifçe yarıp ucunu meydana çıkardığı diken i bir pensle tutup çekiverdi. Görünürde yara bile yoktu ama, ayağı kat kat bez'lerle sarıp sarmaladılar; sonra, hep birden, kendilerine ayrılan özel otomobillere binip Cennet'e doğru uzaklaştılar.

İlhan Tarus

(1907 - 8.1.1967)

Doğ.: Tekirdağ

Ölm.: Ankara

İlhan Tarus, hikâyecilerimiz arasında verimliliği ve anlatım gücüyle dikkati çekmiş ünlülerden biridir. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra (1928) yurdun çeşitli yerlerinde savcılık ve yargıçlık yapmıştır (1929-1932). Sonra Adalet Bakanlığı'nda 1957 yılına kadar çalıştı. 1957'de memurluktan ayrılan Tarus, 1960'a kadar Zafer gazetesinde röportaj ve fıkra yazarlığı yaptı. Adalet Bakanlığı Neşriyat Müdürlüğü'nde görevliyken öldü.

İlhan Tarus'un çeşitli dergi ve gazetelerde iki yüzü aşkın küçük hikâyesi yayınlanmıştır. Bunlardan bir kısmını ilkin Doktor Moro'nun Mektubu (1938) adlı bir kitapta toplamıştır. Bundan sonra çıkmış hikâye kitapları şunlardır: Tarus'un Hikâyeleri (1947), Apartman (1956), Karınca Yuvası (1952), Ekin İti (1953), Köle Hanı (1954). Kitap halinde yayınlanmış romanları da şunlardır: Yeşilkaya Savcısı (1955), Var Olmak (1957), Duru Göl (1961), Hükûmet Meydanı (1962).

Tarus'un ayrıca yayınlanmış ve oynamış oyunları da vardır.

BİR KASABANIN RUHU

Tapı memuru kızmıştı:

“Ne demek efendim,” diyordu, “şunun şurasında oturmuş, ahbapça, arkadaşça birkaç kadeh atıştırıyoruz. Bizbize, dizdize!.. Selâmünaleyküm deyip çökmenin âlemi var mı ya!.. Seni seven var, sevmiyen var... Yok ama, bunun böylesine saygısızlık derler. Evet, düpedüz saygısızlık bu. Be mübarek adam, her yerde ikram, itibar görürsün... Herkes sana kolunu kucağını açar. Ziyafetten ziyafete, iftardan iftara, davetten davete koşarsın. Biraz da şerefini, haysiyetini bilsene!.. İşin ne senin burada?.. Kim dedi sana, git de Çınarlı kahvenin arkasındaki bahçede şu, bu, çekistiriyorlar... git onların başına tebelleş ol! İşte göreceğin muamele budur. İstiskal, anlamazsan hakaret, onu da anlamazsan sepet havası!.. Haksız mıyım canım? Niye öyle bön bön birbirinizin yüzüne bakıyorsunuz? Haksız mıyım söylesenize!..”

Birisi cevap verecek oldu:

“Değilsin, değilsin ama...”

“Aması, maması yok. Böyle altı üstü lâf istemem. İnsan dobra dobra söylemeli. Neden korkacak mışım? İpi sapı bin yediyüz elli kuruş maaş değil mi? Alsınlar onu da... Ben kendimi ele güne karşı kepaze edemem. Şuna buna temenna çakıp dilenci mevkiine düşemem. Alnımın terini kara kaplı defterin üstüne şırrr diye akıtır, ay başında göğsümü gere gere hakkımı alırım. Bir de şu hacıymış, şu hocaymış, beriki âmirmiş. Gel, git, el pençe divan, kulunuz, hakiriniz. Yooo azizim. Bana gelmez. Olmazsa al abdestini, ver pabucumu, neymiş o? Bir kenara çekilip iki tek dert kasavet ilâcı atmağa kalmıyor, pat diye başı sarıklı, çenesi sakallı bir adam masanın ortasına düşüyor. Ne var yahu, ne oluyoruz demeye kalmadan, başlıyor rakının zararlarından bahset-

meşe. Ulan, burası cami mi, tekke mi, anlıyamadık. Git işine!..

Deminden beri çapaklı gözlerini kırpıştırarak tapıcıyı dinleyen sandık emini Mustafa Efendi, başını iki yana salladı:

“Canım, o da birşey demedi. Hani ya, bir zeminiikelâm!

Tapı memuru elini uzatmıştı:

“Bırak Allah'ını, dinini seversen.. Zeminiikelâm! Lâf kıtlığında asmalar budayayım!.. Sırası mıydı bunun şimdi? Herif âdeta bize çıkıştı. Neredeyse masayı kaldırıp kafamıza geçirecekti. Başka mânası var mı?

İnsanı deli divane eder bunlar. Bunları bağlamalı, sarığını boğazına geçirmeli, hududun öte tarafına sürmeli. Başka çaresi yoktur; olmazsa, işte böyle, şurada burada, hususî meclisine sokulur, aile harimine girer, eş dost meclisine dayanır, burnundan getirir dünyayı!”

“Yok canım,” dedi başkâtip, “yok canım, amma da yaptın! Aile harimi neresi, burası neresi!.. Şurada, yanıbaşımızda üç-beş kişi daha gelip bir masa kursalar ne diyeceksin? Umumî bir yerdir burası. Hoca da gelmiş, bizi görmüş, selâmımıza güvenip yanımıza oturmuş. Ne var bunda?”

Tapıcı sükûnet bulmuyordu:

“Deme öyle, ahret kardeşi, deme öyle! Bu heriflere yüz vermeyin derim size, yüz vermeyin. Sonra bunları azdıracaksınız. Alimallah rakı yüzüne hasret kalacağız. Esnaf korkacak, getirmeyecek bu zıkkımı. Sonra dağ başında bekle. Allah kerim..., Bugün bu zatışerif geldi ya; yarın bekle dairede. Ezberden tapı senedi istemezse yüzüme tükür. Derken bir akşam cumburlop eve.. Neymiş? Hanımla dün gece kavga etmişsin de konu komşu rahatsız olmuş. Efendi hazretlerini vekil etmişler! Valahi de tallahi de bu olacak. Durun bakın! Bu makule insanlar yüz bulmayagörsünler. Softa damarı kabarmıyagörsün. Bugün rakına, yarın çorbana, öbür gün işine...

Durabilirsen dur önüne bakalım.”

Soluktan istifade etmek isteyen telgrafçı Asım söze karışacak oldu:

“Birader, dedi, kendini ne üzüp duruyorsun? Hoca Ali efendi pek o kadar korkulacak adam değildir. Seninle bir hususî alaveresi varsa o başka. Yoksa söylediklerinin yarısı haksız! Sen biraz keyfoldun da birdenbire parlayıverdin.

Dokunma şu biçare adama. Zararsız bir böcektir o, sokmaz, ısırmaz. Karınca gibi karışmaz. Hem okumuş adamdır. Baksana... Vilâyetten tefsir işi için komisyona adam istediler de bula bula bunu bulduk. Adamcağız kazanın yüzünü ak edip geldi.”

Sandık emini ilâve etti:

“Hem öyle kara sofı da değildir. Bakma sen, fır, satını buldukça rakı makı da atıştırır. Öyle karanlık taassubu filân yoktur. Zaten buraya şu masayı göre göre gelmesi de buna delâlet etmez mi ya?.. Bırak şu adamın yakasını!”

Tapı memurunun yüzü kıpkırmızı olmuştu. Yumruğunu masaya vurarak bağırdı:

“Ne bu be? Hep birden şu yobaza sahip çıkıyorsunuz. Ne bu Hocaları tekrar hortlatıp başımıza belâ mı etmek maksudunuz? Millet bunlar yüzünden asırlardır inleyip duruyor... Kara taassubun zulmü, fesat ve melâneti artık yeter oldu. Bunca inkılâp, vatandaş kanı, geceli gündüzlü, içli dışlı harbler... Hep bu uğurda, bunlar için, bunlar yüzünden... Yeter be, kesin şu konferansı... Dinlemem ben böyle masal? Offfff..”

Yakasını bağrını açmıştı. Ötekiler üstelemek istemediler. Lâfı başka tarafa çektiler. Sandık emini başını önüne eğmiş, sağ elinin parmakları ile sarı, kıvırcık bıyıklarını dişlerinin arasına doğru itmeğe çalışıyor, çenesini hafif hafif oynatıyordu. Bahis değişmişti: Herkes karakol kumandanının İstanbul'dan yeni gelen baldızına dair başkâtip tarafından anlatılan hikâyeyi dinliyordu.

Başkâtibin ifadesine nazaran bu kız, karısının Zeyrek inas mektebinde sınıf arkadaşymış. Bacak kadarken onun ilerde ne fettan bir yosma olacağını dünya âlem kestirmişmiş!

Ortalık iyiden iyiye kararmıştı. Kahve ocağının kapısından içerde yanan lüks lâmbasının bir dilim ışığı bahçeye vuruyor ve üstü türlü türlü mezelerle dolu olan masayı ikiye biçiyordu. Bu bir dilim ışığın yardımıyla herkes kadehlerini, çatallarını bulabiliyor; birbirlerini hayal meyal seçiyorlardı. Derken lâkırdı yeni memurun kanununun bahsine döküldü. Sandık emini dedi ki:

“İnzibat komisyonlarının şekli değişecekmiş diyorlar, tahtırat kâtibi anlatıyordu, komisyona ahaliden ilim ve ahlâkıyla temayüz etmiş iki âza da alınacakmış.”

Başkâtip tasdik etti: “Evet,” dedi, “Müddeiumumi bey de söyledi, hatâ kaymakam bu âzaları peylemiş bile.”

Ziraat memuru, deminden beri ilk defa olarak ağzını açtı: “Dur bakalım yahu, daha dereyi görmeden...”

“Eh, ne olacak, kanun çıktı. Önümüzdeki aya tatbik mevkiine giriyor. Pek acele de sayılmaz.”

“Kimmiş bu müntehip âzalar?”

“İyice anlıyamadık. Vali ile muhabere filân cereyan etmiş. Şimdilik dört kişi üzerinde karar kılmışlar. Bunlardan biri...”

Herkes kulak kesilmiş, gözlerini sandık emininin ağzına dikmişti. O nazlanıyor, bir hükûmet sırrını faşetmek istemiyormuş gibi, mırın kırın ediyor; sandalyesinden yarım yamalak kalkarak yerini havalandırıyor. Nihayet dayanamadı: “Bilmem ama,” dedi, “bizim Hoca Ali efendinin âzalığı yüzde yüz muhakkak gibi.”

Ortalıkta bir sessizlik oldu, yalnız başkâtip çatallıya uzandı, bir zeytin tanesini, tabağı tıkırdatmadan aldı, dişlerinin arasına sıkıştırdı, öylece kaldı.

Tapı memuru ilk saniyelerde bozuntu vermedi. Bilâkis masanın o kargaşalığı arasında bir yer bularak, ke-

narda hasır iskemlenin üzerinde duran yarım ekmeği aldı, cebinden çıkardığı parlak ağızlı bir çakı ile o aralıkta ekmeği kesmeğe başladı. Ne çare ki, sandık emininin tebessümleri arasında, bu iş de çarçabuk bitmişti.

Gene söze başlamak cesaretini başkâtip gösterdi:

“Desene baltayı taşa vurduk.”

Ses çıkaran olmadı. Hepsi lâfı yanındakinin açmasını bekliyor gibiydi. “Hayır,” dedi sandık emini. “Ali Hoca öyle adam değildir. Fırsat düşkünlüğü nedir bilmez.” Tapı memuru onun yüzüne baktı. Birşeyler arıyordu. Aradığını bulamadığı için, içini bir çocuk gibi ortaya dökmekte mahzur görmedi: “Şimdi ayıkla pirincin taşını! Geçtim, bizim şu Elmalı köyü işi de hâlâ inzibat komisyonunda! Yaradana sığınıp bir lüzumu muhakeme kararı çekiverirlerse...”

Sandık emini başını kaldırdı: “İşin dumandır!” dedi. Beriki tekrar onun yüzüne baktı. Bu sefer aradığını bulmuştu: Karşısındaki kirli dişlerini göstererek gülüyordu. Ötekiler vaziyetten sıkıldılar. Lâkırdının buraya varacağını tahmin edemedikleri için bir çıkar yol bulmasını sandık emininden bekliyorlardı. O da aksi herifti hani... Kuruş sayar gibi insanın kanını damla damla kurutur, aman zaman bilmezdi. Halbuki tapıcı ile ne de can-ciğer dosttular... Bu akşam bir uğursuzluk vardı, zaten ilk dakikalarda hocanın gelip çökmesinden başkâtip bunu anlamıştı. Tapı memuru gözlerini kucığına dikmiş, düşünüyordu. Telgrafçı Asım arkadaşına cesaret vermek istedi, arkasına bir yumruk vurdu:

“Hadi be,” dedi, “birdenbire öyle kara hülyalara dalma. Ne olacakmış? Canın Hoca Ali’nin avucunda değil ya. Komisyonunda altı kişi var. Elbet seni bir müdafaa eden bulunur.”

“Öyle, öyle,” dedi başkâtip, “teessüre mahal yok! Hem ne olmuş? Ali hoca iyi adamdır. Kin tutmaz!”

Sandık emini başını salladı. Başkâtibin çaktığı bir göz işaretini görmemezlikten geldi. Ağzı büsbütün açıl-

dı: "Canım biz de âzayız orada," dedi. "Bizim de reyimiz var. Başefendi Müddeiumumî beyin de kulağma koyar. Değil mi? Allâh büyüktür!"

Tapı memuru bir göğüs geçirdi. Çenesi oynar gibi oldu. Fakat bir türlü lâkırdı söyliyemiyordu. Bereket verisin Asımın hatırına geldi de oturduğu yerden ocağa doğru bağırdı: "Hey Veli dayı, söyle şu bakkala, bize bir 96 lık daha yollasın."

Sonra döndü Tapı memuruna: "Hadi be yavrum, bırak şu vesveseyi! Kaldır kafanı! Oooo... Ne de yumuşak adammışsın be!"

Kadehler lıkır lıkır dolarken tapı memuru da kendine gelir gibi olmuştı, ama halinde, bir uzun ve yorucu hastalıktan kalkmışların bitkinliği vardı. Nedense oradakilerin hepsi de onun konuşmasını bekliyorlardı. Sandık emininin bu arzusu, bir dereceye kadar anlaşılabilir-di. Hattâ Asımın da sofranın neşesi bozulmasının diye böyle bir fikre kapıldığını kabul edebiliriz. Fakat diğer iki kişinin, Başkâtıp ile, rakı âleminin başındanberi bir kelime bile söylemeden kenarda sinip kalmış olan muhasebei hususiye memurunun, gözlerindeki bu çapaklı intizara yerinde bir mâna vermek hakikaten imkânsızdı. Tapı memuru ötekilerden ziyade bunların alâkasına içerliyor ve saçlarında, boynunda, suratında sinek gibi gezinen bu alaycı, bu pis, bu dayak düşmanı nazarları ıstırapla takip ediyordu. Bunlar ondan ne istiyorlardı? Hoca Ali efendiye kızkarken, ona söverken, onun yüzüne karşı ve arkasından ileri geri söylenirken kalben kendisi ile beraber olan, beraber kızan ve beraber söven bu adamların, şimdi birdenbire, hep birlikte karşı cepheye geçmeleri ve kıyıda kalan adamlara mahsus yarı merhamet, yarı istihza dolu gözlerle artık bir kara zift batağına dalmış olan şu tedbirsiz kafalı, atak ve gösteriş sevdalı gövdesine bakmaları ne demektir? Tapı memurunun içinden, birdenbire ayağa kalkmak, gırtlığını dişine alarak ağzını açmak ve

deminki küfürlerin daha sunturlusunu, daha çamurlusunu bunların da yüzlerine, gözlerine sıvayarak, çekilip gitmek fikri geçmiyor değildi. Hattâ bu fikir, karıncalar gibi, dizkapaklarına ve direk kemiklerine tırmanmağa başlamıştı. Ama asıl noksan olan bir şeyin, bir motosiklet gibi kendisini bayırın dibinden kavrayıp yukarı doğru fırlatacak olan bir şeyin toprağa sıvaşmış gibi yerinde durduğunu, bir türlü harekete gelemediğini de pekâlâ hissediyordu. Maamafih, ne olursa olsun, bir şey söylemek lâzımdı. Bu karar dimağında yarım yamalak belirmişti ki, dudakları yerinden oynadı: "Ne olmuş ki? dedi, bir fenalık mı ettik? Kimin tavuğuna kış dedik?.."

Sonunu getiremedi, dimağı kurumuştu. Kadehini aldı, güçlkle bir iki yudum içti. Göz ucu ile etrafına baktı: Seyirciler bekliyorlardı. Yumruklarını sıktı, avuçlarından buz gibi terler sızıyordu:

"Hoca Ali efendi ilk defa olarak mı böyle sözler dinliyor? Hem ben bir şey demedim. Sarhoşluk hali bu... İnsan iyi de söyler, kötü de. Arif olmalı biraz."

Yerinde oynadı, iskemlesini havalandırırken sandık-eminine baktı, göz göze geldiler. Birdenbire bütün cesaretinin bir bardak gibi yere düşüp kırıldığını hissetti. Ne yapmak lâzımgeldiğini düşünmeğe çalışıyor, cebinden, terden sırsıklam olmuş, kirli bir mendil çıkararak kulaklarının arkasını siliyor; pantolonunun diz kapaklarını yukarı doğru çekiyordu:

"Hem Ali efendi, babam yaşında adam! Ona ne diyebilirim ki? Ne diyebiliriz? Ha?.. İnsanda ar, haya olmalı biraz. İnsanın şah damarı çatlamalı ki bu biçare ihtiyara söz söylesin! Alimallah dili kurur adamın... Kökünden kurur hem de..."

Sözlerinin etrafta tesirini kontrol etmek için lâzım olan kuvveti, boyun kemiğini oynatarak aradı. Ümitle gözleri parladı. Artık sesi daha muntazam çıkıyordu.

"Doğrusunu söylemek lâzım gelirse kabahatin bir kısmı da onda! Sarhoş sofrasına öyle pat diye gelir mi

canım? Sarhoş, yarı deli demektir. Hürmeti de unuttur, ibadeti de! Bir yerde şişe gördün mü uzaklaş, uzağa git. Üstlerine varma. Varsa bir diyeceğin, sonraya sakla. VeleVKi o şişenin başında oturanlar sana kul, köle gibi bağılı, evlât gibi hürmetkâr ve ümmet gibi tâbi olsunlar! Boş ver, yan çiz, caddeyi tut! Bırak ki ben, karınca kaderince, seni severim. Seni sayarım. Senin hatırını canıma da mal olsa kırmam. Sen benim babamın bile saygı ile andığı bir mübarek adamsın! Ama olmaz! Baktın ki burada rakı içiyorum, varma üstüme. Beni bir deli, bir budala, bir edepsiz, bir rezil farzet; anasının ipliğini pazara çıkarmış bir veledizina farzet; sonra, yarın gel evime, al eline bir sopa; giriş kafamdan, gözümden. Ağzımı açarsam namerdim. Çoluk çocuğumun önünde yerlere serileyim, eşek sudan gelinceye kadar ver sopayı! Yerlere kapanayım, yüzüm gözüm kan içinde kalsın. Eğer ayaklarına sarılıp öpmezsem, bin tövbe edip istiğfar getirmezsem, tükür suratıma!"

Başkâtıp yerinde oynadı, mırıldanır gibi:

"Yok canım, yok canım!" dedi.

"Hayır, dinim rabbena hakkı için böyle! Ben öyle caf cof bilmem. Ben helâl süt emdim. Büyük, küçük bilirim. Hani billâhi bu adam yok mu, şu Ali efendi yok mu, canımı veririm onun uğruna! Nerede öyle peygamber kalpli, veli suratlı, şadırvan suyu gibi tertemiz adam şimdi! Kaldı mı? Şunun şurasında topu topu bir tek! Aramızda bir tarih yadigârı olarak yaşıyor. Hani ona yan bakanın, onu incitenin Allah gözünü kör ediverir, Allah-tan evvel ben kör ederim o gözleri !Oyarım alimallah!"

Meclisin tadı iyice kaçmışa benziyordu. Hususî muhasebe memuru yerinden sallanarak kalktı:

"Bana müsaade arkadaşlar" dedi, "ben kaçıyorum."

Tapı memuru da ayaklanmıştı.

"Otur Allah aşkına! Nereye böyle erkenden canım?"

"Tatlı tatlı konuşuyoruz şurada."

Öteki kararını vermişti:

"Hayır, beni mazur görün, evde hastam var malûm a... Gidip bakayım. Eh, hadi hoşça kalın..."

Başkâtıp gidenin arkasından uzun müddet baktı. Belliydi ki o da kalkmak istiyordu, fakat şimdi yeniden biraz beklemek lâzımdı. Suratını buruşturdu.

"Baksana ocakbaşı, bağır şu ayıcıya bakalım. Bize bir şişe anzorot daha!"

Bu, tapıcının sesiydi. Ne de gür çıkıyordu. Asım bile hayretle onun yüzüne bakakaldı.

Sandık emini: "Ben kendi nefsim bir yudum daha içemem," dedi, "artık komanyayı aldık."

Başkâtıp acele ile ilâve etti:

"Ben de hakeza! Yeter artık birader efendi, yavaş yavaş yolu turalım."

"Vallahi olmaz" diye tapı memuru tekrar ayağa kalktı, "olmaz billâhi! Ben ısmarladım diye mi naza çekiyorsunuz? Garip malına bu ne zulüm! İnsan hatır için içer canım."

Sandık emini kalkmış, ceketini giymeğe çalışıyor, başkâtıp mendiliyle parmaklarını kuruyuyordu. Tapı memuru önlerine geçmek için çok çalıştı, fakat durmadılar. Son ümidi teşkil eden Asım da elleriyle saçlarını taramıya başlayınca artık ısrarın beyhude olduğunu anladı:

"Eh, ne yapalım, başka bir akşam tamamlarız, Allahın günü bir değil ya... değil mi can yoldaşım?"

Gözleriyle Asımın gözlerini arıyordu. O, baştan savma bir cevap verdi:

"Öyle, öyle! Başka bir akşam.."

Kafile kahveden geçiyordu. Arkada kalan tapıcı koşarak yetişti; sandık emininin koluna girdi: "Ağabeyciğim, dedi, darılma bana, ben öyle deli doluyum işte... Ayaklarının altına öpeyim, beni hor görme! Hani bilirsin, senin için canımı feda ederim."

Sonra ocakçıya döndü: "Bakkala söyle, bu akşamki rakıları bana yazsın! Son şişeyi de sen afiyetle iç dayıcığım, kusura kalma.. Eyvallah!"

Samet Ağaoğlu

(1909 -)

Doğ.: Karadağ (Kafkasya)

Samet Ağaoğlu, ünlü Türkçülerden Ağaoğlu Ahmet'in oğludur. Ankara Lisesi'ni bitirdikten sonra (1929) yüksek öğrenimini Ankara Hukuk Fakültesi'nde yapmıştır (1932). İhtisas için Strاسبurg'a gitmiştir. Yurda dönünce İktisat Bakanlığı'na girmiş, sonra Ticaret Bakanlığı'na geçmiş, burada Genel Müdür Yardımcılığı'na yükselmiştir. 1946'da memuriyetten ayrılmış, avukatlığa başlamış ve siyasî hayata atılmıştır. 1950-1960 yılları arasında Büyük Millet Meclisi'nde Manisa milletvekili olarak bulunmuştur. Başbakan Yardımcılığı ve çeşitli Bakanlıklar yapmıştır.

Sanatının biraz Dostoyevski'yi andıran hummalı bir idealizmi vardır. Gözlemden çok hayal gücüyle yazar. Tiplerini tanıdığı insanlar arasından alsa bile, onları hayalinde değiştirerek bize sunar.

Gerçekçi metoda rağbet etmeyen Samet Ağaoğlu, anılarını hikâyeleştirdiği gibi, hikâyelerine de bir anı karakteri vermeyi sever. Hemen bütün hikâyelerinin birinci kişi ağzından anlatılması da bunu gösterir.

Hikâyelerini, Strassburg Hâtıraları (1945), Zürriyet (1950), Öğretmen Gafur (1953), Büyük Aile (1957), Hücredeki Adam (1964), Katırın Ölümü (1965) adlı 6 kitapta toplamıştır. Bunların dışında anı ve inceleme kitapları da vardır.

KORKU VE NETİCESİ

Son toplantıdan gece yarısından biraz sonra çıktılar. Hava yağmurlu ve bulutlu idi. Kapının hemen birkaç adım ötesinden geçen küçük dere geceden daha kara, kımıldayan bir post gibiydi. Evlerde ışık yoktu.

Geçtikleri bu kenar sokaklarda bozuk kaldırımlar arasında birikmiş sulara batıyorlardı. Attıkları her adım bu küçük çukurlardan kof bir ses çıkartıyordu.

Oldukça yakın bir yerden bir düdük öttü; bir köpek havladı. Ve bir köşebaşından iki gölge çıktı. Hemen yanlarındaki duvar dibine çekilerek, bu gölgeler önlerinden sallana sallana geçip ayak sesleri yok oluncaya kadar hareketsiz ve dimdik kaldılar.

Büyük caddeye geldikleri ana kadar konuşmamışlardı. İkisinin de omuzları çökük ve başları eğikti. Derin bir düşünceye dalmış gibiydiler.

Hükûmet konağının tam önünde durarak birbirlerine baktılar:

- Galiba titriyorsun!
- Sen de öyle.
- Yarın görüşeceğiz.
- Kimbilir?

Aynı anda ellerini uzattılar, fakat görünmez bir kuvvet bu ellerin tutuşmasına mâni oldu ve ayrıldılar.

- Kimbilir, kimbilir?

“Yarın görüşecek miyiz? Amma lâf ha!”

Bu sözleri kendi kendine mırıldanan, küçük, zayıf, dağınık sarı saçlı bir adamdı. Yeşil gözlerinde korkulu ışıklar yanıyordu.

Döndü, uzaklaşan arkadaşına, baktı, gidenin, uzun, ince vücudu, hareketsiz, تنها yol üzerinde, zayıf elektrik ışıkları altında garip bir şekil almıştı.

Yine mırıldandı:

"Fakat belki de görüşemeyeceğiz; belki de bu gece manzarası, bu büyük gölgeler, bu ışıklar bizim için son-
dur."

Birdenbire yorulduğunu, âni bir dermansızlığın bütün vücudunu sardığını hissederek oturacak bir yer aradı, biraz ötede havuz kenarında sıralar gördü. Bunlardan birisine çöktü.

"Bu iş olacak mı? Ya muvaffak olamazsak!"

Omuzlarından aşağıya doğru teninde ıslak bir sicim kaydı, "Öyle ise mahvolduk. Bu başladığımız işi becermek lâzımdır."

"Sonra asıl istediğimiz hayat bizim için yeniden başlayacak," "Ya muvaffak olamazsak!"

Korku ile etrafına baktı. Hiç kimse yoktu. Hayat bir daha gelmiyecekmiş gibi en ufak bir iz bırakmadan çekilmişti.

"Hiçbir şey düşünmek istemiyorum. Her şey olacağına varır."

Gözlerini kapadı; istedi ki derin bir uyuşukluk gelerek bütün mevcudiyetini içine alsın.

Birkaç saniye öyle kaldı, bu saniyeler saatler kadar uzun sürdü. Tekrar mırıldandı:

"Ya yakalanırsak!"

Bu sözleri ona yanibaşında bir başkası söylüyormuş gibi işitti:

— Hayır hayır, böyle düşünmemelisin!.

"Galiba içimde bir şeytan var. Mütemadiyen bana fısıldıyor: Yapamıyacaksınız!"

Bu şeytan fikri onu güldürdü.

"— Sinirlerim bozulmuş!"

Böyle demekle beraber birdenbire gözlerinin önünde kıpkızıl alev içinde parlayan iki iri göz görür gibi oldu. Yerinden fırladı. Alev ve gözler kayboldular. Arkasından ayak sesleri işitti. Başını çevirdi, bir sarhoşun yı-

kıla yıkıla geçtiğini gördü. "Belki sen de son geceni yaşıyorsun, babalık!" "Ölmek, ölmek, ölmek."

Bu kelimeyi belki yüz defa tekrarladı.

"Neden ölmek?"

"Bir fikir için! Güzel, doğru olan bir fikir için!"

"Fakat sen öleceksin! Kazanamıyacaksın!"

"Giriştiğimiz, ölüm ve yaşama kavgasıdır. Biz kazanacağız!" "Daha birkaç saat sonra, hemen mahkemesiz, sormadan seni salıyacaklar. Çünkü, dediğin gibi, bu bir ölüm ve yaşama kavgasıdır." "Ne olur, ne olur? Ben bir şehit olmuş olacağım. Her şehit için hayat sonsuz değil midir?" "Ne hülyalar, ne hülyalar! Kemiklerin toz olduktan sonra sonsuz yaşamak ne demektir?"

"Hem artık iş işten geçti. Ok yaydan fırladı."

"Ok hedefe vursa bile sana ne? Sen bir âletsin!"

"Hayır, hayır. Ben bir âlet değilim. Ben kendi fikrim için bu işe girdim."

Rüzgâr ağaçlarda büyük bir kanat gibi dolaştı. Birkaç kuş ürkerek uçtular ve birkaç yaprak havuza düştü.

"Yarın sen de böyle bir yaprak gibi düşeceksin! Fırtınanın içinde titreye titreye söneceksin!"

Kendi kendine konuşuyordu. Bu son cümleyi yüksek sesle söylediğini farkettiler.

"Aklını başına topla! Daha vakit var. İstersen..."

"İstersem..."

"Kurtulursun! Hayat, güzel, zengin ve refahlı hayat başlar, renkli, ıslıklı ve sesli hayat başlar. Zaten bu senin en güzel hasretin değil mi?"

Birden gözlerinin önüne bir sehpa geldi. Kendisini bu üç direğin arasında gördü; ip, boynunu sıkmıştı. Yüzü mosmordu. Dili, dişlerinin arasından bir parça şiş et halinde sarkmıştı.

Titredi ve gözlerini kapadı.

"Ah! Nasıl korkuyorsun. Büyük ve tek hakikat karşısında hâlâ boş ve âvare fikirler arkasında koşmakta

ne fayda var? Ufak bir hareket, küçük bir feragat! Sonra hayatının üstündeki kara perde geceyle beraber kalacak."

"Fakat bu ufacık hareket nedir? Ne yapmalıyım?"

"Bak, biraz ötede bir karakol var..."

Yerinden fırladı; yanında üstüne hücum etmek için bir adam aradı.

Hıyanet etmek, arkadaşlarını satmak... Böyle birşeyin imkânı yok!

Kafasını yumrukladı. Kendisini bu yolda bir kurtuluştan sonra tahayyül etti:

Şık elbiseler giymişti. İskarpinleri parıl parıl parlıyordu, cepleri altınla ağırlaşmıştı. Kalabalık, geniş bir caddede yürüyordu. İstiyordu ki, bu insanlar arasında en kıymetli bir mevcut gibi saygı görsün. Fakat herkes onu görür görmez dönüp uzaklaşıyordu. Herkesle konuşmak istiyordu, fakat bu kalabalık onun karşısında sanki sağır ve dilsizdi.

"Böyle düşünme! Böyle düşünme! Sen hemcinslerini yanlış tanıyorsun. Onlar hergün; ılık etrafındaki pervaneler gibi senin etrafında dönecekler."

Sonra, birden garip, korku bir kahkaha duydu. Etrafına baktı, kimse yoktu.

"Bildğin gibi yap. Nasıl istersen! Ben çekiliyorum." Hakikaten yanından birisi çekilmiş gibi yapayalnız kaldığını hissetti.

Oturduğu yerden kalkarak evine doğru koşmağa başladı. Sabah yaklaşmıştı: Sokaklardan tek-tük geçenler vardı. Bu koşan insana hayretle bakıyorlardı.

Büyük bir apartımanın üst katında küçük bir odada oturuyordu. Merdivenleri dörder dörder çıktı. Odaya girerek kapıyı kilitledi; ayakta, tam odanın ortasında, yüzünü elleriyle kapamış, durdu. Kafasının içinde bir uğultunun başladığını hissetti. Bu uğultu birçok insanın birden çıkardığı mırıltılara benziyordu. Sonra bir çekicini kuru tahtaya vurmasından çıkan sesler duydu. Göz-

lerini açtı. Arkadaşlarının hayalleri birbiri arkasından önünde dizildiler.

Pencereden, ince ve beyaz bir ışık süzüldü.

Geceki ses yine başladı:

"Bir saat kaldı. Yalnız bir saat! Sonra ebedî karanlık!" Kapıya doğru yürüdü, tokmağı çevirerek açtı ve geri çekti.

Koridor ona nihayetsiz derecede uzamış göründü; birer adım mesafeyle dizilmiş sehpalarda arkadaşları salınıyorlardı. Hepsinin gözleri açık, kendisine bakıyorlardı. Bağırarak kapıyı kapadı; sonra şuarsuz bir sür'atle belinden kemerini çıkardı, bir iskemlenin üstüne çıkarak bir ucunu tavandaki bir çiviye, diğer ucunu boğazına geçirdi. Ayaklarıyla iskemleyi itti. Boynunun gerildiğini, yüzünün yandığını duydu. Hayatta son hissi bu oldu.

II

Ötekisi, hükûmet konağının önünde arkadaşından ayrılan uzun boylu adam, tıpkı birincisi gibi kendi kendine mırıldandı:

"Demek ki ikimiz de korkuyoruz ikimizin de yüzü sapsarı. Sonra neden ellerimiz birbirini tutmadı? Neden onunla, böyle bir son akşam ihtimali içinde son defa kucaklaşmadık?"

Omuzlarını silkti:

"Çünkü korkuyoruz. Bu işe girdik, fakat kazanamayacağız ve itiraf etmeli ki, hayat güzeldir. Belki de yarın bu vakitler hayatta olmayacağız."

"Hem, ben neden bu işe girdim? Ne kazanacağım?"

"Nasıl! Böyle son dakikada gösterdiğin bu zaaf nedir?" Bu sözleri sanki ona yanında yürüyen birisi söylüyordu. Dudaklarında acı bir bükülme oldu.

"Zaaf! Bu insanların kaderi değil mi? Yarın sabah

vücudum delik deşik, yerlerde sürünmüş, ezilmiş kalacağım.” “Belki. Ne çıkar? Fikir için ölüyorsun!”

“Fikir için ölmek! Bu belki iyi birşey! Fakat benim kârım değil!”

“Neyse, neyse! Ok yayından çıktı, ok yayından çıktı, hedefe varacak! Bana ne olacak? Benim için ne var?”

Caddeden büyük, şık bir otomobil geçti. İçinde kadın, erkek birkaç kişi birbirlerine sarılmış gülüyorlardı. Hasretle baktı:

“Yaşıyorlar! Yaşıyorlar!”

“Halbuki ben çoktanberi kadına, içkiye ve otomobille hasretim!”

Kendisini o mesut erkeklerden birisinin yerine koydu. Elinin, sıcak et üzerinde gezindiğini hisseder gibi oldu.

“Ne garip bir değişme!”

Bu suretle kendi kendine konuşmaktan garip bir zevk alıyordu.

“Bu şehri son defa görüyorum. Ne hülyalarım vardı.”

“Hülyaların yine olacak!”

“Kendi kendime kıyıyorum. Bu işe girmemeliydim.”

Bunu düşünmekle beraber ezici bir korku içinde kaldı. Bütün vücudu titriyor, dişleri birbirine vuruyor, ellerinin buz kesildiğini duyuyordu.

“Girmemeliydim, girmemeliydim, girmemeliydim!”

“Tutacaklar, dövecekler, etlerimi parça parça kesecekler.”

Koşmağa başladı. Arkasından kendisini kovalıyan ayak sesleri işitti, döndü, kimse yoktu, yine koştu.

“Nereye kaçıyorum? Nasıl olsa beni bulacaklar!”

“Evet, nereye kaçıyorum?”

“Âdi, korkak, alçak bir adam gibi.”

Durdu. Etrafına baktı. “Bir tek yol var. Onu yapabilir misin?”

"İş işten geçti. Hiç ümit kalmadı. Ben ve arkadaşlarım hepimiz mahvolduk."

"Arkadaşların senin hesabına mahvolabilirler. Fakat sen kurtulursun."

"Bu bir alçakca kurtuluştur!"

"Fakat hayat herşeye rağmen güzeldir!"

"Hayat, herşey bahasına hayat!"

En yakın karakolun yolunu biliyordu. Artık hiçbir şey düşünmeden yürüdü.

II. BÖLÜM

1910 - 1933

Hazırlıyan:
MUSTAFA BAYDAR

Ziya Osman Saba

(1910 - 29.1.1957)

Doğ. - Ölm.: İstanbul

1910'da İstanbul'da doğdu. Orta öğrenimini Galatasaray Lisesi'nde yaptıktan sonra Cumhuriyet gazetesi muhasebe servisinde çalışırken İstanbul Hukuk Fakültesi'ni de bitirdi (1936). Bir ara Emlâk Bankası'nda çalıştı. Sonra İstanbul'da Milli Eğitim Basımevi Tashih Bürosu Şefliği'nde bulundu. Kalb yetersizliği genç yaşta ölümüne sebep oldu: 29 Ocak 1957.

1928 yılında henüz 19 yaşındayken Yedi Meş'aleciler arasına katıldı ve bu topluluğun şiire en bağlı şairi kaldı. Şiirlerinde çocukluk özlemi, anılara düşkünlük, yoksul insanlara yakınlık ön plânda yer tutar.

Ziya Osman, anı ve hikâye arası düz yazılarını Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi adlı kitabında topladı. Şiirlerinde görülen hava, aynen hikâyelerinde de vardır. Sâkin ve huzurlu bir hayat özlemi, daimî bir barış havası içinde yaşıyan veya böyle olması istenen insanlar, onların mutlu veya hüznü anları... Z. O. Saba, bu aydınlık ve barış dünyasına çocukluk anılarında kavuşuyor olmalı ki, hikâyelerinde çoğu zaman çocukluk günlerinin kaygısızlığını arar gibidir.

Eserleri: Sebil ve Güvercinler (şiirler, 1943), Geçen Zaman (şiirler, 1947, Sebil ve Güvercinler'deki şiirler de bu kitaba alınmıştır.), Nefes Almak (şiirler, 1957), Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi (hikâyeler, 1952), Değişen İstanbul (hikâyeler, 1959).

BABAMIN ELBİSESİ

Babamın son giydiği elbiseydi. Onu, her akşam soyunduğu odada, son saatlerini yaşamakta olduğundan habersiz, belki de ertesi gün yapacağı işleri tasarlıyarak, üzerinden son defa çıkarmış, orada duran iskemlenin üzerine ge irmış, bizleşle biraz dereden tepeden konuşup, her zamanki gibi yemeğini de yedikten sonra geliveren  ni bir kalb kriziyl yirmi dakika içinde ölüp gitmişti.

Böyle zamanlarda hep çok geç yetişen doktor, hiç olmazsa küçük kardeşimi avutma vazifesini yapmış olmak için, babamın birkaç saat sürebilecek bir baygınlık geçirmekte olduğunu, sabaha kadar ayılacağını söyleyip evine dönmüştü.

Benim bile, kendimi bu  mide bırkarak geçirdiğim bu gecenin sabahında, eski sabahlarımızdan birdenbire ayrılıvermiş, artık sobanın yakılmadığı, çay suyunun kaynatılmadığı, gözlerimizin dalıp kaldığı halıdaki nakışların büyüdüğü büyüdüğü, sokak kapısının sık sık  alıdığı, artık eve, ev sahiplerinin değil de, başkalarının, bekçinin, imamın, marangozun hâkim olduğu bu b mbaşka sabahta; beni bekliyen bir sürü vazife, yapılacak birçok mantıklı işler olduğu halde, evi yanarken, meselâ, bir çift takunyayı kurtarmağa çalışan bir adam gibi, ben de, babamın son giydiği elbiseyi orada iskemlenin üzerinde farkederek kaldırmış, saklamıştım.

Pantolonunun cebinden son defa kullanıp katladığı mendil, ceketinin üst cebinden gözlüğü, sağ yan cebinden, taştahtaya birşey yazdıktan sonra (babamın son vazifesi  ğretmenlikti) o cebe, belki dalgınlıkla, atılıvermiş küçük bir tebeşir parçası, bir ucu mavi, diğer ucu kırmızı bir kalem (vazifeleri tashi  için bir gün bana ıř-

marlıyarak aldırılmış olduğu), tebeşirin değmesiyle yer yer beyazlanmış ve sadece biraz ufalmış olarak çıkmıştı. Babamın, başıma o kadar iyi uyan şapkasını, boyuna tam gelen paltosunu, yeryüzünde babamı böylelikle olsun biraz daha devam ettirebilmekten memnun, kullanır; bu son giydiği elbiseyi, çoktan çürüyüp yok olmuş vücudunun kokusunu en büyük bir vefakârlıkla saklayan bu elbiseyi ise, yaşımın ilerlemiş olmasına rağmen, içinde kalmış bir çocuk duygusuyla, arasıra yoklar, ziyaret ederdim.

Bu elbisenin satılabileceğini, bu elbiseyi nihayet bir gün satacağımı hiç aklıma getirmemiştim. Babam, öldükten sonra da; belki bugünlerimizi hesaplıyarak, bankada biriktirmiş olduğu parası, yazları bir katını kiraya verebildiğimiz eviyle, senelerce bizleri düşünmüştü. Onun bu yardımları her ay maaş bordrosunda isminin hizasına görünmez bir el tarafından ilâve olunan bir ikinci pahalılık zammı olmuştu.

Bir ay sonuydu. Dairede, öğle tatili; arkadaşların çoğu gibi, benim de evden küçük bir alüminyum kab içinde getirip kuytu bir köşedeki kalorifer üstüne koyduğum, böylelikle tamamiyle ısınmasa bile, hiç olmazsa yağları erimiş olan yemeğimi yemiş, hava yağmurlu olduğu için de, hergünkü âdetimin aksine olarak, yemekten sonra dışarı çıkmamıştım. Arkadaşlarla oturmuş, konuşuyorduk. Eski elbiselerin harp dolayısıyla çok para ettiğinden bahsediliyordu. Veznedar, üzerindeki yeni elbiseyi göstererek, sattığı iki kat elbisesinin parasıyla bu yeni elbiseyi yaptırdığını söyledi.

Herkes bir fikir ileri sürüyordu. Birden aklıma babamın elbisesi, evde, sandıkta yatan, babamın son giydiği elbise geldi. Bu elbise dura dura ne olacak? Niçin satmıyordum sanki? Cebindeki eşyaları boşaltıp birer hâ-tıra olarak saklamak kâfiydi. Evet, o elbiseyi satmalıydım. Onun parasıyla bir yeni elbise yaptırmak değilse bile, kendime, geçen cumartesi Beyoğlu'nda bir camekânda

görüp üzerinde âdeta gözüm kalan o güzel kravatı, kız-kardeşime, ne zamandır giymeğe hevesli olduğunu bildiğim hep o Beyoğlu'ndaki yeni moda spor iskarpinlerden satın alabilirdim.

O gün akşama kadar hep bu fikri kafamda işledim. Eski elbiselerin en iyi nerelerde satılabileceğini, kaç para edebileceklerini, bu işlerde o kadar bilgili görünen arkadaşlardan öğrendim. En iyisi Kapalıçarşı'daki eskicilere gitmekmiş, yalnız dükkân dükkân çok dolaşmamalıymış, zira birinin verdiği fiyattan fazlasını başka birinin vermesi imkân haricindeymiş, aralarında böyle bir anlaşma varmış!

Ertesi günün öğle tatilinde, daha birkaç sene evvel babam sağ, ben bir Hukuk talebesiyken ümitler içinde ve kaç sene inip çıkmış olduğum Çakmakçılar yokuşundan, koltuğumun altında bir paketle çıkıyordum. Bakırlarını dövmekte olan bakırcıların gürültüsünden kurtulup kendimi Bitpazarı dediğimiz o sokağa attım. Orası da hep eskisi gibi, hep bildiğim gibiydi. Yine, samanları fırlamış kanapeler, soluk yüzlü, kopuk püsküllü koltuklar kaldırımlara taşıyor; eski sobalar, üşüyorlarmış gibi, dükkân köşelerinde birbirlerine sokuluyorlar; başka bir köşede ayrı duran kırık mermerli konsollarının üstünden indirilip duvar diplerine dayanmış kötü aynalar, yaldızlı çerçeveleri içine artık kaldırımlardaki at terslerini, gelip geçenlerin çamurlu kunduralarını, ütüsüz pantolonlarını aksettiriyorlar; fakat bütün bunlara, herşeye rağmen bütün bu eşyalar dünyaya gelmelerine sebep olan hizmetleri tekrar görmek, iki koltuğuyla, samanları deşilmiş kanape tekrar bir çifti kucağında barındırmak; kendini göstermek ister gibi bütün arkadaşlarının önüne çıkan sobaların muhakkak en hallicesi tekrar bir an evvel ısıtmak, karpuz lâmbaların hasretini çeken, yaldızları tazelenmiş aynalar tekrar insan yüzleri aksettirmek, tekrar odaların mahremiyetine girmek, tekrar beğenilmek, satılmak, daha yaşamak istiyorlardı.

Daha ziyade ufak tefek eşya satan dükkâncıların önünde büsbütün dalyor, yapılacak işimi, koltuğumdaki paketimi unutuyordum.

Şuradaki dükkânda, yıldızları yer yer yeşilleşmiş ke-meriyle birlikte kararmış bir kılıç, düğüm yerleri yağ-lanmış buruşuk bir kravatın yanında asılı duruyor; bir zaman açıp kapadıkları kapılar yok olmuş anahtarlar, kapı rezeleri yerde yığınlar teşkil ediyor; daha beride, iyice temizlenip bilendikten sonra işe yarayabilecek bir balta, çatlak olmasına rağmen kullanılabilir kirli bir çay fincanı, işe yarayabileceği insanda şüpheler uyandıran bir filit pompası, bu zamanda herhalde müşteri bulamı-yacak eski usûl bir kadın saç maşası yanyana gelmiş, yatıyorlardı. O masaya bakarken annemin böyle saç ma-şaları kullandığını hatırlamıya başlıyordum. Evet, onun da böyle bir saç maşası vardı. Uzun, siyah saçlarını tar-rar, öte yanda maşa o zamana kadar kızar, sonra kızgın maşayı alnına doğru yaklaştırır, annemin saçları yana-cak diye bir an titrer, "Anne, yapma!" diye bir an ba-ğırarak ister, fakat oh, çok şükür, annemin saçlarına hiç-bir fenalık olmaz, yalnız iki kıvrım, ilk iki dalga, taralı saçlarının ortasındaki muntazam çizgiden aşağıya doğru siyah bir parlaklıkla akmış olurdu.

Birden boş koluma birisi girer gibi oldu. Dalgın-lığımla alay etmek isteyecek bir arkadaş sanarak başı-mı çevirdim. Esmer, arkaya doğru sıkı sıkı taranmış siyah uzun saçlı, siyah ince bıyıklı, zayıf bir gençti:

— Buyurun bayım, satacak birşeyiniz mi var? Bu-yurun, biz alıyoruz, diyordu. Sağ kolumdaki paketi unut-muştum. O da, uysal bir hayvan gibi, sürüden ayrıldıktan sonra kurban edileceğini hissetmiş olmasına rağmen, mûnis davranan bir koyun; ne bileyim, o kadar sevildik-ten, okşandıktan sonra evde yemek yetişmediği için ni-hayet bir çuvala konulup karşı sahile atılmağa götürü-len bir kedi gibi hiç sesini çıkarmamış, kendini bana unut-turmuş, beni rahatsız etmemek istemişti. Evet, ben bu-

raya babamın elbisesini satmak için gelmiştim. Beni başkasına kaptırmamak isteyen esmer genç, şimdi büsbütün koluma girmiş, hem iltifatta bulunarak satılık malın cinsini öğrenmeğe çalışıyor, hem de memuru bulunduğu dükkâna doğru sevk ediyordu. Kapalıçarşı'nın kapısından geçmiş, eskici dükkânlarının bulunduğu kısma gelmiştik. Nihayet bir tanesinin önünde durduk. Yüksekçe, kerevetimsi bir yerde, âdeta küçük bir sahne gibi, halı, birkaç iskemle ve bir masayla döşeli, yalnız sahneden farklı olarak, bütün duvarları, önü, etrafı, askılara geçirilmiş elbiselerle dolu bir dükkândı. Dükkân sahibi, iri vücutlu, büyük kafalı, saçlarına ve gür kaşlarına ak düşmüş bir adamdı. Bir bakıma yakışıklı da denebilirdi, fakat bir hayvana, bir kaplana benziyordu. Yanında bir de ihtiyar vardı. Konuştukça, ağzında kalmış tek dişi daha parçalayabilirim der gibi gözüken yeşile çalar sarı benizli bir ihtiyar. İhtiyar, paketi çözdü. Kaplan-adam evvelâ ceketini omuzundan tutarak aydınlığa doğru kaldırdı. Elbisem son vazifesini de yapmış olmak için kendini beğendirmek ister gibi haller alıyordu. Sonra pantolona baktı. Pantalonda bir güve yeniği olduğunu söylemek mâsumluğunda bulundum. Adam, elek olmuş, diyerek, pantolonu da, göğsünden kurşun yemiş gibi oradaki iskemlenin üzerinde iki kat duran ceketin yanına attı. Bana:

— Kaç lira istiyorsun? dedi. Kendisinin fiyat biçmesini söyledim. Mal senin, sen söyle, dedi. Israr ettim. Nihayet elbisenin, arkadaşlardan öğrenmiş olduğum o en az bulabileceği fiyatın yarısını söyledi. Ben üzerine bir misli ilâve ettim. Pazarlık başladı. Bir yandan içimde vicdan âzabı, pişmanlık gibi hisler belirliyor, orada, iskemlenin üzerindeki elbiseye gözümün her kayışında manevî değeri bir kat daha artıyor, inat edebilmek için bana kuvvet veriyordu. Israrımı gören adam şimdi, cebinden çıkarmış olduğu bir deste paradan (10) ar liralıkları acele acele sayarak zorla cebime sokmağa başlamış-

tı. Ben almamak istiyordum, almamak isteyince o, bir beş liralık, bir ikibuçuk liralık daha ilâve ediyordu. Gelip geçenlerden durup bu pazarlık sahnesini seyredenler çıkmaya başlamıştı. Sıkılmış, terlemiştim. Nihayét mağlûp düştüm. Köşedeki masanın üzerinde durmakta olan siyah kaplı büyük bir deftere iş ve ev adresimi aldılar, babamın elbisesine son bir defa olsun bakmadan, dairede öğle imzasını kaçırmamak için hızlı hızlı uzaklaştım.

Cebime konulan paraları ancak dairede sayabildim. O para ile ne kardeşimin istediği iskaripini, ne benim gözümlü kalmış olan kravatı alabildim. O gece hava karladı. Evde odun bitmek üzereymiş, kış bastırınca fiatlar büsbütün yükselir, dediler. Elimizde para varken üç çeki odun aldık. Kimbilir belki de yine babam herşeyden evvel bizim soğukta kalmamamızı istemişti. Gece, sobaya odun atarken böyle düşünmek istiyordum.

Kar birkaç gün devam ettikten sonra, hava lodoslandı, güneş göründü. Öğle tailleri yine dolaşmaya başlamıştım. Böyle bir gün, çamurlara, kirli karlara basarak dolaşıyordum. Bir gün evvel Babîâli'deki kitapçıların camekânlarını bol bol seyretmiş olduğum için, o tarafa sapmadım. Önüme çıkan yoldan gidiyordum. Bazen bir damdan bir kar paketinin düştüğü duyuluyor, dükkân saçaklarından akan sular, bazan şapkamın üzerine gelince, trampete çalar gibi sesler çıkarıyorlardı. Yine Çakmakçılar yokuşunu çıkmışım. Bakırcılar yine bakırlarını şamata ile dövüyorlar, herşeye rağmen yine devam etmekte olan hayat için yeni yeni kazanlar, mangallar, daha ne bileyim neler hazırlıyorlardı. Bitpazarı'ndaki eskiler de hayatın seyrine uyarak bir yandan azalmakla beraber, öte yandan artmıştı. Arkadaşlarının önüne geçerek kendini göstermeğe çalışan soba, muradına kavuşmuştu. Bağıruları deşilmiş oda takımlarını yine oldukları yerde buldum. Kararmış kılıçla bana bir an olsun, anemi hatırlatmış olan eski moda saç maşası yine bekliyorlardı. Bir dükkân sahibi, borulu bir eski zaman

gramafonunu, belki de havanın açmış olmasına sevinerek kurmuş, eski plâklardaki şarkıları keyifle çalıyordu.

Beride, pazara yeni düşmüş bir yazı masası etrafına birkaç kişi toplanmıştı. Ben de yaklaştım. Üstündeki çentiklerden, mürekkep lekelerinden, üzerinde senelerce ders çalışıldığı, göz nuru döküldüğü anlaşılıyor, otura otura budak deliklerine varıncaya kadar ezberlediğimiz mektep sıralarına benziyordu. Masanın, içerileri dolu iki çekmesi de çekilmişti. Dükkâncı her elini atışta buradan bir ders kitabı, bir lûgat, bir cetvel veya bir defter çekiyor, defterlerin hemen oracıkta yazılı sayfalarını ayırıveriyor, alıcılar böyle bir bir meydana çıkan eşyayı ellerinde evirip çevirerek, sayfalarına bakarak muayene ediyorlardı. Bazan, erimiş bir kar damlası açık bir sayfanın üzerine damlıyor, kâğıdı ıslatıp kabartarak akıyordu. Artık sıra, zarfları içinde saklanmış mektuplara, kitapların arasından arasına düşüveren kartpostallara, geçmiş günlerin birinde heyecanla seyredilmiş maçlar vesilesiyle alındıkları belli spor mecmualarına, sinema mecmualarından kesilmiş resimlere gelmişti. Masanın, sahipsiz kaldıktan sonra, olduğu gibi satılıvermiş olduğu anlaşılıyordu. Bizim yine iyi-kötü, gündüzleri işte, geceleri bir sıcak odada, yine Allaha şükrederek geçirdiğimiz bu bir hafta içinde haberimiz olmadan, dullar arasına yeni dullar, yoksullar arasına yeni yoksullar katılmış, belki yangınlar olmuş, hânümanlar sönmüş, doğanlar yanında ölenler, ölenler içinde genç yaşında daha mektep çağında gidenler de olmuştu.

Ölümünden sonra tanıştığımız, yüzünü hiçbir zaman göremeyeceğim garip arkadaşımın ders kitapları üzerinden öğrendiğim okul numarasıyla ismini aklımda tutmağa çalışarak ilerliyordum. Eski elbisecinin o kadar mültefit komisyoncusu yine oralarda dolaşıyordu. Benim onu tanıdığım gibi, bilmem o da beni tanıdı mı? Fakat bu sefer herhalde kolumda paket olmadığı için alâkasını çekmeden geçebildim. Kaplan-adam yüksekçe, küçük

bir sahneye benzer dükkânında yine elbiseler arasında etrafı kolluyordu. Bir an babamın elbisesinin de o elbiseler arasında olabileceğini düşündüm. Dükkâna doğru daha ağır yürümeğe başladım. Elbiseyi hem tekrar görmek, hem görmemek istiyordum. Kat kat elbiseler arasında ilk önce birşey farkedemedim. Beyhude ne arıyordum! Babamın elbisesi bu bir hafta içinde satılmış olabilirdi. Fakat hayır, işte orada —birden babamla karşılaşmış gibi irkildim— babamın elbisesi orada, türlü türlü elbiseler, paltolar, muşambalar, külot pantolonlar, kalın köylü elbiseleri, meşin ceketler arasında, onların arasına sıkışmış, yeni ütülü, artık eski ruhunu kaybetmiş, artık “babamın elbisesi” olmaktan çıkmış, kimbilir, kimin olmak üzere, orada bir askıda sallanıyordu.

Kemal Bilbaşar

(1910 -)

Doğ.: Çanakkale

1910 yılında Çanakkale’de doğdu. Edirne Öğretmen Okulu’nu bitirdikten (1929) sonra, Vize ve Babaeski’de iki yıl ilkokul öğretmenliği yaptı. Daha sonra Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Tarih Bölümü’nü bitirerek (1935), tarih öğretmeni oldu. Burada Ahmet Hamdi Tanpınar’ın dersleri kendisini edebiyat alanına çekmekte önemli rol oynamıştır.

1937’den başlayarak İzmir’de Karataş Ortaokulu’nda tarih öğretmenliği yaptı. 1961’de kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Öğretmenliği sırasında aynı zamanda Demokrat İzmir gazetesinde yazarlık ve Almanca mütercimliği yaptı.

Hikâye yazmaya 1937-1938 yıllarında başlayan Kemal Bilbaşar’ın eserlerinde özellikle Batı Anadolu kasabalarının inanç, gelenek ve görenekleri, çatışan menfaatleri, yerli renkleri ve havası yer alır.

Eserleri: Anadolu’dan Hikâyeler (1939), Cevizli Bahçe (hikâyeler, 1941), Pazarlık (hikâyeler, 1944), Pembe Kurt (hikâyeler, 1953), Köyden Kentten Üç Buutlu Hikâyeler (1956), Denizin Çağırışı (roman, 1943), Ay Tutulduğu Gece (roman, 1961), Cemo (Türk Dil Kurumu Roman Armağanı, 1967).

KAYMAKLI TAVUKGÖĞSÜ

Bay Naci Duru, elbise kuponlarından ilkin, Yerli Mallar Pazarı civarında gelip geçenlere “memur kuponları alıyorum!..” diyen karaborsacılara satmış, dönüyordu.

Artık eskisi gibi acemi ve utangaç değildi. Alış-verişi bir ayak önce bitirmek için, ilk teklif edilen fiyata “Eyvallah.. Allah bereket versin.. Taş mı attım, kolum mu yoruldu?” demiyordu. Şimdi bu işi bir suç, bir çeşit dilencilik telâkki etmiyor, bu alış-veriş, harbin son yılında, iyiden iyiye alışmış bulunuyordu.

Hükûmetin, onbeş lira karşılığı verdiği A kuponu kendisine havadan on lira kazandırmıştı işte; ama bu parayı “nereye peşin” sarfedeceğine henüz karar vermemişti. “Delik o kadar büyük, yama o kadar küçük”tü ki...

Karısı ne derse desin, oğlanı bir kere doktora göstermeliydi. “Solucan var da ondan sarı bu çocuk, bu kadar,” diyorlardı komşular... Ama, solucan peynirden, şekerden olurdu. Oysa ki, oğlanın peynir yüzü gördüğü yoktu; şekeri de karısının dayısına gittikleri zaman yiyordu.

Çocukta solucan olmadığı muhakkaktı. Ne salyası akıyor, ne de burnu kaşınıyordu.

Peki ama, karnı da boşuna şişmezdi ya oğlanın? Elbet bir derdi vardı. Dispansere götürmeliydi muhakkak bir kere. “Gözlüklü doktorun ilaçları iyi geliyor herkese” diyordu mahalleliler..

Bay Naci Duru’nun karısı çocukta “doktorluk” bir maraz görmüyordu. O, bütün fakir semt halkı gibi, doktordan çok komşu teyzelerine inanıyordu. Onların ilaçlarını daha “hasiyetli” buluyordu. Sarmısakla kabak çe-

kirdeğini dövüp, sabahları yutturdular mı, yüzünün sarılığı da giderdi, karnının şişliği de inerdi... Hadi bilemedin, solucan şekeri yedirirdin. Bak o zaman birşeyi kalır mıydı oğlanın...

Lâkin, Bay Naci Duru için ,kırkbeşinden sonra kavuşulan bu oğlancığın kıymeti büyüktü. O, "kuru dalın meyvası"ydı. Ve onu, kabristan avlusunda çocukların taşladığı sarı erikler gibi renksiz görmeye yüreği katlanmıyordu. Yanaklarının Amasya elması gibi kırmızı kırmızı ışıldamasını istiyordu. Kör olası dünya savaşının sırası mıydı? Harb çıkmasaydı bu çocuk şimdi böyle mi olurdu? Ona yatarken 250 gram süt içirse, sabahları tereyağcığını, yumurtasını, reçelini yedirse, yanakları böyle solarmıydı?... Harb çıkarmanın gözü kör olsundu...

Hayır... Bay Naci Duru karısının bütün iyimserliğine rağmen bu on lirayı oğlanın sağlığına harcıyacaktı. Varsın bu para eczacılara kismet olsun. Zaten lâneti nasıl kazanmışlardı?... Alın teriyle kazanılmıyan paranın gideceği yer belliydi; ya ilâca, ya doktoraydı...

Sara Hanım nihayet boyun eğdi; ama "yazık dört kilo et parasına" demekten kendini alamadı.

Küçük Engin'e "adamlık"ları giydirildi. Saçları tarandı. Engin, küçülmüş lâcivert elbiseleri içinde bütünü çelimsiz ve sarı görünüyordu.

Dispanserin "gözlüklü doktoru" korkudan gözlerinin halkaları büyümüş, babasının ellerine sımsıkı yapışmış olan Engin'i okşadı. Ona bir şeker verdi. Sonra bir tane daha vereceğini vadederek boğazını, ciğerlerini ve karnını muayene etti. Göz kapaklarına bakarak kansızlığının derecesini ölçtü.

Çocuk biraz zayıf düşmüştü. Karnının şişliği bundandı. "Bir tüberküloz başlangıcı" diyemedi. Bu mel'un kelime boğazında düğümlendi.

İştahsızlığı için bir şurup, kanlanması için iğneler veriyordu. Tereyağı, peynir, pirzola, kâraciğer, kompos-

tolar, tatlılar tavsiye etmenin bu fakir semt halkıyla alay etmek gibi birşey olacağını hissediyordu.

Fakat "mümkün olursa günde üç-dört yumurta yedirmelisiniz," dedi. Reçeteyi babasına verirken Engin'in ağzına iri bir lokum soktu. "Hadi geçmiş olsun," dedi. Onlar baba-oğul kapıdan çıktıkları sırada doktor başını salladı, omuzlarını kaldırdı. Harb yılları içindeydik, ne çare...

Bay Naci Duru ilâçları "Şifa"da yaptırdı. Bu ad ona ilâçların hülâsasası gibi geliyordu. Eh... İlâcın iyisi de insanın iyisi gibi "büyük" yerde bulunurdu. Bu çeşit çeşit kavanozlar, mavi, kırmızı yeni-dünyalar, garip garip şişeler, camekânlı dolaplar ve ilâç kutuları, ona, hastalıkların yanıp kül olacakları acayip bir âlem gibi geliyordu.

Küçük Engin de, bu beyaz gömlekli adamların gidip kayboldukları kırmızı perde arkasında fevkalâde birşeyler olacağını sanıyordu. Kapının üstündeki resimden gözlerini ayırmıyordu. Bu resim ona komşu Rasime Hanımın masallarındaki devi hatırlatıyor ve babasına soku-luyordu.

Eczaneden "iğneleri ve şurupları" aldıkları zaman ellerinde yüzyirmi kuruşları kalmıştı. Bu pahalılık zamanda üç-dört ilâç almışlardı. Buna da şükür. Ya ilâçları bulamasalardı?.. Engin önünde Lorel ve Hardı satan bir kuklacıdan, kendisine "şapkalı cüce" alması için babasına yalvardı. Ne güzeldi bu cüceler... boyları uzayıp kısalıyordu.

Bay Naci Duru, hanımdan azar işiteceğini bildiği halde, oğlunun bu arzusunu kıramadı. Ya oğlan ölüverirse İçinde bir huzursuzluk halinde duyduğu bu endişe,

şimdi bütün acılığı ve çıplaklığıyla ortaya çıkıyordu. O zaman oğluna bir kukla almayışı, yüreğinde büyük bir hicran halinde kanayacaktı?

Yetmişbeş kuruş verip kırmızı yanaklı ve şişman olan kuklayı satın aldı. Kimbilir belki de bu ilâçlar sayesinde oğlu da böyle şişmanlardı.

Küçük Engin, kuklacının gösterdiği bebeğini yakaladı. Kuklanın elbisesi altında, makasa benzer iki tahta parçasını sıkığı zaman "cüce"nin boyu uzuyordu. Ooo... bu ufacık adam kendisine gülüyordu da. Engin de kahkahayla gülmeye başladı.

Babası pek sevindi.

"İsterse hanım bana bir hafta kahve parası vermesin. Bu israfımızı da başımıza kaksın, razıyım. Engin kuklasından memnun ya."

Maamafih çarşı içinde elele giderken:

"Bana bak Engin! Annen sorarsa kuklayı çarşıdan aldığımızı söyleme, gözlüklü doktor verdi de, e mi?" diye tembih etti. "Bilirsin, annen oyuncağa para vermemizi istemez..." dedi.

Muhallebici önünden geçiyorlardı. Engin, babasını bugünkü kadar cömert ve zengin hiç görmemişti. Ne isterse babasının alacağını sanıyordu. Muhallebicinin camekânlarındaki muhallebiler, sütlâçlar, kimbilir ne kadar tatlıydı. Müjgân teyzelerinde bir defa tavukgöğsü yemişlerdi. O da tıpkı bunlar gibi boyayla süslenmişti. Ah, şu tavukgöğsünden bir tane yeseler!.. "Babacığım... Acıktım ben. Bana tavukgöğsü alsana..."

Bu teklif Naci Duru'yu hem sevindirdi, hem ürküttü. Oğlu birşey yemek istiyordu ha?.. Evde sofraya bin nazla oturup birşey yemeden kalkan oğlu, şimdi "acıktım" diyordu. "Gözlüklü doktorun" elinde muhakkak bir uğur vardı.

İyi ama, acaba cebinde tavukgöğsü alacak kadar para kaldı mıydı? Elli kuruşu vardı. Eh... Bu parayla bir tavukgöğsü verirlerdi elbet.. Kendisi yemese de olurdu.

Parası olmadıği için yiyemediğini nereden bileceklerdi? Muhallebici, olsa olsa kendini ya oruçlu sanacak, yahut da şeker hastalığından muztarip bilecekti.

Camekânın kenarındaki liste gözüne ilişti... Tavukgöğsünün karşısında 17,5 kuruş yazılıydı. Demek kendisi de bir tabak yese gene onbeş kuruşu kalacaktı.

Muhallebiciye göğsünü gere gere girdi.

İçerde, köşeye çekilmiş, burun buruna, bir delikanlı ile bir boyalı kızdan başka kimse yoktu. Erkek birşeyler anlatıyor, öteki kaşığıyla gelişi güzel oynuyarak ve gülümseyerek onu dinliyordu. "Bu hareketli ve alçak sesli konuşmayı biz de biliriz," diye düşündü. "Hey gidi gençlik ve bolluk yılları..."

Oğlunu sandalyeye oturttu. Engin'in "gülen cüce" sini de masa üzerine yatırdı...

Naci Duru, masayı bezle silerek, ne emrettiğini soran garsona, gayet katî bir sesle:

"Bize iki tavukgöğsü getir!" dedi.

Engin kuklasını alıp oynatmak hevesiyle, ona sarıldığı sırada, babası, elini tuttu. Kaşlarını yukarı kaldırdı:

"Burada olmaz.." dedi.

Engin "Burada niçin olmaz!" diye düşündüyse de, sormaya cesaret edemedi.

Duvarlarda o kadar çok ayna vardı ki. Camekânlar da tathıyla deluydu. Şu beyaz elbiseli adam, niçin bu kadar çok tatlısı olduğu halde, yemiyordu? Yoksa o da, "gözlüklü doktor" gibi hastalara mı bakıyordu?..

Garson iki tavukgöğsü getirdiği sırada, Bay Naci Duru, başından şapkasını çıkarmadığını hatırladı. Şapka ile böyle yerlerde oturmak ayıptı. Şu gençler ihtimal kendisini ayıplamışlardı. Hadi onlar görmedi, diyelim. Etraflarına bakacak halleri yok... Ama şu garsonla, masadaki kız boşuna gülümsemiyorlardı birbirlerine...

Şapkasını asıp tekrar yerine oturduğu zaman, oğlunun büyük bir iştahla tavukgöğsünü yediğini gördü. Ma-

şallah, yarılarmıştı bile... Yok canım. Tavukgöğsünü muhallebici tabaklara küçük parçalar halinde koymuştu da ondan öyle sanıyordu. Oğlu henüz üzerinden bir kaşık... O ne?.. Tavukgöğsünün üzerinde bir parça kaymak vardı, oğlu onun yarısını yemişti. Acaba?.. Evet, kendi tabağında da, tavukgöğsünün üzerinde bir parça kaymak vardı.

Sırtından soğuk bir ter boşandı.

Eyvah!.. Kaymak parasını nereden verecekti? Ama levhada "Kaymaklı tavukgöğsü" diye bir tatlı fiyatı yazılmamıştı. Camekândaki bütün tavukgöğsü ve muhallebilerin üzerinde birer parça kaymak vardı. Yüreğine biraz su serpildi.

Eh... demek ki tavukgöğsünün parçaları küçülmüş, fakat üzerine biraz kaymak ilâve edilmişti. Bununla beraber, içi rahat değildi. Kaymaklı tavukgöğsünün lezzetini bir türlü çıkaramıyordu. Ağzının tadı kaçmıştı sanki.

Engin, tabağını iyice sıyırdı. Hattâ iki eliyle kenarından yakaladı. Fakat babası tam vaktinde müdahale ederek, gülünç vaziyete düşmekten kurtardı kendilerini. "Evlâdım, tabak yalanmaz, biliyorsun," diye fısıldadı ve kendi tabağındaki parçayı da oğluna verdi. Bereket o sırada iki genç müşteri kolkola dükkândan çıkıyorlardı. Kimse onun bu müdahalesini görmemişti.

Garsonu çağırdı. Elli kuruşu masa üzerine koydu. Garson parayı almadı.

"Daha yirmi kuruş vereceksiniz, efendim," dedi.

Sırtına bir ter dalgası hücum etti. Sakin olmaya çalışarak sordu: "Neden? İki tavukgöğsü yemedik mi biz!"

"Evet efendim, fakat kaymaklıydı..."

Korktuğuna uğramıştı demek! Şimdi gözünün önüne garsonla çekişmeler, kapının önüne birikmiş insanlar, polisler geliyordu. Rezil mi olacaktı?

Oysa ki burada kendisi, haksız değildi. İşin içinde

bir düzenbazlık var gibiydi. Onlardan kaymaklı tavukgöğsü isteyen kimdi?..

Sağukkanlılığını elden bırakmamalıydı.

“Ben sizden iki tane tavukgöğsü istedim. Kaymaklı olsun demedim ki. İşte fiyat listeniz de karşıda. Tavukgöğsü 17,5 kuruş diye yazılı. Kaymaklı kaymaksız lâfı yok. “Kaymaklı tavukgöğsü” diye birşey olsaydı, onun da fiyatını yazardınız.”

Hâkim karşısında kendini müdafaa eden bir suçlu gibi bütün cesaret ve zekâsı uyanmıştı:

Bu da yeni bir karaborsa hilesi miydi? Bu ne rezaletti? Âlemi soymak için bütün esnaf elbirliği mi etmişti?

Bay Naci Duru’nun bu tehdit dolu sözleri garsonu şaşırtmıştı:

“Şimdi müşteriler hep böyle yiyorlar da, efendim... Affedersiniz... Yanlışlık bizde oldu,” dedi.

Bay Naci Duru istihfaf dolu bir bakışla baktı ve dudaklarının ucundan:

“Biz o kibarlardan değiliz oğlum... 50 kuruş içinden 35 kuruş al.. üstünü ver... Ben fazla lâf istemem!” dedi.

Avucunda 15 kuruşla kapıdan çıktıkları zaman, kaymaklı tavukgöğsü satanlara karşı bir zafer kazandığı halde, neşe, sevinç yerine bir yeis, hüznün ve bıkkınlık duyuyordu.

Engin’in elindeki kukla gülüyordu ve sokakta insanlar koşar gibi yürüyorlardı.

Orhan Kemal

(1914 -)

Doğ.: Adana

15 Eylül 1914'de Adana'nın Ceyhan ilçesinde doğdu. Asıl adı Mehmet Raşit Ögütçü'dür. Babası (Birinci Büyük Millet Meclisi Kastamonu milletvekillerinden) avukat Abdülkadir Kemali Bey'dir. Daha çok yaşama savaşlarını yakından bildiği ve biraz da paylaştığı, ezilen insanların anlatıcısı oldu. Eserlerinin bir kısmında kendi hayatı, bir kısmında Çukurova'nın toprak işçileri, bir kısmında da İstanbul'un yoksul insanları ele alınmıştır.

Başlıca eserleri: Ekmek Kavgası (hikâyeler, 1949), Sarhoşlar (hikâyeler, 1951), Çamaşırcının Kızı (hikâyeler, 1952), 72 nci Koğuş (hikâyeler, 1954), Grev (hikâyeler, 1954), Arka Sokak (hikâyeler, 1956); Baba Evi (roman, 1949), Avâre Yıllar (roman, 1950), Murtaza (roman, 1952), Cemile (roman, 1952), Bereketli Topraklar Üzerinde (roman, 1954), Suçlu (roman, 1957), Devlet Kuşu (roman, 1958), Vukuat Var (roman, 1959), Gâvurun Kızı (roman, 1959), Küçücük (roman, 1960), Dünya Evi (roman, 1960), El Kızı (roman, 1960), Hanımın Çiftliği (roman, 1961), Eskici ve Oğulları (roman, 1962), Gurbet Kuşları (roman, 1962), Sokakların Çocuğu (roman, 1963), Mahalle Kavgası (roman, 1963), Kanlı Topraklar (roman, 1963), Bir Filiz Vardı (roman, 1965), Yalancı Dünya (roman, 1966), Evlerden Biri (roman, 1966), Müfettişler Müfettişi (roman, 1966); Senaryo Tekniği (İnceleme, 1963), Nâzım Hikmet'le 3,5 Yıl (anılar, 1965), İspinozlar (oyun, 1965).

BİR KADIN

Onaltı yaşındayken, kız yüzlü bir oğlanın peşine takılıp Çukurova'ya inen kadın, şimdi yirmisinde yoktu. İlk zamanlar Çukurova'nın kızgın güneşi altında, yarım pabuçlarını sürüye sürüye, yarı aç, pamuk tarlalarında çapa çapaladı, kütlü (1) topladı. Güzün, çırçır fabrikalarında (2) amelelik yaptı, kazandığı paraları, tek kuruşuna ilişmeden, getirdi parlak oğlanın avucuna koydu.

Parlak oğlan esrarkeşti, kumarcıydı, aksiydi. Dövdü mü kötü dövüyordu ama, ne de olsa erkekti, kadına sahip çıkıyor, onu koruyordu. O, parlak oğlanın sertçe çatılan kaşlarına, kız yüzüne vurgundu. Eller:

“— Kız, dediler, bu kopuğa güven olmaz, dediler, seni işletir işletir, elinde avucundakileri kumara verir, bir gün seni yüzüstü bırakır,” dediler.

O:

“Yesin, dedi, isterse ciğerimi söküp yesin, kanım helâl olsun ona!”

Eğer bir gece, Selâmoğulları'nın pamuk tarlasında uyuklarken, Ferho Üzeyir'in kızıyla savuşup gitmeyeydi parlak oğlan, kadın onu hiçbir zaman bırakmıyacaktı.

Lâkin, gitti.. Ciğerine bir avuç köz atıp gitti. Kadın işi gücü bıraktı, bulurum ümidiyle, yayan yapıldak, tuttu şehrin yolunu. Yollardaki koyu gölgeli melengiç veya dardağan ağaçlarının altında dinlene dinlene, şehre vardı. Lâkin nerde? Günlerce dolaştı. O koltuk vuruyor, öteki çimdikiyordu. Şu bağ senin bu bahçe benim... Yaz gecelerinde şırıl şırıl akan Seyhan ırmağının kıyıların-

---

(1) Kütlü: Tohumlu pamuk.

(2) Çırçır fabrikası: Pamuğu tohumundan ayırma işinin yapıldığı fabrika.

da, İtadası'nın boy atmış otları arasında, hendeklerde, soğan ve rakı kokan sasımış nefesli erkeklerin çimdik ve ısırıkları altınra kıvranıp inliyerek, arada bağırıp ağlıyarak, bağırıp ağladıkça, tokat, yumruk, tekme yiyerek, günler geçirdi.

Dilberlersekisi'nde esrarkeşlerle cura çekti. Çakıt'ta rakı içti, eli kulağa atıp, yıldızlara karşı Antep halk havalarını haykırırken, aklına Kilis bağlarında ırgathık eden ve orospu kızını hatırladıkça, alt dudağını ısırıp içini çeken mavi yemenili anasını düşünüp ağladı.

"Hadi lan orospu! dediler, bize de mi lolo? Kalk iki fırlan şurda!"

Dal gibi boyu, bir eskiciden uydurduğu topukları yenmiş tango iskarpinleri, kalçalarını iyice belirten karadonu, kuşağı... İle kuşağı! Kıvrımlarında esrar parçaları bulunan bu Trabulus dedikleri kuşağın püskülleri kalçasından sarkar, esrardan mest, şaraptan sarhoş, dönerken, zamparaları cılaya getirirdi. Pek öyle güzel değildi, lâkin bu kadında erkekleri çeken birşey vardı. "Geç, alt tarafı on paralık orospu!" diyenler geçemiyor, "on paralık orospu" olmasına rağmen, peşine takılıyor, takıldıkları için kendi kendilerine kızarak, hırslarından çok defa kadını tekmeleri altına aldıkları halde, onunla birlikte sürüklenip gidiyorlardı.

Etini satmakla kazanamıyordu çokluk. Kiminle gitse, ona cıklık yapıyorlar, dövüyorlar, karadonunun cebindekileri alıyorlar, dehliyorlardı. O da işi esrar satıcılığına döktü. Bir erkek gibi sövmesini, usta bir esrarkeş gibi çifte kâğıtlı sarmasını öğrendi. Bilek gibi kalın çifte kâğıtlısından öyle bir duman alırdı ki, cigara yarıya iner, simsiyah gözbebekleri kayar gider, sırtüstü devrilir, toprağa düşen kolları saatlerce hareketsiz kalırdı.

Sonraları tülekleşti (1).

(1) Kurnazlaştı.

Toy kumarbazlardan haraç aldı, sevişen mektepli kızların önüne çıkıp tehdit etti, avanta istedi. Ne kadar tülekleşirse tülekleşsin, kız yüzlü oğlanlara karşı bağı yufkaydı, dayanamıyordu. Kız yüzlü oğlanlar ona ilk göz ağrısını hatırlatıyordu.

.. . . .

Bir gün Taşköprü'nün ordan geçiyordu. Güneş vardı, ilkbaharın gözalıcı, sıcak güneşi...

Eli yüzü kir-pas içinde, delikanlı bir patoz yağcısı, koltuk vurup geçti. Kadın durdu:

"Lan ibne! dedi, doğru yoluna gidemiyon mu?"

Oğlan onsekizinde yoktu..

"Hüs kız, dedi, bak, Allahını kitabını..."

"Ben de senin Allahını... Sen benden parlaksın.. Senin oturduğun minder daha kırk sene..."

Namusuna bunalan oğlan yüzünü dolayıp savuştu.

Tam bu sırada iki arkadaş, ellerinde şeker kamışları, kadına sokuldular:

"Boşver, dediler, uyma," dediler...

Sonra yanyana yürümeğe başladılar. Konuşa konuşa yazlık sinemanın önüne kadar geldiler, durdular. Ne oğlanlar birşey teklif etmişlerdi, ne de kadın. Sinemadan içeri vurdular. Boy atmış otların arasından, hendeklere girip çıkarak, nehrin iki kol gibi kucakladığı adaya geçtiler. Adanın ta öbür tarafına, killi toprağın keskinlemesine indiği yerin yanına oturdular. Oğlanlar, nehrin ötegeçe'sindeki Arnavud'un fabrikasına baka baka şeker kamışı somurdular. Böyle de bir zaman geçti. Lâkin aralarında hiçbir pazarlık, hiçbir teklif olmadı.

İlk peşin sarı saçıyla gitti. Beriki esmer, simsiyah saçları kıvrır kıvırdı, ışıkla bir şarkı tutturmıştu. Arada nehre çakıl taşları fıçıtıyor, parlak güneşin altında bulanık ve homurtulu akan suların üzerinde çakıl taşları, üç, dört, bazan beş sefer sekiyordu.

Sonra, sarı geldi, esmer gitti.

Dönüşte, ne kadın para istedi, ne ötekiler aklettiler.

Yalnız, kadın:

— Cağranız var mı? diye sordu.

Birer tane verdiler.

— Oturun! dedi.

Berikiler kadının yaptıklarına bakıyorlardı. Kuşağının arasından çıkardığı bir parça esrarı avucunda ufa-lyordu.

— Var mısınız? diye göz kırptı.

Delikanlılar bakışıp gülüştüler. Sarı:

— Yok, dedi, benden kesik!

Esmer ısrar bekliyordu. Kadın ısrar filân etmedi. Tütünlerini boşalttığı iki cigaranın kâatlarını tükürükleyip yapıştırdıktan sonra:

— Bir de, dedi, delânı olmuşlar da, zamparalığa çıkmışlar.. Cağra içmedikten, esrar çekmedikten, arakı içip sızmadıktan kelli...

İki delikanlı kadını bırakıp şehre döndüler.

Bir başka gün, sabaha karşı, Kireçocağı bağlarından birinin sınırındaki melengiç ağacının altında kendine gelir gibi olduğu zaman, sol gözünü açamadı. Eliyle yokladı, yumruk gibi şişmişti. Bastırdı, acıdı, lâkin bunu duymadı.

İki sinema kartelâcısı, şarap kendilerinden, ellişer kuruşa pazarlığı kesip götürürlerken, yolda ikişer ikişer, üçer üçer, yerden biter, gökten yağar gibi çoğalan bir alay zamparanın elinde, esrar, afyon, rakı, şarap, tekme, tokat, yumuk, tanınmaz hale gelmişti.

Evvelki gündenberi başından geçenleri ağır ağır hatırladı. Doğrulmak istedi, olmadı. Karnı sancılanıyor, bir tuhaf oluyordu. Öğürdü, tekrar öğürdü. Sonra yana döndü. Birdenbire acı, ekşi, buruk bir suyu lıkırtıyla kustı. Baş zonkluyodu. Yüreği ağzına geliyor, kazınan midesini, barsaklarını, ciğerlerini kusacakmış gibi oluyordu.

— Ooof kahbe anam of, dedi, beni doğuracağına...

Doğruldu. Aklına cigara içmek gelmişti...

Tam karşısında, kısa, kalın, Çukurova'da Urumlu dedikleri bir ırgat dikiliyordu. Omuzunda bel'i, elinde yiyecek çıkını... Çarıklı ayağını öne atmıştı. Sadece bakıyor, birşey sormuyor, çekilip gitmiyordu da. Kadın KÖYLÜ paketini çıkarıp uzattı.

— Yakacan mı?

Sakalları uzamış, tekerlek çeneli, sağlam yapılı adam çömeldi. Kadının paketinden bir cigara aldı:

— Sağ ol baci!

Kadın, "Belki de bir zampara," diye düşünmüştü. Daha dikkatle baktı, adamın böyle bir niyeti olmadığını sezdi.

— Nirden gelip nireye gidiyon? diye sordu.

— Ben mi? Ben kündelikçiyim, bağ bellemiye gidiyom... Ya sen?

Kadın:

— Amaan, dedi, nirden gelip niryeye gettiğimi bil-diğim var mıki? Gözü çıksın orospuluk işte...

Adamın cigarası, hızla ısıyan bahar sabahının pem-beliğinde kuvvetle kızarıp sönüyordu. Kadına bakmıyor-du çokluk.

— Ben de, dedi, on kündür işlerim şo bağda, yev-miyemi tam virmez, nebliym, eyisine mi, kötüsüne mi...

Cigaraları tüketene kadar konuşmadılar. Ortalık az daha ısıyınca adam, kadının gözüne dikkat etti:

— N'oldu gözün baci? diye sordu.

— Furdular zahar kardaş, nebliym...

— Kim furdu?

Kadın omuz silkip, yere tükürdü.

Adam, elindeki çıkını çözdü. Somunu böldü. İçinden bir parça koparıp çiğnedi, çiğnedi, kadının yumruk gibi şiş, mosmor gözüne koydu, kirli çevresini yırtarak sar-gı bezleri yaptı, gözü sıkı sıkı sardı.

Kadın:

— Sağol, dedi, ellerin dert görmesin!

Cigara paketini tekrar uzattı, birer tane yaktılar. Cigaralar yarı olmamıştı ki, kızaran tanyerine mürtesemleri düşen iki bağ bekçisi, boyunlarından geçip çapraz asılı tüfekleriyle göründüler.

Kadın:

— İhı, dedi, bekçiler! Şimdi gene ıvıd ıvıd sorarlar, fururlar, döverler; her bişey yaparlar gene...

Adam bekçilere taraf döndü, baktı, cigarasından duman aldı... Kadın kalkmak, kaçmak için yekindi. Adam:

— Otur! dedi.

Kadın:

— Pek kötü dövüyorlar kardaş.. dedi.

Adam sertçe baktı. Kadın uysallaşıvermişti, erkeğin yanına sığındı. Erkekse, dişisini yanına alan bir horozu hatırlatarak, cigarasını içiyor, yaklaşan bekçilere bakmıyordu bile.

İki bekçi geldi, geldi... Önlerinden geçip gideceklerdi... Gördüler, durdular. Kadına "Ne oturduğunu" sorular. Kadın:

— Hiç, dedi, öyle...

— Gene kimbilir ne b...lar yidin, orospu!

Erkeğe döndüler:

— Ya sen lan?

Erkek onlara bakmadı. Kadına:

— Kalk kız! dedi, gidek gayri...

Kadını önüne kattı, tarlaların içine vurdular. Sinirlenen bekçiler üzerlerine yürüyünce, adam, kesekli, kırmızı tarlanın içinde dimdik bekledi.

— Nerye götürüyon avradı lan? diye gürleyen bekçiye şöyle bir bakan adam:

— O, dedi, benim bacım!

Kuyrukkaldıranlar, üveyikler, tibili'ler, bereketli tarlaları, cıvıtlılara boğarak o kesekten o keseğe uçuyor, tanyerinde güneş, içi kan dolu yuvarlak bir küreyi hatırlatarak yükseliyordu.

Umran Nazif Yiğiter

(1915 - 28.2.1964)

Doğ. ve Ölm.: İstanbul

1915'de İstanbul'da doğdu. Çocukluğu, sağlık müdürü olan babası Nazif Beyin yanında Anadolu kasabalarında geçti. Orta öğrenimini İstanbul'da Pertevniyal Lisesi'nde tamamladıktan sonra Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu (1936). Sırasıyla maiyet memurluğu, savcılık ve yargıcılık yaptıktan sonra görevinden ayrılarak Zonguldak ve İstanbul'da avukatlık yaptı. 1950 seçimlerinde Konya milletvekili oldu. 1954 seçimlerinden az önce milletvekilliğinden ayrıldı ve İstanbul İkinci Noterliği görevine başladı. Bu tarihten ölümüne kadar bu görevde kaldı.

İlk hikâyeleri Varlık Dergisi'nde yayımlanan Umran Nazif, hikâyelerinde yerli renge önem vermiş ve Anadolu kasabalarındaki gündelik hayatları yansıtmıştır.

Hikâye kitapları: Kara Kasketli Amele (1933), İçimizden Birkaçı (1941), Targonun Ölümü (1943), Yaşamak İçin (1948), Gar Saati (1951), Tepedeki Ev (1954), Aşk Üçgeni (1962).

D A İ R E M İ Z

O yıl, ümidimin dışında her dersten yakayı kurtardığım halde, Fransızcadan paçayı kurtaramamıştım. Türk okullarından çıkıp da yabancı lisan öğrenen kaç kişi vardı? Önceden birkaç yıl Frerlere, Sen Benua'ya veya Alman Ticaret Okulu'na devam edip sonradan Türk mekteplerine gelen siyah favorili, iri yarı ve babam yaşındaki delikanlılar müstesna... Bizler, yani mahalle mekteplerindenberi, Türk okullarında okuyanlar, ağabeylerimiz, büyüklerimiz gibi yıllar yılı Fransızca, hattâ bazı seneler Fransızca-Almanca veya Fransızca-İngilizce (o günün siyasî havasına göre) tederrüs eyler, esaslı birşey öğrenmeden geçer giderdik.

Fakat işte o yıl böyle olmadı. Her dersteki şansım Fransızcada birden nihayet buldu. İmtihan için çalışırken kafatasımı bir çember içine alan, sırtımı ürperten ve bugün bütün muhtevasından ancak birkaç terimle birkaç büyük adam ismi kalan felsefeden, mantıktan ve ruh biliminden parlak numaralar alarak terfi eylediğim halde Fransızca imtihanına gelen Avrupa'dan yeni dönmüş bir mümeyyiz, sorularına verdiğim cevaplardan küplere binerek, "Bu gibilere sınıf geçirmem," diye ter ter tepindi. Ve böylece on kişi sınıfta kaldık. Fakat, imtihanın o günkü manzarasını görüp mazerete bırakanlar onbeş gün sonra başka bir mümeyyiz huzurunda: "İsmim Ahmet'tir", "Şu ev diğerinden daha küçüktür" veya "Baba, ocağın başındaki bir taburede oturmuş, çocuklar da masa başında ders çalışıyorlar..." şeklinde cümleler veya tercümeler yapıp uçarak sınıf geçtiler. Talih bu... Birşey diyemem.

Sınıfta kalmama en ziyade üzülen zavallı anneciğim

oluyordu. Dert yandığı ahbablarına, "Birşey değil, oğlancağız büsbütün haylâz olacak, bir sene âvare gezmek ona ezberlediği üç-beş kelimeyi de unutturacak. Bundan korkuyorum..." diyerek dert yanıyordu. Bana sorarsanız, ne yalan söylüyeyim, pek müteessir değildim. Zira, yüksek tahsil yapmaya niyetim olmadığından, liseyi bitirmiş olsaydım bu sefer de askerlik yakama yapışacaktı. Halbuki şu noktayı itiraf etmeliyim ki, normal müddetini çoktan aşmış bulunan tahsil yılları beni bir hayli yormuştu. Bu bir yıl bana istirahati mutlaka yerine geçecekti. Gelecek yıl daha zinde olarak askerliğimi yapabileceğimi ve hayat yolunda daha kuvvetli adımlarla yürülebileceğimi düşünüyordum. Biliyor musunuz? Bu kanun yapanlar, nizam koyanlar pek gelişigüzel hareket etmiyorlar. İdeal olarak yedi yaşında okula başlamanın ve onsekizinde liseyi bitirmenin elbette bir mânası var. Fidan hakikaten küçükken eğiliyor. Biz yaştakiler için lise tahsili pek yavan, pek zor ve hattâ çekilmez bir hayat... Bu seneyi mekteplilerin paso, tenzilâtı tarife gibi nimetlerinden istifade ederek, fakat günlük ve gecelik mesai gibi külfetleriyle alâkalanmaksızın geçirmek niyetindeydim.

Yılbaşından sonra başlayacak koca kışı, geçen yılların, saatin yedisinde sokaklara dökülmekle başlayan yorucu günlerini hatırlıyarak soba başında veya şurada burada hayal ederek geçirmek tasavvurundaydım. Fakat küçük çağda babasız kalmanın bu işde de tesirini gördüm. Halimizi ve bilhassa annemin üzüntüsünü gören bir mahalle dostumuz, kapı komşumuz eve haber salmış. Daha altı ay, yani önümüzdeki imtihan aylarına kadar devam edecek ve halen tasfiyede olan bir müessese varmış. Buraya tâyinimi temin etmiş. İstersem hemen yarın işe başlayabilirmişim. Annem hiç böyle fırsatı kaçırmı mı? "Aman oğlum, hiç olmazsa eline geçecek üç-beş kuruşla üst-baş yaparsın. Bir Fransızca hocası tutarız da ders alırsın," diyerek beni tazyike başladı. "Hayır, ben daire-

ye gitmem, bu yıl oturup hayal edeceğim," denmez ya, nâçar bu işden memnun göründük.

Hiç unutmam. Bir pazartesi günü, imtihana giderken giydiğim yeni elbiselerimi giyerek ve elimdeki adrese bakarak dairenin yolunu tuttum. Dairemiz bir hanın üçüncü katındaydı. Mütemadyen inip çıkan asansöre atlıyarak yukarı çıktım. Üstünde siyah zemin üzerine altın yaldızla yazılmış "*Müdüriyet*" tablosu asılmış kapının önünde durdum. Gayri ihtiyarî mektep, koridorlar, muallimler ve müdür odası gözlerimin önünde âdeta rakediyorlardı. Buzlu camla bölünmüş bir odacığın kapısından tıraşlı kafasını uzatan ve elindeki kahve cezvesini hâlâ ufak ispirto lâmbası üzerinde gezdiren ellibeşlik bir ihtiyar:

"Müdür beyi mi arıyorsun diye seslendi.

"Evet..."

"Öyleyse üç defa vur da gir içeri!"

Dediği gibi yaptım. Müdür bey sigara dumanlarının üstünde gri bir bulut halinde dolaştığı kristal masasının başında oturuyor ve telefonla konuşuyordu. Esmer, zayıf ve çok uzun boylu bir adamdı. Oturduğu halde ayakta duran orta boylu bir adam şeklinde görülüyordu. On dakika kadar süren bir akşam yemeği dâvetinden sonra âni-de bana dönerek ne istiyorsunuz demek ister gibi başını salladı. Durumu anlattım.

"Ha.. ha.. eve.. evet.." diye mırıldandı. Ve bir an düşündükten sonra ilâve etti:

"Karşı koridorda ondokuz numaraya gidiniz! Bizim büro şefi Ruşen Bey vardır. Benim tarafımdan geldiğinizi söyleyiniz. Derhal işe başlayacaksınız."

Ondokuz numaralı odaya giderken yarı hayret, yarı hicap içerisindeydim. Çünkü, Tramvay Şirketi'nde bir münhale ikiyüz bilmem kaç lise mezununun müracaat edip, imtihanla bir memur alındığını dünkü gazetelerde okumuştum. Bu hüsnü kabule onun için hayret ediyor ve durumumdan utanıyordum. Ruşen Bey de beni aynı şekil-

de kabul edip eliyle büyük salonun sağ köşesindeki bir masayı işaret ederek:

"O masada oturan beyin ismi Şefkati'dir. Ona gidiniz: Benim tarafımdan geldiğinizi söyleyiniz. Bugün işe başlamalısınız. Malûm ya yarından sonra aybaşı... Sizi hemen bordroya alalım."

Şefkati Beyin masasına gelerek kendimi tanıttığım zaman:

"Evet, haberdarım," dedi. Ve iki masa ileride oturan bir zata hitaben:

"Kadri Bey!" diye bağırdı.

Sarı, lâcivert kravatlı, yeşil spor ceketli bir genç olan Kadri Bey, ufak masasının üzerine eğilmiş başını kaldırarak bizim tarafa baktı.

"Dün Reis Beyin bahsettiği Erdoğan Bey.. Sizin serviste çalışacaklar!"

"Buyurun kardeşim..!"

İşte daire hayatım böylece başladı. Her haliyle ben bir sportmenim diye haykıran Kadri Beyin masası başına vardığım zaman yolun nihayetine ve son durağa gelmiş olduğumu anladım. Bana kardeşim diye hitabeden bu delikanlı, yanbaşındaki hasır sandalye üzerindeki dosyaları alarak:

"Hele şöyle otur kardeşim!" dedi. "Sana yarın bir masa uydururuz."

Gösterilen sandalyenin ucuna ilisivermiştim. Büyük salonun köşelerine, duvar diplerine konmuş masalarda kadın, erkek, onbeş kadar memur çalışıyordu. Makinelerin çıkardığı sesler ortalığı kaplıyor, açılıp kapanan kapılardan giren odacılar birşeyler götürüp birşeyler getiriyorlardı. Dışarıda, tatlı bir sonbahar havasının bütün güzelliğiyle esmekte olduğu besbelliydi. Liman, gemilerle dolup boşalıyor, parlak bir güneş sahile bakan geniş ve uzun pencerelerden girip salonun loş köşelerine kadar uzanıyordu.

Bu hüsnü kabulün eseri olacak, ertesi sabah kendimi pek erken saatlerde dairemde buldum. Sportmen, birinci âmirim Kadri Gülleatan'dan başka henüz kimse gelmemişti.

"Sen de pek erkencisin, kardeşim!" diyordu.

"...."

"Dairemizde mesai saati dokuzdan onikiye ve on-dörtten onyediye kadar.. Bu kadar erken gelmene lüzum yok. Sabahları evde biraz ders yapın fena olmaz. İkmalin Fransızcadânmış.. İstersen kitaplarını da buraya getir. Ben üç yıl Fransız mektebinde okudum, boş zamanlarımızda burada beraberce birşeyler yaparız. Senin için ilk hedef, imtihanı atlatmak olmalıdır. Öyle değil mi kardeşim?"

Hayatın bu kadar güzel tarafları olduğunu bir gün bile düşünmemiştim. İnsanoğullarının bu kadar iyi, bu derece olgun olabileceklerine bir türlü inanamıyordum. Kadri Beyin masasının yanındaki mektep sırası kadar ufak bir masayı benim için hazırlamışlardı. Annemin tavsiyesine uyarak besmele çekip masamın başına geçtim. Şefim, siyah kalın kapaklı bir defteri masamın üzerine koymuştu. Müesseseye kayıtlı üyelere ait bu defteri bir kere gözden geçirmem lâzımmış. Saat dokuzu bulup da birer ikişer memurlar masalarına geçip makinelerini işletmiye veya dosyalarını açıp birşeyler yazmaya başlayınca ben de defterimi açarak tetkikata koyuldum. Aman Yarabbi, burada kimlerin isimleri yoktu? En meşhur spor ve gazete muharrirlerinden tutunuz da, en ünlü fabrikatörlere kadar hepsinin ismi, soyadları, ev adresleri ve telefon numaraları burada yazılı bulunuyordu. İki şey kafamın içinde bir kurt gibi kıpıdanmaya başlamıştı. Evvelâ bunların dairemizle münasebetleri neydi? Sonra benim bu üzerinde "Fihrist" yazılı defteri Fransızca kelime ezberler gibi okumamdan ne çıkacaktı? Fakat bir türlü cesaret gösterip bu müşkülümü halletmesi için Kadri Bey'e birşey soramıyordum. Fakat henüz saat 11'i bul-

mamıştı ki, bütün bu isimleri bir kere gözden geçirmiştim. Ya şimdi ne yapacaktım? Kendi kendime defalarca sorduğum bu sualı şefime sorduğum zaman:

"Bugün bu kadarı kâfi. Sana öğleden sonra yapacağını söylerim kardeşim."

Dedi. Sükût ettim. Şimdi Kadri Beyle, her haliyle mukayyit veya geldi gitti kâtibi olduğu belli olan bir efendi bu pazar günü yapılacak maçlar hakkında konuşmaya başlamışlardı. İtiraf edeyim ki, bu olay bana ziyadesiyle bir ferahlık vermişti. Rahmetli babamın ve annemin bunca tenkidlerinin haksızlığını düşünüyordum. Zira, spor münakaşalarının bizler gibi sadece okurlar arasında kalmayıp, memurlar arasına kadar yükseldiğini işte bizzat görmekteydim ve şunu da söylemeden geçemiyeceğim ki, saat onikiye çeyrek kala bu konuda bizim serviste söz almayan kimse kalmamıştı. Hayatımdan memnundum. Kadri Beyle beraber aynı kulübü tutuyorduk ve takımımız bu yıl muhakkak lig birincisi olacaktı.

Öğle paydosunda daktilo kızlarla benden başka içeride kimse kalmamıştı. Alüminyum kablardaki yemeklerimiz kalorifer radyatörlerinde ısıttık. Yemeklerimizi limana bakan geniş pencerelerin içlerine ilişerek iştihâ ile yedik. Dairede büyük bir samimiyet havası esiyordu. Nihayet aynı çatı altında mukadderat birliği yapmış insanlardık. Bütün bu neşemizi kaçıran tek şey, şu tasfiye meselesiydi. Sanki Türkiye'de başka tasfiye edilecek birşey kalmamış gibi, seçimlerin yaklaştığı bugünlerde işe buradan başlamanın ne mânâsı vardı? Bu konudaki konuşmalar o derece uzun sürmüştü ki, öğleden sonra Kadri Beyin bana yeni bir iş bile vermesine mâni oldu. Kadri Bey her nedense bu tasfiye işini haklı buluyordu. Fakat daktilo hanımlar:

"Aman kardeş, sade işi az olan bizim daire mi? Valahi Müzeyyen anlatıyor, onlarda da hiç iş yokmuş."

Diyerek itiraz ediyorlardı.

Ertesi gün şefimin verdiği ikinci ödev birincisi ka-

dar düşündürücüydü. Bu defterdeki isim ve adresleri tek çizgili bir deftere kopya edecektim. Şefim, bu işi verirken:

“Ağır olsun, fakat temiz olsun.. hâk ve silinti bulunmasın.. yazılar okunaklı olsun..” şeklinde sıkı sıkı tenbihatta bulunmayı da unutmamıştı.

Yazım oldukça okunaklıdır. Onun için bu işi istendiğinden iyi yaparak âmirlerimin gözüne bir kat daha gireceğimden şüphem yoktu. Yaptığım işin neye yarıyacağını düşünün düşünün ağır ağır ödevimi yaptım. Fakat gene açıkça söylemeliyim ki, saat bire doğru yazılacak ancak on kadar isim ve adres kalmıştı. Eyvah yarın ne yapacaktık? Şimdi düşünüyorum da, o zaman'ar ne kadar çocukmuşum? Hiç koskoca dairenin işi biter mi?

Hafta başında masamın üzerine binlerce beyanname koydular, bunlar yurddan dışarıya gönderilen küspelere, kuş yemlerine veya yurda sokulan boyalara, boy boy çivilere ve irili ufaklı kilitlere ait birtakım fişlerdi. Bunları da bir cetvele kopya edecektim. Pösteki saymak gibi birşey... Kadri Gülleatan muradına nail oldu diye düşündüm. Bu işin altından kolay kolay kalkamazdım. Ama bu işi ne maksatla yapıyordum? Şeytan bu, beni mütemadiyen dürtüyordu. İşe başlarken maksadımı gizliyerek ve gûya zekice bir sual sordum:

“Bunları istatistik çıkarmak için yapıyoruz, değil mi efendim?”

“Ne istatistiği Erdoğan kardeşim?”

“...”

Buyurun cenaze namazına! Ne istatistiği?

“Şey... Yani... İstatistik olsun diye...”

“Yok canım. Vakit geçsin. Boş durmıyasın diyerek...”

“...”

O gün öğle üzeri maaş mutemedi masamın üzerino saman renkli üstü kıvrık bir zarf bıraktı. Üzerinde kırmızı kalemle yazılmış 115,18 rakamı vardı. Zarfı yavaş-

ça araladım. İçi kâğıt ve gümüş liralarla doluydu. Bu ilk maaş bende sokakta bulunmuş bir para hissini uyandırdı. Gözlerimi kırpmaksızın yeşil, mavi ve beyaz renkli paralara bakıyordum. Bir arsa kenarında oynarken gözüme ilişen parlak bir çil kuruş gibi pırıl pırıldılar. Onları yavaşça cebime indirdim. Şimdi hem bilmem kaç ton küспенin 1948 yılında İskenderun'dan Viktorya vapurıyla Avrupa'ya ihraç olunduğunu yazıyor, ve hem de bu ilk maaşla ne iş'er çevireceğimi düşünüyordum.

Kısa zamanda herşeye alışmıştım. Sanki onbeş günlük değil de onbeş yıllık bir memurdum. Daireye geliyor, saatlerin geçmesini bekliyor ve gidiyordum. Hele akşam dönüşleri pek güzel oluyordu. Tünel ile Beyoğlu'na çıkmanın ve İstiklâl Çaddesinden iki taraflı yanmış mavi kırmızı ışıklar arasında, yarını, mektebi ve dersleri düşünmeden evin yolunu tutmanın veya bir birahaneğe uğrayıp iki duble olsun bira içmenin zevki başkaydı. Fakat, ay sonuna doğru ufak birşey oldu. Ufak birşey.. Ama sinek gibi mide bulandıran ufak bir şey.. Al-laha hâlâ şükrediyorum ki ilk günlerde, o pek toy olduğum günlerde olmadı.

Ayın son günleriydi. Ay başını iple çekiyordum. Bazılarımız daktiloda cetveller dolduruyor ve bazılarımız da bermûtad isimleri defterlerden deftere döküyor ve bir devri daim içerisinde bulunuyorduk. Salonun kapısı yavaşça aralandı. Saz benizli, donuk bakışlı ve siyah ceke-tinin yakaları kalkık bir adam içeri girdi. Masalardan masalara bir fiskos'tur koptu.

"Gene geldi.. gene geldi.. Kadri Bey! Seninki gene geldi!"

Kadri Gülleatan, yüzünü kapıya doğru çevirmiş, bu beklenmiyen ziyaretçiye bakıyordu. O ise ağır adımlarla bize doğru ilerliyordu. Masalara yaklaşıncı Kadri Beyin sesi işitildi:

"Biliyorsunuz, Tasfiyeye girdik. Hem size göre münasip bir işimiz yok."

Meçhul adam, o donuk ve ölü gözlerini üzerime dikmiş, ya bu yabancı kim? der gibi istihfafla bana bakıyordu. Kadri Bey, özür diler gibi ilâve etti:

"Esasen sizin tahsilinizle mütenasip bir işimiz yok."

"..."

Kadri Beyin masanın kenarından gizlice uzatılan avucu içerisindeki birşeyi eğilerek aldı. Sert bir hareketle gerisin geriye döndü. Ağır ağır kapıya doğru yürüdü. Çıkarken başına kasketini itinayla yerleştirdi ve son defa başını çevirip o fersiz gözleriyle beni aradı. Ben ise masanın üzerindeki işimi bırakmış, ona bakıyordum. Bir defa daha istihfafla bakarak ve yüzünü buruşturarak çıkıp gitti.

O gece İstiklâl Caddesinde yürürken, her yerde, herşeyde o korkunç bakışları görüyordum. İçtiğim birada dahi zevk yoktu. Sanki birşey boğazıma takılıyordu. Fakat dedim ya.. masama, daireye alışmıştım. İlk günlerde olsaydı mektepten kaçır gibi daireden kaçırdım. Anlatıklarına göre, onun gibi perişan ve muhtaç değildim. Dört çocuğum yoktu. Nihayet benden akşamları ekmek bekliyen kimsem de yoktu. Fakat Kadri Beyin yeşil ceketı gibi bir spor ceketle gri bir pantolon ve bir palto ısmarlamıştım. Uzun taksitli bir borç altındaydım. Annem kefilimdi. Borçluydum. Büyüklük gösterecek çağıım çoktan geçmişti.

Birahaneden çıkıp evin hafif bir yağmurla cilâlanmış yolunu tuttuğum zaman üzüntümün hafiflemiş olduğunu hissediyordum. Nihayet ben de bir insandım. Ve her insan gibi bir insan. Dairedeki arkadaşlarım gibi ay başında masamın üzerine konulacak sarı saman renkli zarfı borçlarına yatırmak için tahassürle bekliyen bir insandım.

Muhtar Körükçü

(1915 -)

Doğ.: Gaziantep

1915'de Gaziantep'de doğdu. Orta öğrenimini İstanbul'da Feyzîlî (Beğaziçi) Lisesi'nde tamamladıktan sonra İstanbul Hukuk Fakültesini (1936), ve ayrıca Ortadoğu Âmme Enstitüsünü bitirdi.

Kısa bir süre Gaziantep maiyet memurluğunda bulunduktan sonra Türk Hava Kurumu Hukuk İşleri, İslahiye, Ergani, Karlıova, Devrekani, Mut Kaymakamlığı, Emniyet Umum Müdürlüğü, Matbuat ve Film Şubesi Müdürlüğü, Ankara'da P.T.T. Genel Müdürlüğü'nde müşavirlik yaptı. Şimdi TRT Kurumu'nda çalışmaktadır.

İlk yazıları, fiilen de çalıştığı Yücel Dergisi'nde (1935-38) çıkmaya başlayan Muhtar Körükçü, 1947'den itibaren Varlık'ta görülen köy notları ve kitap eleştirmeleriyle dikkati çekmiştir. Eserleri: Köyden Haber (köy notları, 1950), Anadolu Hikâye'leri (1954).

D İ Ŗ Ç İ

Çekmeyen bilmez derler. hoş insanlar içinde çekmeyen de pek azdır ya, bu diş ağrısı ne müz'ic, ne belâlı şeymiş. Hükûmet buhranına benziyor mübarek: iş, baştan hastalandı demek; vücudun başka yerleri hastalanırsa kafa gene idare eder de, kafa beyin hastalanırsa vücut ne yapsın?

Bir keresinde bizim hanımın dişleri abse yapmıştı; dört tarafı karla kapanmış bir köydeydik. Ne doktor var, ne berber, yollar da açık değil ki vilâyete gidesin... Bir hafta müddetle bir odanın içinde, kafesteki aslan gibi kargılıklı dolaşıp durduk; bir hafta müddetle kadıncağız zırlı zırlı ağladı. "Ah, diyordu, getir şu tabancanı.. tam çürük dişin üstüne daya.. çek tetiği.. dişi alsın götürsün kurşun.."

Her ne hal ise... Şimdi, Allaha şükür, doktoru olan bir yerdeyiz. Yollar da, kışın müstesna kar fırtınaları olmazsa, vilâyete götürür adamı. Ama dişçi yok burada da. Doktor ilâç milâç verir ama, sıkıya geldi mi ötesine karışmaz. hadi bir araba masraf edip vilâyete taşın bakalım. Mübarek diş ağrısı da sâri sanki, herkesi bir kere yokluyor. Canımıza tak dedi yani.

Bir gün kulaktan kulağa bir müjde yayıldı: Ziraat memurunun kardeşi Adana'da bir dişçi yanında kalfaymış. Biraz takım taklavat düzüp buraya gelmek istiyormuş, ama ruhsatıyesi falan olmadığı için çekiniyormuş; hâkim, kaymakam falan ne diyeceklermiş, bir sormalıymış.

Zemin yoklandı; onlar da aynı dertten şikâyetçi zaten; "Bizim resmen haberimiz olmasın," dediler. Hükûmet doktoruna da rica minnet... Nihayet dişçi çıkageldi bir gün.

Ben ilkin, bu dişçiği serseri, elinde bir kerpetenle Yeniciami avlusunda diş çeken bir şarlatan falan sanmıştım. Meğer diplomalı dişçilerden daha dikkatli bir çocukmuş. Takımları falan pırıl pırıl. Dişçiliğin nazarı bilgilerinden de emsaline göre, oldukça haberdar. Şöyle bir yokladım. Epey şey biliyor.

Ameli tarafına ise hiç diyecek yok. En sinirli, en şamatacı kadınlardan olan Nüfusçunun ki bile onu methe de ede bitiremiyor: "Sinek sokuy sandım kardaş. Ben daha oynuyo bellerken bir de kocaman dişi gapıp elime virmez mi? Ağlamağa, bağırmağa vağat galmadı valah.. Kuş kimi eli var."

Az zamanda köylere de haber yayıldı. Memlekette bir sevinç, bir memnuniyet. Dişten zoru ol'mıyanlar bile ne olur ne olmaz diye bir uğrayıp tamir faslına giriyorlar. Doldurmalar, kaplamalar, köprüler, hattâ protezler... Köylüler hele... Zavallıcıklar öyle memnun ki; yere kazık çakıp dişini ona iple bağ'ıyarak asılmaktan, ipi kapağıya bağlayıp, bir tekme savurarak dişi fırlatmaktan; hattâ mavzer kurşununa bağlayıp uçurmaktan kurtuldular. Hepsi rahat nefes aldılar. Dişçiden çıkarken yüzlerini tetkik ediyorum: Sevinç ve memnuniyetle beraber, daha ziyade de hayret var: "Bu iş beyle golay mı olurmuş ki?.."

Günlerden bir gün, Eşrâf-ü Mûteberan-ı beldeden Genel Meclis üyesi Murtaza Beyin de dişi ağrımış, met-hini kulaktan duyduğu dişçiye gitmiş. Dişçi, ağrıyan bir çürük dişi çekmiş, birini doldurmuş, öteki çürükler için de: "Bunlar açık duruyor, abse yapar, şişer, vaktinde tedbir alalım," demiş. Ağamız o günkü faaliyeti yeter bulup çıkmış.

İki gün sonra Murtaza Beyi Çopur İlyas'ın kahvesinde gördüm: yüz göz şişmiş, başı boynundan itibaren sarılı. Çehresi kıpkırmızı olmuş.

— Yahu geçmiş olsun, Murtaza Bey.. Hayırdır inşallah?

Zaten gürlüyormuş herhalde, benim sözüm üzerine de patladı:

— İşte senin kimin aklı-evvel beylerimize iş galcık bey'e oluruk. Yaho, memlekete ipsiz mi geliy, heyirsiz mi geliy.. Adamın parasını mı dolandırıyorlar? Hiç bahane var mı? Kaymahamı görmezden gelir, hâkimi vız geçer... Eyi ki çenemizi kafamızı da goparıp elimize veremeyler..

— Canım seni oraya zorlan götürmediler ya.. Beğenmiyorsan gitmeseydin.

* — Yaho, şu lâfı ganon kitap bilmeyen biri dese neyse... Benim kimi adama nasıl deyin bunu? Dilbomasız, röhsetsiz dışçılık edene ne yaparlar sen bilmeyin mi? Ha.. görürsööz, siz.. Ben melmeket için, halk için seçilmişim... otuz iki bin kişiyi temsil ediyim.. Her tarafa şikâyet edecem...

Sorduk soruşturduk, dışçının hiç de kabahati yokmuş, abse, onun dediği gibi öteki açık dış'erdeymiş. Ül-traseptil falan vermiş.

Ertesi gün Murtaza Beyi dışçının kolunda eve giderken gördüm, yüreğim rahat etti, demek fırtına geçmişti. Ama bunu anlatınca Kör Hacı:

— Sen ona bakma, dedi, dışı iyi oluncaya kadar idare edecek, sonra sen feryadı gör.

— Peki birader, bu dışçiden bütün memleket istifade gördü. Murtaza'nın dışında de hiçbir suçu yokmuş.. derdi ne herifin?

— Bilmez kimi söyleyin. Murtaza gader mıhrız (hassis) var mı? Dışçı bi dış çekmeye iki kâat almış deyi gızıy. Aleç parası da üste. Herif alışmış hükümet dohtoru, belediye dohtoru ayağına gele. Beleş aleç.

Aynı zihniyet başkalarında da görüldü: "İyi, hoş, ama çok para alıy." Derken, kâzabanın canlı gazetesi olan Şaşı Yusuf'un kahvelerde ileri geri atıp tuttuğunu duyduk. Meğer askerlikte nalbant onbaşılığı yaptığı için burada ruhsatiye alıp sünnetçilik perdesi altında her

türlü işi yapan Muharrem'le, kaçamak dış çekmek, iğne yapmak ve ilâç falan vermek suretiyle yevmiye'yi doğrultan seyyar sağlık memuru, Şaşı Yusuf'a iki gece raki içirmişler, sen Yusuf'un ağzını tutabilirsen tut artık.

Size uzaktan boş lâf gibi gelir ama, bir kasabada bu dedikodu ve kötü propaganda kampanyasına hedef olan iflâh olmaz bir daha.

Bâhusus ki ortada bir gayrî resmîlik, kanuna aykırılık, ruhsatnamesiz iş yapma keyfiyeti var; karşı taraf bunu her zaman bir şantaj vesilesi yapmakta hiç ihmal göstermez. Şimdi resmen müracaat edecek de değildirler ha.. Daha zemin hazır değil: kaymakamı, hâkimi şimdilik dışçıye mütemayıl.. Koruyabilirler. Epey, dedikodu yapılacak, iş kıvamına getirilecek, bir iki hâdise uydurulacak veya bulunacak.. Sonra, asıl mühimi, gayrî resmî kuvvetler tahrik edilecek: Murtaza Bey vilâyette valiyle konuşurken surti haktan görünerek iki kelimeyle çakıştırabilir de, belediye ve mahalle mazbataları da hartada var..

Avârelik bu ya, sanki çabası bana düşmüş gibi bir mukabil kampanyaya geçmek için çare düşünüp durdum. Dardimi Kör Hacı'ya açtım, kesip attı:

— Murtaza Bey'in parasını geri versinler.. dışını de yapsınlar.. bah gör.

Amma da teylesof adammış bu Kör Hacı yahu? Dışçının bir zarf içinde, özürler dileyerek parayı iade ettiği ve üst dışların orta yerine bir altın kondurup parlattığı günün ertesi, Murtaza Bey, Çopur İlyas'ın kahvesinde bülbül gibi şakıyordu:

— İnsanoğlu nasın da yanılıymış, yaho? Oğlanın günahını ahydım az gala.. Meğer lokman hâkimmiş herif. Aha bahın.. Ağzımın içi cıncık kimi oldu alimallah.. Hızır gibi eli varmış mübareğin.. Melmeket için nimettir bu. Bir yiyek de bin şükrede beyle bir dışçı bulduğumuza. Ruhsat muhsat neymiş? Bize vatandaşın sağlığı gerek.. Hangımız mektepten çıktık ki..

Ve gereken yerlere nişan alarak tehdit de savurdu:

— ... Melmeketin sağlığı meselesinde şunun bunun lâfazanlığına kimse kulak asmaz. Ordu bozanlık edenlerin haddini bildiririk. Biz melmeket menfaati için çalışırık. Melmeketin sağlığı işi bu.. Möhüm dâva...

Orhan Hançerlioğlu

(1916 -)

Doğ.: İstanbul

19 Ağustos 1916'da İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da Şişli Terakki Lisesi'nde yaptı. İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten (1939) sonra Meriç, Keşan, Karaisali'da kaymakamlık, İstanbul Belediyesi'nde müfettişlik, İstanbul Emniyet Üçüncü Şube Müdürlüğü gibi görevlerde bulundu. Şimdi İ.E.T.T. Hukuk İşleri Müdürü bulunmaktadır.

Sanat hayatına şiirle başlayan Hançerlioğlu, bir süre hikâye ile uğraştıktan sonra romana geçti. Hikâye ve romanlarında Anadolu sorunlarını ve şehir hayatının çeşitli yönlerini ele aldı.

Eserleri: Kıvılcım (şiirler, 1936), Karanlık Dünya (roman, 1951), Büyük Balıklar (roman, 1952), İnsansız Şehir (hikâyeler, 1953), Oyun (roman, 1953), Ekilmemiş Topraklar (roman, 1954), Ali (roman, 1955, Türk Dil Kurumu Edebiyat Ödülü), Kutu Kutu İçinde (roman, 1956), Yedinci Gün (roman, 1957), Bordamıza Vuran Deniz (roman, 1960), Başka Dünyalar (Karanlık Dünya, Oyun, Kutu Kutu İçinde romanlarının birarada baskısı, 1962); Erdem Açısından Düşünce Tarihi (İnceleme, 1963), Başlangıcından Bugüne Kadar Mutluluk Düşüncesi (1965), Başlangıcından Bugüne Kadar Özgürlük Düşüncesi (inceleme, 1966), Felsefe Sözlüğü (1967).

T O P R A K

Üzeyir, çekilen çizgiyi daha yakından görmek için eğildi. Toprağı eliyle yokladı. Nasırlı parmakları, ateşe dokunmuş gibi titrediler. Toprak can çekiyordu.

Damatlar, üzüntüyle birbirlerine baktılar.

Üzeyir, gözleri toprağa dikili, uzun bir zaman öylece kaldı. Kaşları çatılmış, yüzündeki çizgiler gerilmişti. Hızlı hızlı nefes alıyor, keskin bakışlarla toprağı delmek istemişcesine süzüyordu. Sonra birdenbire:

— Sırtlayın bakalım sabanı.. dedi. Öküzleri de önüne katın, öbür başa yürüyün.

Damatlar silkindiler. Biri öküzleri boyunduruktan ayırdı, öbürü sabanı sırtladı.

Tarlanın öbür başına geldikleri zaman, sabanın ardına Üzeyir geçti. Küçük faydalı bir dua da okumak istiyordu, ama bildiği bir dua yoktu ki... Tanrının adını, başı sıkıldıkça hatırlardı. Olağanüstü haller dışında, O'ndan hiçbir isteği yoktu. Duadan vazgeçti ve öküzleri haydadi.

Uzun bir değnekle kuyruk sokumlarından dürtülen öküzler hızla ileri atıldılar, saban bir tüy hafifliğiyle uçtu. İyi bilenmiş demir, hafif bir cızırtı ile kaydı. Üzeyir arkasına baktı. Siyah ve sert toprak çakı ile çizilmiş gibi, ipince bir çizgiden başka birşey görünmüyordu. İncecik, melûn bir çizgi... Üzeyir, içini boşaltan bir hiddetle toprağa tükürdü:

— Allah kahretsın... dedi. Toprak kurumuş...

Damatlar korku içinde önlerine baktılar. Ağızlarını açıp bir şey söylemiye cesaret edemediler. Üzeyir, kendi kendine konuştu:

— Toprak kurumuş... Yağmur yağmazsa buna sa-

ban demiri işlemez gayri... Kayaları bile delerdim bu öküzle, bu toprağı de'lemiyorum, lânet olsun...

Ama o, aylarca evvel söylememiş miydi?.. Topraktan fayda yoktu artık... Emmi oğulları kasabada birer dükkân açmışlar, koyun pöstekisi topluyorlardı. Kazançları da, rahatları da yerindeydi. Hem kasabalık yer köye benzer miydi hiç?.. Akşamları pırıl pırıl ışıklar yanıyor, çeşmelerden gürül gürül sular akıyordu. Üstelik Emmi oğulları, onu işlerine ortak etmek için çağırmışlardı da... "Rençberin işi, iğne ile kuyu kazmaya benzer" demişlerdi. "Ne kadar gayret etsen sonunu bir türlü bulamazsın, dolap beygiri gibi çalışması da caba... Ama ticaret öyle mi ya?.. Oturduğun yerde beşe al, ona sat... At paracıkları cebine, yan gel keyfine bak..."

Bunu Üzeyir de düşünmüş, onlara hak vermişti. Gel-gel elim karısına lâf anlatmak kabil değildi. Kadın, köyünden çıkmamak için ayak diretiyordu. "Karı aklına uyanın," diye söylendi Üzeyir. "İşte böyle saban başında eli böğründe kalır... Yarından tezi yok, göçelim bu lânet topraktan... Köroğlu ağzını açmaya kalkarsa basarım tokadı, susar, oturur aşağı, avrat değil mi?"

Bu düşünce ona ferahlık verdi. Öküzleri kendi eli ile boyunduruktan çıkardı, arabaya koştı.

Damatlar hiç ses çıkarmıyorlardı.

Saban ile çözülmemiş yiyecek çıkını arabada, hayvanları yedeyen damatlar önde, Üzeyir en geride... Toprağa yenilmiş insanlar ağır ağır köyün yolunu tuttular.

Pınar başında kızlar, iplik gibi incecik sızan suyu destilerine bir an evvel doldurmak için birbirleriyle itişiyorlardı. Hâfızın kambur oğlu, gübre yığınlarının üstüne oturmuş, burnunu karıştırarak onları seyre'diyordu. Ürküş nine, ağaçlarda kabuk bırakmayan keçileri, bir tezek yağmuruna tutmuştu. Muhtarın mandaları, yayılacak çamur bulamadıkları için sıcak toprağın üzerine çökmüşler, ahmak ahmak Üzeyir'e bakıyorlardı.

Üzeyir eve girince yiyecek çıkını bir köşeye fırlattı, karısının önüne dikildi:

— Sana bir çift sözüm var... dedi. Yarından tezi yok, kasabaya geçiyoruz. Hemen eşyaları toplayın, lâf istemem...

Kadın başını kaldıdı, kocasına baktı. Üzeyir'in gözleri alev saçıyor, burun delikleri kabarıyordu. Yüzünün derisi büsbütün kararmış, bıyıkları dikilmişti. Bütün bu alâmetler, herşeyin bittiğini gösteriyordu.

Eşyalar çabucak toplanıp kapının dibine yığıldıktan sonra kadın, kızlar ve damatlar yorgunluktan bitkin bir halde döşeklerine serildiler. Gün çoktan kararmış, iki gözlü damın altında sükûn ve huzur başlamıştı. Yalnız Üzeyir uyuyamıyor, yatağın içinde bir sağa, bir sola dönüp duruyordu. Sonunda uyumaktan vazgeçti. Doğrudu. Karanlığın içinde elleriyle yemenilerini araştırdı. Sonra yavaş yavaş döşekten çıktı. Gürültüsüzce ahıra doğru yöneldi. Yaktığı çıra parçasını saman yığınlarına çarpmamak için başının üstünde tutarak ahıra girdi. Hayvanlar karanlıkta ısıllı parıldayan gözleriyle ona baktılar. Ayağı yaralı eşek, öküzlerden ayrı bir köşeye kıvrılmıştı. Üzeyir, "Bundan hayır yok gayri," diye mırıldandı. "Bu topal ayakla 22 saatlik yola götüremem bu eşeği! Salarım çayıra, ne hali varsa görsün..."

Buna rağmen yere eğildi, hasta ayağı bir eline aldı. Yüzü üzüntüyle buruşuyor, yüreğinde garip bir burkulma duyuyordu. Kulakları, ahırın damını yalıyor, geçen şimâl rüzgârının gürültüsüyle doluydu. Havada bir kış kokusu vardı. Üzeyir, yerdeki dağınık saman'arı eliyle küreleyip bir köşeye yığıdı. Sonra eşeği boynundan yakalayıp hazırladığı bu yumuşak yatağa doğru sürüklemeye çalıştı. Hayvan homurdanıyor, çiftellemek istiyordu, ama can acısından beceremiyordu bu işi... Üzeyir bir hayli uğraşıp eşeği o kuytu köşeye yerleştirdikten sonra yüzü buruşmuş, kaşları çatılmış, bıyıkları sarkmış bir halde ahırdan çıktı. Kendi kendine, "Hele bir sabah ol-

sun." diye söylendi. "Hele bir sabah olsun... Eşeksiz, damşız, topraksız kalsam da zararı yok... Başım dinlensin yeter gayri."

Ahırdan çıkar çıkmaz çırayı söndürmüş, aylunun bir köşesine fırlatmıştı. Ağır ağır yatağına doğru yürüdü. Artık ömrü boyunca bir daha bu yatakta yatmayacaktı. Kâbire indirilmiş bir ceset gibi uzandı yatağa... Zifiri karanlıkta hiç birşey görünmüyordu. Toprağın üstünde parıldayan bir çift nemli gözden başka hiç birşey...

O gece rüzgâr kesildi. Gök bulutlandı. Yağmur —bardaktan ne kelime—, küpten, varilden boşanırcasına yağmaya başladı. Toprak, serin ve bol suyu, askerden dönen oğullarını kucaklıyan analar gibi içi titriyerek bağrına bastı. Üzeyir damatlariyle beraber avluya fırlamış, sapsarı bıyıklarından kırmızı kuşağına varıncaya kadar sırsıklam, donuk bakışlarla yağmuru seyrediyordu. Kendi kendine:

— Yağmuru yiyen toprak.. diye mırıldandı. Sürülmek ister. Kaç günlük iş ki?.. Varsın eşyalar bağlanmış olsun... Hele şu nadaslaşmış tarlayı bir sürüvereyim, ondan sonra bağ'asalar durmam bu köyde...

Damat'lar sessizce, yamaçtan süzülen köpüklü sulara bakıyorlar ve bir gün evvel ayaklarının altında kavru lan, can çekişen, yalvaran toprağı düşünüyorlardı.

Üzeyir, dışarıda yağan kara karşı, ocağın başında tarhanasını içerken, karısına:

— Elbette gideceğiz... diye söyleniyordu. Madem ki ben bir kere karar verdim, caymak olmaz... Bunu sana kaç kere söyledim. Ama gelgelelim karı aklı... Lâkırdıyı

kafasına sokmak için saban demiriyle kakmalı. Kar bu yıl erken düştüyse kabahat bende mi?.. Gündelikçi de tuttum, iş vaktinde bitmedi. 200 kile toprak ektim. Kar bastırdı. Hele bir Hıdrellez gelsin, bu köyde bir gün dursam yuh olsun bana...

— Ekini biçmeden mi gideceğiz?

— Beni günaha sokma... Hele bir gidip yerleşelim, ondan sonra gelip ekinleri kaldırmaması güç mü, kaç günlük iş ki?..

Hıdrellez geldi. Güneş toprağı yeniden ısıttı. Bütün bir kış bembeyaz bir uyku içinde hareketsiz duran köy, yavaş yavaş canlanmaya başlamıştı. Sığırlarını önüne katıp tarlalara yönelen, gübre yığınları arasında arabalarının dingillerini tamire uğraşan köylüler birer birer beliriyorlardı.

Kuşlar geliyordu güneyden... Kalın kabukların altında küçük ağaç kurtları uyanıyor, serin ve nemli gövdeleri kemirmeye başlıyorlardı.

Aylarca ahırın sıcak rutubeti içinde kapalı kalan eşekler neşeyle anıyor, havayı çiftlemeğe çalışıyorlardı.

İçinde sıçrayan oğlakların, toslaşmağa heveslenen kuzuların kaynaştığı koyun sürüsü, çayıra yayılmıştı.

Yeşil buğday başakları yepyeni bir güneşe doğru yükseliyorlardı.

Üzeyir, hazırlığını tamamlamış, arabalarını koşmuştu. Kırmızı kilimlere sarılmış döşekler, birbirlerine bağlanmış bakraçlar, tahta kafeslere tıkılmış tavuklar, avlunun içinde harekete hazır bir halde bekliyorlardı. İhtiyar köpek bu olağanüstü durumu sezmiş, kulaklarını kınararak eşyaların etrafında dolanıp duruyordu.

Üzeyir, damatlariyle beraber iki gözden ibaret damını son bir kere daha gezdi. Unutulmuş birşey olup ol-

madığını araştırdı. Kadın, ortada bir iğne bile bırakmamış, en önemsiz eşyaları dahi denklere yerleştirmişti. Kerpiç odalar çırılçıplaktı. Buna rağmen, Üzeyir bu odalarda yine de birşey unutulmuş gibi geliyordu. Bu duygusunu yatıştırmak için köşe-bucağı tekrar tekrar araştırdıktan sonra elleri boş olarak avluya çıktı. Hiddetten kısılan bir sesle damatlarına:

— Ne duruyorsunuz ortalıkta?.. diye bağırdı. Denklere arabalara yüklesenize!..

Damatlar yaylanmış gibi davrandılar. Döşekler, baskırlar, kovalar, tahta sandıklar birkaç dakika içinde arabalara yerleştirildi. Üzeyir'in küçük kervanı, yakıcı bir güneş altında yola düzüldü.

Yemyeşil tarlalar göz alabildiğine uzanıyordu. Kızlar yine pınar başındaydılar. İplik gibi incecik sızan suyu bir an evvel destilerine doldurmak için birbirleriyle itişiyorlardı. Hafızın kambur oğlu, yine gübre yığınlarının üstüne oturmuş, burnunu karıştırarak onları seyrediyordu. Ürküş nine keçilerinin peşinde seğirtiyor, meyva ağaçlarına tırmanmalarına engel olmağa çalışıyordu. Muhtarın mandaları, çamur yerine yine sıcak toprağın üstüne çökmüşler, aptal aptal Üzeyir'i süzüyorlardı. Köy her zamanki sükûnu içinde yavaş yavaş küçülüyordu.

Kendi tarlalarının yanından geçerlerken Üzeyir'in gözleri nemlendi, yüreği burkuldu. "Hele gidip kasabaya iyice bir yerleşeyim..." diye düşündü. "O zamana kadar başaklar da sararırlar... sonra gelip beş-on günde biçiveririm ekinleri..."

Küçük damat tarlaların içine dalmış, ağır ağır yürüyordu. Arabaların arkasından gelen ihtiyar köpeğin kulakları kısılmış, kuyruğu düşmüştü. Kafesli sandıkların içinde tavuklar gıdaklıyordu. Üzeyir, önlerinde daha 21 saatlik bir yol olduğunu düşünüyordu. Gün batmadan dağın arkasına geçebilirlerse, ertesi gün öğle üzeri kasabaya varabilirlerdi. Aksi halde ardarda iki geceyi kırdı geçirmek gerekecekti. "Topraktan kurtuluyo-

rum ya..." diye söylendi kendi kendine. "İki gece değil, 102 gece de kırlarda yatsam gam yemem..." Şimdi kimbilir kasaba ne kadar güzeldi!.. Akşamları şıkır şıkır ışıklar yanıyor, çeşmelerinden gürül gürül sular akıyordu herhalde... Bu kıraç yollarda pınar da yoktu. Yanlarına aldıkları bir testi su yetecek miydi acaba?..

Üzeyir birdenbire küçük damadın çığlığıyla silkindi. Öküzleri yedeğen büyük damat durmuş, gözlerini kırptırarak tarlaya bakıyordu. Üzeyir şaşkınlık içinde:

— Ne var ulan?.. diye seslendi. Yılan mı çıktı?..

Delikanlının gözleri ıslıl ıslıl yanıyordu. Heyecandan boğularak:

— Yılan değil baba... bak, diye kekeledi.

Çocuk bir kolunu ileri uzatmış, avucunda tuttuğu birşeyi onlara göstermeye çalışıyordu. Üzeyir arabadan atladı. Merakla damadına doğru koştu:

— Nedir avucundaki?

Oğlan tıkanacak gibiydi:

— Bak baba... bak... bak... demekten başka birşey söyleyemiyor, ısrarla avucunu gösteriyordu.

Üzeyir baktı.

Bir daha, bir daha baktı.

Damadın avucunda sapsarı buğday taneleri duruyordu.

İki yıl üstüste nadasa bırakılan toprak, borcunu ödemişti.

Komşu tarlalar henüz yemyeşildiler, mahsul veremeleri için en az bir ay isterdi.

Üzeyir bir an şaşaladı. Sonra boğuk bir sesle:

— Çözün hayvanları.. dedi damatlarına. Çabuk olun.. Hemen biçeceğiz bu ekini...

Yıllar geçti. Mevsimler birbirini kovaladı. Üzeyir bugün hâlâ köyündedir ve seksen yaşında bir ihtiyardır.

Geceleri sokaklarında pırıl pırıl ışıklar yanan, çeşmelerinden gürül gürül sular akan kasabaya göç etmek emelini bir gün bile unutmadı. Daima uygun bir fırsat bekledi. Bu fırsat çıkmadıysa Üzeyir ne yapsın?.. Toprak o kadar kuvvetli ki... Durmadan hakkını istedi ve her zaman istediğini aldı: Sabanlarla kendini sürdürdü, çapalarla çapalattı, tohumlarla besletti, oraklarla biçirdi, dövenlerle dövdürdü... İşler bittiği vakit, üstüne yağan karlardan donlar ve balçıklar yaptı, yollarından geçit vermedi, insanlarını bırakmadı.

Haldun Taner

(1916 -)

Doğ.: İstanbul

16 Mart 1916'da İstanbul'da doğdu. İlkokuldan başlamak üzere Galatasaray Lisesi'ni 1935'te bitirerek Almanya'da Heidelberg Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne devam etti. İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine yurda dönerek İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Filolojisi Bölümü'nden mezun oldu. Sonra aynı fakültede sanat tarihi asistanlığı yaptı. 1955'de Viyana'ya giderek Viyana Üniversitesi'nde tiyatro ihtisası yaptı.

Klâsik hikâye anlayışı içinde gücünü gözlem, mizah ve yerelden alan Haldun Taner'e kuvvetli kültürü, yabancı dil bilmesi, aynı zamanda sanatkar mizacı, yapıtları yararına büyük olanaklar sağlamıştır.

Hikâye kitapları: Yaşasın Demokrasi (1949), Tuş (1951, filmo de alınmıştır), Şişhaneye Yağmur Yağıyordu (1953), Ayışığında Çalışkur (1954), Onikiye Bir Var (1954, Sabahattin Kuşret Aksal'ın "Gazoz Ağacı" ile birlikte Sait Faik Hikâye Armağanı'nı bölüşmüştür), Konçinalar (Şişhaneye Yağmur Yağıyordu ve Onikiye Bir Var kitaplarından seçmeler, 1967), Devekuşuna Mektuplar (fıkralar, 1960). Basılmış oyunları: Günün Adamı (1953), Keşanlı Ali Destanı (1964. Oynanış sırasına göre basılmamış oyunları: Dışardakiler, Ve Değirmen Dönerdi, Fazilet Eczanesi, Lütfen Dokunmayınız, Huzur Çıkmazı, Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım, Eşeğin Gölgesi.

KONÇİNALAR

İskambıl destesinin en sevdiğim kâğıtlarından biri, üzerinde The Jolly Jocker yazılı, o delişmen, o uçarı, o biraz cambaz, biraz sihirbaz, bir miktar da düzenbaz, ama neşe dolu, hayat ve hareket dolu, kanısıcak delikanlıdır. Ne yazık ki, Jocker'lere Kanasta'dan, Kumkan'dan, Ramî'den başka oyunlarda pek yer verilmiyor. Verilse, her girdikleri oyuna renk ve hareket, canlılık ve şaklabanlık katarlardı.

Jolly Jocker'ler bir yana, destenin en itibarlı kâğıtları, bilindiği gibi, Bey'ler, yani As'lar oluyor. Ayıp değil ya, ben As'lardan oldum bittim hoşlanmam. Belki kendim hiçbir zaman As olamadığımı, As olamayacağımı için. Kabul etmeli ki, onların dördünde de bir Kral havası, bir Padişah cakası vardır. Hele bazı takımlarda bunları daha da bir şatafatlı resmederler.

Karamaça Beyinde meşum birşeyler sezilir. Onun sarayında herhalde birtakım karanlık dalavereler dönüyor, gece, mahzenlerinde bir sürü kelleler uçuyor olmalıdır.

İspati Beyini ben bir Bizans Prensine benzetirim.

Bunlara kıyasla Kupa Beyi daha bir bizden gibidir. Kupa Beyi herhalde Osmanlı Hanedanına mensup olacaktır.

Karo Beyine gelince, bakınız, o bir Selçuk Sultanıdır. Çelebi, zarif nazik... Aksi gibi, Tekel damgasını da hep onun üstüne vururlar. Buna rağmen öylesine asıl ve kıbar bir havası vardır ki, bu damga bile onu çirkinleştirmez, inadına daha bir açar, daha bir sevimli yapar. Öyle ki, damgası olmıyan bir Karo Beyi görsek, bayağı yadırgar, bir eksiklik duyarız.

Resimli kâğıtlar içinde kanım en çok Kupa Kızına kaynar. Kupa Kızı, etine dolgun, durubeyaz, hanım-hanımıcık bir tazedir. Üniversiteyi filân bir kalem geçin, güç hal ile bitirdiği ortadan sonra liseyi bile okuyamamıştır. Olsa olsa sanat enstitüsü mezunudur. Herkesin okumağa merakı olmaz a, buncağızın da başka marifetleri var: Dikişle nakışın her türlü, örgü işlerinin da niskası.. Eteği belinde, bütün evi o çeviriyor. Yeni yetişirken mahalledeki oğlanlarla mektup alıp verdiği olmuş gerçi. Cahillik işte. Hoş görmeli. Ama evlenince eşi bulunmaz bir hayat arkadaşı olacaktır. Buna eminim. Bir kere kıçasına ukalâ ukalâ karşılık vermez. Sonra bu cins kadınlar çocuklarına da düşkün olurlar. Daha ne?

Onunla evlendiğiniz takdirde, kaynınız Kupa Oğlu olacaktır ki, Allah, için uslu akıllı, yumuşakbaşlı, kendi halinde bir çocuktur.

Babaları Kupa Papazına gelince, sizden iyi olmasın, pek babacan, pek canayakın bir adamdır. Hoş fıkralar anlatıp göbeğini hoplata hoplata güler. Daha coşarsa, küt küt karşısındakinin sırtına vurur. Evde teklif tekellüf hak getire.. Sen de sen, ben de ben. Candan insanlardır vesselâm.. Öyle bir aileye damat girmek isterim.

İspati kızına gelince, bakın ondan her türlü sinsilik umulur. Siz onun öyle sakın ve masûm görüldüğüne bakmayın, o ne hin oğlu hindir o, o ne içinden pazarlıklı aşiftedir o... İskambilin üstünde gördüğünüz onun bayramlık resmi. O, bu mâsum bâkire pozunu, fotoğrafçıda resim çektirirken bir, bir de pazarları kiliseye giderken takır. Şöyle kulağınızı verin de bir dinleyin mahalleyi. Maçanın Oğlu ile sinema localarında, plâj kabine'lerinde yapmadığı kalmamış. Hâl böyle iken, yine de bilmeyenlere karşı kendini dirhem, dirhem satar. İspatinin Oğlu ablasının kirli çamaşırlarını herkesten iyi bilir, bilir ama gel gör ki ablası da onun kumar borçlarını öder, evden şunu bunu götürüp satışını gizler. Babaları da zaten itın biri.

Bu yaşa gelmiş hâlâ sefih, kumarbaz, bir gün olsun ayık gezdiği görülmemiş. Tencere dibin kara hikâyesi, kimin kime ne demeğe hakkı var.

Karolara gelince, onlar kişizade, görmüş geçirmiş bir ailedir. Bakmayın şimdi biraz düştükler:ne. Babaları Hariciyeden emekli. Zannedersen Şehbendermiş. Eski usul, mukaffa ve musanna bir İstanbul Türkçesi konuşur. Kızları, nörsler matmazellerle, el bebek gül bebek büyütüldü. Beş senedir İngiliz Fîlolojisine gidiyor, bitiremedi. Bitiremez de elbet. Allahın günü kantinde ha ha ha, hi hi hi, akşamüstü de oğlanlarla altı buçuk matinesi.. Erkek kardeşini sorarsanız, al onu vur ona. Karonun oğlu da, hoppala paşam, hoppala beyim dadılar tayalarla şımartılmış, kuş sütüyle beslenmiş, beyaz, tüysüz, oğlandan çok kıza yakın, tasvir gibi bir civan. En iyi mekteplere verdiler, ckumadı. Günahı boynuna, bir takım uygunsuz, meymenetsiz, heriflerle geziyormuş. Allah bilir, eroin de çekiyordur. Gözlerinin her daim mahmur bakışını ben pek hayra yoramıyorum. Öyle efendi babanın çocuğu böyle soysuz çıksın, yazık, çok yazık...

Maçalar bir Ermeni ailesidir. Gedikpaşa'da oturuyorlar. Peder koyu bir katolik papazı. Bas-bariton, tom-turaklı bir sesi vardır. Oğlu Mahmutpaşada bir tuhafiyeye mağazası işletiyor. İspati kızı ile maceralarına yukarıda az buçuk dokunduk. Ablası Maça Kızı, esmer, kara kaşlı, kara gözlü, bazı yerleri muhakkak ki aşırı tüylü, gerçi sıcak, gerçi güzel, ama neme lâzım, duasında niyazında, dini bütün bir tazedir. Belli ki, babasına çekmiş. İstavrozunu bir gün göğsünden eksik etmez. Kardeşinin İspati Kızıyla yaptıklarını duysa, utancından yerin dibine geçer. Öylesine kaba-sofu ki, malûm gün'erde erotik rüyalar gördüğü zaman bile, şuuraltısının kendine oynadığı bu oyuna içerler, sabahleyin alelacele banyo yapıp, tövbe istiğfar eder. İyi bir drahoması var. Şimdi genç

değil, şöyle, kırkını, kırkbeşini aşmış, efendiden ağırbaşlı bir kısmet bekliyor. Hayırlısı...

Resimli kâğıtlardan sonra, ilk ağızda, On'ularla Dokuzlular gelir. Onlularla Dokuzlular, resimsiz kâğıtlar içinde önemli oyunlara katılma imtiyazına sahip başlıca kâğıtlardır. Bundan ötürü de hallerinde görgüsüzce bir çalım, budalaca bir kurum sezilir. Haydi Onlular Asların halktan yetişme vezirleridir diyelim. Ya Dokuzlulara ne buyrulur? Bunlar, kendilerini sayıdan bile saymadıkları halde yine de oyunlarına alan, oyunlarına alıp onlara öbür resimsiz kâğıtlardan üstün bir değer sağlayan aristokrat kâğıtlara yaranmaktan, siftinmekten hoşlanırlar. Bu halleri ile Dokuzluları efendilerinin önünde yerlere kadar eğilen ama saray parmaklıkları dışındaki halka tepeden bakan mabeyinciler, veya stile uşaklar makûlesinden saymak yanlış olmaz sanırım.

Dokuzlular mabeyinci veya stile uşak olursa Sekizlilerle Yedililere de, el ulaklığı, bahçıvan yamaklığı gibi daha aşağılık işler düşüyor.

Bütün bunlardan sonra sıra nihayet, Konçinalara gelir. Konçina diye, bilindiği gibi, Altılıdan aşağı kâğıtlara deniyor. Konçinalar, ismi üstünde işte Konçinalardırlar. Geçin Bezik gibi, Poker gibi kibar oyunları, Aşçı İskambili gibi en pespaye oyunlarda bile hiçbir işe yaramaz, üzgün ve küskün, oyunu dışardan seyrederler. Diyeceksiniz ki, Pinakl'de, Kanasta'da oyuna alınıyorlar ya... Ben ona oyuna alınmak mı derim. Zavallılar, çitir kozların at oynattığı meydanlarda habire gelir gider, ayak altında dolaşıp trafiği tıkar, itilip kakılır, mustalanır dururlar. Hasılı aburcuburdurlar. Böyle oynamaktan ben yeşil çuhanın üstüne kapanıp yüzüstü uyuklamayı tercih ederim. Konçinalar bu bakımdan iskambillerin Parçasıdırlar. Var oluşlarının sebebi sırf öbür kâğıtlara basamak olmak, onların üstün mevkiini sağlamaktır. Alt basamak olmasa üst basamak neye, kime öğünecek?

Konçınaların bu içler acısı durumu bana oldum ola-
sıya dokunmuştur. Kaldı ki, deste içinde hüküm süren bu
derebeylik rejimini bugüne bugün İnsan Hakları Beyan-
namesi ile uzlaştırmaya da imkân yoktur. Nitekim, usta
oyuncu geçindiğim sıralarda onları Paryalıktan kurtarıp
eşitliğe kavuşturacak, böylece desteyi de iyi kötü çağımı-
zın demokrasi gidişine uyduracak yeni oyunlar aradığım
oldu. Hattâ, öyle bir oyun bulayım ki diyordum, orada
birlikler asıl değerlerine indirilsin, beşliler, kızları, dört-
lüler oğlanları alabilsin, alay bu ya, icabında bir kılık-
yuk üçlü, dört papazı birden susta durdurabilsin. Fakat
olmuyor beyler. Aslarda o küçük dağları ben yarattım
diyen heybet, Papazlarda, o bütün güvenini sakaldan,
Asadan, baltadan alan azamet varken, o güdük, o sümsük,
o boynu bükük Konçınalar onlara bir türlü el kaldıramı-
yorlar. Sinmiş bir kere içlerine. Alışkanlık deyin, çekin-
genlik deyin, aşağılık daha doğrusu Konçınalık komplek-
si deyin, yapamıyorlar işte, ellerinden gelmiyor.

Bunu anladığım günden beri yeni oyun'lar aramaktan,
eskilerini de oynamaktan vazgeçtim. Her kâğıda eşit de-
ğer tanıyan biricik oyun olduğu için şimdi yalnız Pas-
yans açıyorum.

12 Mart 1953

Samim Kocagöz

(1916 -)

Doğ.: Söke

13 Şubat 1916'da Söke'de doğdu. Kocagözoğlu ailesi, Söke'nin Burunköy'ünden eski bir çiftçi ailesi olup sonradan Söke'ye yerleşmişlerdir. İlköğrenimini Söke'de, orta öğrenimini İzmir Erkek Lisesi'nde (şimdi Atatürk Lisesi), yüksek öğrenimini de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloj Bölümü'nde yapmıştır. Üç yıl kadar da Lozan Üniversitesi'nde sanat tarihi derslerini izledikten sonra yurda dönmüştür (1945).

Kocagöz, realist hikâyecilerimizdendir. Konularını genellikle Batı Anadolu ve özellikle Söke ovası ve dolaylarının toprak sorunlarından ve sınıflar arasındaki çıkar çatışmalarından alan Samim Kocagöz, sabırlı ve titiz çalışmasıyla edebiyatımıza gittikçe daha özlü ve hacimli eserler kazandırmaktadır.

Hikâye kitapları: Telli Kavak (1941), Sığınak (1946), Sam Amca (1951), Cihan Şoförü (1954), Ahmedin Kuzuları (1958), Yolun Üstündeki Kaya (1964). Romanları: İkinci Dünya (1938), Bir Şehrin İki Kapısı (1948), Yılan Hikâyesi (1954), Onbin'erin Dönüşü (1957), Ka'paklılar (1959, filme alındı), Dolu Dizgin (1963, Ka'paklıların devamı ve sonu), Bir Karış Toprak (1964).

KOCA ÖKÜZÜN ÖLÜMÜ

Yusuf, titreyen elleriyle ılgınları araladı. Yarı kapalı, yumuk yumuk gözlerini, büsbütün küçülterek nehrin iki kıyısını süzdü. Önünde bir bataklık, bulanık suların ortasına doğru, bir yarım ada şeklinde uzanıyordu. Yarım ada, nehrin en derin bir noktasına kadar yürümüştü. Yığın yığın sarı miller, yakıcı mayıs güneşinin altında, ıslak ıslak parlıyordu. Yusuf, bir zaman daha sulara, bataklığa baktı. Sonra birdenbire kalbi durur gibi oldu. Bir an gözlerini yumdu. Açtığı vakit, iki damla, yaş, bembeyaz sakalına yuvarlandı. Güçlkle iki üç adım daha attı; ılgınlardan kurtuldu. Sonra dizlerinin bağı çözü'dü. Oracığa, kumluğun üzerine çöküverdi. Titreyen ellerini dizlerine dayadı. Ellerin, dizlerinin sarsılması bir zaman sonra kesildi. Taştan bir heykel gibi, nehrin bulanık sularına doğru uzanan bataklığa baktı kaldı.

Yusuf, Kocaöküzü üç gündür aramadık yer bırakmamıştı. İlk aklına gelen, onun bir ziyana girip kolcular tarafından götürölüp tokata kapatılması olmuştu. Fakat elin ekilmiş tarlasına ziyana girmek, Kocaöküzün âdeti değildi. Bütün beraber yaşadıkları uzun senelerde ne Yusuf, ne de Kocaöküz, haram mal yememişti. Yusuf'un ümidi boşa çıkmadı: Kocaöküz, ziyana girmemişti. Yusuf, üç gündür, köyüne yakın çiftlikleri, dağı bayırı do'laşmış, önüne gelene Kocaöküzü sormuştu. Fakat bir türlü onun nehrin öte yakasına geçmiye niyetleneceğini hatırına getirmemişti. Nihayet bu sabah, bu ihtimal, zihnini kurcalamış; kalkmış, oğluna, "sen, şu yakaya git" emrini vermiş, kendisi de nehrin bu yakasını tutmuştu.

Yusuf uzun zaman olduğı yerde, kılını bile kıpırdatmadan kaldı. Neden sonra oğlu gelip yanına çökünce

kendine geldi. Delikanlı, gözlerini dikmiş babasına bakıyordu. Boğuk bir ses'e:

"Bulamadım." dedi. Baba da gözlerini dikmiş, bataklığın üzerinde dolayan iki kartala bakıyordu.

"Ben, buldum!" diye mırıldandı. Genç adam, babasının baktığı istikamete döndü. Öfkeyle:

"Namussuz ne işi varmış suyun, batağın içinde?.." diye söylendi. Yusuf, dönüp oğlunun yüzüne baktı:

"Karşı yakaya geçmiye niyetlenmiş her halde.."

"Ne işi varmış o yakada?" Yusufun yüzünden acı bir tebessüm uçu:

"Mübarek, bu mevsimde işsizliği hiç sevmezdi. Canı sıkılmış olacak. Huyu Sarı öküz benzemezdi..."

Yusuf'un oğlu ayağa kalktı. Dikkatle nehrin çepçevre çevirdiği bataklığa baktı.

"Hiç de boğulmuş benzemiyor. Yoksa sular alır giderdi."

"Boğulmamış ki... Karnına kadar çamura batmış."

"Ölmüş ya..."

Yusuf, cahillik etme der gibi ters ters oğlunu süzdü.

"Ulan bunu diri diri çakallar yemiş işte." Delikanlı heyecanlandı. Şaşkın şaşkın etrafına bakınmaya başladı.

"Allah, Allah... hiç de çakalların yediği öküz görmemiştim."

"Ben, çok gördüm. Karşı yakaya yüzüp geçerim sanır fukara.. Gözüne suyun en dar yerini kestirir. Bataklıktan yürümiye başlar. Yürüdükçe de batır. Çıkayım diye uğraşır batır; çıkamaz, battıkça batır... Çakal bu, şaka mı, fırsat gözler. Sürüyle çullarırlar öküzcazın üzerine. Diri, diri, bağıra bağıra; gece karanlığında zavalının karnını deşerler. Kıpırdıyamaz, kaçamaz, böğürür, böğürür.. Ta karnı delik deşik oluncaya kadar.. Ta geberinceye kadar işkence ederler. Sonra çamurların içine yıkılır kalır. Etraf aydınlanınca, iş, kartallara, gördüğün gibi leş kargalarına düşer." Delikanlı, büsbütün hayretle

açılan gözlerini bir babasına, bir bataklığa Kocaöküzün yattığı yere çeviriyordu. Bir kere daha..

“Hiç de çakalların yediği öküz görmemiştım...” diye söylendi. Yusuf, kızdı:

“Gör işte.. Ben çok gördüm. Lâkin benim öküzü yediklerini görmemiştım.”

“Ne işi varmış karşıda ..”

“Canı sıkılmış, gezmiye çıkmış dedik ya..”

“Bırak allahım seversen baba.. Öküz gezer miymiş?..”

Yusuf, içini çekti. Sakalları titriyordu. Dolu dolu gözleri dumanlanmıştı:

“Belki de canından bezdi... Ben, bezmedim mi sanki.. Öküz bu! G'itmiş, bile bile çakallara teslim olmuştur...”

“Lâf!..”

Bir zaman sustular. İlerde çamurların içinde yatan Kocaöküzün baş ucunda, iki kartal, alçaktan dönüp doluşıyordu. Hafiften esen rüzgâr, leş kokusunu baba oğulun burnuna kadar getiriyordu. İhtiyar toparlanır gibi oldu. Sakalını sıvazladı:

“Ne de olsa kötü ölüm bu.” diye mırıldandı, “çamurlara yuvarlanıp batmak. Çıkayım dedikçe batmak çıkmamak... Düşmanlarına karşı kendini koruyamamak.. En sonunda gözlerin baka baka düşmanına kendini yedirmek... Hem de kime... Çakal gibi ciğeri beş para etmez korkak bir düşmana! Tuh! Allah belâsını versin.. bombok bir iş bu... Kırk yıldır ben de böyle battım ya.. Başkalarının tarlalarında işlemekten ben de bıktım. Kocaöküz de... Hayvancağız benden akıllı, benden cesur çıktı... Vaz geçti fukara, dünyasından...”

Delikanlı, gözlerini iri iri açmış, babasını dinliyordu. Heyecanlanmıştı. Göğsü hızlı hızlı şişip iniyordu. Yumrukları sıkılmış, dişleri sıkılmıştı. Güçlkle konuştu:

“Ne yapacağız şimdi?..” Yusuf, oğlunun bu sualine omuzlarını silkti. Doğruldu:

“Benim yapacak hiçbir işim yok... Seni bilmem...”

diye söylendi. Dikkatle nehre doğru bataklıkta ilerlemeye başladı. Oğlu da onun arkasına düştü. Ölü Kocaöküzün yanına kadar sokuldular. Yusuf, suların sürükleyip getirdiği kocaman ağır bir ağaç yakaladı. Bir zaman bir eli ile burnunu tıkayıp Kocaöküze baktı: Karnı deşilmiş, kargaları meydana çıkmıştı. Bir gözünü kurt yemiş, kalan öteki gözüyle iri iri, boynuzlarının istikametinde gökyüzüne bakıyordu. Yusuf, elindeki ağaçla Kocaöküzü, nehrin derin sularına doğru itti. Oğlu da ona yardım ediyordu. Uzunca bir çalışmadan sonra, Kocaöküz, sulara, bulanık sulara yuvarlandı. Bir zaman kayboldu. Sonra suyun yüzüne çıktı. Bir müddet de kazanın ortasında döndü döndü.. Daha sonra akıntıya kapılarak, Yusuf'tan uzaklaşmaya başladı. Baba oğul, uzun uzun Kocaöküzün ardından baktılar. Yusuf, döndü:

"Belki de bir yere takılmadan deryaya kavuşur.." diye söylendi. "O zaman kemiklerine varıncaya kadar balıklara yem olsa bile, uçsuz bucaksız deryada hiç olmazsa ruhu serbest kalır... Boyunduruktan kurtuldu gayri..."

Bataklıktan yeşil ılgın ormanına doğru yürüdüler.

1952

Faik Baysal

(1919 -)

Doğ.: İstanbul

1919'da İstanbul'da doğdu. Çocukluğu, büyükbabasının yanında Adapazarı'nda geçti. İlk ve orta öğrenimini Kadıköy'de Saint-Joseph Lisesi'nde (1928-1939), yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Filolojisi'nde yaptı. Bir süre Emlâk ve Eytam Bankası ve Defterdarlık'ta memurluk yaptı. 1944-1949 yılları arasında Pertevniyal Lisesi Fransızca öğretmenliğinde bulundu. Bir yıl kadar da Yeni İstanbul gazetesinde çalıştıktan sonra Yataklı Vagonlar Şirketi'nde mütercimlik yaptı. Şimdi özel öğretmenlik yapmaktadır.

Rezil Dünya adlı romanında çocukluk hayatını anlatan veya bir nevi otobiyografisini veren Faik Baysal, konularını daha çok büyükbabasının yanında çocukluğunu geçirdiği Adapazarı ve çevresinden, ayrıca İstanbul'un kenar semtlerinden almıştır.

Eserleri: Sarduvan (roman, 1944), Rezil Dünya (roman, 1955), Perşembe Adası (hikâyeler, 1955), İlk Defa (şirirler, 1957).

AZAP BABA

O gün yine akşam serinliğinde geldi. Çürümüş kavan, karpuz, acı acı kokan ısırgan otlariyle dolu kireç kuyusunun kenarına oturdu. Sağlam bacağına altına büyük tahta olan solunu ısırganların ortasına sallandırdı. Garip bir uğultu koptu hemen. Yeşil yeşil kanatlı bir sinek sürüsü, dutlaşan havanın içine vızıldıyarak dağıldı. Yarasalar görüldü. Etmeydanının yağlı, simsiyah, kanatları tozlu akşamın kızılıcık rengine boyanmış yarasaları. Amansız, sessiz bir mücadele. Yağlı bir paçavra gibi kokan gece bitip de Kahveci Sülo'nun minare boyundaki bacasından tüten çay ve kahve kokulu marsık dumanı arasından güneş iri bir örümcek gibi tırmanıp Kurşuncu Çıkmazı'nı diz boyu örten tozun içine sıçrayınca sinekler mağlûp olacaktı. Hayat kanunu değişmiyordu hiç. Kurşuncu Çıkmazı'nda da. İnsanlar ve hayvanlar arasında sinekler daima mağlûptular.

— Merhaba Azap Baba.

— Merhaba be.

Çok canı sıkılıyordu galiba bugün. Hiç bir vakit "be" demezdi bana çünkü. En çok sevdiği bendim mahallede. Başka hiç kimseyle selâmlaşmazdı. Çocukların dört cepheî taarruzlarından da ben kurtarırdım onu. Bazan saatlerce konuşurduk. Akşam olurdu. Güneş İspiro'nun tarlası içinde kocaman bir domates gibi kızarıp dalından kopar, toprağa düşer de öyle ayrılırdık birbirimizden. Baba tahta bacağına tozun içinde sürüye sürüye karanlığın içinden bilmediğim bir yere savuşup gider, ben de evime. Kafamın içinden geçerdi renkli bir film gibi bütün anlatıkları. Çıplak ezik kafası, daracık alnı, ince siyah kaşları, tespih böceğine benziyen dumanlı gözleri, sağa ya-

tık sivri burnu, kırmızı yanakları, dişsiz ağzı, kanarya sarısı gömleği, kıcı ve dizleri yırtık pantolu, tahta ayağı ve boynunda asılı duran, içi kâğıt ve ekmekle dolu meşin torbası..

— Sen Allah'sın ulan.

Şaşırdım, gözleri tuhaf tuhaf bakıyordu yüzüme. Birer kurşun gibiydiler yuvalarında.

— Vallahi Allah'sın be.

— Günaha giriyorsun Baba.

— Öyle.

— Neden ama?

Birbirinin üstüne çullanmış ve boş bir torbanın kirli astarına benziyen dudaklarının arasına bir "Köylü" sıkıştırdı.

— Sende, nah, şu kadarcık kibir yok be. Bak, öbür kırıvatlı beylerin hiç biri konuşuyor mu benimle?

Ne yalan söyliyeyim, sevinçle karışık gizli bir gurur duydum içimde. Allah değildim, ama Allah olsaydım bile güzel bir şeydi bir insan tarafından beğenilmek. Keyfimden bir "Birinci" yaktım ben de. Bir müddet cıgaralarımızın boşlukta asılı duran mavimtrak dumanları arasında sustuk. Kuyunun öbür tarafındaki düzlükte bir eşek tozun içinde yuvarlanmaya başladı. Saka "Öksüz İbrahim'in" eşeğiydi bu. Dibinden kesik kuyruğundan tanıdım onu. Zaten "Kurşuncu Çıkmazı"nda ne varsa sakattı. Kahveci Sülo doksan kiloydu ama sağırdı. İşin fenası herkesi de kendi gibi sağır sanırdı. Cıyak cıyak bağırtır pikabını, Kürt havalariyle mahallenin göbeğini hoplatırdı sabahlara kadar. Bakkal İlya metre metre solucan düşürürdü. Mahallede yetişen bütün tatlıcı kabaklarının çekirdekleri onundu. Posta müvezzii "Bınak Selim"nin bir kulağı dibinden kopuktu. Kadınlar arasında da keller, romatizmalar, sağırklar ve körler vardı. Kusursuz, sağlam, yakışıklı bir erkek vardı yalnız. O da arabacı "Canım Seyit"ti. Kızlar takmıştı bu "Canım"ı Seyit'e. Mahallenin dışı kısmı âşıktı ona. Seyit'in kuvvetli kolları arasında bir

limon gibi sıkılmaya can atardılar. Tekerlek sesleri duyuldu mu, kadın kız yığılırdı öbek öbek kapı önlerine. Seyit kamçısını şaklatarak bir ilâh gibi geçerci aralarından da birine bile gözünün ucuyla olsun bakmazdı.

— Uh kokmuş, bir burun bir burun.

— Ne sanıyor kendini?

— Sarımsak kafalı herif.

— Yüz buldu, şişti de şişti ha.

— Ne yapsın adam? Sizi de mi mıncıkласın haspalar?

Nur topu gibi karısı var oğlanın be.

Kamçı şakırtıları arasında Seyit bu konuşmaları ya duyardı, yahut da duymamazlıktan gelirdi. Her neyse, ilâhlığından bir şey kaybetmezdi hiç bir vakit. Ama çocuğu olmadı hiç Seyit'in. Bir gün nur topu karısı evden kaçıp tek kollu sütçü Ahmed'in kucağına dar attı kendini. Seyit bıcağını çekmedi. Karının karnını desmek bir yana, kızmadı bile. Belki de öyle göründü. Boşadı mahkemeyle nur topunu. Bütün kadınlar ve kızlar sevindiler bu işe için için. Fakat işin iç yüzü çabucak anlaşıldı. Seyit'in erkekliği yokmuş, kadın ondan kaçmışmış sütçüye. Tek kolluydu sütçü ama olsun. Erkekti, "Fiyongası" tamamdı ya. Bir kolu, iki kolu bile olmasa da olurdu sütçünün. O günden sonra Seyit'in yüzüne bakan olmadı. Yalnız kaldı mahallede. Buna da aldırmadı Seyit. Yine bir ilâh gibi geçer kamçısını şaklatarak mahalleden akşamları. Böyle işte, Kurşuncu Çıkmazı'nda "Canım Seyit" bile noksandı.

— Ne var Baba? Hiç konuşmuyorsun bugün ya?

Tahta ayak kımıldadı. Bir kavun kabuğunu delip ortasından çıktı.

— Ne konuşacağım? Allah belâsını versin.

— Kimin?

— Ben de bilmiyorum. Versin de kimin belâsını verirse versin. Şu mahalleye bak be. Yarın erkenden ikiyüz amele dökeceğim buraya.

Sivri burnuyla içi dışı çıplak, sıska, toza ve şidiğe

bulanmış çocuklarla dolu, yıkılmaya yüz tutmuş, ağaç mantarlarına benziyen iğri büğrü, yarı bellerine kadar toprağa karışan kulübeleri gösterdi:

— Yarın hepsini yıktıracağım bunların. Yeniden yaptıracağım hepsini. Fîlizi, beyaz, sarı, mavi, yeşil yeşil. İçerleri pırıl pırıl yağlı boya. Aynı renge de boyatsam olur değil mi? Hem daha ucuza mal olur bana. Olsun, parasında değilim. Değişikliği severim her şeyde. Yalnız beyaz, yalnız sarı usandırır adamı be. İki yüz amele daha lâzım.

— Neye?

Daracık alını kırıştı:

— Sokağı açtıracığım. İnsan boğulacak burda havasızlıktan be.

Haklıydı Azap Baba. Otuz iki yıldan beri Belediye-ni her gün bir kaç kere yaptırmayı vâdettiği, iki insanın yanyana güçlülkle geçebileceği, güneşi öğleleri görebilen Kurşuncu Çıkmaızı Sokağı boğucuydu hakikaten. Isırganların, yabani otların, idrarla karışık gübrenin kirlettiği toprağınkine sabun yüzü görmiyen insanınki de karıştı mı, rüzgâr esse bile ancak yerinden kımıldatabilir, fakat alıp götüremezdi bu kokuyu. Rüzgâr da aynı kokuya bulanırdı bir iki nefes sonra.

— Mozayik döşeteceğim sokağı baştan aşağı. Taşların aralıkların kaynar çift döktüreceğim. Ziftin üstüne de sapsarı nehir kumu.

Yüzü çocuk çocuk güldü:

— Ne güzel olacak be, çıtır çıtır.

Sokağımın o kendine mahsus kokusuyla yanık zift, yağlı boya ve bir insan kokusu duydum ekşi ekşi... Sonra rengi gökyüzüne vuran sapsarı bir kum çıtırtısı.

— Su da getirteceğim mahalleye. Şu kuyuyu kapatıp sinekleri de geberteceğim. Allah insanın başına ama da çok şey musallat etmiş be.

— Evet.

Gözleri diken diken oldu:

— Bir de dünyayı senin için yarattım diyor. Öyleyse şu pis sineklere ne lüzum var?

— Doğru.

Oturduğu yerden karışlariyle sokağın enini boyunu ölçtü.

— Elektrik müdürü nerede?

— Ne yapacaksın?

— Çok karanlık bu sokak. Hemen gidip elektrik müdürüne emir vereyim de on tane lâmba assın şuraya.

— Çok güzel olur Baba.

Sustu, ben de evlerin içiyle meşgul olmya başladım. Kırık iskemleleri, delik oturakları, hasır parçalarını, demir tavaları, çatlak küpleri, çuval kırpıntılarını her gün güneşe kurumıya serilen içi paçavrayla dolu çocuk sidiği kokan şilteleri gazlayıp yaktım. Cilâlı iskemleler, bembeyaz emaye oturaklar, renk renk halılar, alüminyum tavalalar. Coleman gaz sobaları, kuş tüyü yataklar, ipek örtüler, koltuklar, kanapeler ve buz dolapları aldım. Evlerin içini adamakıllı ısıttım. Yazın da vantilâtörle serinletim odaları. Her eve bir radyo, her evin önüne Citroen marka bir otomobil koydum. Kadınların ayaklarından ter ve kirden muşambalaşmış kalın bez çorapları çıkardım. Kızlarından yırtık, kalın donları attım. Sırtlarından eski pazen partalları sıyırıp hepsini sıcak, kaynar suyla dolu banyolarına soktum. Süngerle ovdum mahrumiyetle sefalet yıllarının domuzlaştırdığı sert derilerini. Tâ yumuşayınca, pamuk gibi oluncaya, kalçalarını yuvar yuvar yapınca, belleri incelineye, topukları pembeleşinceye, göbekleri çukurlaşınca, kızları da gıcır gıcır ötünceye kadar.

— Elektrik müdürünü çağır bana.

— Peki Baba.

Bir şeyler daha mırıldandı ve sustu. Yerimden kımıldamadım. O da ısrar etmedi. Tekrar hayallerime döndüm. Bütün mahalleyi bol köpüklü Puro sabunu ile kokulanmış bir su içine daldırdım. Tertemiz yumuşacık Bursa

havlularıyla kuruladım mermerleşen vücutlarını. Yepyeni elbiseler giydirdim karısına kızına. Neye uğradıklarını bilemediler. Aynalarda gördüler de tanıyamadılar kendilerini. Rujlu dudaklarına, zenci küpeli kulaklarına, ojeli tırnaklarına, kıvrıkcık kıvrıkcık saçlarına, yolunmuş kaşlarına, ipek elbiselerine, uzun topuklu iskarpinlerine baktılar da rüyada, Beyoğlunda, Maçkada, Nişantaşında zengin bir tüccarın karısı sandılar kendilerini. En fazla çocuklardı sevinen. Daha analarının karnında olanlara vitaminler aldım kutu kutu. Calcium iğneleri yaptırdım. Beşiktekilere mamalar, biberonlar, meyva suları aldım. Hele sokaktakiler, o toz toprağa, kavun karpuz kabuklarına, ekmek kırıntılarına, at eşek gübrelerine, paslı tenkelere karışmış çocuklara neler yapmadım. Onları da baştan aşağı yepyeni giydirdim. Bisikletler, trenler, tayyareler, gemiler, tabancalar aldım. Kimini kovboy, kimini polis, kimini kral, kimini Celâl Bayar yaptım. Hiç birinin karnı ağrımaz oldu. Dişi çürümez, yüzü sararmaz, kan tükürmez, simit diye ağlamaz oldu hiç biri. Durup dururken ölmez oldular.

— İki milyon tuğla yeter mi?

Baba ağzında bir ot sapı çiğniyordu.

— Çok değil mi?

Bakışları bir ısırgan yaprağının zehir yeşiline bulandı.

— Çok olur mu hiç? Az bile. Her bahçenin etrafına duvar da çekeceğim. Güller, sarmaşıklar, asmalar...

Kolunu başının altına kıvırdı. Birer birer yıldızlarını sarkıtmıya başlıyan gökyüzüne daldı.

— Kaç çocuk var bu mahallede?

— 200 kadar.

— Yarın hemen Hacı Fidan'a git. Benden selâm söyle. Çocukların hepsini gelsin sünnet etsin. Parasmı Azap verecek dersin.

— Olur Baba.

Torbasını açtı, bir ekmek kabuğu çıkardı. Sonra onu tekrar torbasına attı.

— Ay oldu lokma koymadım ağzıma.

— Neden?

— Canım istemiyor. Şu işler bir bitsin bakalım hele. Birdenbire torbasını sırtlanıp ayağa kalktı:

— Ben gidiyorum, dedi.

— Erkencisin bu akşam?

— Geç bile kaldım. Şu dört yüz amele-yi gecedan temin edeyim de yarın saat altıda işbaşı etsinler.

Tahta bacağı tozun içinde sürüye sürüye gitti. Yıldızlar gökyüzünde salkım salkımdı. İspiro'nun domates tarlası karanlıklar içindeydi. Yarasalar sineklerin peşindeydiler hâlâ. Eve döndüm, erkenden yattım. Bütün gece Baba'yı düşündüm. Hayatı hakkında hiç bir şey bilmiyordum ama keşki bütün insanlar onun gibi deli olsaydılar. Ertesi sabah, gün henüz ısımamıştı, kızgın bir zift kokusuyla uyandım. Giyinip sokağa fırladım hemen. Müthiş bir kalabalık vardı mahallede. Polisler, Jandarmalar, Bekçiler. Ona yakın kamyon yığınla amele döktü. Şaşırdım, Baba bir deli değildi demek. Müthiş bir sevinç kapladı yüreğimi. Fakat uzun sürmedi bu sevincim de. Gelenler Baba'nın adamları değildi. Kazma kürekler çalışmaya başladı hemen. Kursuncu Çıkmazı'nın yanık çocuklarının, anaların ve erkeklerin gözyaşları yıkılan kerpiç duvarların tozu arasında pırıl pırlıdı. Pahlı çivilerinden sökülüp yırtılan tenekelerin gürültüsü arasında çığlıkları boğulu boğuluverdi. Partal döşekler, tahta iskemleler, yırtık kilimler, hasır parçaları, leğenler, oturaklar, toz duman ve yıkılan kulübelerin molozları ortasında gün bi-tip akşam oldu birdenbire. Polisler, bekçiler, ameleler ve kamyonlar homurdana homurdana çıkıp gittiler mahalleden. Kahveci Sülo'nun minare boyundaki, dumanı çay ve kahve kokan bacası da gökyüzüne uzanmıyordu artık. İlk defa pikabını çalamadı Sülo. Bir tek, acı mı acı, insanın içini kırmızı biber gibi yakan bir ses vardı havada.

Boz boz asılı duran toz dumanının ortasında, analar babalar eski eşya yığınlarının, evlerinin ve rüyalarının sıcak sıcak külleri üzerinde susuyordular. Çocuklar ağlıyordu yalnız.

— Hey Amet!

— Ne var?

— Nerede o teres?

— Kim?

— Elektrik müdürü? Çabuk çağır o yezidi bana, çabuk.

Molozların üstündeki insanlar harekete geçtiler, birdenbire. Ellerine ne geçirdilerse Baba'nın üstüne attılar.

— Uğursuz herif, defol burdan.

— Allahın belâsı.

— Senin yüzünden, bu felâket geldi başımıza.

— Cenabet oğlu cenabet.

Sokağın dışına doğru sürdüler Baba'yı. Kafasına sopalarla vura vura yere yıktılar. Günlerden beri meydana gözükmeyen Seyit de yol ağzında arabasiyle görünür verdi. Kamçısı şakladı, ama havada değil, Baba'nın toza bulanmış yüzünde. Bir saniye içinde kıpkırmızı oldu Baba'nın yüzü.

— Evlerimizi yıktı köpek.

— Şimdi ne yapacağız çoluk çocuk?

Gürültü arasında arasıra Baba'nın sesi de duyuluyordu. Zayıf, boğuk, fakat inatçı bir ses:

— Elektrik müdürünü çağırın bana. Elektrik müdürünü..

Tarık Buğra

(1918 -)

Doğ.: Akşehir

1918'de Akşehir'de doğdu. Orta öğrenimini Akşehir ve Konya'da yaptı. İki yıl Tıp ve birkaç yıl da Hukuk Fakültesi'nde okuduktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü'ne devam etti, fakat burayı da yarıda bırakarak ayrıldı.

1950'den sonra roman ve hikâye çalışmalarına gazeteciliği de ekledi. Milliyet, Akın, Türkiye Spor Gazetesi, Vatan, Yeni Gün, Yeni İstanbul, gazetelerinde fıkra, hikâye-roman yazarlığı ve sekreterlik yaptı. Zeytin Dalı adındaki sanat dergisini kurdu. Şimdi Yol dergisinde çalışmakta ve Yeni İstanbul gazetesinde fıkra yazarlığı yapmaktadır.

Hikâyelerinde Anadolu'dan çeşitli tipler veren Buğra, Küçük Ağa romanında Milli Mücadele yıllarının özellikle psikolojik bakımdan portresini çizmeye çalışmıştır.

Eserleri: Oğlumuz (hikâyeler, 1949), Yarın Diye Birşey Yoktur (1952), İki Uyku Arasında (1954), Hikâyeler (1964, ilk üç kitabından seçmeler dört yeni hikâyesinin eklenmesiyle), Siyah Kehribar (roman, 1955), Küçük Ağa (roman, 1964), Küçük Ağa Ankara'da (roman, 1966), Gagaringrad (Moskova notları, 1962), Gençlik Türküsü (fıkralar, 1964), Ayakta Durmak İstiyorum (piyes, 1966).

MANDA YUVA YAPMIŞ SÖĞÜT DALINA

Takvimde bahar başlamıştı ama güneşin yüzünü gördüğümüz yoktu. Dinmek nedir bilmiyen bir deli rüzgâr, kasabanın sırtına abanmış dağların ardından yığın yığın bulut getiriyor, gökte ufacık bir mavi köşe bile bırakmıyordu. Bulutlar, bulutlar, kat kat ve kömür tozuna batmış, küle bulanmış bulutlar! Yağmur sepelerken çavgunna, çavgunndan sağnağa dönüyor, sulu sepken derken adamakıllı kar tutturuyordu. Bahar bunun neresinde.. diye bar bar bağırarak kadar bunalmıştık ki, güneş, mart sonu güneşi en tatlı şarkılarını söylemiye başlayıverdi.

Ne o?.. gülümser gibi oldunuz. Dudaklarınızı sevsinler sizin. Bu sözü biraz fazlaca edebî mi buluyorsunuz? Ama dahası da var bunun: Evet, mart sonu güneşi tatlı şarkılar söyler. Üstelik mart sonu güneşinin sesi bal gibi mezosopranodur ve bu ses dünyanın her yerinde yerli türküler söyler. İnsanın kanını fıkır fıkır kaynatan, içini ılgıt ılgıt estiriveren türküler. Bu türküler kırlarda dinleyiniz.

Bu türküler ben kırlarda dinlemiyeye çıkmıştım. Bizim kasaba dağın eteklerinden ovaya doğru sarkar, düzlüğün başlangıcında da biter. Sonrası artık bahçelerdir.

Caddeyi bırakıp bahçe aralarına dalın. Yürüyün, yürüyün. Duvarlar bitsin, çitler başlasın. Daha yürüyün, tarlalara çıkın. Şimdi artık ne çit vardır, ne duvar. Sınırları artık su arkları boyunca sıra sıra dizilmiş ak söğütler çizer.

Söğüt dallarını bilir misiniz siz? İncecik, dümdüz, kalem gibi şeylerdir söğüt dalları ve söğüt dallarının kadriğini kıymetini çingeneler bilir.

Ne millettir hani şu çingene milleti. Biliyorum; İstanbultakiler kültürlü mültürlü, Selâniktekiler sosyal

mosyal ama, eninde sonunda çingene milleti işte. Hele çingene kızları? Onlar millet içinde millet. Karmen'i okumuşluğunuz var mı? Zararı yok, filmini seyretmişsinizdir. O ne kadındır o! Yalnız Karmen mi? Çingene kızları için yazılan romanlar, hikâyeler, şiirler bir araya getirilseydi ayrı bir kitaplık çıkardı ortaya. Ve bunların arasında Karmen'i hasetten çatlatacak kızlar vardır. Vardır ama kitapta satırlarda işte.

Benim gördüğüm çingene kızları ise pis ama tiksindirecek kadar pis şeylerdir. Bir de kokarlar ki... ığğh!

Onların —gördüğüm çingene kızlarının— bir özellikleri de sululukları, yılışıklıkları, şıllıklıkları idi. Kısa- ca, aşk, ihtiras, ölüm gibi şeylerin bu mendeburlarla ne alış veriş olabilir, bu ancak büyük yazarların bilebileceği bir iş. Ne ise. Biz mart sonu güneşine dönelim:

Kırda yürüyordum. Onu gördüm. Türkülere fazla dalmış olmalıyım ki, onu birdenbire gördüm. Aramızda kırk elli adım kadar bir şey vardı, arkası bana dönüktü, o beni görmedi, işiyle uğraşıyordu. Söğüt dallarından, o güzelim, o damarlarına yenice su ulaşmış canım söğüt dallarından koca bir yığın vardı ayaklarının dibinde. Hâin karı belki de kese kese dal bırakmıyacaktı ağaçlarda. Hey diye bağırdım.

Hey'im sanki ses değil bir iğneydi de gidip çingene- nin kabaşına batmıştı: Şöyle bir sıçradı, kaçmaya davrandı. Fakat tabanları kaldırmadan önce, herhangi bir hayvan gibi, başını çevirip bana baktı.

Ve durdu. Şimdi artık ellerini beline dayamış, bana doğru dönmüştü, sırtıyordu. Kaçsaydı ya pis. Hiç değilse, böyle, bu mübarek mart güneşinin tam alnacasında ve bu mübarek mart güneşine meydan okurcasına, bu mübarek mart güneşini emip bitirecekmiş gibi sırtımasaydı!

Yavaşladığının farkına vararak kızdım, yeniden hızlandım. Sesimi sertleştirerek:

— Ne yapıyorsun orada? dedim.

— Dal keserim... fal bakarım, bakayım mı falına, dedi.

Yüzsüz karı şimdi yalnız mart güneşine, söğüt dallarına değil, bana da meydan okuyordu. Lâfı değiştirmek istemedim:

— Yazık değil mi bu körpe dallara?

O kâinata meydan okuyan sırtışı donuvermiş, kara, fakat renk düşündürmiyen gözlerini korkudan gelme bir şaşkınlık bürümüştü. Bana düpedüz korkuyla bakıyordu. Neredeyse, hah şöyle yola gel imansız diyecektim. Fakat değilmiş. Edepsiz karı:

— Ahh.. falına bakayım beyciğim, senin falına bakayım, demesin mi?

— İstemez, dedim.

— Ama çok şey, çok şey var beyciğim, diyerek yere kirli mendilini serdi: Koy beyciğim şuracığa gönülcüğünden ne koparsa.

— Fal baktırmak istiyen kim be kadın. Sesimi duyunca kaçmaya davrandın, şimdi de falına bakayım diye sırnaşıyorsun.

— Niye kaçacakmışım senceğiz gibi bir delikanlıdan?

Gene sırtıtmaya başlamıştı. Fısıldar gibi:

— Bakayım falına, dedi.

— İstemez dedik ya sana.

— Koyuver şura elli kuruşçuk.

— Yok.

— Sizceğizlerde olmaz mı para?

— Yok.

— Var. Na buracıkta.

Burun buruna idik, bir tuhaf kokuyordu:

— Uzaklaş, dedim.

— Koy şuracığa yirmi beş kuruşçuk, bakayım senin falına.

— Yok. İstemem.

— Ben iyi fal bakarım ama.

— Hadii.. ne iyi fal bakacakmışsın? Yaşın ne başın ne senin?

— Yaşla mı olur beyciğim, efendiciğim? bizimki anadan gelir, anadan. Bakayım falına. Yirmi kuruşçuk.

— İstemem dedim a..

— Koy on kuruşçuk, bakayım elceğizine.

— Bırak elimi.

Artık sırtıtmıyordu. Gözleri, gözleri bir tuhaflaşmıştı. Bırakmadı elimi:

— Otur şuracığa, diyerek kendisini o güzelim söğüt dallarının üstüne koyuverirken beni de çekti. Boş bulınyuyordum, düştüm yanına. Bana ağız açtırmadan, yalvarır gibi sırnaştı:

— Bakayım işte senin falına, koy beş kuruşçuk.

— Yok.

— Var işte.

— Yok.

— Ver bir sigaracık, bakayım falına.

— Vermem.

— Bir sigaracık. Senin falında..

— Bırak şu fal lâfını.

— Neye?

— İstemiyorum fal, mal.

— Mal da mı istemezsin?

— Ne demek mal?

— Fal mal dedin de..

— Lâf gelişi o.

— Lâf gelişiymiş...

Mart sonu güneşi —velhâsıl— türkülerin en tatlısını söyler. Zaten, dediğim gibi mart sonu güneşinin sesi bal gibi mezosopranodur ve mart sonu güneşi dünyanın her yerinde yerli türkülerin en sevilmişlerini söyler.. kırlarda. Yeter ki, insan mart sonu güneşini arsız bir çingene kızına kaptırmış olmasın.

Sabahattin Kudret Aksal

(1920 -)

Doğ.: İstanbul

1920'de İstanbul'da doğdu. Orta öğrenimini Işık Lisesi'nde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Bir süre liselerde felsefe öğretmenliği yaptıktan sonra Çalışma Bakanlığı'nda iş müfettişliği, İstanbul Belediyesi'nde müfettişlik, İstanbul Belediye Konservatuvarı'nda ve Şehir Tiyatroları'nda müdürlük gibi görevlerde bulundu. Şimdi İstanbul Belediyesi'nde Yayın Müdürüdür.

Hayatın mutlulukları ve sevinçleri üzerinde duran Aksal, eserlerinde aynı zamanda ruh tahlillerine ve biçim kaygısına da ön plânda yer vermiştir.

Şiir kitapları: Şarkılı Kahve (1944), Gün Işığı (1953), Duru Gök (1958), Emine (1962), Bir Sabah Uyanmak (1962, Şarkılı Kahve ve Gün Işığı kitaplarından seçmelere yeni bazı şiirler de eklenerek).

Hikâye kitapları: Gazoz Ağacı (1954, Sait Faik Hikâye Armağanı'nı Haldun Taner'in Onikiye Bir Var kitabı ile bölüşmüştür.) Yaralı Hayvan (1956, Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü).

Tiyatro eserleri: Şakacı (1952), Bir Odada Üç Ayna (1956), Tersine Dönen Şemsiye (1958), Kahvede Şenlik Var (1965).

GECEYE DOĞRU

Refik Bey, yokuşun yarısına gelince şöyle bir durdu, etrafına bakındı. Camları tozlu, küçük mahalle bakkalının karşısındaki yangın yerinin arkasından deniz görünüyordu. Mendiliyle terini kuruladı. Yıllardan beri her akşam işinden dönerken burda bir iki dakika kadar mola verir, uzaktan görünen denize, gemilere gözü takılır, yorgunluğunu biraz olsun giderdiğini anlayınca yokuşun ikinci yarısını çıkmaya hazırlanırdı. Tepedeki evi, bakkal dükkânını geçer geçmez, dönemeci döndü mü, görünmeye başlayınca, yokuş daha tatlılaşır, yolun gerisini yürümek kolaylaşırdı.

Yolun iki kenarına serpiştirilmiş küçük dükkânların sahipleriyle, açık penceresinin önündeki köşe minderine oturmuş, sokağı seyreden hayli yaşlı bir iki âşinasıyla merhabalaştıktan sonra, kendini evinin önünde buluverirdi. Tahta, boyasız bahçe kapısını iterek açtı. Küçük bir avluyu geçti. Ayak sesini duyan karısı kapıya çıkmıştı bile. Her akşam olduğu gibi elinden çantasını, başından şapkasını alarak "Hoş geldin bey" dedi. "Ne var ne yok bakalım". Refik Bey karısının bu sorusuna yıllardan beri, aşağı yukarı aynı karşılığı vermişti. Bu akşam da öyle yaptı. "İyilik Nazime" dedi. "Sıcak. Çok sıcak".

Yıllar yılı sanki kendisinden günün hava raporunu öğrenmek için akşamı sabırsızlıkla bekliyormuş gibi, kocasından her akşam kapıda, gününe göre, mevsimine göre değişik olmakla beraber, bir bakıma aynı mânaya gelen, biraz da sadece bir şey söylenmiş olmak için söylenen bu karşılığı almıştı. Soğuk ya da sıcak. Sonbaharın çok tatlı, ılık günlerinde de Refik Bey bu alışkanlığını bı-

rakmaz, hiç olmazsa günün rüzgârına göre bir şey söyler, Nazime Hanımın bütün merakı havanın nasıl olduğunu öğrenmekmiş, bütün gün evden çıkmayınca da bu bilinemezmiş gibi soğuk, sıcak derdi.

Beraberce yukarıya çıktılar. Bu akşam Refik Bey her zamankinden daha sessizdi. Zaten sevmezdi konuşmayı, karısının, çocuklarının birbirleriyle tartışmalarını, sırasına göre şakalaşmalarını dinlemekle yetinirdi. Ama her zaman bu kadar sessiz, durgun muydu? “Hiç de değildi” diye düşündü karısı. Sonra “Nedir bu halin? Hasta mısın?” diye sordu. “Yok. Yok bir şeyim,” dedi, Refik Bey. “Yalnız bana bir kahve yapsan”. Nazime Hanım aşağıya inince odada yalnız kalır kalmaz içinde bir rahatlık duydu. Yalnız kalmak, odanın kapısını kilitlemek, sonra kilitlenip kilitlenmediğini yeni baştan gözden geçirmek, kapının kilitli, kendisinin de odada tek başına olduğuna inanınca pencerenin önüne oturmak, saatlerce düşünmek, tâ evlendiği, ilk memuriyete girdiği günlerden bugüne kadar geçen yıllarını düşüncesinde sırasıyla tekrardan yaşamak istiyordu. Dilediği gibi de yaptı. Kilitledi kapıyı. Kilitlenip kilitlenmediğini anlamak için de ayrıca yokladı. Ceketini çıkarıp kravatını gevşetti. Pencerenin yanındaki koltuğa oturdu. Pencere, yokuşun ortasındaki yangın yerinin arkasından görünen aynı manzaraya bakıyordu. Deniz uzakta sulu boya resimlerdeki denizler gibi durgun, gemiler gene o resimlerdeki gemiler gibi hareketsizdi. Ama o denize bakmıyordu. Kulaklarının uğuldadığını duyuyor, gözünün önüne otuz dört yıl önce gelinliğiyle Nazime hanım geliyor. Ne ince, ne narin yapıydı otuz dört yıl önce Nazime hanım. Saçları, şimdi olduğu gibi kirli yün renginde değildi. Ya elleri? Refik Bey güvey girdiği gece Nazime Hanımı odanın bir köşesinde önüne bakarak otururken bulmuştu. Ağlamaktan şişmişti gözleri. Zamanının geleneklerine uyarak daha

bir gün öncesinden ağlamaya başlamasaydı elâlem neler demezdi? Refik Bey karısının göz yaşlarını durdurmak için ne diller dökmemişti? Sonra bu dillerin bir işe yaramadığını, bu küçücük kızın ağladıkça açıldığını görünce elini tutmuştu. İşte gözlerinin önünde beliren eller bunlardı. Beyaz, yumuşak, çizgisiz eller. Ya şimdiki çatlak, bir hayli şekilsiz, kocaman eller bunlar mıydı? Çizgili siyah pantolonu, kolalı dik yakasıyla kendisi. İlk kâtiplik yılları. İşinden evine, evinden işine sabırsızlıkla, heyecanla, aşkla koştuğu yıllar. Bir gün de yüreğini al lak bullak eden, elini ayağını boşandıran bir haber. Nazime Hanım utana sıkıla bir yolcularının geleceğini söylemişti. Gerçekten de yolcuları, ilk kızı Mukaddes, günü gelince çıkagelmmişti. Ne şenlik günleriydi onlar, ne seviçli zamanlardı. Dünyaya geldiğinin haftasında gülümseyen, gülümser gibi olan bu kızın iki yılı doldurmadan aralarından ayrılacağını nereden bilebilirdi? Ne tuhaftı bu dünya. Yoksa tuhaf değildi de ona mı öyle geliyordu? İlk kızının ölümünden sonra üç yıl çocukları olmamış, ikinci kızı Nurten neden sonra dünyaya gelmişti. Aradan beş yıl geçmiş, Yılmaz doğmuştu. Başkaydı Yılmaz. Doğuşu aileye uğur getirmiş, Refik Bey memurluk hayatının ilk terfiini almıştı. O akşam, Yılmaz bir haftalık, Refik Bey yeni terfi etmiş, o salkımların, leylâkların kokularını bütün mahalleye, bütün semte, bütün şehre yaydıktan, ağaçların hazlarından çıldıracak gibi oldukları beyaz bulutların gökyüzüne yuvarlana yuvarlana uçtukları bir bahar akşamı, şeytan yürü demişti. Balıkpazarına. Kalkanlar Beykozdan yeni gelmişti. Bugün gibi aklımda, üç kadeh, 'sadece üç kadeh içmişti. Çakırkeyif, her akşam geçtiği sokaklardan uçar gibi bir dönüşü vardı eve, içinden neler geçmiyordu. Sokakların bütün gürültüsünü, bulutların bütün rutubetini, çiçeklerin kokusu, ağaçların yemişi ne demek, bütün çiçekleri, bütün ağaçları köklerinden sökerek evine götürmek istemişti. Ya bahçe kapısını ayağıyla nasıl itivermişti? Kapı hızla du-

vara çarpıvermiş, o merdivenleri ikişer, üçer atlıyarak çıkmıştı. Nazime Hanım biraz surat etmişti ama ne çıkar, dünya onundu.

Yıllar geçmiş, Nurten okula başlamış, Yılmaz yürümüşü. Sonra gene yıllar geçmiş, Yılmaz da okula başlamıştı. İlk yılda, birinci sınıftayken, sekiz ayda ne kadar kalem harcadığını şimdi kime sorsaydı bilemezdi. Tam elli beş tane.

Refik Bey birden kapının vuruluşuyla kendine geldi. Kapı yıkılırcasına vuruluyordu. Yerinden fırladı. Öyle çarpıyordu ki kalbi. Gitti, açtı kapıyı. Nazime hanım yüzü kireç gibi bembeyaz, elinde bir fincan kahve, ne söyleyeceğini şaşırılmış duruyordu. "Ne yapıyorsun Allahaşkına" dedi. "Beni deli edecektin. Beş dakikadır, vuruyorum kapıyı. Neden açmadın?" Refik bey kulaklarında uğultular, çok yakınında bir kahve değirmeni çalışıyormuş gibi bir gürültü, susuyordu. Nazime hanımın şaşkın hali biraz geçince, yüreğinin çarpıntısı biraz durulunca hatırlıyarak sordu. "Neden kapıyı kilitledin?" Cevap alamayınca sorusunu tekrarladı. "Söylesene canım. Kapıyı neden kilitledin, diyorum. Beni büsbütün meraklandırıyorsun." Refik bey, kapıyı neden kilitlediğini söyleyemedi. Nasıl söyleyebilirdi? Ne diyebilirdi? Geçmiş zamanlarını yaşamak istedim şöyle bir, hani biliyorsun ya, eve çakırkeyif döndüğüm bir bahar akşamı.. Yok yok bunları söylese hiç bir şeyi anlatmış olmayacaktı. Karısı yüzüne daha çok şaşkın şaşkın bakacak, bir şey anlamıyacak, belki de artık bunamıya başladığını sanacaktı. Belki de daha kötü şeyler gelecekti aklına. Aklına bir fenalık geldiğini düşünecekti. Ah, dedi Refik bey içinden, biz kendimizi bile doğru dürüst anlayamıyoruz. Kaldı ki, başkalarına, o başkaları isterse en yakınlarımız olsun, anlatalım. Olur mu böyle şey? Görülmüş müdür bir insanın bir başka insanın içinden geçenleri tıpatıp anladığı? Nazime hanımın elinden kahveyi alarak koltuğuna döndü. Nazime hanım da geldi karşısına oturdu. Artık sormuyordu

odanın kapısını neden kapadın diye. Bir şey söylemeden yüzüne bakıyor, kocasının bu acaip halinin sebebini böylece anlamak istiyordu. Ama ne gezer. Kocasını söyleseydi gene de anlamıyacaktı. Yüzünden ne anlıyabilir, ne öğrenebilirdi? Refik bey bir yudum alınca kahveden, kafası biraz yerine gelir gibi oldu. Şimdi belki de karısını gelinliğinin içinde görmüyor, burnuna yıllarca önce yaşanmış bir baharın salkım kokuları gelmiyor, içinde baharın ilk günlerinde ağaçların geçirdiği çılgınlık halini yaşamıyordu. Bir iki yudum daha alınca yüreğinin vuruşu da iyice hafifledi. Hele bir de sigara yakıp bol bir dumanı içine çekince. "Nazime," dedi. "Nurten geldi mi?"

"Yo, gelmedi daha. Bugün terziye uğrıyacaktı. Oradan arkadaşına. Sonra da, vakit kalırsa dışçıye."

"Evet. Ama çok geziyor. Yalnız bu akşam değil ki. Her akşam bu. Her akşam terzi. Her akşam dışçı. Arkadaşlarıysa ayrı."

"Öyle deme bey. Ne yapsın zavallı kız. Sabahtan beri makine başında, Yazı yazmaktan sinir basacak nerdeyse."

"Kim dedi ona daktilo olsun diye. Pekiyi, Yılmaz nerde?"

"Yarın maçları varmış. Kulüpten çağırmışlar."

Nazime hanım kocasının halinden bir şeyler çıkaramadı. Çıkaramayınca da vazgeçti bu işten. Bir şey söylemeden kalktı, mutfığa gitti. Günün yemeklerini hazırlamaya koyuldu. İyice ihtiyarlamıştı artık kocası. Yaptığı ettiği birbirini tutmuyorsa eğer yaşına yormalıydı. Sıcak bir yandan, yorgunluk bir yandan zihnine bir bulanıklık gelmişti işte. Odaya giriyor, kapıları kilitliyor, sonra kendisi kapıyı indirircesine vurduğu halde dakikalarca açmıyor, açınca da bir şey söylemiyor, aradan iki dakika geçince bir şey olmamış gibi, bu acaip hareketleri yapan o değilmiş gibi, Nurten'i, Yılmaz'ı soruyordu.

Refik bey karısı gidince yavaştan kendini gene hül-yalara kaptırdı. Geçmiş zamanlar med halindeki denizin

bütün baskısıyla karaya yüklenişi gibi yükleniyordu. Bir tabiat gücüne benziyordu âdeta. O kadar kuvvetli, insafsızdı. Med halindeki deniz de böyle yüklenirdi karaya. Tarlaları, sokakları, evleri, dükkânları, kasabaları, şehirleri böyle harabeder, alır götürürdü. Geçmiş zamanların, hülyaların bu yaşlı adamın şu sakin olması gereken akşam saatlerini alt üst edişi gibi.

Aşağıdan, mutfakın bahçeye bakan penceresinden bir yanık yağ kokusu geliyor, tavada patlıcan kızartıldığı duyuluyordu. Denizin üstündeki gök, maviliğini kaybetmişti iyice, esmerleşmiye yüz tutmuştu. Daha çok tahata evlerin bulunduğu, dar, biçimsiz sokakları kıvrılarak geçtiği mahalleye akşam karanlığı çöküyordu. Uzaklarda tek tük ışıklar görölüyordu. Aradan beş dakika geçince karanlık birdenbire belirli olarak artıyor, bir beş dakika daha geçince alabildiğine koyulaşıyordu. Böylece ötede beride arta kalan günün son aydınlıkları tutunamaz oluyor, gece şehre yerleşiyordu. Evlerin, kadınlı erkekli çalışanları terli, yorgun, mahalleye dönüyorlar, tanıdık yüzler Refik beyin penceresinin önünden geçip duruyorlardı. Onun pencerelerine oturmuş yaşlı aşınalarına merhaba dediği gibi, bunlar da şöyle bir selâmlamak, hiç olmazsa sadece gülümsemek için pencereye bakıyorlardı. Refik bey onların baktıklarını değil, geçtiklerini bile görmüyordu. Değişik yüzler, âmirlerinin, memur arkadaşlarının, kahve ahbablarının, akrabalarının, hiç görmediği halde gazetelerde boyuna resimlerine rastladığı için artık insana iyice tanıyormuş sanısını veren tanınmış insanların, hattâ çok rastladığı tramvay otobüs biletçilerinin yüzleri sırasına göre, hep birlikte, karmakarışık, sırasına göre ayrı ayrı gözünün önünden geçip duruyordu. Sonra birden bire bu yüzler silinip kayboluyor, yerlerini bilmem kaç yıl önce, Temmuz ayında, bir pazar günü çoluk çocuk birlikte gidilmiş bir Küçüksu gezisine bırakıyordu. Tıklım tıklım dolu bir Boğaz vapuruna Köprüden binmişler, ellerinde paketleri, paketlerin içinde kuru köfte-

ler, zeytinyağlı dolmalar, börekler, oturacak yer olmadığından, vapurun kenarında ayakta durmuşlardı. Vapur Küçüksu'ya yanaşınca yolcuların yarısından çoğu, bir insan seli halinde oraya inmişti. Ağır ağır, konuşa görüğe, çocuklar önlerinden koşa oynıya, Göksu deresine doğru seğırtmişler, daha dereye varmadan, çayırın bir köşesine, evlerinden getirdikleri seccadelerini açmışlar, sepetlerinden gazocaklarını çıkararak kahvelerini pişirmişler, sigaralarını içmişler, sefalarını sürmüşlerdi. Nurten ondördündeydi o zaman. Yılmaz da, dokuz yaşında. Onlar civarda dolaşmışlar, dereden renkli taşlar toplamışlardı. Onbir buçuğa doğru acıkmışlar, paketler açılmış, köfteler, dolmalar, börekler ortaya çıkmıştı. Yemekten sonra tekrar bir kahve. Sonra da çayırda, seccadenin üstünde, başının altına ceketini koyarak bir öğle uykusu. Ah bu öğle uykusu. Ömrünce unutamıyacağı rüyalarından birini, o gün Küçüksu'da, kırdı, başını ceketinin üstüne koyarak uyuduğu, o bir hayli rahatsız uykuda görmüştü. Ama ne biçimsiz, ne uygunsuz rüyaydı o öyle. Yanında karısı Nazime Hanım, az ötede Nurten'le Yılmaz, otursunlar, gezsinler, oynasınlar da, o, çoluk çocuğuyla geldiği, her zamankinden çok kendini aile babası duyduğu şu kır köşesinde, dairede tam karşısındaki masada oturan Handanı görsün rüyasında. Hem de nasıl? Ah şu anda bile hatırladıkça üzülyordu. Sanki yanında karısı yokmuş, çocukları da yokmuş da buraya onunla gelmişler, beraber Göksu'da kayığa binmişler gibi bir şeyler işte. Ne köfteler, ne börekler vardı ortada. Kumral saçları, eşsiz endamıyla Handan yanında, ona nasıl da sokulmuştu. Neler söylüyordu? Doğrusu güzel kızdı, çok güzel kızdı. Arkadaşlarının endamlı Handan dedikleri kadar vardı. Uyandığı zaman bu rüya bütün keyfini kaçırmıştı. Ne ikindiye doğru Nazime hanımın uzattığı kahve, ne Nurten'in okulda öğrenip mırıldandığı şarkılar, ne Yılmaz'ın sarılıp sarılıp öpmeleri, hiçbir şey içindeki huzursuzluğu yatıştırmamıştı. Çocuklarına, karısına kötülük

etmiş sayıyordu kendisini. Onlar kocalarını, babalarını rahat ettirmek, hoşnut etmek için o kadar çalışsınlar çabalasınlar da o gene de böyle uygunsuz rüyalar görsün, sadece bir merhabası olan, belki bazan haftalarca konuşmadığı, zaten aralarında konuşacak şeyleri de pek bulunmıyan bir kadın Küçüksu'ya kadar gelsin de, karısı yanıbaşında otururken rüyasına girsin, akımı başından alsın. Göksu deresinde kayıkla gezmelere çıksınlar, doğrusu olur şey değildi. Sonra şeytan, hani bir bahar akşamı onu kolundan tutup Balıkpazarma sürükleyiveren, şeytan, araya girmiş bambaşka şeyler düşündürmüştü. Günlerce, o Küçüksu gezintisinden sonra günlerce, acaba o rüyadan sonra duyduğum huzursuzluk karıma çocuklarıma kendimi kötülük etmiş durumda görmemden değildi de Handanla birlikte olduğum rüyadan vakitsiz uyanışımdan mıydı diye kurmuştu. Yoksa canını sıkın şey Göksu deresinde Handanla kayıkta bulundukları anların gerçek değil de rüya olması mıydı?

Nazime hanım yanı başına gelmiş, Refik beyi aşağıya yemeğe çağırıyordu. Refik bey bir uykudan uyanır gibi oldu. Pencereden dışarıya baktı. Uzakta pırıl pırıl ışıklar vardı. Oda da gözgözü görmiyecek kadar karar-mıştı. Halbuki, o, akşam saatlerinde olduklarını sanıyordu. Gecenin bastırırverdiğini anlamamıştı. Karısına, "Çocuklar geldi mi?" diye sordu. "Çoktan geldiler. Sofraya oturdular bile. Seni bekliyorlar." dedi Nazime hanım.

"Saat kaç Allahışkma?"

"Dokuza geliyor. Geç bile kaldık."

"Canım hiç de yemek istemiyor Nazime."

"Meraklandırıyorsun beni. Neyin var? Bir türlü söylemiyorsun."

"Yok, yok bir şeyim" dedi Refik bey. Kalktı. Nazime hanımla birlikte aşağıya indiler. Nurten de, Yılmaz da sofraya oturmuşlardı. Hattâ yemiye başlamışlardı bile. Refik bey birinden birine bir şey sormak gerektiğini düşündü. Nurten'e nerde olduğunu sormaktansa Yılmaz'a

sormanın daha uygun olduğuna karar verdi. “Ee, neredesin bakalım, Yılmaz?” dedi.

Yılmaz güneşten yanmış simsiyah yüzünü tabağın-
dan kaldırarak babasına baktı. “Kulüpten çağırmışlar
gene” dedi. “Yarın maça gidiyoruz.”

“Ya. Nereye?”

“Bursa’ya, baba.”

Acaba, diye düşündü Refik bey. “Bursa’ya maça mı?
Yoksa Nazime hanımın gece yatakta üzülererek bahsettiği
o kötü kadının evinde günlerce kalmıya mı?” Nazime ha-
nım da zaten bu Bursa’ya gitmek lâfından hoşlanmamıştı.
“Oğlum,” dedi. “Sen gitmesen olmaz mı?” Yılmaz bu
bahsin sürüp gitmesini önlemek için biraz sertleşmek ge-
rektiğini anladı. Yüksek sesle: “Neden anne” dedi. “Ne-
den bütün arkadaşlarım gitsin de ben gitmiyeyim?” Nur-
ten de lâfa karışmayı uygun buldu. “Anne” dedi. “Çocu-
ğun bütün işlerine engel olursun. Gitmesin de sonra ta-
kımdan atsınlar mı?”

“Tabii ya,” dedi Yılmaz. “Zaten benden başka iki
santrfor daha var. Ben gitmiyeyim de oynasınlar diye gö-
zümün içine bakıyorlar. Ama yağma mı var?”

Yemek böylece geçti. Refik bey kalktı. Gene yukarı-
ya çıktı. Penceresinin önündeki koltuğa oturdu. Bir iki
dakika sonra Nurten kahvesini getirdi. Kahvesini alır-
ken şöyle bir kaçamak bakışla Nurten’i süzdü. Pekâlâ gü-
zel sayılabilirdi. Uzunca boylu, sarışın, açık renk gözlüy-
dü. Giydiği şu kocaman mor çiçekli emprime ne kadar
da yakışıyordu. Ama yirmisekiz yaşına geldiği halde ev-
lenmemişti hâlâ. İstiyeni olmadığından değil, kimseyi be-
ğenmediğinden, kimseleri kendine bir türlü uygun bula-
madığından evlenememişti. Evlenememesinin Refik bey
için pek önemi yoktu ama, geçenlerde aldığı imzasız mek-
tup bayağı canını sıkmıştı. Nurten’in evli, hali vakti yerin-
de, yaşlı bir adamın Beyoğlu’ndaki garsoniyerine girip
çıktığı, gene aynı adamla, otomobille Büyükdere’ye, Ye-
şilköy’e, şuraya buraya gittiği bildiriliyordu. Mektubu

alır almaz çok üzölmüş, önce karısına açmak istememiş, sonra bu sıkıntıyı tek başına çekmiye katlanamıyarak, gecenin bir vaktinde, belki de sabaha karşı dörde beşe doğru yüreğinde bir ağırlıkla uyanınca, Nazime hanımı da uyandırarak meseleyi anlatmıştı.. Nazime hanım umduğı telâşı, şaşkınlığı göstermemiş, “Aman bey” demişti. “Biliyorsun, kızın bir sürü düşmanı, çekemiyeni olduğunu. Düpedüz uyduruyorlar işte. Bunu anlamıyacak ne var?” Böyle söylemiş, sonra da hemen uyumuştı Nazime hanım. Refik bey de bu karşılığı alınca ne de olsa biraz hafiflemişti.

Nurten kahveyi getirdiğı zaman Refik beyi yarı dalgın buldu. Fincanı eline vermek istediye de babası oralı olmayınca, “Babacığım” dedi. “Buraya bırakıyorum kahvenizi.” Bir sigara sehпасını çekerek fincanı koydu. Refik bey: “Peki kızım, bırak sen” dedi. Sonra Nurten çıktı. İçerdeki odadan hafif bir caz sesi duyulmaya başlamıştı. Refik bey “Nurten radyoyu açtı” diye söylendi kendi kendine. Sonra böyle söylenmesini, tuhaf, mânasız buldu. Gülümsedi.

Nurten içerde radyoyu açmış caz şarkıları dinliyordu. Yılmaz yatağına uzanmış, spor dergilerinin koleksiyonlarını karıştırıyor, kendini resimlerdeki gollerin atanı yerine koyuyor, yüreğı bir hoş oluyordu. Nazime hanım bulaşıkları yıkıyor, Refik beyin bir türlü mânâ veremediğı acaip dalgınlığını düşünüyordu.

Refik bey uzağı, ışıklı denize baktı. İçinde bir eziklik duyuyordu. Bugün olanları karısına nasıl söyleyecekti? Hemen çağırmalı söylemeli, kurtulmalı mıydı? Yoksa yatma zamanının gelmesini beklemeli, ondan sonra mı açmalıydı. Söze başlamak, konuya girmek bir hayli güç olacaktı. Nasıl? Nasıl? Bir türlü bir hal çaresi, bir şekil bulamıyordu. Belki de gene en iyisi, işin başından başlamak, sözüne başlangıç olarak bu sabah evden çıkışını almaktı. Öyle ya, kendisi nasıl öğrenmişse karısına da aynı şekilde anlatmalıydı. Hiçbir şeyin sırasını bozmadan.

Her günkü gibi işine gittiğini, çalışma odasına girince, arkadaşlarının mâna veremediği üzüntülü, durgun halleriyle karşılaştığını, bu durumun öğleye kadar sürdüğünü, bir şeyler geçtiğini sezinlediğini, ama anlayamadığını, sonra müdürün çağırdığını, kendisine oturmak için yer gösterdiğini, oturmak istemediğini, müdürün yerinden kalkarak âdeta zorla oturttuğunu, bir zaman, çok kısa bir zaman için, bir şey konuşmadan bakıştıklarını, sonunda, müdürün, çalışmalarla dürüstlikle geçen bir memurluk süresinin bir insan için unutulmıyacak tatlı hâtıralar sakladığı, artık dinlenmiye hak kazanmış olduğu, gerek kendisinin, gerek arkadaşlarının onu hiç bir zaman hatırdan çıkarmıyacakları konusunda biraz titrek bir sesle bir şeyler söylediğini anlatmalı mıydı? Karısı da kendisi gibi, belki de bir an için bu durumun, bu sözlerin artık emekliye ayrıldığı mânasına geldiğini anlamıyacaktı. Böyle olması da daha iyiydi. Birdenbire değil de yavaş yavaş, alışa alışa öğrenmesi fena mıydı? Bir de bir zaman için söylememeyi düşündü. Sabahları gene işine gidiyormuş gibi çıkar, bir iki saat dolaşır, esnaftan dostlarına uğrar, yarenlik eder, çok sevdiği, büyük ağaçların altındaki kahvelerde oturur, akşama doğru aynı yorgunluklarla evine dönerdi. Ama beğenmedi bu düşüncesini. Bunca yıllık karısına yalan söylemenin ne mânası vardı. Sonra saklanacak şey miydi mu? Saklamayı düşünmek bile lüzumsuzdu. En iyisi bu gecenin geçmesini bekler, yarın sabah anlatırdı. Gece de ne olsa hüznün vericiydi. Aydınlıkta, pırıl pırıl bir güneş altında daha rahat konuşabilir, her şey daha cesaretle karşılanabilirdi. Kararını verince rahatladı. Tekrar kulaklarında uğultular, gözünün önünde sayısız insan yüzleri, geçmişe doğru kaydı gitti. Olayların birbirini kovaladığı, bol renkli, heyecanlı, sevinçli, hüznü, ama çok tatlı, seyri insanı hazdan sarhoş eden bir film görüyor gibiydi.

Yerinden doğrulup ayağa kalktığı zaman evin içi, kimse yokmuş gibi sessizdi. Karanlıktı. Dışarıya baktı.

Başka evlerin ışıkları da sönmüştü. Sadece denizin üstünde biraz aydınlık vardı. Gözü duvardaki saate ilişince, ikiye geçtiğini gördü. Dışarıya çıktı. Aralık kapıdan oğlunun horultuları geliyordu. Oğlunun hiçbir kadınla ilgisi yoktu. Nazimeninki düpedüz kuruntuydu. Başka bir şey değil. Yarınki maçta kimbilir ne güzel oynayacak, ne eşsiz goller atacaktı. Sofanın yanındaki küçük bölmede Nurten uyuyordu. Baktı. Rüyasında, muhakkak elbiseler, ayakkabılar, esanslar görüyordu. Onun için de söylenen her şey yalandı. Yazılan mektup alçakça bir düzendi. Böyle olduğunu şu anda tâ içinden duyuyordu. Yatak odalarına doğru seğirtti. Nazime hanım da yatağın bir köşesinde uyuyakalmıştı. Tekrar odadan çıktı. Bütün evi gezdi. Pencereleri kapadı. Havagazı musluklarını yokladı. Sigara tablalarını döktü. Pencereden uzun uzun karanlığa, geceye baktı. "Yarın. Yarın söylerim!" diye mırıldandı. Karısı, çocukları rüyalarından hoşnuttular. Yüzlerinden okunuyordu bu. En küçük bir ses çıkarmadan, bir tek ışık yakmadan evin içinde dolaştı durdu. Ayrı ayrı hepsinin uykudaki yüzlerine baktı. Yatak odasına döndü. Ceketini çıkardı. Bir iskemleye oturdu.

İçinden, tâ içinden bir şeylerin akıp gittiğini duyuyor, saadet eğer bu da değilse, başka ne olabilir sanki diye düşünüyordu. Karısının, kızının, oğlunun şimdi içinde uyudukları şu evi bir gemiye benzetiyordu. Limandan halatlarını çözmüş, geceye, tıpkı ucu bucağı bilinmiyen bir deniz gibi geceye açılan bir gemiye. Yarm sabah, günün ilk aydınlıkları içinde uyanınca kendilerini yeni bir limanda bulacaklardı.

Necati Cumalı

(1921 -)

Doğ.: Florina

1921 yılında Florina'da doğdu. Orta öğrenimini İzmir Atatürk Lisesi'nde tamamladıktan sonra Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Bir süre Toprak Mahsulleri Ofisi Muhasebe Servisi'nde ve Millî Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğü'nde çalıştı ve Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Mümeyyizi oldu. 1949-1957 arası İzmir'de avukatlık yaptıktan sonra iki yıl kadar Paris Basın Ataşeliği'nde bulundu. Yurda dönünce de bir süre İstanbul Radyosu'nda çalıştı. Şimdi serbest yazarlık yapmaktadır.

Tanık olduğu olayların ve ruhunda unutulmaz anılar bırakmış kimselerin hikâyelerini anlatır. Şair ruhlu olması, hikâyelerine ayrı bir renk ve çekicilik vermektedir. Şiirlerinde ise yaşanmış bir hayatın bütün canlılığı ve içtenliği vardır.

Şiir kitapları: Kızılçullu Yolu (1943), Harbe Gidenin Şarkıları (1945), Mayıs Ayı Notları (1947), Güzel Aydınlık (1951), Denizin İlk Yükselişi (İlk üç kitabının ikinci baskısı, 1954), İmbatla Gelen (1955), Güneş Çizgisi (1957).

Hikâye kitapları: Yalnız Kadın (1955), Değişik Gözle (1956, Sait Faik Hikâye Armağanı), Susuz Yaz (1962).

Romanı: Tütün Zamanı (1959). Oyunları: Boş Beşik (1949), Mine (1959), Nalınlar (1962), Derya Gülü (1963), Masalar (1967). Filme alman eserleri: Susuz Yaz (1963), Tütün Zamanı (1959), Boş Beşik (1952).

AKLİM ARKADA KALACAK

Evimiz sokağın alt başında. Yatıp kalktığım odanın penceresinden bakınca, bir baştan bir başa bütün sokağı görüyorum. Bir saat sonra yola çıkacağım. Odamda öteberi eşyayı bavuluma yerleştirmiş doğruluyordum ki, sokaktan gelen bir çocuk ağlaması beni pencerenin önüne çekti.

Çocukların ağlamasına dayanamam. Bir fena olurum duydum mu. Çocuklar boş yere ağlamaz. Şu dünyada çocukların ağlaması ne kadar azalırsa, bilin ki kötülükler o kadar azalmıştır. Ağlıyan bir çocuk sesi duyar da ilgilenirseniz, bilin ki şu bozuk düzenin sizi üzecek bir olayıyla karşılaşacaksınız.

Pencerenin önünde baktım: karşı komşumuz Boşnak Nurinin küçük oğlu, yalınayak, donsuz, kapılarının önüne yüzükoyun düşmüş, ağlıyor.

Demedim mi çocuklar boş yere ağlamaz diye? Çocukcağız üç yaşında var yok. Anası hoppa mı hoppa, fıkır fıkır bir kadındı benim bildiğim. Nuriden çok gençti. Nuri rençber. Gününü kırdada tarlada geçirir. Perçemi kaşığı üstüne düşen, ceketini omuzunda bir Hakkı vardı. Nuri evden çıktı mı Hakkı eve damlardı. Hakkı için kadının dostu diye lâf çıkarmışlardı konukomşu. Nurinin küçük oğlu, hani şu ağlıyan, Hakkıya benzerdi de kadının bu çocuğu Hakkı'dan doğurduğunu söylerlerdi. Nuri de bilirdi derler karısının hovardalığını. Bilirdi ama, kadına dayanamazdı. Sonra iki yıl kadar önce kadın, üç çocuğunu da, Nuriyi de, Hakkıyı da bırakıp kaçtı. Türlü lâflar duyduk arkasından. Kaynına konuk gelen bir Akhisarlıya kaçtı, dediler. Aydın'a gitti, dediler. Genelevlere düşmüş, İzmir'de dediler. Kadın nereye gittiyse gitti.

Nuri o sıralarda en büyüğü beş yaşında kızı, onun ikişer yaş küçüğü, iki oğluyla kaldı. Şimdi çocuklara, sözüm ona Nurinin büyük kızı bakar. Konukomşu çocuklara eskilerini verirler, arada birer kap yemek gönderirler, söyle böyle yardımda bulunurlar ama, analık edemezler.

Ablası koştı. Oğlanı kollarının altından tutup kaldırdı. Sonra büyük bir taşbebeği kucaklar gibi, kardeşini kucaklayıp kapılarının eşiğine oturdu. Çocuğu iki yana sallamaya başladı.

Nuri'nin karısını etraflıca hatırlıyayım diyorum ama, olmuyor. Pek az şey geliyor kadından hatırıma. Eve girip çıkarken, şöyle gözlerinin içi ıslı ıslı, kapılarının arasından görünürdü. Yüzü gülerdi hep. Çocuklarını sabah-tan sokağa salardı gitsin. Bazan da şarkı söylediğini duyardım. Hepsi bu kadar...

Ne tuhaf! İnsan kapı komşusu hakkında bile bazan bir şey bilmiyor. Nuriyi desen, onu da ancak o kadar tanıyorum. Sabah, omuzunda kazma, arkasında keçisi evden çıkar; akşam omuzunda kazma, koltuğunun altında bir demet ot, arkasında keçisi eve dönerdi. Arada bir karşılaşırsak "Ne var, ne yok bey?" derdi. "Ne yazıyor gazete?" Eline hiç gazete almamış, okuma yazma bilmiyen biri size gazetede ne yazıyor diye sorarsa ne anlatırsınız önce ona? Bulup seçemezdim söyleyeceğimi, "Şundan bundan", derdim kısaca. Gayet ciddî başını iki yana sallardı. "Acayip?.." derdi o boşnak şivesiyle. "Muharebe var mı? Muharebe " "Yok", derdim. "Yeni bir muharebe yok. Habesistanda vardı. Bitti." Hayreti büsbütün büyürdü. Alt dudağı uzar, başını iki yana sallardı gene. "Acayip?" diye tekrarlardı. "Vardır muharebe. Dünyada olmaz muharebesiz."

Balkan Harbinin bitimi çocukluktan çıktığı yıllara rastlamış Nurinin. Osmanlı ordusu yenik düşünce, Sırbistanda çoğu Müslümanlar dağa çıkmış o zamanlar. Nurinin de o sırada eline bir mavzer tutuştururmuş. Sonra nasıl olduğunu anlamadan, Suriye cephesin-

de, Galicýyada, Kafkaslarda on seneye yakın bırakmamış elinden o mavzeri Nuri.

Ben harp yok deyince Nurinin nasıl hayret içinde kaldığını hatırlıyorum. Sanki bu kadar sene savaştıktan sonra işin neye bağlandığını düşünür düşünür bulamazdı. Başını iki yana sallardı gene, "Acayip!"

Nuriden de bütün hatırladığım bu işte!

Sadece, Nuri ile karısı mı, böyle yarımyamalak hatırladığım? Sahi. Kimler gelip geçti, bizim bu sokaktan... Hatırlarım, ben beş altı yaşında çocuktum. Sokağın başındaki iki katlı yapıda elektrik fabrikasının makinisti Halit otururdu. Yapının alt katı Makinist Halidin atölyesi idi. Üst katı evi. Sokağın bütün çocukları atölyesinin kapısı önünde birikir, onun çalışmasını seyrederdik, hayran hayran. Bazan elinde anahtarlar, âletler, atölyesinin kapısı önüne getirilen bir otomobilin altına girer, uğraşır, uğraşır, sonra alınının terini elinin tersiyle silerek otomobilin altından çıkardı. Az sonra otomobili getiren adama "nasıl?" dediğini duyardık, "tamam mı?" Adam: "Tamam Halit usta" derdi. "Sen bilirsin."

Halit usta ilk zamanlar bekârdı. Yalnızdı. Sonra günün birinde evinin penceresinde esmer bir kadın başı göründü. Mahallenin kadınlarının, oturma odamızda toplandığı uzun kış geceleri, hatırlarım, kadınlar, önlerinde kuru yemiş tabakları, fincan oynar, çığlıklar, kahkahalar atarlardı. Annem ne kadar zorlarsa zorlasın, böyle gecelerde yatmak istemezdim. Öteki kadınların aksine, incecik, narin bir kadındı o. "Gel," derdi çok geçmeden, "fincanı beraber saklıyalım." Müthiş sevinirdim. Odanın bir köşesine o, daha onun tarafından iki üç kadın, başlarını, fincan tepsisini, bir örtüyle örterler, beni de aralarına alırlar, yüzüğü fincanlardan birinin altına saklardık. Sonra bütün gece beni yanından ayırmazdı.

Kasabanın elektrikleri saat onikide sönerdi. Saat onikiye doğru elektrikler üç defa arkası arkasına çabuk çabuk yanıp sönerdi. Bütün kadınlar atarlardı kahkahayı.

"Muallâ hanım, Halit bey seni çağırıyor!" Hafif omuz silkerdi o, "Beklesin biraz. Kaçmadım ya!"

Bilirdik ki, Muallâ hanım yarım saat daha oturursa, saat onikiye geçse de elektrikler sönmez. Yalnız Halit ustanın işaretleri sıklaşır, bazan bir dakikadan fazla elektrikler sönük kalır tekrar yanardı. Nihayet gülüşmeler, şakalar arasında misafirler kalkar, dağılırlardı.

Sonra bir gün sokakta oynarken, baktık, sokağın çıktığı cadde üzerinde, Halit ustanın evinin köşesinde bir otobüs durmuş korna çalıyor. Halit ustanın evinin üst katına çıkan kapı açık. Kapının içinde Halit usta ile Muallâ teyze sıkı sıkı sarılmışlar birbirine, dudakları kenetlenmiş, bir türlü ayrılamıyorlar. Otobüsün şoförü az bekleyip basıyor kornaya tekrar. Onlar ayrılır gibi oluyorlar. Muallâ teyze tekrar geri dönüyor. Birbirlerine atılıyorlar. Birbirlerinin yüzünü gözünü öpücüklere boğup, tekrar dudak dudağa kalıyorlar. Ben, yanımda doktor yüzbaşının kızı Feriha, daha etrafta bir yığın çocuk, kapının önüne yığılmışız. Farkında değiller. Muallâ teyze tam tekrar kapıdan çıkmaya davranırken bizi görüyor. İkisi de gülüyorlar. Halit usta: "Mektup yaz" diyor. "Gider gitmez yaz." Muallâ teyze "Bekletme sen de." diyor, "hemen gel!" Otobüsün muavini "Hadi", diyor, "çabuk olun". Şoför, kornaya basıyor. Muallâ teyze bizlere el sallayıp otobüse doğru ilerliyor.

Sonraları oynarken Feriha ikide birde bana: "Sen Halit usta ol, ben Muallâ teyze olayım," diyor. Tabii otobüsün de acele etmesi lâzım. Bizden daha küçük bir çocuk, ağzıyla korna çalıyor. Sarılıyoruz Feriha ile birbirimize. Sonra ne yapacağımızı bilemiyoruz. Dudaklarımız Ferihanın dudaklarına iyice yapıştıyorum. İkimiz de az sonra boğulacak gibi oluyoruz. Feriha arada bir "Dur, yavaş" diyor. "Hadi şimdi". Ayrılmışken kollarını tekrar boynuma uzatıyor. Oyunun her sefer sonunda Ferihaya "Mektup yaz", diyorum. "Gider gitmez yaz..." O da: "Sen de bekletme!" diyor, "çabuk gel!"

Halit ustayı, Muallâ teyzeyi, Ferihayı daha uzun hatırlamaya çalışıyorum. Nafile! Halit ustadan açık mavi bir çift göz, yağlı bir tulum kalmış hatırımda. Muallâ teyzeden bir demet dalgalı, siyah saç. Ferihadan pembe beyaz yanaklar, kuru ot kokusuna, yaz akşamları duyulan kokulara benzer bir koku hatırlıyorum.

Daha aşağıda, pancurları açık maviye boyalı, o beyaz badanalı evde, Melâhat ab'alar otururdu. Yaşlı anasının babasının biricik kızı Melâhat abla. Tek katlı evin sokağa bakan odası Melâhat ablanındı. Sokak pencereleri önünde, bir duvardan bir duvara uzanan, üstü tek kırışıksız, saçakları dantelli beyaz örtülerle kaplı, kenarlarında Melâhat ablanın kendi eliyle işlediği yastıklar dizili minder. Uğula uğula aşınmaya yüz tutmuş pırıl pırıl döşeme tahtaları. Minderin önünde küçük, tertemiz bir kilim. Daima taze badanalanmış duvarlarda kartpostallar. Melâhat ablanın ilkokul hâtıraları... Üzeri beyaz işlemeli örtülerle kaplı tahta bir masanın üstünde ucuzundan bir ayna ile krepon kâğıdından yapma güller.

Okula yeni başladığım yıllarda Melâhat ab'a alırdı beni karşısına. Elishleri ödevlerimi yapar, derslerimi anlatırdı bana. Papuçlarımı odanın kapısında çıkarırdım. Minderde, pencerenin önünde, onun dizleri dibine oturur, onun hünerli ellerini seyre daldardım.

Melâhat ab'aların evlerine karşı piyade taburunun tavlası vardı. Piyade subaylarının binekleri, makineli tüfek bölüğünün katırları o tavlada dururdu.

Bir yüzbaşı Hayri Bey vardı. İkinci üstleri, ben okuldan çıkıp Melâhat ablalara uğradıktan az sonra, gelir, tavlının önünde seyisi bineğini tımar ederken, tımarın başında durur, sonra da tavlının bitişiğindeki arsada, çılbr başlığıyla bineğini en az yarım saat çalıştırırdı.

Ödevlerimi yaparken Melâhat ablanın bakışlarının sık sık pencereden dışarı kaydığını farkedirdim. Ben de

onun bakışları arkasından pencereden bakar, Yüzbaşıyla göz göze gelince bakışlarını, yanakları kızarak önüne eğdiğini görürdüm. Elleri hafif titreyerek saçlarını okşardı böyle zamanlarda, göğsü kalkıp inerdi.

Bir ikinci vakti okuldan dönerken, sokağa sapınca, yüzbaşının gene bineğini tımar ettirdiğini gördüm. Tavlânın önüne yaklaştığım sırada Melâhat ablaların kapısı açıldı. Melâhat abla, beline kadar inen saçlarını çözüp taramış, üzerinde beyaz buluzu, lâcivert etekliği, elinde bir kitap, kapıdan çıktı. Kitabı mahçup mahçup yüzbaşuya uzattı:

— Teşekkür ederim. Çok güzel!

Yüzbaşı, gülümsiyerek kitabı aldı:

— Korkarım sizi üzmüştür.

Melâhat abla, mahzun, başını kaldırdı hafifçe:

— Ah, zararı yok! Sonu çok acı ama, çok güzel!

— Beni de çok üzmüştü okuduğum zaman, dedi yüzbaşı.

Melâhat abla:

— Beni de, diyebildi. Sonra kapılarının içine çekildi.

Yüzbaşı o sırada beni gördü:

— Merhaba delikanlı! Bize selâm vermek yok mu?

Durdum. Başımı önüme eğdim. Yüzbaşı, Melâhat ablaya sordu:

— Sizin ahbap galiba, değil mi?

Melâhat ablanın cevabını beklemeden, önümde ayak burunları üzerinde çömelerek beni hafifçe dirseklerimden tuttu; sonra çenemi, yüzüm yüzü hizasına gelecek şekilde hafif yukarı kaldırdı.

— Adın ne bakalım senin?

Mırıldandım:

— Saim.

— Kaçınıcı sınıftasın?

— İkinci sınıftayım.

— Ooo! Maşallah neredeyse okulu kolaylamışsın! Ne olacaksın büyüünce?

Bineğe şöyle yan gözle baktım. Öyle bir atım olmasın! o kadar isterdim ki...

Yüzbaşı, ceplerini karıştırdı. Sonunda talim düdüğüünü çıkardı cebinden, güldü:

— Saim, bunu sana versem ister misin?

Sevinçten kulaklarıma kadar kızardım. Başımı, evet anlamına eğdim.

— Al öyleyse...

Düdük benimdi. Uçuyordum. Koşmaya hazırdım. Yüzbaşı:

— Dur bakalım, dedi, önce öttür bakalır, öttürebiliyor musun? Sonra bırakırım seni..

Bütün nefesimle düdüğü üfledim. Yüzbaşı neşeyle güldü. Saçımı okşayıp:

— Haydi, şimdi, dedi. Serbestsin. Marş marş!..

Arkamdan, Melâhat ablaya, benim için "cin gibi"ye benzer lâflar ettiğini duydum.

O yıl, çok geçmeden piyade taburu bizim ilçeden başka ilçeye kaçıktı. Yüzbaşı Hayri bey de taburuyla gitti. Melâhat abla, çok mu üzüldü o gidince, hatırlıyamıyorum. Yalnız minderde, pencerenin önüne oturmuyordu eskisi gibi. Tavlanın kapalı kepenklerine bakmak benim bile içimi sıkıyordu. Ona sık sık, "Melâhat abla, subay olacağım" diyordum. Bilmem ne söylemek istediğimi anlıyor muydu? Subay olup onunla evlenecektim. O ,onsekiz yaşındaydı o sıralarda. Ben sekiz...

Daha bize yakın, duvarları sıvasız, kepenkleri boyanmadan bırakıldığı için çürümeye yüz tutmuş evde Hatice nine otururdu. Bahara doğru akşamları babam beş kuruş verir, "git," derdi, "Hatice nineden birkaç baş taze soğanla iki marul al." Tuttururdum beş kuruş az diye. Hatice nineye acırdım ben. Oğlu askerdi. Bahçesine kendi bakardı. Sonunda beş kuruş daha verirdi. Bir koğu evden fırlar, Hatice ninenin avlu kapısının ipine asılırdım. Kapının dibinde nefes nefese seslenirdim:

— Hatice nine! Hatice nine!

Kadıncağz iki büklüm evinin etrafı tahta parmaklıkla çevrili hayatına çıkardı.

— Annem selâm söyledi. Marul almaya geldim.

— Al, derdi kısık sesiyle. Geç bahçeye. Çıkar.

Malta taşı döşeli avlunun sonunda başlıyan bahçeye geçirdim. Akşamın alacakaranlığında, yeni sulanmış bahçeden, yedi sekiz baş soğan, iki marul kökleri, dönüştü Hatice nîneye on kuruşu uzatırdım. O her seferinde:

— Az bu kadar, derdi. Üşendin mi köklemeye?

— Yeter, diyecek olurdum.

Elinin tersiyle geri çevirirdi beni:

— Siz kalabalıksınız. Verdiğin para da çok. Git bu kadar daha kökle.

Az sonra ben kapıdan çıkarken:

— Selâm söyle annene, diye seslenirdi. Her seferinde para göndermesin. Bu kadar senelik komşuyuz.

Sonra daha yakınıımızda, İsmet abla ile annesi. Saçları, kirpikleri güneşten sararmış, bir haziran görünüşü gibi hatırımda kalan İsmet abla ile annesi komşulardan dönüp de yataklarına çekilince, saklandığı yerden çıkıp kızcağıza saldırmış derlerdi. İsmet abla varmak istemiyordu adama. Söz kesen kendisi değil, yakınlarıydı.

İsmet ablayı göremedim bir daha. Bana onun hastahaneye kaldırılırken kan kaybından yolda öldüğünü yıllarca söylemediler. Yıllarca taşlıklarda, mutfak köşelerinde duran küplerin arkasında, eli bıçaklı kaatiller saklıdır sandım. İsmet ablanın, gecenin içinde, bütün sokağı ayağa kaldıran “yetişin, yandım!” diye dağılan sesi yıllarca kulaklarımdan gitmedi.

Bizim تنها sokağımızın öteki komşularından da buna benzer kısa karşılaşmalar kalmış hatırımda. Ne fena! aşağı yukarı bizim sokağın insan'arından benim bütün bildiğim bu kadar. Hikâye mi arıyorsun dünyada? Al, işte! Burnunun dibinde. Şu sokağın içinden gözüne ilk ilişen evi seç. Yeter ki, gönlünde o evin insanlarını tanımak istiyecek merakın olsun! Ne işin var uzaklarda?

Evet, işte bu sokaktan başlamalı. Bir zaman benim bütün dünyam bu penceresinden baktığım evden ibaretti. Bir yaşa gelince bu evin kapısından sokağa çıktım. Üç dört ev ötedeki boş arsada çocukların oyunlarına katıldım. Sonra, sokaktan ilçenin ana caddesine, başka sokaklarına, günü gelince de ilçeden ile, oradan başka illere...

Okullarda, yolculuklarda, kahvelerde, sokaklarda, devlet dairelerinde, kışlalarda, hastanelerde, bir yığın insan içine karıştım şimdiye kadar. Bir kısmı bizim sokağın insanları gibi yarım yamalak hatırımda. Çoğu ile karışılınca, adını unuttuğumu anlamasın diye ne yapacağımı şaşıyorum.

Bir yerde, bir sokakta doya doya kalamıyor ki insan. Daha etrafımda ne var demeye kalmadan, bakıyorsunuz gününüz dolmuş, başka bir eve, başka bir sokağa taşıyorsunuz. Yahut bahtınıza, başka bir şehrin yolu görünüyor. Yoksa insan, doğru dürüst etrafını tanımaya kalksa, bir eve, bir sokağa eminim ki, ömrü ancak yeter.

Bir saat sonra yola çıkacağım. Neredeyse aşağıdan bizimkiler seslenecekler. Bu gelişimde baba evimde bir ay ancak kalabildim. O da nasıl geçti anlamadım. Yeni makinisti. Melâhat ab'aların evini satın alanları, Hatice ninenin oğlu ile gelinini, öteki komşularımı zı, hiç değilse dört beş ay daha kalabilseydim, biraz olsun tanıyabilecektim. Bizim sokak durgun, sıkıcı gibi görünür tanımyana. Eminim, benim canım hiç sıkılmazdı. Hem o vakit böyle yola çıkarken, hiç olmazsa aklım arkada kalmazdı!..

Oktay Akbal

(1923 -)

Doğ.: İstanbul

20 Nisan 1923'de İstanbul'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Saint-Benoit ve İstiklâl Lisesi'nde yaptı. Ayrıca birkaç yıl da Edebiyat ve Hukuk Fakülte'lerine devam etti. Servet-i Fünun Dergisi'nde sekreterlik, Millî Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosu'nda memurluk, Vatan gazetesinde kitap eleştirmenliği, sekreterlik ve fıkra yazarlığı yaptı. Şimdi Ankara'da çıkan Vatan gazetesinde fıkra yazmaktadır.

Eserlerinde kendi hayatını, özellikle çocukluk anılarını vermeye çalışır. Gerçeği çıplak olarak vermeyip, bir şiir havasına büründürür. Hemen bütün yazılarında duru bir Türkçe ve aydın bir görüş ön plânda yer alır.

Eserleri: Önce Ekmekler Bozuldu (hikâyeler, 1946), Aşksız İnsanlar (hikâyeler, 1949), Bizans Definesi (hikâyeler, 1953), Bulutun Rengi (hikâyeler, 1954), İkisi (1955, ilk iki kitabının bir arada yeni baskısı), Berber Aynası (1958, Salt Faik Hikâye Armağanı); Garipler Sokağı (roman, 1950, ikinci baskı 1967), Suçumuz İnsan Olmak (roman, 1957, Türk Dil Kurumu Roman Ödülü), Şair Dostlarım (On şaire ait izlenimler ve anılar); Çağdaş Edebiyatçılar Sözlüğü (biyografiler, 1967), Dost Kitaplar (kitap eleştirileri, 1967), Yalnızlık Bana Yasak (hikâyeler, 1967).

ESTER İLE ROZA

O vıcık vıcık insan kaynaşan sokaklardan birine adım atar atmaz bir duraklarsınız. Hele akşamüstü ise, pencerelerde, kapı önlerinde, köşe başlarında renk renk kırlıklarda, kıpkızıl saçlı çocuklar, endamlı, parlak bakışlı, kor gibi yakıcı kızlarla; beyaz saçlı ama yirmi otuz yıl öncesinin yakıcılığı hâlâ küllenmemiş yaşlı kadınlarla gözünün önüne sarhoş edici bir dünya serilmiştir. Sonu gelmez bir gürültü, nereden çıktığı anlaşılmıyan bir uğultu pencerelerden taşar, kaldırımlardan evlerin üst katlarına doğru yükselir, gökyüzüne doğru boşanır. Üç dört kız kahkahalarıyla, kısa etekleri, tüysüz sarı bacakları rüzgârda, bir sokak dönemecinden kıvrılıverirler... Ne kadar neşelidirler, ne mesutturlar görürüşte! İnsan çok defa merak eder saadetlerinin sebebini o kenar semt Musevî kızlarının!.. İçine kapanık, dünyayı kapkara, hayatı, yaşamayı mânasız bulduğunu sezişiyle olsun, akliyle olsun bilerek veya bilmiyerek duyan, yaşıyan, sonra da bu ruh halini gözlerinin ışığı, adımlarının kararsızlığı, sesinin titreyişi ile belirten bir Musevî kızını hayal etmek bile güçtür. Çoğu defa o dapdaracık, pis, karışık sokaklara, onların kalabalığına, korkulu, endişeli bir insan haliyle girmiş, o insanların sebebi anlaşılmıyan, belki de içinde bulundukları ârı bütün duygularıyla yaşamaktan gelen bir çeşit sevincin bana da yapıştığını duyarak çıkmışımdır. O küçücük kızların göz açıp kapayana kadar kabuklarını kırıp birden açılıverdiklerini, ayrı ayrı birer hayat iksiri gibi yeryüzüne kendilerini bırakıverdiklerini görmüşümdür. İçimde birdenbire bir utanç, bir küçülme duygusu belirivermiştir.

Ester ile Roza'yı ilk gördüğümde onların da bu sokaklara benzer bir yerde oturduklarını düşünmüştüm. Ötedenberi Musevî mahallelerini gezerken gördüğüm, hayâlettiğim her şey bir bir gözümün önünden geçmişti. İki üç arkadaşıyla birlikte nasıl kol kola sokak boyunca gezindiklerini, nasıl kabak çekirdeği kemirdiklerini, nasıl acele acele konuştuklarını.. Belki de birkaç yıl önce o sokaklardan geçip dönerken karşılaştığım o kısa etekli, bol kahkahalı, gürültücü kızlar arasındaydılar. İkisi de neşeli, canlı, kıpır kıpır, sımsıcaktılar. Bir kenar semt bahçe sinemasının gişesinde çalışıyorlardı. Bir Musevî semtinde yalnız yaz ayları çalışan bir sinemaydı bu. Tertemiz, muntazam sandalye dizileri, daima sulanan çiçek tarhları, bembeyaz perdesi, iki yanına, gelecek programın resimleri asılı levhalariyle her yerde görülen sinemalardan. Akşama kadar gürültüsü eksik olmıyan bir cadde üzerindeydi. İki tarafında Haliç kıyısına giden sokaklar vardı. Birinden de iskeleye varılırdı. O yan sokaklar gece gündüz kalabalık, hararetiydi. İnsanlar kaynaşır dururdu. Ne olurdu, ne yaparlardı bilmem, ama oranın insanları sanki yerlerinde duramaz boyuna pencerelerden, kapılardan taşardı. Hep Musevî sokakları, Musevî mahalleleri idi. Adım başında insanın ağzını açık bırakan veya Amerikan filmlerindeki gibi ıslık çalmak hevesi veren, bir Dorothy Lamour bacağı, bir Ava Gardner profili o yıkık, harap evlerin kapısından bacasından taşıp karşınıza çıkıverirdi.

Benim bu semti tanımam tesadüfen olmadı. Yakın bir arkadaşım o sinemanın makinistiydi. Her ay başka bir bahçe sinemasında çalışan arkadaşım, o yıl da bu sinemaya girmişti. Birçok akşamlar beraber gider gelirdik. Aynı semtte oturuyorduk. A ortaokuldan arkadaşım idi. İlk defa bir yaz akşamı Haliç'i kuşbakışı seyreden bir yokuştan aşağı inmiştik. Daracık yollardan, merdivenli bir sokaktan geçmiştik. Alışageldiğim yerlerin dışında bir ülkeye gider gibiydim. Yeni bir kıt'a ya, başka bir dün-

yaya adım atmıştım. Daha ilk akşamdan şaşakalmıştım. O heyecan, o gürültü, o neşe, kızlar, kadınlar neydi öyle.. Yolda arkadaşım boyuna anlatmıştı, öyle memnundu ki yeni işinden, buradaki hayatından. Boyuna isimler saymıştı, birçok kızlardan bahsetmişti. En çok biriyle ilgilendiğini, onunla bir iki defa gezdiğini, doğrusu çok umuda düştüğünü söylemişti. Bu kız sinemanın gişesinde çalışıyordu. İlk defa Roza'yı o akşam gördüm. Kumral bir kızdı. Gişe açılmadığından bahçede bir sandalyeye oturmuş, bir çikolatayı ısıırıyordu. Kısacık robu diz kapaklarını aşmıyordu bile. Boyuna gülüyordu, ne anlatsan, ne desen gülüyordu. İki yıldır sinemada çalışıyormuş, ortayı bitirmiş. Serbest serbest konuşuyordu. Ben önce arkadaşımın gezip dolaştığı kızın Roza olduğunu sanmıştım. Biraz sonra bahçeye esmer bir kız girince işi anladım. Zaten arkadaş da kolumu dürtmüştü. Ester buydu. Hep geç kalırdı işine. Hep elinde sandövicini ısıra ısıra, koşa koşa.. Hemen gişesine geçiyordu. İki kelime konuşamıyordu kimseyle. Bir merhabadan sonra ikisi de işlerinin başına geçtiler. Biz de arkadaş'a makine dairesine çıktık. Kocaman makinelere film bobinlerini yerleştirirken arkadaşım boyuna anlatıyor, bense sokağı tepeden gören pencereden, sinemaya girip çıkanları seyrediyordum. "Fakir bir kız Ester. Roza şımarığın biridir. Bir sürü tutkunu var. Kaç kişiyle kırıştırdı Allah bilir. Ben ikisiyle de ahbablık ediyorum. Ester'le, birkaç defa Beyoğlu'nda sinemaya gittik, bir defa da Adaya, dans ettik. Ester öyle çekingen durur ama o da kaçın kurası.." Ben arkadaşımın hikâyelerinden bu kadarını anlayabilirdim. Hemen her defasında aynı şeyler olurdu. Ben makine dairesinde fazla kalamaz... Film başlar başlamaz aşağıya iner, gişelerin yanına giderdim. Roza göz kırpardı. Ester boyuna ikinci mevki biletleri satardı. Roza'nın gişesine yaklaşırdım. Filmlerden bahsederdik. O gün ilk olarak Clark Gable'ın bir filmi oynuyordu. Ama geçen yılın filmiydi bu. Beyoğlu'nda Gable'in yeni bir filminin oynadığını söyledim. "Gördüm

onu," derdi. "Bir daha görebilirim ama." Bakardı gözleri-me. Dilimin ucuna kadar gelirdi, yarın gidelim mi demek.. Lâfı değiştirmek daha kolaydı. Döner dolaşır onun'a buluşma vaadi almak isterdim, yine sıkılırdım. Parlak gözleri mi, incecik robunu delercesine fırlamış göğsü mü, yoksa arkadaşımın anlattığı çeşitli hikâyeler mi beni ür-kütürdü bilmem!

Geceleri arkadaşım-la sinema boşaldıktan sonra çıkardık. Roza'nın ağabeyi gelip onu erkenden götürürdü. Ester yakındaki evine ya'nız giderdi. Biz hep onun sokağından, evi önünden geçerdik. Yolumuz oraya düşerdi zaten. Ester'in evi yol-uşun dibindeki üç katlı evdi. Çatı katında oturuyorlardı. Bütün ailesi çalışıyordu. Babası, ablası, kardeşleri... Bir de nişanlısı varmış.. O da önceleri sinemada çalışıyormuş, makinistmiş.. Sonra İsrail'e gitmiş. Ester oradan gelen mektupları hep okurmuş arkadaşım-a.. "Ben de bir gün oraya gideceğim" dermiş. Arkadaş anlatırdı: "Sinemaya gidince başını dayıyor, elini elime bırakıyor.. Dudaklarımı saçlarında, yüzünde gezdiriyorum. Okşuyorum, sesini çıkarmıyor.. O da öpüyor beni... Ama hep nişanlısından bahsediyor, İsrail'den gelen mektuplardan. Bir oyun oynuyormuşuz gibi. Benimle gezmesi, sevişmesi gerçek bir şey değilmiş, bir oyunmuş gibi..." Ester'lerin katında gecenin kaçı olursa olsun soluk bir ışık yanar dururdu. Bana öyle gelirdi ki, Ester, anası, kardeşiyle oturmuş çeyizini hatırlamakta, İsrail'de giyeceği gelinliğini dikmektedir. Söylemezdim arkadaşım-a ama böyle düşünürdüm. O ise hep Ester'den gerektiğinden fazla bir şey elde etmeyi düşünür, bu konudaki plân-larını anlatırdı. Bir arkadaşının odasına götürecekti, sabahlıyacaklardı, ama nasıl, nasıl? Gece yarısından sonra o yollar korkunç derecede tenhalaşırdı. Bekçiler bile geçmezdi. Elimizdeki elektrik feneriyle geçeceğimiz yolu aydınlatırdık. Semtimize kadar varabilmek tehlikeli bir serüvendi. Köpekler havlar, sarhoşlar nârayı basar, uzak-larda bir yerden acayip sesler gelirdi. Yokuşun tepesine

varıncaya kadar Roza'yı da Ester'i de, içinden geldiği-miz o bambaşka dünyayı da unuturduk. Ancak tramvay caddesine çıktıktan sonra hayallerimize koyulurduk. O Ester için kimbilir nasıl plânlar kurardı. Sanki Roza önüm sıra arkam sıra yürürdü. İçimden yalan derdim, her gece onu sinemadan alıp götürən ağabeysi olamaz, olsa olsa âşıklardır. Kimbilir şimdi nerededir? Bir içki masasının başında. Elinde kadeh. Ayak ayak üstünde. Dudaklarında hoppa bir hava.. Arkadaşım kendi derdi içindeydi: "Diyor ki Ester, sen hiç üzülme, ben İsrail'e gitmeden sana bir kız bulurum. Bana benzeyen bir es-mer.." Bu sözlere öyle içerlerdi ki arkadaşım. Sanki kızın elinde bir oyuncaktı. Bugün var yarın yok. İsrail'deki de-likanlı elini bir sallasa demek koş a koş kız ona gide-vecekti..

Sinemanın müstahdemlerinden biri gibiydim. Yalnız film seyretmek için gazoz satan, leblebi satan o küçük çocuklar gibi.. Her gece arkadaşım ile birlikte o bir buçuk saatlik yolu aşardım. Bazan vapurla o semte gittiğim de olurdu. Roza'yı arardım, hiç göremezdim vapurda. Ba-zan birini ona benzetiverirdim. Kâh Beyoğlunda, kâh Te-pebaşında.. Bir türlü rastlayamazdım ona. Ne yapardı gündüzleri, ne ederdi? Clark'ın filmine belki gelir umu-duyla iki kere gitmiştim. Yoktu hiçbir yerde. Tek çare bahçe sinemasına koşmaktı. Saate bakardım, daha iki saat vardı filmin başlamasına. Nefes nefese vapurdan inip si-nemaya varan yolu geçerdim. İkisi de gişelerindeydiler. Selâmlaşırdık, gülüşürdük. Birkaç dakika için yerinden ayrılır, bahçeye gelirdi. Bir gazozumu içer, hep neşeli, a-laycı sesiyle konuşurdu. Bir gün önce gittiği plâji anla-tırdı. Nasıl yarış etmişti delikanlılarla.. "Ah" derdi, "Don Ameche'in bir filmi var." Çapkın çapkın bakardı. Sonra: "Yarın ağabeyimle gideceğiz." derdi. Sinemanın sahibi-

nin madamı görününce hemen kalkar giderdi. Makine dairesine tırmanırdım. Arkadaşımı ter içinde bobinleri sararken bulurdum. Küçük çocuklar bahçedeki çiçekleri sularlardı. Pikabın başına geçer, beş on plâktan semtte en çok sevilenini, en çok aşınmışını seçerdim: "Arjantina.." Bütün cadde, semt çift hoparlörle çın çın çınlardı. Film başlayınca aşağı iner, arka tarafta bir boş sandalyeye ilişir filmi seyrederdim. Karşımda oynıyan Betty Grable değil, Roza'ydı. Danseden, öpüşen, mayosu ile boy gösteren Roza. Arkadaşım da bazan yerini yardımcısına bırakıp yanıma gelirdi. Kaç defa seyrettiğimiz filme baka baka konuşurduk: "Bugünlerde hiç oralı değil," derdi. "Kim?" "Ester.. Hiç konuşmuyor, düşünüyor hep... Bir yere götürmemi istemiyor." Sonra birden, "Sen de bırak şu Roza'yı, gezmedik adam bırakmadı." "Kim görmüş " diye sorardım. Bu gece onu evine kadar ben götürme'iydim. Evi neredeydi, kimin nesiydi? Filmi yarıda bırakıp o makine dairesine, ben de gişelerin yanına koşardık. Roza gitmek üzereydi. Sinemacının madam da yanında. Ester'le konuşuyorlardı. Sevinç içinde uçuyorlardı. Hepsini bir arada görünce bir cigara yaktım. "Ne sıcak hava" dedim. Madam'la Roza çıkıp gittiler. Ester kalmıştı yalnız. Bir cigara uzattım, yaktım. "Roza kimseyle dolaşmaz," dedi. "Seninle de." "Öyleye benzemiyor" dedim. Ester beyaz perdeden gelen caz şarkısının bitmesini bekledi. Dumanı burnundan çıkartıp: "O evli," dedi. "Çocuğu bile var, kimse bilmiyor bunu." Beraber sokağa çıktık. Dışarda bir bayram yerinin durgunluğuna benziyen bir hal vardı. Bedavacılar duvarlara tırmanmışlar, tahta kapının deliklerine göz uydurmuşlardı. Ilık bir rüzgâr esiyordu Haliç'ten. Ester'le denize doğru yürüdük. Ufacık bir vapur kalkmıştı. Kasımpaşaya doğru yolu yarılıyordu. "Roza orada oturur. Gündüzleri de terzide çalışıyor. Para biriktiriyor. Bugün mektup almıştı.. Kocasını İsrail'de. Ondan bu kadar neşeliydi. Hoş o her zaman öyledir ya." Sonra kendisinin, Roza'nın hülyalarını bir çırpıda anlattı.

Orada onları bekliyen hayatı.. Bir yuvanın saadetini... Umulup da bir türlü kavuşulmıyan birtakım şeyleri.. “Yakında beraber gideceğiz” dedi. Orada yeni bir ülke kuruluyordu. Bir vatan!. O toprakların ilk öncüleri olacaktı. Geniş hayalleri, umutları, bekleyişleri vardı.. Konuşa konuşa evlerine vardık. Üst kattaki ışığın gece yarısından çok sonra söneceğini, ana kızın kimbilir neler üstünde göz nuru dökeceklerini düşünüyordum.

Gece yine aynı yollardan arkadaşım ile döndük. O Ester’den bahsetmiye başladı. Artık bu işin bir sonu gelmeliydi. “Bu kızlara fazla önem vermemeli, değmez” diyordu. Bir odaya atsaydı Ester’i, tamamdı. İnsan eğlendirmeliydi gönlünü, o kadar. Hepsi de anasının gözü idiler. Ne anlatırlarsa hepsi masaldı. İsrail’deki nişanlıya da inanmıyordu dostum. Roza’nın hikâyesini, Ester’in hayallerini yalnız ben içimde taşıyordum. Ona bunlardan bahsetmedim bile. Boşuna olurdu bu. Ama yol boyunca o iki genç kızın şu koskoca dünya içindeki didinmelerini, çırpınmalarını, insanlara, onların kötülüğüne karşı gece gündüz çarpışarak, arzuladıkları bir saadetin ardı sıra koşuşmalarını düşünüyordum. Bir daha ne Roza’yı ne Ester’i görebilirdim. Ne de bahçe sinemasını, Arjantina plâğını. Betty’nin filmi.. O, değişik, bambaşka âleme bir daha adım atamazdım.

Atmadım da. Arkadaşım da çok geçmeden işini bıraktı. Yaz da sona ermişti. Roza ile Ester ancak hayallerimin genişliğinde bir yer alabilirlerdi. Bir daha ne Ester’den ne Roza’dan lâf açmadık. Arkadaşımın başka hikâyeleri, başka gönül iş’eri vardı an’atacak... Yalnız ben gizli bir hazineyi saklarcasına, dünyamızda bulunmıyan bir masal semtinde geçirdiğim gece’eri, yaşattığım hayalleri, insanları içimde gizledim. Sonra, çok sonra, lımandan kalkan o ufacık, o çürük, eski zaman kadırgala-

rına benziyen gemilerden biriyle Ester'le Roza'yı özledikleri yerlere, insanlara doğru yolcu ettim. Yıkılacak kadar insanla yüklü gemilerdi bunlar. Ama içlerinde yarınki hayatlarına atılmıya koşan yığınlarla insan vardı. Bu arada dünyayı bitmiyecek bir serüven olarak kabullenen Ester'le Roza...

Vüs'at O. Bener

(1922 -)

Doğ.: Samsun

1922 Yılında Samsun'da doğdu. İlk, orta ve liseyi Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde tamamladı. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Şimdi Ticaret Bakanlığı'nda Raportör olarak çalışmaktadır.

1950 yılında Yeni İstanbul Gazetesinin New York Herald Tribuna gazetesiyle birlikte düzenlediği Dünya Hikâye Yarışması'nda Dost isimli hikâyesiyle üçüncülük kazandı. Hikâyelerini Seçilmiş Hikâyeler ve Varlık dergilerinde yayınladı.

Vüs'at O. Bener'in, çağdaşı diğer hikâyecilerden ayrılan bir anlatışı vardır: tek kelimelik ya da tamamlanması okuyucuya bırakılmış cümleler gibi. Hernekadar çeşitli konulara değinmişse de bunlar arasında çözüm bekliyen Anadolu sorunları ön planda yer tutar.

Eserleri Dost (hikâyeler, 1952), Yaşasız (hikâyeler, 1957), İhlamur Ağacı (oyun, 1962, Türk Dil Kurumu Tiyatro Ödülü).

H A V V A

Benim saçlarım yumuşak. Havva'nın saçları keçe gibi. Annem ustura ile iki defa kazıttı, saçlarını, uzasın diye ama, uzamadı, kısa kaldı. Burnu da öyle biçimsiz ki! Yamyassı. Tıpkı okul kitabımızdaki maymunun burnuna benziyor burnu. Hiç sevmiyorum onu. Pis, hırsız.

Annem, bu gün onu bir temiz dövdü. Tabii döver. Misafir odamızdaki güzelim halımızı kesmiş. Deli mi ne? Annem: "Kız niye kestin halıyı?" dedi. O: "Kuş var halının içinde, dedi. Beyaz kuş. Onu çıkaracaktım." Gördün işte kuşu. Bir "Töbe töbe ana" bellemiş, onu söyler.

Bari bir işe yarasa. Ne olacak görmem'ş ki! Sen onu bırak, öteyi karıştırın, beriyi karıştırın sade. Miskin. Üstüne bir de ağır. Sekiz saatte bir bu'aşığın içinden çıkamaz. Sonra da doymak bilmez. İyi valiâhi.

Geçen gün de ne oldu. Annem misafirlîğe gitmişti de. Evde yalnız kaldık bununla. Bizim komşu imamın oğlu Recep evimizin önünden geçti. Döndü gene geçti. Ondan sonra da oturdu karşı kaldırıma, şarkı söylemeğe başladı. Nasıl da bağılıyor pis. Bu da oturuyordu sedirde. Bir fırladı durup dururken yanımdan. Korktum. Sonra merak ettim, ne oldu buna diye. Gidip baktım arkasından. Mutfığa girmiş, pencereyi açmış el sallıyor utanmaz. Anneme söyleyeceğim ama. Görür gününü o. Lekeli entarimi sakladığım yerden çıkarıp anneme göstermesini biliyor ama. Ne yapayım. Dut lekesi işte. Çıkmadı. O kadar uğraştım. İnşallah başına bir belâ gelir de kurtuluruz. Allahım şunu öldür.

Nasıl çıktı dediğim. Oh olsun. Kütük gibi şişti bacağı. Gece'eyin asmadan üzüm koparmağa çıkmış, düşmüş, doğru idare lâmbasının üstüne. Cam kırıkları ayağına girmiş hep. Aptal.

Babam da çok merhametli. Kalktı bu çirkin kızı İstanbulbula götürdü. Yalnız kaldık. Annem gizli gizli ağladı. Bir aydır rahatsız. Keşke hiç gelmese bu Havva. Geldi ama. İyi olmuş.

Annem dün dedi ki: "On baş soğan koysam bu kızın önüne, yiyebilir mi acaba?" Koyalım anne, bakalım yiyebilecek mi? dedim. Koyduk. Vallahi bitirdi hepsini! Şaştık kaldık. Gözlerinden zırıl zırıl yaş akıyordu da gene yiyordu. Sonra annem: "Kız sigara da içer misin?" dedi. "İçerim" dedi. "Al iç şunu haydi." Meğer sigaranın içine tuz koymamış mı annem! Çıtır çıtır sesler çıkmağa başlayınca korkusundan sigarayı atıp öyle bir kaçtı. Katıldık gülmekten.

Sütçü Hacı bunun için bıçak çekmiş gûya, Recebe. Bir de bu çıktı. Geçen gün annemin yanında da söylemez mi? Öyle kızdı annem. "Kız nasıl söz o öyle, dedi. Duyamayım bir daha bak. Yoksa öldürürüm seni." Annem öyle dedi ama o gene bana: "Valla bıçak çekti kız" diyor.

Annem bir yere gittik mi onu eve kilitler. Yoksa alır başını gider. Bir gün az daha ölüyordu. Annem çamaşırılığa kilitlemişti de. Maltızdaki kömür vurmuş. Akılsız pencereyi açıversene. Neler çektik. Sarımsaklı yoğurt yedirdik. İçim bulanıyor. Altına etmişti.

Fatmânım diyor ki: "Bu kız kedi canlı, gebermez." Haklı. Domuz gibi yiyor. Ama ne versen. İlki tanecik misafir şekerini anneme söylemeden aldım diye, on değnek yedim avucuma onun yüzünden. Nerden de görmüş fesat.

Annem de tuhaf ama. Başını dizlerime koyuyor, öyle yatıyor. Bazan da dizime daha çok bastırıyor gibi geliyor bana. Dizim çok ağrıyor ama çekemiyorum. Yüzüme öyle tuhaf tuhaf bakıyor ki!

Sonra bir gün kapıdan dinledim. Babam anneme: "Aç ağzını tüküreceğim" diyordu. Annem de: "A bey olur mu öyle şey?" diyordu. Sonra babam kalın kalın gül-

dü: "Denedim seni be! dedi. Sen ağzını aç bakalım bir kere, tükürecek miyim?" Şaşıtm kaldım. Neden böyle konuştular? Kaç kere anneme sorayım dedim, sonra vazgeçtim. Kapıdan dinlediğimi anlarlar diye. Zaten annemden ödüm kopar, Vururken sesini çıkarmıyacaksın. Hele bağır. Ben bağırmıyorum ama ağlıyorum. O deli hiç ağlamaz. Avazı çıktığı kadar bağırır sade. Babam kaç kere: "Bu kız adam olmayacak, gönderiverelim köyüne gitsin!" dedi. Gitse de kurtulsak ya. Annem: "Acıyorum kıza, dedi. Kimsesi yok. Hem kuvvetli. İşime yarıyor. Nasıl olsa lâzım biri." Bari o kadar iyilik ediyoruz, o da uslu uslu otursa ya. Bir de tutturmuş karnım ağrıyor diye. Ağzı öyle fena kokuyor ki. Sonra ikide birde bir solucan bulup beni korkutuyor. Bu yüzden iştahım kesildi. Anneme de söyleyemedim. Söylesem o da sürahimizi benim kıldığımı söyleyecek anneme. Halbuki Mestan kırdı sıcrarken. O kırmadı ama ben öyle dedim anneme. Ne yapayım ucunda sopa var sonra!

Havva üç gündür hasta. Evin içi leş gibi kokuyor. Ne yaptıksa kâr etmedi. Alttan üstten gidiyor. Kimi sürgün dedi, kimi humma. Doktor da adını unuttum, bir şey dedi. Allah korusun hepimiz ölürmüşüz. Sonra değil dedi. Bereket ben okula gidiyorum. Kokudan durulmuyor yoksa.

Neyse onu kömürlüğün yanındaki odaya koydular. Babam evi badana ettirdi. Annem de günlük yaktı. Benim odamın duvarları yeşil. Ben bazan aşağıya inip penceresinden onun odasına bakıyorum. Çarpınıp duruyor. Kazık kadar kız ufalıvermiş. Ne oldu buna? Ama o ölmez ki. Gene iyileşir. Bacağını keseceklermiş İstanbulda. Keşke kesselerdi. Otururdu bir köşede hiç olmazsa. Hep pisboğazlığı yüzünden başına bu belâlar geliyor. Şimdi pişman olmuş ama, kaç para eder. Annem sıkıştırmış da söylemiş. Çöplüğe attığımız yağ tenekesinin dibini sıyırmış, yemiş te ondan böyle olmuş. Komşular paslı teneke-

den zehirlendi diyorlar. Annem: "Bir de okutsak mı acaba?" diyor.

Annem bugün ağlıyordu. Zavallı annem. Beni çok döver ama, onu çok severim. Kaç bayram kendi güzel elbiselerini bozdu da bana dikti. Niye ağlıyorsun, dedim. "Havva ölecek galiba kızım, dedi. Ona ağlıyorum." Birden benim de içim doldu. Ben de ağlamağa başladım. Havva ölecek ha! Ölmesin anne. "Belli olmaz kızım. Her şey Allahtan. Hadi git ağlama." Annem öyle dedi ama ben ağladım. Sonra aşağı inip odasının penceresinden baktım. İki tarafına çarpınıp duruyordu. Allahım ne olursun ölmesin, dedim. Allahım öldürme onu. O gene çarpınıp duruyordu. Birden karnıma bir ağrı girdi. Bağırayım dedim, sesim çıkmadı. Ortalık ta kararıyor. Olduğum yerde kalakaldım öyle. Neyseki köpeğimiz geldi yanıma. Kuyruğunu sallıyarak. Kafasını okşadım köpeğimizin. Sonra onunla merdiven başına kadar geldik. Karnımın ağrısı geçti.

Az sonra, annem, babam, doktor geldiler. Ben de kapı aralığından baktım. Doktor Havvanın koluna iğne yaptı. Havva bağırmadı. Üçü de durup beklediler. Babam çenesindeki sivilceyle oynuyordu. Sonra annem, babamın yüzüne baktı. Babam eğilip doktorun kulağına bir şey söyledi. Doktor başını salladı. Sonra Havvanın gözleri açıldı. Annem Havvanın yanına gitti, yatağına diz çöktü. "Kızım Havva iyi misin, evlâdım?" dedi. Bak iyileştin artık. Canın bir şey istiyor mu? Ne pişireyim sana?" Havva baştan bir şey demedi. Sonra gözünü iri iri açtı: "Baklava" dedi. Sonra da öldü.

Yaşar Kemal

(1922 -)

Doğ.: Adana

1922'de Adana'nın Osmaniye ilçesine bağlı Hemite (Gökçeli) köyünde doğdu. Kadirli Cumhuriyet İlkokulu'nu bitirdikten sonra, Adana Birinci Ortaokulu'nda son sınıfta kalınca öğrenimini yarıda bıraktı. Bundan sonra çeşilli işlerde çalıştı. Yaşar Kemal'in kırka yakın işde bulunup acının, sefaletin ve ezilmenin her çeşidini tatması, hikâyeleri, romanları ve senaryoları için bitmez tükenmez kaynak olmuştur.

Yaşar Kemal, şiir dolu, kendine özgü üslubu ile Anadolu'yu, toprağının kokusu ve insanların dramı ile birlikte eserlerinde yaşatmasını başarmıştır.

Eserleri: Ağtlar (folklor derlemesi, 1943, Kemal Sadık Gökçeli adıyla), Sarı Sıcak (hikâyeler, 1952), Teneke (roman, 1955, yazarı tarafından 1965 yılında oyun haline getirildi.), İnce Memed (roman, 1955, İlk Varlık Roman Armağanı'nı kazandı ve hemen bütün dünya dillerine çevrildi.), Yanan Ormanlarda Elli Gün (röportaj serisi, 1955), Çukurova Yana Yana (seri röportaj, 1955), Peri Bacaları (röportajlar, 1957), Orta Direk (roman, 1960), Taş Çatlasa (denemeler, 1961), Yer Demir Gök Bakır (roman, 1963), Üç Anadolu Efsanesi (folklor incelemesi, 1967).

Filme alınan senaryoları: Namus Düşmanı, Alageyik, Karacaoğlan, Beyaz Mendil, Muradın Türküsü, Ölüm Tarlası.

Y A T A K

Şimdiki gibi aklımda.

Ben, o yıl orta okulun üçüncü sınıfında, bizim Durmuş Ali de ikincideydi. İkimizin de parası yoktu. Köyde, onun bir dul anası, benim bir dul anam vardı. Onlar da kendilerini zar zor geçindirebiliyorlardı .

Durmuş Alinin umudu, parasız yatılıdaydı. İmtihana girmiş, yüzde yüz kazanacağından emindi. Bana gelince ben, bir umutsuzluk içinde yuvarlanıyordum. Nereye gitsem, ne yapsam? İki yıldır geceleri çalıştığım fabrika, bu yıl beni almıyordu. Talebeleri fabrikada çalıştırmak yasakmış! Neden yasakmış, bir türlü anıyamıyordum. Bu yıla kadar ne güzel, çalışıp okumuştum.

Beş parasız... Başımı sokacak bir ağaç kovuğu bile yok! Kocaman şehrin ortasında yalnız, yapayalnızım. Sarılacak bir dalım da yok!...İçerimde dayanılmaz bir keder, bir hınç.

Durmuş Ali ile bir zaman istasyonun önündeki sıtma ağaçlarının altında geceledik. Sonra olmadı. Bu böyle sürüp gidemezdi. Bekçiler de rahat vermiyorlardı. Sonra da okula gitmek mecburiyetindeydik. Biz okula gidince, meydanda kalan yataklarımızı çalmazlar mıydı?

Çok iyi bir arkadaşım vardı, Yusuf. Beni çok severdi. Sıtma ağaçlarının altında gecelediğimizi nasılsa öğrenmiş.

Bir gün utana utana :

— Bizim damın üstünde yatsanız, dedi.

Deli gibi sevindik. Durmuş Ali ile kucaklaşıp öpüştük.

Durmuş Ali bir:

— Allooş... çekti... Yaşadık be abi... Bir günün beyliği de beylik.

Biliyorduk ki, dam üstünde güzün yağmurları başlayıncaya kadar yatabilirdik. Sonra, sonrasına Allah ke-
\rim.

Yatakları hemen, istasyondan alıp eve getirdik. Yusuf-
suların evi, pazar yerinin yanında bir tek odaydı. Yatak-
ları dama serdik.

Bekçi korkusu yok, bir şey yok. Damın üstünde bir
ev sıcaklığı, bir baba ocağı sıcaklığı..

Bunca sıkıntıdan sonra yatacak bir yerimiz vardı iş-
te. Şu hayat dedikleri de ne güzel şey!

Akşam, ekmeğimizi yer yemez hemen damın üstüne
damlıyor, yataklara girip yorganları boğazımıza kadar
çekiyorduk. Geceler biraz soğuktu ama, gökte kocaman,
ışıltili yıldızlar vardı. Hep yıldızlara bakardık. Bazı ge-
celer de gökyüzünü yıldızlarla döşeli bulurduk. O zaman
sevincimize payan yoktu. Ve bizler umudla doluyduk. Sık-
ıntılardan, acılardan sonra gelecek güzel günlerin, daha
güzel olacağına inanıyorduk. Bu umudlar, bu hayaller
benimdi. Ben söyledim. Durmuş Ali, dinler ve tasdik
ederdi.

Durur, durur:

— Öyle değil mi Durmuş? derdim.

— Heyye abi, derdi. Sabahlar karanlıklardan sonra-
dır.

Bu lâfı da benden bellemişti.

Serin dam üstü, ışıklı, iri yıldızların geceleri, soka-
ğın sabahlara kadar süren gürültüsü, bizim umudlarımız,
hayallerimiz tam bir ay, kasım başına kadar sürdü.

Sonra.. Sonra o be'âli, o karanlık, bir kara çul gibi,
kapkaranlık Çukurova yağmurları başladı.

Hava biraz bulutlandı mıydı, okulda Durmuş Ali ile
bir araya gelir, birbirimize sokulur; ikimiz birden:

— Allah be! Allah be! Etme nolarsun? derdik.

Ya bir de yağmur çiselemeye görsün, o zaman bizim
yüreğlerimizde kıyamet kopardı. Durmuş Ali hemen, okul-

dan eve fırlar, yatakları damın saçağının altına indirir, koşa koşa geri gelirdi.

Yağmurlu günlerde, eve, yani saçağın altına geceyarısından sonra, ortalıktan el ayak çekilince gelir, usul-lacık yataklarımıza girerdik. Saçak altında yattığımızı elâlemin görmesinden, bir utanır, bir utanırdım ki, biterdim. Durmuşu dersiniz, o oralı bile olmazdı.

Bazan erken uyanamazdım. Birden uyanırdım ki, arkadaşımın anası, öteki komşular uyanmışlar, avluda dolaşıyorlar. O zaman ben yorganı başıma iyicene çeker, yatağın içine büzülür, büzülür, yok olurdum. Yanımda, yönümde ayak sesleri duydukça küçülür, küçücük kalırdım. Ayak sesleri kesilince hemen yataktan fırlar, giyinir, kaçırdım. O gün ben giyinirken birinin bana baktığını sanmışsam akşama kadar başım döner, kendime gelemedim.

İçinde yattığım yatağa dönüp de bir türlü bakamıyordum. Bakmayı içim götürmüyordu. Yatak, saçağın dışından fırlayan çamurlarla bezenmişti.

Gene geç uyandığım bir sabah, giyinip kaçarken, arkadaşımın anasıyla gözgöze geldik. Aksaklı bir başta kocaman açılmış acıyan gözler.. Yıllar geçti, o gözlerin ağırlığı daha üstümde.. Bin yıl yaşasam da, o gözler öyle, öylecene bakıp duracak.

Sabahleyin okulda Durmuş Ali'ye:

— Ben o eve bir daha gitmiyeceğim, dedim.

Şaşı:

— Neden be abi? dedi. Nerede kalacaksın?

— Gidemem.

— Yapma be abi! Nerede yatacaksın? Neden yani?

Durmuş ne etti eyledi de, beni o gün eve götüremedi. O gün daha başka günler gidip istasyondaki kanapelerin üstünde geceledim.

Bir ara yağmurlar durur gibi etti.

Durmuş Ali bir gün:

— Abi, dedi, yatakları dama çıkardım, gel artık!

Gittim.

Birkaç gün sonra, bir ikindi üstü bir yağmur boşandı, gök delinmiş gibi... Durmuş, fırladı ama, yetişememiş, yataklar çıpıldak su.

Bir otel bilirdim, eskiden birkaç gün yatmıştım. Otel deyince... Gariblerin yatağı. Güzel Yurd oteli... Oteller o zamanlar çok ucuzdu. Bir yatak elli kuruş... Gel gör ki elli kuruş!...

Kâtib, yatağımız olduğu için, koridorda, geceliği on kuruşa, yatmamıza razı oldu.

Daracık koridora iki oda kapısı açılıyor. Yatakları kapının önüne serdik. Biz de yatakların dışına çömeldik. Hiç konuşmuyoruz. Belimizi duvara vermiş, duruyor, birbirimize de hiç bakmıyoruz.

Geceyarısını buldu. Yataklar önümüzde serili duruyor. Uykumuz geliyor, gözlerimizden uyku akıyor ama, yataklara girilmez ki... Gözümüz yatak'arda, içimizde hasret, rahat bir yatak, bir uyku hasreti...

Yarı sersem, yarı uykulu...

Aşağıdan bir ayak sesi geldi. Gece yarıyı bir hayli aşmış.. Gözümü açtım, merdivenden iki genç kadın göründü. Yataklara basmamağa çalışarak kapıyı açtılar. Kadınların ince, uzun boylusu içerden geri çıktı. Bizlere hayretle bakıp geri girdi. Sonra geri çıktı. Hep bakıyordu. Girdi, çıktı, girdi, çıktı. Telâşlı bir hali vardı. En sonunda gelip durdu; konuşmadı. Sonra birden bana:

— Bir kibritiniz var mı? dedi.

Çıkarıp verdim. Göz'eri hayretle açılmıştı. Sigarasını yaktıktan sonra bir sigara da bana uzattı, almadım. Israr da etmedi.

— Bu yataklar sizin mi? dedi.

— Bizim.

— Vakit çok geç, yatsanıza...

Ampulün sönük ışığında, bereket, yatakların ıslaklığı belli olmuyordu.

Ben:

— Hiiiç... Uykumuz gelmiyor da..

Durmuş Aliye döndü. O uyuyordu.

Dürttüm, Durmuş uyandı. Dürttüğümü kadın da gördü.

— Yatsanız iyi edersiniz.

Durmuş Ali:

— Is... dedi.

Sertçe ağzını kapattım. Kadın huylandı.

— Bir şey mi söyleyecekti çocuk?

— Patavatsızın biridir de..

Kızgın söylemiş olacağım ki, kadın odasına gitti. Arkasından baktım. Gözlerimde, incecik bir bel hayali kaldı.

Durmuş Aliye usuldan:

— Kadın güzeldi, dedim. Amma da iyi ha.

İçerden kadının kahkahası geldi. Ben buna içerledim.

— Güzel amma, bunlar pis karılar, dedim. Pis olmasalar ne işleri var otelde..

Sonra hiç konuşmadık. Yüreğimizde derdimiz, yatağımız da ıslak olmasaydı, Durmuş Ali ile bu kadın üstüne kir bilir ne lâflar eder, ne hayaller kurardık.

Uyumuşuz.

Gecenin saat üçü mü, dördü mü ne, kapının gıcırıtısıyla gözlerimi açıyorum. Bakıyorum ki, kadın gecelik gömleğiyle merdivenden iniyor. Az sonra da gelip, gene karşına dikiliyor. Her yanı açık saçık, göğsü dışarıda. Çırılçıplak denecek kadar çıplak. Gözlerinde bir kızgınlık ve uykunun mahmurluğu var. Gene öyle açılmış gözlerle bakıyor. O baktıkça ben köşemde küçülüyorum. Bir ara hırsıyla gözlerimi kapadım ve bir zaman açmadım. Sonra açtım ki, kadın daha öylecene duruyor.

İçimden: "Ne durmuş bakıyor öyle? Pis, bu pis domuzlar hep böyle bakarlar işte. Kendisine ne oluyor uymuyorsak. Ne karışıyor. Salla bir yumruk çenesine." geçti.

Kadın:

— Kibritinizi verir misiniz? dedi.

Çıkarıp verdim.

Gidip içerden sigarasını alıp yaktı. Bir tane de bana uzattı. Bir de canım sigara istiyordu ki.

— Ben sizin sigaranızı istemem, dedim.

Kadının yüzünde hoş, fakat beni çıldırtan bir gülümseme dolıyordu:

— Neden küçük bey?

— Ben küçük bey değilim. İçmem işte. Size ne yani? İçmem işte.

— Haa, dedi, sahiden siz niçin yatmazsınız? Yataklarınız da serilmiş işte..

Kekeledim:

— Biiiz mi? Size ne?

— Bakın, çocuk uyumuş. Neden yatmıyorsunuz?

— Uyumuyoruz. Uyumıyacağız işte. Canımız uymak istemiyor.

— Neden?

Varır yatağa bakar, yaş olduğunu anlar diye de deli oluyordum.

Deli gibi bağırdım:

— Yatmıyoruz işte. Yatmıyacağız!

Kadın:

— A... a... a... dedi, ne bağırıyorsunuz öyle? Ben bu çocuğa acıdım, oracıkta uyumuş da... yazık.. üşür.

Durmuş Ali'yi sertçe dürttüm. Oğlan irkildi. Gözlerini korkuyla açtı.

— Kalk ulan! dedim. Kalk! Sersem gibi burada uyu-
yacağına...

Çocuk neye uğradığını bilemedi, gözlerini tekrar yumdu. Başı önüne düştü.

Gene dürttüm.

Başını kaldırıp da kadının yüzüne bakamıyordum ya, gözlerinin üstümde olduğuna, öldürürcesine üstümde, bana baktığına emindim.

— Kalk ulan, kalk da yatağına gir, orada uyu!

Oğlan uykulu uykulu burnunu kaşıyıp, beceriksizce soyunmaya başladı.

— Sahiden de, dedi, ben neden burada uyumuşum?

Elinden tutup yatağına soktum.

Durmuş, duyulur duyulmaz bir sesle:

— Abi be, ne de soğuk!

— Yat ulan, dedim, şimdi ısınırısın.

Kadın başımdan gitsin diye, ben de hızlı hızlı soyunup yatağına girip yorganı başıma çektim.

Alaylı bir ses:

— Allah rahatlık versin.

Kapı kapandı. Arkadan da bir kahkaha geldi. Var gücümle dişlerimi sıktım.

! Yatak su gibiydi. Tenimden buz gibi bir ürperti geçti. İçim bir üşüdü ki... Yorganı başıma, bacaklarımı karnıma çekip bir topak oldum.

Durmuş Ali yorganımı çekti.

— Abi be, dedi, abi be! Donuyorum abi be! Vıcık vıcık!

Ben büzülmüştüm. Hırsımdan dişim dişimi yiyor.

— Abi be, sana diyorum abi be!.. Donuyorum be!

Yorganı üstümden hışımla attım:

— Ne var ulan? Abi be, abi be!.. Yat geber işte!

Tekrar yorganı üstüme çektim. İçimde soğuk bir ürperti. Sanki bir yığın yılanı getirip çıplak tenime sarışlar.

— Abi be.. Vallahi üşüyorum. Üşümekten ölüyorum.. Vıcık vıcık... Su... Abi be! Sana diyorum be!..

Ben birden yataktan fırladım. Giyindim. Ali de öyle yaptı. Gene gittik köşeye oturduk. Sudan çıkmış gibi ıslanmıştık.

Ama yüreğimde korku, ya kadın şimdi çıkıverir de, bizi gene böyle görürse!..

Durmuş Ali'nin dişleri birbirine çarpıyordu. Ben de titriyordum.

Ya kadın şimdi çıkarsa!

Ali'nin elinden yakaladığımı gibi:

— Yürü parka kadar koşalım, ısınırız.

Parka kadar koştuk. Asfalt cadde ıvıssızdı. Oradan istasyona koştuk. Yüreğimiz küt küt atıyordu. Isınmıştık ama, sıtma ağacının altında biraz bekleyince yeniden üşümeye başladık.

İstasyon meydanının ortasında birkaç salepçi duruyor, bir insan kalabalığı da salep içiyordu.

Sıcak salep bardaklarının buğulandığını görür gibi oldum. Elim cebime gitti ama... nafiye...

Durmuş da salep bardaklarına gözlerini dikmişti.

Kendimde olmadan içimi çekmişim. Durmuş da içini çekti.

Daha gün doğmamıştı ya, usul usul şafağın yerleri ışıyordu. İkibüklüm olmuş, tir tir titriyorduk.

Durmuş Ali, bir ara bana döndü. Birden aklına gelmiş gibi:

— Abi be, dedi, sahiden, o ıslak yataklara biz ne diye girdik?

Zeyyat Selimoğlu

(1922 -)

Doğ. İstanbul

1922'de İstanbul'da doğdu. Babası Armatör Hamdi Selimoğlu'dur. Orta öğrenimini Alman Lisesi'nde, yüksek öğrenimini de Hukuk Fakültesi'nde yaptı.

Cumhuriyet Gazetesinin 1950'de "Bir Yurt Yazısı" konusunda açtığı Yunus Nadi Armağanı'nda "Rize'nin Köylerinden" adlı yazısı ile birinciliği kazandı. Bu münasebetle kendisine, hayatta ne olmak istediği, sorulduğunda şu cevabı vermişti: "Hayatımı kazanmak bakımından babamın mesleğine devam edeceğim. Fakat diğer taraftan amatör olarak yazı yazmak da benim için en büyük zevk olacaktır." Gerçekten Zeyyat Selimoğlu bu sözünü yerine getirerek armatörlükte karar kılmış olduğu gibi, seyrek olarak da amatör heyecanı ile gazetelerde yazılar yazmakta ve çeviriler yapmakta devam etmiştir. Yazılarını Varlık, Çınaraltı, Yenilik dergileriyle Tan, Milliyet ve Dünya gazete'lerinde yayınlamıştır. Yunus Nadi Armağanı'nı kazanan "Rize'nin Köylerinden" adlı yazıda olduğu gibi yerli renkleri canlı bir şekilde yansıtan rahat ve başarılı bir anlatışı vardır. Gayet ölçülü ve dozunda şive benzetilerle de yer verilmiş bu öyküde. Hikâyelerinin Kavramın Sonu ve Baş (1955) adlı kitabında toplamıştır.

PİRE MAHMUT'UN SEVDASI

Çoğu zaman akşam yemeklerinin sonuna doğru oynanırdı bu sahne... Masanın çevresinde dört-beş kişi toplanmış olurduk. Mehmet kaptan masanın en başındaki süvari koltuğuna kurulmuş olur, öteki koltuklarda da Hızır kaptan, başçarkçı deniz subaylığından emekli Hüseyin bey, Ohannes, bir de ben.. Bazan telsiz Zeki de katılırdı bu yemeğe... Hani birkaç katlı transatlantiklerin akşam yemeklerinde süvari masasının şeref konukları olur ya, işte onun gibi birşey... Tatalım ki bir kömür şilebinde değiliz de, bilmem Queen Mary transatlantığının mavi kurdeleyi kazandığı sefer, geminin zaferi şerefine masaya kurulmuşuz. Mehmet kaptan bacağından yakaladığı yarım tavuğu kurt gibi kapıp sağlam dişlerinin arasında paramparça ettikten sonra soluya soluya Pire Mahmut'a bakardı:

— Ulan, hani peşkir, peşkiri getirsene!.. Deyyus..

İri çenesinden aşağı yağlar sızarken Pire Mahmut kolundaki, kirden yozlaşmış, kararmış, binbir çeşit yemeğin ve yemek artıklarının kokusu sinmiş peşkiri uzatırdı.

— Buyur beybaba..

Peşkir bir atılışta Mehmet kaptanın ağzında dolaşır, çenesindeki yağları alıp kendi üzerindeki yağları çenesine bıraktıktan sonra çekilirdi. İşte bu an, Mehmet kaptanın Pire Mahmut'a takılacağı andı.

— Ulan bu ne biçim peşkir, Roza'nın donundan mı kesip getirdin? Leş gibi be..

Hızır kaptan kıs kıs gülüp taşı gedğine oturturdu:

— Roza'nın bacağında don durur mu çi?..

Deniz subaylığından emekli başçarkçı Hüseyin bey, ossaat kıpkırmızı kesilirdi:

— Öhhö öhhö.. Estağfurullah efendim.

Oysa ne estağfurullahı, artık tiyatro başlamış, perde açılmıştır bile, pilâvdan dönenin kaşığı kırılsın. Mehmet kaptan iftar topu gibi bir kahkaha patlatır:

— Ne o başçarkçı efendi, utandın mı yoksa? derdi. Sonra şişenin dibinde kalmış rakıyı gösterip Pire Mahmut'a:

— Ulan Mahmut, diye devam ederdi, hadi anlat, anlat Roza nasıl seviyordu seni, hadi anlat da dinleyelim.

Pire Mahmut, mavi, çocuksu gözlerini kırptırıp gülmüser:

— Beybaba, derdi, ben bıktım sen bıkmadın mı daha, kaç kez anlattık.

Mehmet kaptan rakı şişesini yakaladığı gibi Pire Mahmut'un üstüne yürüyecekmiş gibi yapar, Pire Mahmut kıpırdamadan dururdu.

— Sen bana vuramazsın beybaba, sen seversin beni, bilmez miyim?

Mehmet kaptan mânalı mânalı bakardı:

— Pekiy Roza sevmiyor muydu seni?

— Aah, sevmez olur mu, hem deli gibi severdi, çıldırırdı benim için, çıldırırdı.

— Öyleyse neden vuruyordu sana? Deyyus, ha, söyle bakalım, neden tekmeliyordu seni; ha?

— O başka beybaba, karı insanı sevdiği için tekme-ler, Roza severdi beni, bensiz edemezdi ki..

Hızır kâptan hemen taşı gedigine:

— Senun kari dedüğün herhal kari değil katir..

— Aah, öyle severdi ki beni Roza.. Tekmeyi sırtıma yapıştırdığı zaman beni nasıl sevdiğini anlardım.

Mehmet kaptan hayretle açardı gözlerini:

— Ulan bu ne biçim sevda? Sen bal gibi dayak yormuşsun karıdan.

Pire Mahmut inatla sallardı başını.

— Dayaksız dövüşsüz sevda olur mu beybaba, sev-
danın tuzu biberidir dayak. Ah Roza..

— Pekiy ulan, bir de sen dövsene, bir de sen vursa-
na bakalım, hep dayak mı yiyeceksin?

Pire Mahmut incecik bacaklarının üzerinde horoz
gibi kabarmağa çalışırdı.

— Biz erkeğiz beybaba, erkek kadına el kaldırmaz,
erkekliğin şartı..

Hızır kaptan başını ağır ağır Pire Mahmut'tan ya-
na çevirir, tamamlardı:

— Erçek deduğune bak. Karıdan dayak yeyi... Erçek-
luğun şartı karıdan dayak yemek...

Pire Mahmut, solgun yüzü biraz asılarak, biraz da
dudak bükerek, anlamıyorlar gibilerden bizden yana ba-
kardı. Ohannes ile benden yana... Herhalde ötekilerden
genç olduğumuz için sevda meselelerine daha yakın bu-
luyordu bizi. Biz de aldırma gibilerden bakardık yüzü-
ne.. Aldırma aldırma, biz anlıyoruz gibilerden.. Küstüm
çiçeği gibi kapanacak gibi olurken birden açılırdı yine,
Hızır kaptana dönerdi:

— Karı nasıl sevişmek istiyorsa öyle sevişeceksin
efendi kaptan, erkekliğin şartı...

Öfkelenirdi Hızır kaptan:

— Hade hade, erçekluğun şartı..

Pire Mahmut şöyle bir omuz silkip dururdu.

Bu kez öfkelenmek sırası Mehmet kaptana gelirdi.
Kollarını masanın iki yanına kuvvetle dayayıp oturduğu
yerde yaylanarak:

— Şuna bak, diye bağıırırdı, hem karıdan dayak yer,
hem de erkeklik taslar. Karı dediğin erkeğin canavarın-
dan hoşlanır, karıyı kaldırıp kaldırıp yere vurmali er-
kek dediğin, şöyle bir hööt dedin mi olduğu yerde pısıp
kalmalı, deyyus..

Pire Mahmut hiç istifini bozmadan, sakın, soğuk-
kanlı cevabını verirdi:

— Onlar kendine güveni olmayan kadınlardır bey-

baba, erkeğin kuvvetinde kendi zayıflıklarını unutmak isteyen kadınlardır.

Hızır kaptan şöyle yana dönüp yiyecekmiş gibi bakardı Pire Mahmut'a:

— Ula sen suvaridan daha mi eyi bilecesun?

Uzun bir süre susmuş olmaktan ötürü kendinin küçümseneceğini sanan deniz subaylığından emekli başçarkçı, edepli edepli söze karışmadan edemezdi:

— Efendim, sevgi karşılıklı anlayış demektir. Erkek de kadın da birbirine anlayış göstermeli ve birbirini kırmamalıdır. Bizim zamanımızda sevgi buydu, ben bunu bilirim bunu derim.

Söz döner dolaşır yine Pire Mahmut'un sevdasına dayanırdı.

— Aah, diye inlerdi Mahmut, Roza kadındı.. Vücudunun her yanında ayrı bir kadın yatardı sanki. Gözleri, elleri, kalçaları, omuzbaşları hep ayrı bir kadın. Kuledibi onun gibi bir kadın göremez bir daha.

— Senun cibi de erçek coremez..

— Roza'nın bir yürüyüşü vardı ki.. Hani at yarışlarından önce yarışacak atları geçirirler ağır ağır, beybaba.. Nasıl yürür o atlar.. Hani sağrıları nasıl yalpa vurur, iskele sancak, sancak iskele.. İşte tıpkı öyle yürürdü Roza.. Kapıma vardığımda kısrak kokusu almış aygır gibi duyardım kendimi.. Yaşamak derdim, gözünü sevdiğim, yürü, Roza'nın kurbanı olasın Mahmut, yürü..

— Dikket et, ayağın takilmasun..

Pire Mahmut buraya kadar gelince dururdu biraz, masada oturanlara şöyle, siz kadından ne anlarsınız, gibilerden bir bakardı, sizler gerçek bir kadını tanıdınız mı hayatınızda, gibilerden. Elli yaşlarına dayandığı halde bir çocuk yüzünden farksız olan yüzünün üzerinden bir özlem ürpertisi geçer, gözleri buğulanır gibi olurdu. Sonra sesi hafifleyerek devam ederdi konuşmağa:

— Pembe güllü bir geceliği vardı Roza'nın, ipek işlemeli pembe bir gecelik.. Ayağında pomponlu terlikler, saçları permanatlı.. Öyle karşılardı beni kapıdan, kapıya dikildiğimi görüp de, "Geldin mi Mahmut'um " dedi mi yüreğimin bütün kanı daha hızlı akmağa başladı sanırdım. "Geldim ulan Roza," derdim, "işte yine geldim. Mahmut'un geldi Roza.." Girerdim kapıdan içeri..

Hızır kaptan yine ağzını açmadan duramazdı:

— Mahmuti cirer bir kapıdan, Osmani çıkar obir kapıdan..

Mehmet kaptana yataklık ederdi bu cümle, fırsatı kaçırmaz, yalandan şaşkın suratı gibi bir surat takınıp Hızır kaptana dönerdi:

— Bir şey dersin ne dersin? Roza'nın evi girdi çıktı levhası mı yahu? Ha, Mahmut, ne diyor efendi kaptan, ne demek istiyor, ben birşey anlamadım, ne demek o girer bu çıkar yahu, nasıl şey?..

Pire Mahmut hiç oralı olmaz, duymamış gibi konuşmağa devam ederdi:

— ... Beni karşısında görünce gözlerinin içi gülerdi Roza'nın, kapkara gözler, kömür gibi, ıslıl ıslıl. Saçları da karaydı, kaşları da.. Yanına yaklaştığım zaman burun deliklerinin kanatları nasıl oynar görürdüm. Aah Roza.. Kadındı Roza, kadın, öyle olur olmaz şey değil.. Erkeği yanına yaklaştı mı, elini bir dokundurdu mu şöyle omuzuna, şöyle kollarından bir tuttu mu başlardı rüzgârda yapraklanan yelken gibi titremeğe..

— Hele erçek de senun cibi erçek olurse..

— ... Aah Roza, kadındı kadın, kollarından sımsırkı tutup, Roza be, derdim, titriyorsun sapır sapır, neden titriyorsun? "Nasıl titremem Mahmudum" derdi, "aslanım geldi, aslanım, titremeyim de ne yapayım?"

— Hoy yavrum, aslana bak, çedi yavrusi..

— Mahmut'um derdi, Mahmut'um, ne getirdin bakayım bana, ne ciciler getirdin? Ulan Roza, derdim. Mahmut'un bin defa kurban olsun sana, al, al, al.. Çı-

karırdım cebimden getirdiğim şeyleri, çorap, esans, kurdele, al, al, al... Hepsi senin, hepsini sana getirdim, Roza'ma.. Para da istiyor musun? İhtiyacın var mı yani paraya? Al, daha mı istiyorsun, al, al..

— Aslanun paralarını çektiler... Cepleri deluk aslan..

Mehmet kaptan şöyle gözlerini kısıp yan yan baktı Pire Mahmut'a:

— Bu karı senin paranı çekiyormuş be, sevdası falan numara, onun sevdası paraya.. İşini gördükten sonra da g...ne bir tekme, yallah kapı dışarı.. Aptal herif. Bunu anlamamak için budala olmalı. Senin gibi sağmal inek kolay geçer mi ele, hah..

Pire Mahmut artık bundan sonra fazla konuşmaz, size lâf anlatmak deveye hendek atlatmaktan zor, gibilerden, ne haliniz varsa görün gibilerden bakar, masanın üzerindeki hemen de şişenin dibine inmiş rakıyı gösterip:

— Tamam mı beybaba, derdi, alabilir miyim?

— Al, derdi Mehmet kaptan.

Pire Mahmut masaya yaklaşıp kolunu uzatarak şişeyi alır, yavaş yavaş geri çekilip usulca yemek salonunun kapısından çıkardı.

Biz daha bir süre yemek masasının başında kalırdık. Derhal konuşmaya da başlıyamazdık öyle... Roza'yı mı düşünürdük ne?..

Muzaffer Hacıhasanoğlu

(1924 -)

Doğ.: Çankırı

1924 yılında Çankırı'da doğdu. İlk öğrenimini Kalecik'te, orta öğrenimini Ankara Gazi Lisesi'nde, yüksek öğrenimini de Ankara Tıp Fakültesi'nde yaptı. Çubuk, Gaziantep, Oğuzeli, Kilis Sıtma Savaş Hekimliklerinde, Şabanözü Hükûmet Tabipliği'nde, Ankara İşçi Sigortaları Hastanesi Dahiliye Asistanlığı'nda, Tosa Devlet Hastanesi Dahiliye Hekimliği'nde bulundu. Şimdi Ayvalık Sağlık Merkezi'nde çalışmaktadır.

Varlık'ta çıkan Bir Fotoğraf Canlanıyor isimli hikâyesi ile dikkati çeken Hacıhasanoğlu, bu derginin yanısıra aynı zamanda Vatan ve Dünya gazetelerinde de yazı ve hikâyelerini yayınlamaktadır.

Hikâye kitapları: Bir Tespih Tanesi (1951), Bu Dağın Ardı (1954).

BİR FOTOĞRAF CANLANIYOR

Yarı çamura bulanmış, kenarları yıpranmış, arkasında *Carte Postale* yazılıydı. Hani canım şu kartpostalardan...

Nasıl düşürmüştü onu sahibi. Tecessüsüm neden böyle hudut tanımak istemiyor? Nasıl düşerse düşsün, düşmüştü bir kere.

Altı kişiydiler. Bir aile fotoğrafıydı herhalde. Şu ortadaki kır açlı adam babaları olmalıydı, yanındaki başörtülü kadın anaları; ötekiler de çocuklar: Üçü erkek, biri kız.

Çamurdan çıkarıp elime aldıktan sonra, bir daha sokak ortasında bırakmaya gönlüm bir türlü razı olmadı. Bu gece benim misafirim olsunlar, dedim. Onbeş yirmi adımda bir kaybedip kaybetmediğimi anlamak ister gibi elimle cebimi yokluyordum. Sanki benim yakaladığımı esirlerdi onlar. Kaybolmalarından mesul olacak bendim.

Yatağıma uzanmış, eski lâmbanın ışığında okumaya gayret ediyordum. Birden fotoğraftakiler, benim esirlerim, aklıma hücum ettiler.

Fotoğraf masanın üzerindeydi. O aradaki kır saçlı adam acı acı gülümsedi. Fotoğraftan çıkar gibi bir hali vardı. Konuşmak istiyordu. Bir kelime arıyordu lâfa başlamak için; neden sonra:

“Delikanlı,” diye söze başladı. Sesi titriyor gibiydi. Hani uzun yıllar yaşamış, fakat hayatın zevkini almamış insanlar vardır, tıpkı onların sesi... Devam ediyordu:

— “Bu resmi çektirdiğimiz gün, oldukça güzel bir sonbahar günüydü. Seneler çabuk geçer delikanlı, sen de ergeç bu acı hakikatın farkına varacaksın. Ama geç olacak o zaman, delikanlı, geç.

İnsanoğulları ile yüzyüze gelmiyeli hayli zaman oluyor. Bir gün beni de zamanı gelen bütün insanlar gibi tahta kutuya koydular. Yok, yok, öyle irkilme!

Ben Karakuyu esbak sakinlerinden, dördüncü maliye subesi memurlarından Ali Hüseyin'im. Kendimi takdim etmeden de anlatabilirdim. Fakat hâlâ dünyamızın âdetlerinden kendimi kurtaramadım. Hani bazı iyi âdetleriniz de yok değildir.

Çoluklu, çocuklu bir memurdum. Görüyorsun onları da işte. Kızım bak nasıl gülüyor. O gün ne kadar sevinçliydi. Kırmızı kurdelâsını bağlamıştı. Oğlanları sorma, onları sokaktan güç eve sokup giydirebildik. Bak büyük oğlanın kravatı da biraz eğri.

Ben babamı iyi hatırlamam; yalnız tütün kokan sakalı zaman zaman aklıma gelir. Çocuklarım benden bu kadar olsun bir intiba edindilerse bana yeter.

Babam bana ancak ilkmektep tahsili yaptırabilmişti. Atılganlığım ve tesadüflerin yardımıyla bir memuriyet elde ettim. Memuriyetimin ilk senelerinde evlendim. Karım da benim gibi parasızdı. Böyle olduğu daha mı iyi, daha mı kötü oldu, bilmiyorum.

Çocuklar ilk yaşlarda, ne kadar sevimli, ne kadar güzeldirler. Bütün hırçınlıkları, bütün yaramazlıkları hoşsa gider.

Fakat seneler çabuk geçer, delikanlı, artık birine dikilen ötekine de giydirilemeyecek yaşa gelirler. Ayak kabı, elbise meselesi düşünülecek hal alır.

Gün olur bir hiç yüzünden birbirini yerler. İnsan bu! Hiçbirimiz melek değiliz. Ama kardeşin kardeşle kavgası garip oluyor canım. Dikkatle bakarsan resimde bile birbirini yiyecek gibi duruyorlar.

Bir gün büyük oğlumu sigara ağzında arkadaşları ile şakalaşırken gördüm: Yakasından tutup yere çarpmayı düşündüm, vazgeçtim. Mizacı çok asabiydi. Aksi tesir yapar, diye düşünmüştüm. Keşke yapsaydım; ben o gün için hırsımı alırdım. O da birşey kaybetmezdi. Seneler

onda hiçbir şeye heves olmadığını gösterdi, hercaî ruhlu, serseri tabiatlı..."

Resimdeki kaşları çatık oğlan birden büyüdü. İri yarı, saçları dökülmüş, sakalı bir karış bir adam oldu. Gayet babacan, hovarda bir görünüşü vardı:

"Yalan! diye atıldı, yalan! Beni tanıyamamışsın; bir de babam olacaksın... Söylediğin gibi serseri olsaydım, alır başımı giderdim. Kunduracı parçası olmazdım. Haklısın, okuyamamıştım; kardeşlerim gibi akıllı da değildim. Ama herhalde kunduracı olmayı da istemezdim. Ben onların büyüğü, hepsinin ağabeyisi, ne garip olurdu bu..."

Daha ilk defa dükkâna gittiğim gün, biyoloji dersini iyi belleyemediğime lânet ettim. İki sene üstüste sınavta kalmama sebep olanları şöyle bir düşündüm. Ne sudan şeylerdi Yarabbi; hâlâ bazıları hatırımda: Böcek tutan nebatlardan *Utrikularya*, soğan zarının şekli, *Mendel* yasaları...

Yaşamak, bilmekten çok daha iyiymiş; bunu öğrendim. Kaçtım dükkândan, her fırsatta kaçtım. Bilârd oynamak daha iyiydi. Belki ömründe oynamamışsındır, baba... Halbuki ben yaşanmadık zevk bırakmamak için kumarın envainı oynadım. İçkinin türlüşünü içtim. Girip çıkmadığım yer kalmadı. Sen sevgili babacığım, sen çok mazbut bir adamsın. Şimdi öldük; ikimiz de müsavi miyiz?"

Gene fotoğrafta kıpırdanma oldu. Sözü tekrar baba aldı:

"Kunduracının yanında çalışırken bir akşam gelmedi. Ertesi gün bir şoföre muavin olduğunu, onunla semt semt gezip dolaştığını öğrendik. Bir daha eve seyrek uğradı. Meteliksiz kaldığı zamanlarda anasından gizli gizli para istemeye gelirdi. Kadın kısmı yufka yürekli oluyor; bir defasında bile boş çevirmemişti.

Bu büyük oğlumun adı Selim'di. Ötekiler ona hiç benzemediler. İkisi de çalışıyorlardı. Hele Selim'den iki yaş

küçük olan Ahmet hırsla yer gibi okuyordu. Onun için her gören: "Bu çocuk âlim olacak," diyordu. Babalık gururuyla göğsümün nasıl şiştiğini bilemezsiniz.

Liseden sonra yatılı bir mektebe girmişti. Hay girmez olaydı. Günün birinde hırsızlık etti diye iftira ettiler."

Resim dalgalandı, Selim'in iki yaş küçüğü yerinden kıpırdandı:

"Yalan değil, iftira etmediler, baba. Evet çalmıştım. Ne zevktir; hâlâ çalarım. İlet bu, yapamıyorum. Çocukluğumda kardeşlerimin kalemlerini, silgilerini saklayıp onları aratmak çok hoşuma giderdi. Hele Emine: "Şeytan aldı götürdü, satamadan getirdi" diye bağırır, fır fır evin içinde dönerdi. Hani bir defa ona renkli bir lâstik top almıştınız; zavallı ertesi günü topu kaybetmişti. Aradı taradı bulamadı, ağlıyacaktı nerdeyse... Ağladı bile. Topun yerini bildiğim halde söylemiyordum. Niha yet dayanamadım, siz eve dönmeden meydana çıkardım. O, bulunca sevindi, büyük bir adam gibi:

"Allah insanı sevindireceği zaman eşeğini kaybettirir, sonra buldururmuş" dedi. Zavallı kardeşim, kimbilir kimden öğrenmişti.

Şu son meseleye iftira dedin, hiç değil; hakikaten çalmıştım. Madem ki açıldı, şu işe nasıl başladığımı etrafıca anlatayım. Ekmeğin vesikayla olduğu günlerdedi. Akşamları üçyüz gram ekmek veriyorlar, herkes kendisine göre yiyor, ertesi günkü iki övününe de ekmek artırıyordu. Bazısı hiç bırakmıyordu bile. Üçyüz gram ne kadar şey ki...

İşe ekmekle başladım. Aç kaldığımdan değil, aç kalan, ekmeksiz kalan arkadaşın boynunu büküp duruşundan garip bir zevk duyuyordum. Çorba ekmeksiz içilebilirdi. Peki patates yemeği nasıl yenecekti? Belki içlerinden küfrediyorlardı.

Hattâ bir-ikisi bağırarak küfrettiler bile. Sesimi çıkarmadım.

Bir-iki kıymetli kitabımız vardı; piyasada bulunmadığı için kaybolmasından fevkalâde korkardık. Bunları ortadan kaldırmak daha hoş olacaktı. Yaptım. Kitapların isim yazılan yerlerini yırttım.

Bir akşam beni tongaya bastırdılar. Mektebe geç dönmüştüm. Yataktan dolapların bulunduğu yere varınca baktım dolabın biri açık, cüzdan da dolapta unutulmuş. Birşey dürttü beni. Üç gün evvelki otuz lira aklıma geldi. Elim kendiliğinden cüzdanı buldu. İçinde bir lira varmış, tam alacağım sırada bir el omuzuma yapıştı. Tuzakmış!

Ne yapalım, kader! Şimdi gene kendimi kurtaramadığım ânlar oluyor. Arasına kaymakamın ağızlığını araklıyorum. Bir defasında: "Yahu kâtip, demişti, ben çok alıklaştım; ikide bir ağızlık, tabaka kaybediyorum."

Bunları söyledikten sonra benden nefret ediyorsun belki. Zaten beni sevmiş sayılmazsın. Emine'yi severdin, Mahmut'u severdin de ne oldular sanki."

O kayboldu. İhtiyar babanın titrek sesi devam ediyordu.

Fotoğraftaki hali yoktu, iyice yaşlanmıştı:

"Sevmezmişim, öyle diyor; sevmezdim de çalınan paraları kim ödedi, kim hapisten kurtardı? Bırak bunları, delikanlı. Mahmut'la Emine'yi hakikaten çok sevdim. Ötekilerden küçüktüler, belki de ondan..."

Anaları ölünce benim elimde kaldılar. Emine ilkmektebi bitirmişti. Orta mektebe gidiyordu. Bir akşam mektep dönüşünde bir delikanlıyla konuştuğunu gördüm. "Nerden bulmuş bu zıpiri?" dedim. Kenara çekip bir güzel dayak atmayı düşündüm. Sonra kızımın rezil olacağı aklıma geldi. Böylece hayatta hâdiseler karşısında daima yıldım.

Emine'm, benim Emine'm fena yola sürüklenirse, diye korkuyordum. Ölmeden bu da başıma gelecekmış, evlenmek vâdiyle kızımı kandıran o alçak, beni bir namussuz babası yaptı.

Benim Emine'm insanların en âdisi oldu. En aşağısı insanların. Şu kiralık insanlardan... Ve o hayat onu öldürdü."

Resimden Emine kordeleli başını oynatarak hırsla ayağa kalktı. O, şimdi büyümüş, büyümüş, کنار mahal-
lenin âşifte kadını olmuştu:

"O kendisi ölmedi, baba. Onu kardeşi öldürdü. Mahmut ağabeyimi herkesten çok severdim. İşte o öldürdü beni..."

Günlerden bir gün, bulunduğum evde kadınlardan, şehre yeni bir doktor geldiğini duymuştum. O günlerde öksürükten başımı kaldıramıyordum. Artık beni evden atacaklardı. Attılar bile. Bir deri bir kemik kalmıştım. Para etmiyordum. Ne diye besliyeceklerdi? Bir fakirin kulübesinde süründüğüm günlerdeydi, fakir diyorum sadece, adını ne yapacaksın, o da benim gibi sefilin biriydi işte, bir gün: "Bugün sana doktor getireceğim, üç gecedir uyuyamıyorsun," dedi. "Üzülme, ben zaten gideceğim, beyhude yere paranı doktora verme, kimbilir ne kadar ister..." dedimse de dinletemedim.

Doktor geldiği vakit bir bakışta tanıdım. Mahmut ağabeyimdi. Birden atılmak, "Ağabey, ağabey!" diye boynuna sarılmak istedim. Yabancı bir çehreyle karşılaşmam beni korkuttu. Değişmemişti, hiç değişmemişti; çocuklukta doktorluk oynadığı zamanki gibiydi. Yalnız o zaman, senin gözlüğünü takardı. Şimdi kendi altın çerçeveli gözlüğü var.

Adımı sordu, sanki bilmiyor musun? der gibi yüzüne baktım. Hayır, tanıyamamıştı.

— Emine, dedim.

Babamın, anamın adını sorar mı diye bekledim. Sormadı. Hastalığımın ne zaman başladığını, nerem ağrıdığını, ağızımdan kan gelip gelmediğini sordu. Cevap veriyordum; fakat ne söylediğimin pek de farkında değildim. Onun yüzünde çocukluğumuzu seyrediyordum.

Kalkıp giderken, acaba doktor döner de yüzünü görebilir miyim? dedim. Dönmedi bile...

Gitmeden evvel yaptığı iğne tesirini gösterdi. Artık çekilmez olmuş hayatı sürüklemekten kurtuldum.

O, şüphesiz kendisini düşünerek yapmıştı bunu. Bir fahişenin kardeşi olduğunun duyulmasını istemezdi elbette. Bağışlıyorum onu; hepimiz menfaatlerimizin esiriyizdir. Ben kendimin esiri olduğum için bu hale gelmedim mi?"

Fotoğraftaki o küçücük, dudağının kenarında ben'i olan yaramaz Mahmut, gözlüklü, yakışıklı bir hekim olmuştur şimdi:

"Yanılıyorsun Emine, seni kendimi düşünerek ortadan kaldırmadım. Yanılıyorsun..."

Ben de seni ilk bakışta tanımıştım. Gerçi yaşadığın hayat vaktinden evvel yüzünü kırışıklarla doldurmuştu.. Fakat ben, senin Mahmut ağabeyin de tanıyamaz mıydım artık?..

Ağlamamak için kendimi güç tuttum. Keşke hastalığını bilmemek için bütün öğrendiklerimi unutsaydım. Kendime lânet ettim, çaresiz ilme lânet ettim. Geç de olsa, aradığımı bulmuşum. Ağabeylerim bana dirsek çevirmişlerdi. Beni âdeta tanımak istemiyorlardı. Senin nerde olduğunu son karşılaşmamız öğretmişti. Geç kalmıştım. Kendi söylediğin gibi, gidiciydin. Artık hastalığın son devresindeydin. Elimden birşey gelmezdi.

Bir an seni o fakir kulübeden alıp evime götürmeyi, ölene kadar rahat yaşatmayı düşündüm. Sonra gene bencilliğim tuttu. Senin günden güne soluşuna nasıl tahammül edecektim? Ve bildiğin gibi...

Şu anda gene mezarının başında ağlıyorum. Sana iyilik ettiğime emin olduğum halde vicdan azabı kemiyor içimi. Teselliyi içkide buluyorum. Meyhaneci bile: "Doktor, artık yeter," diyor.

— Yeter mi? Ne yeter? Unutmak için denizler kadar içmek istiyorum, diye cevap veriyorum. Kapıyı güç-

lülle kapatıp çıkarken: “Bir gün delirecek,” dediğini duyuyorum. Delirsem de kurtulsam. Böyle daha mı iyi sanki?..

Bir akşamüstü meyhanede Selim ağabeyime rastladım. Öldü mü kaldı mı şimdi, bilmiyorum.”

Resimden bir ses:

“Biraz evvel öldüm,” diye cevap verdi.

Gözlüklü hekim devam ediyordu:

“Evvelâ şöyle bir yiyecek gibi baktı, sonra yanıma yaklaştı: — Vay doktor bey, sen de mi? dedi. — Ağabeyciğim nasılsın diyecek oldum. Omuz silkti: — Şimdi mi aklına geldik, küçük bey? Bizim bir serseri ağabeyimiz var diye arayıp sormuş muydun? Geç bunları bir kalem. Fakat bu halin ne? Garson, getir bir kadeh daha doktora, parası benden. Yook, ben öyle kendimden ufak kimselerden ikram kabul edemem. Serseriliğine serseriyim, ona diyecek yok. Şimdi elektrikçilik ediyorum. Üç-beş kuruş görüyor elim... Getir ulan, sersem, garsonluk mu öğreteceğiz sana da? Söyle bakalım şimdi, sen neden buradasın? — Ben, diye kekeledim, ben kederden içkiye verdim kendimi. Biliyorsun, Emine bir hastalıktan öldü. Kurtaramadım, elimden birşey gelmedi. Ağabeyime onun ölümünü kolaylaştırdığımı söylememiştim. — Ölür, dedi, insanlar ergeç ölür. Ben de, sen de öleceğiz. Üzüldüğün sadece bu mu? Aczine mi üzülüyorsun yoksa? O da ayrı bir mesele... Yıllarca çalıştın çabaladın, kafanı yordun, elinden birşey gelmedi diye mi kıızıyorsun kendine?.. Darılma ama, farkımız ne? Sen de, ben de kederi imam suyuyla defetmiyor muyuz? Nerde kaldı okumuşluğun senin? Haydi iç, utanma!

Onunla da son görüşmemiz oldu.”

Resimdekiler birbirine girdi. Sanki ilk defa görüşüyorlarmış gibi.

Bata hafif gülümsedi, gene:

“İşte delikanlı, hayat budur. Hepsi de kendi haya-

tını yaşadılar. Ölenler daha da yaşamayı isterlerdi. Onu ne kadar zevksiz bulsalar bile...

Selim'in aklına elektrik direği üzerinde senelerce evveline dönmek nereden geldi bilmem? O da bu resme bakarken muvazenesini kaybedip düştü. Senin bunlardan hiç haberin yoktu hani? Yetmez mi bu kadar?

Oğul, işte böyle "Dünya bir penceredir, her gelen baktı geçti."

Fotoğraf masamda hareketsiz duruyordu. Sanki benimle konuşan o resimdekiler değildi.

Naim Tirali

(1925 -)

Doğ. Giresun

1925'de Giresun'da doğdu. İlkokulu doğduğu yerde okuduktan sonra orta öğrenimini Galatasaray Lisesi'nde, yüksek öğrenimini de İstanbul Hukuk Fakültesi'nde yaptı. Hukuk doktorası için gittiği Paris'te bir yıl kaldıktan sonra babasının ölümü üzerine yurda dönmek zorunda kaldı.

1947'de Giresun'da iki yıl yayınlanabilen 'Karadeniz Postası' adlı siyasi bir gazete çıkardı. İstanbul'da "Yenilik" Yayınevi'ni kurarak "Yenilik" Dergisini çıkardı. Hissedarı olduğu Vatan gazetesinde Yazışleri Müdürlüğü ve fıkra yazarlığı yaptı. Ayrıca "Sözcü" dergisinin de sekreterliğinde bulundu. Giresun milletvekili seçildi (1961-1965). Şimdi Ankara'da çıkan Vatan gazetesinin sahip ve başyazarıdır.

Naim Tirali, konularını daha çok çocukluk ve aşk anılarından aldı ve bunları teklifsiz ve rahat bir Türkçe ile anlatmaya çalıştı.

Hikâye kitapları: Park (1947), Yirmibeş Kuruşa Amerika (1948), Aşka Kitakse (1953).

V A P U R

Salondaki bütün yolcular vapurun mevkiini öğrenmek istiyorlardı. Süvari: "Vona'nın beş mil açığındayız," demişti. Üçüncü kaptan: "Ordu üzerlerinde olmamız lâzım," diyordu. Amerikan barın içinde uyuklayan garson ise, aynı soruyu soranlara: "Ben de sizin kadar biliyorum beyler," diyerek kesip atmıştı. Halbuki, yalan da olsa söylyeacağı sözün önemi vardı. Kendinden emin bir edayla, şuradayız, demeliydi. Ben de sizin kadar biliyorum ne demekti? Zaten kimsenin birşey bildiği yoktu ki.

Tam bir hafta önce İstanbul'dan yola çıkmış ve son iki gece Samsun'da geçirilmişti. Ya sonra ne olmuştu? Sekizinci sabah, lombozlardan dışarı bakanlar, suratlarını ekşitmişler, durumu hiç de içaçıcı bulmamışlardı. Dışarda kar yağıyor, bazen tipiye çeviriyordu. Hiçbir istikametten kara görünmüyordu. Vapur, sağdan soldan, arkadan, önden, fasılasız sallanıyordu. Makineler arada bir stop ediyor, bir müddet sonra yine çalışmaya başlıyordu. Bu tipi ve fırtına devam ettikçe herhangi bir limana sığınmanın imkânsızlığından bahsolenuyor, havanın açması, denizin ortasında beklemek icabettiği söyleniyordu.

Kamara yolcularından çoğu, sallantıdan, yataklarını terkedemeyecek derecede rahatsız olmuşlardı. Diğerleriye salonda çene çalıyor, kâğıt oynuyor, veya kafayı çekmekle vakit geçiriyorlardı. Bu kış kıyamette, vapurun içinde zevk için seyahat eden tek bir yolcu bile yoktu.

Ambardakilerin çoğu amelelikten dönüyorlardı. Kazandıkları parayı bir müddet için kâfi görmüşler; ço-

luk çocuk, memleket hasreti falan değil, karılarını özledikleri ve arzuladıklarından çalıştıkları yerlerde iki gün daha duramamışlardı. Ailece seyahat edenler nisbeten mazbut köşelere yerleşmişlerdi. Döşemeye serdikleri yataklarında karı-koca, çoluk çocuk beraber yatıyorlardı. İzine veya hava değişimine giden askerler birkaç küme olmuş, yolculuğun verdiği uyusukluk içinde gevezelik edip, hafiften, melânkolik bir havayla dolu memleket türkülleri mırıldanıyorlardı. Aynı yerde yenilip içiliyor, oynanıyor, uyunuyor, ve hattâ boyları lombozlara yetişemiyenler tarafından aynı yere kusuluyordu. Ambarın içi pis, mide bulandırıcı bir koku neşrediyordu. Buna rağmen her köşeden bir kemençenin yeknesak vızıltısı geliyor, seyredenlerin halkası içinde, ekseriya perçemi alınının üstüne düşmüş delikanlılar, en ufak vücut hareketlerini bile ihmal etmeden, hora tepip terliyorlar ve durmak dinlenmek nedir bilmiyorlardı. Sanki dışarıda fırtına yoktu, gemi sallanmıyordu. Gün bugündür, saat bu saat deyip ver ediyorlardı oyunun gözüne. Ne kemençeciler yoruluyor, ne oyuncular bütün bitkinlik belirtilerine rağmen, biraz da sırtüstü yatmak arzusunu gösteriyorlardı. Hattâ kemençe sesini ve arada coşarak nağralar atıp, hep aynı tempoyla ayaklarını döşemeye vuran delikanlıları dinlemek zorunda kalanlar bile: "Yeter artık, biraz istirahat edelim," demek lüzumunu hissetmiyorlardı. Hepsi, bu vapurlarda yolculuk etmenin ne demek olduğunu biliyorlardı. Vaktin geçmesi, vapurun hızlanabilmesi, galiba hora tepilmeden mümkün olmazdı. Hora, Karadeniz uşakları için yolculuktan ve gurbette bir memleket hasreti, bir yavuklu türküsü, bir vazgeçilmez sevgiliydi.

Vapur, sağdan soldan yalpasına birkaç dakika olsun ara vermiyordu. Bazan acı acı bağılıyor, "yoksa bir yere mi yaklaşıyoruz?" diye ümidine düşenler, hemen denize bakarak gözlerini ancak ikiyüz metrelik bir mesafe içinde boşuna yorup duruyorlardı. Sonra yine aynı

bunaltıcı hava başlıyor, herkesin içini bir sıkıntıdır kaplıyordu. Rüzgâr uğulduyor, kalorifer radyatörleri yolcularla alay eder gibi ısıklık çalıyorlardı. Güvertede koşuşan gemicilerin küfürleri rüzgâra karışıyordu. Uzun ve dar koridorlarda zil seslerine yetişebilmek için gidip gelen kamarotlar, başlarını yastıktan kaldıramıyan yolcuların hep aynı tip sorularını cevaplandırmak ve fazla korku belirtisi gösterenlere neredeyse limana girileceğini, belki yirminci defa müjdelemekle meşguldüler.

Daracık ikinci ve üçüncü mevki salonlarına daha bunaltıcı bir hava hâkimdi. Her kafadan bir ses çıkıyor, bazıları görüp geçirdikleri fırtınaları, yaptıkları tehlikeli yolculukları bire bin katarak yüksek sesle anlatmayı ihmal etmiyorlardı. Uzun masaların başına, tombala çekenler, yahut da kamaraları olmadığı için salonunda yatıp kalkanlar yerleşmişlerdi. İyi kapatılmıyan kapılar, vapur yalpaladıkça çarpıp duruyordu. Ve vapur biteviye sallanıyor, bütün yolcuların asabını bozacak şekilde acı acı bağıırıyordu. Arada bir motörler stop ettikçe, böyle fırtınalı havada ilk defa yolculuğa çıkanların endişe dolu gözlerle etraftakileri süzdükleri, onlardan cesaretlerini takviye edecek birkaç lâkırdı bekledikleri, şaşkın tavırlarından belli oluyordu.

Kaptan köprüsüne inip çıkanların telâşı, yalnız birinci mevki yolcularınca malûmdu. Süvari, arasına salonun yanındaki güverte kısmında kalın kaputunun yakalarını kaldırmış, asabî adımlarla dolaşüyor, sonra yine yukarıya çıkıyordu. Süvarinin sinirli halini hayırayormıyanların endişe dolu bakışları karşılaştıkça, birbirlerinin gözlerinde okudukları mânâyı anlamamış gibi davranarak, o anda hiç de lüzum ifade etmiyen konulara sürüklüyorlardı lâfı. Birinci mevki salonu hem büyüktü, hem de diğerleri gibi tıka-basa dolmamıştı. Ortadaki yuvarlak masa etrafında, altı-yedi kişilik bir grup,

yirmibeş kuruşuna sıfır oynuyordu. Amerikan barın uzun bacaklı taburelerine dört kişi oturmuştu. Üçü, akşam yemeğine hazırlık olmak üzere rakı içiyordu. Dördüncüleri daha gençti ve ona bira ısmarlamışlardı. Köşedeki koltuklardan sağlam yaylılarına üç-dört üniversiteli genç yerleşmişler, vapurun sallantısından hiç de rahatsız olmıyarak sabırsızlıkla yemek vaktini bekliyorlardı. Sıkıntının içlerinde çöreklenmesine engel olsun diye durmadan gevezelik ediyorlar, bildikleri bütün açık-saçık fıkraları anlatıyorlar, fakülteden, fakülteli kızların fındıklılığından bahsediyorlardı. Radyo hafif bir dans müziği çalıyordu. Rakı içen yaşlılar fasıl heyetinin başlamasına içerliyorlar, gençler ise ayaklariyle tempo tutarak müziğe refakat ediyorlardı. Gonk vurdu. Herkes kulak kabarttı. Spiker: "Plâklarla dans müziği yayını-mız sona erdi," dedi; "şimdi Suat Taşer, William Saro-yan'ın bir hikâyesini okuyacak." Ve Suat Taşer "Berberin Amcası" isimli hikâyeyi okumaya başladı. Rakı içenler alafranga müzikten sonra, kulaklarına bir konuşma gelince, suratlarını ekşittiler. Aralarında radyo idaresinin aleyhinde atıp tutmalar başladı. Sıfır oynayanlar radyoyu o anda zaten fuzulî bir gürültü addediyorlardı. Köşedeki gençler dikkat kesildiler. Hem ne güzel hikâyeydi. "Berberin Amcası". Sonra Suat Taşer de gayet iyi okuyor, hikâyeye bir canlılık, bir sıcaklık veriyordu. Sanki kendisi yazmıştı o satırları: Öyle içten, öyle insanı saran bir ifade vardı okuyuşunda. Üniversiteli gençler, fırtınayı, cansıkıntısını, fakültedeki kızları unutarak bütün dikkatlerini radyoya vermişlerdi:

"Ilık bir kış günüydü, dünya uyukluyordu, her taraf sessizlik içindeydi. Ne hızla giden bir otomobil gürültüsü, ne şu, ne bu. Duyabileceğiniz, hissedebileceğiniz bu susan dünyanın, ılık, serin, memnun ve melânkolik sükûnetinden ibaretti. Dünya! Ah Allahım, canlı olmak, ne iyi şey. Ne büyük saadet şu dünyada küçük bir eve sahip olmak. Öyle bir ev ki: Uzun yaz akşamları için

önünde geniş bir balkonu olsun, odalarında masalar, sandalyeler, yataklar... Bir piyano, bir soba. Duvarlarda "The Saturday Evening Post" gazetesinden kesilmiş resimler... Dünyada bir yer işgal etmek acayip ve harikulâde birşey. Canlı olmak.. Zaman ve mekân içinde hareket edebilmek.. Sabah, öğle, akşam; teneffüs etmek, ılık çalmak, gülmek, konuşmak, uyumak, büyümek, görmek, duymak ve dokunmak.. Güneşin altında dünya ülkelerini dolaşmak... Bir yerde bulunmak, bir yer işgal etmek. Dünya!"

Diyordu Amerikalı Ermeni muharrir. Suat Taşer'in de aynı şeyi arzuladığı belli oluyordu sesinden. O anda radyosu başında duran herkes, mutlaka aynı arzuyla mes'ut hülyalar kuruyor olmalıydı.

Hikâye devam ediyordu. Birden, bir bağırtı, bir gürültüdür koptu vapurun içinde. Salondakiler endişeyle birbirlerine baktılar. Rakı içenlerden biri, dışarıyı göstererek: "Kara göründü, baksanıza.." diye kayıtsızca söylendi. Herkes, bütün dikkatleriyle radyoyu dinleyen üniversiteli gençler dahi, bıçak gibi keskin soğuğa rağmen güverteye fırlamakta gecikmediler. Vapurun içinde, bir sevinç dalgası, kahrkahalar, nâralar halinde beş-on dakika devam etti. Saatlerce evvel, soğukkanlılıklarını hiç kaybetmiyerek, fırtınaya aldırış eder görünmeyenler bile çehrelerindeki memnun ve ferah insanlara has ifadeyi saklıyamıyorlardı. Birdenbire tipi dinmiş, sis açılmış, vapurdakiler kendilerini, Vona Burnu ile karşı karşıya bulmuşlardı. Bütün sahil karlarla örtülüydü. Karanlık, dağların arkasından çıkmak üzereydi. Gemi makineleri stop ederek yol kesmiş, bir müddet sonra da Burnu dönerek limana girince sallantı tamamiyle durmuştu. Güvertedekiler, gönül ferahlığıyla salona, ambara veya kamaralarına döndüler. Radyoda William Saroyan'ın hikâyesi sona ermiş, swing orkestrası kulağa hiç de hoş gelmeyen gürültüler çıkararak, birşeyler çalmaya başlamıştı. Vapurun funda demir ettiğini duyar gibi olanlar,

kulakları kampana sesinde beklemeye koyuldular. Gemi, sıtmalılı hastalar gibi titriyerek tornistan ederken, baş taraftaki kampana birbiri ardısıra üç kere vurdu. Bu, koca vapurun başının bağlandığına işaretti.

1948

Nezihe Meriç

(1925 -)

Doğ.: Gemlik

1925 yılında Gemlik'te doğdu. Çocukluğu Doğu ve Orta Anadolu'da geçti. Orta öğrenimini Eskişehir Lisesi'nde yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü'ne, daha sonra da aynı Fakülte'nin Felsefe Bölümü'ne devam etti, fakat her ikisini de yarıda bıraktı. Bir süre ilkokul öğretmenliği yaptı. Şimdi eşi Salim Şengil ile birlikte Dost Dergisi'ni ve yayınlarını yönetmektedir.

Nezihe Meriç, hikayecilerimiz arasında özellikle kadın psikolojisini canlı ve başarılı bir biçimde işleyebilmesi bakımından önemli bir yer tutmaktadır. Hikâyelerinde tipleri ve olayları açık açık anlatmak yerine, âdeta bir tülle örtüp sezdirmek eğilimindedir. Yer yer görülen keskin parıltılar bu örtüyü zaman zaman aydınlatmaktadır.

Eserleri: Bozbulanık (hikâyeler, 1953, dört hikâye eklenerek 2. bası 1957), Topal Koşma (hikâyeler, 1956), Menekşeli Bilinç (hikâyeler, 1965), Korsan Çıkmazı (roman, 1961, Türk Dil Kurumu Roman Ödülü).

S U S U Z

Ahmet, votka şişesini yakaladığı gibi duvara, takvimdeki çıplak kıza fırlattı. Şişe takvimin sağ ucuna çarparak parçalandı. Cam kırıklarıyla sıvalar, masada açık duran büyük lûgatla, haşlanmış sosislerin, ispirto ocağının üzerine saçıldı. Gece yarısını dört dakika geçiyordu. Beşinci dakikada bekçinin düdüğü öttü.

Tanımadığı bir yerde, bir deli çılgın kahkahalarını tutuyor. Boşanamıyor. Korkunç bir sâkinlik içinde ona bakıyor. Vınlayarak uçan, çarpıp parçalanan votka şişesi mi? "Ahmet bey uslu bir delikanlı." Uslu kelimesi belki parçalamak istediği. O kart kadının üstüste attığı damarlı bacaklarındaki şehveti, o pörsümüş at suratının, kirlenmiş, bozulmuş birşeyi parçalamak belki. Kavranmış şişe de, kasılmış delikanlı kuvveti... Düzene konmamış, çevresi belirmemiş arzularına karşı, çaresizliğin acısı, hırsı.. Parçalanan şişe, arananı getirir mi? Temiz birşey, iyi, aydınlatıcı, yüceltici birşey gerek. Murat ne diyor: "İnsan oluşumuzun mânası..." Bekâr odasının lekeli duvarları, tozlu döşeme tahtaları, kararmış tavan, delinin korkunç sessizliği içinde uzaklaşıyorlar. Duvardaki takvim uzaklaşmıyor ama. Oradaki kızın bacakları, profesörün karısının bacakları gibi değil. İnce, genç, güneşten yanmış. Bütün vücudu, —bütün vücudu...— dipdiri. "Ahmet bey uslu bir delikanlı!" parçalanan votka şişesinin kırıkları gibi sivri sivri birşeyler. Profesörün karısını parçalamalı. Uzun boylu, kalın sesli, kart. Değil. Hüsnü'yü yere çalmalı, küfretmeli, tükürmeli. Değil. Hüsnü'yü bilgi bugün. Düzensiz olanı yaşayabilen, kendi de düzensiz olan.. Dudaklarının küçük kırışıklarla

toplanişı, gözlerinde, sesinde, hayata katılışında, bozuk, alçaltıcı utandırıcı bir şey: "Yerine düşmüştün oğlum. Maldır o karı. Profesör efendi de biliyor tabii. Sermayelerle o da geçiniyor çünkü..." İşte Ayşe: "... Ne munis, ne tatlı hali var değil mi profesörün. İnsanın elini, ellerinin içinde tuta tuta bir nasihat edişi vardır. Canım, şekerim..." Ayşe, Ayşe. Ayşe. Kollarından yakalamalı şu takvim kızını. "Ayşe anla, anlamam lâzım," Yakalınalı. Gülüyor. Sıcacık olmuştur güneşten. Başını göğsüne göm. Sıcağı, teri, kokusu.. Kollarından yakala, fırlat karyolaya. Yine güler. İsteddiği o zaten. Gülüyor. Hayvan. Vücudunda, kollarında, boyun damarlarında bir erkek delileniyor. Ama tavan yok. Döşeme yok. Duvarlar yok. Ayşe yok. Murat yok. Yok. Yokluğun uğultusu var. Avuçlara geçen tırnakların acısı var. Profesörün karısının damarlı bacakları, kart sesi var: "Profesör gelinceye kadar, benimle oturmak sizi sıkar mı?" Ayşe'yle, Murat susuyorlar. Susan birşeyler gerek belki de. Susmasını bilen. "... Ahmet bey, halıyı mı seyre diyorsunuz, bacaklarımı mı?" Hüsnü tramvay durağında pis pis gülüyor hep: "Hühüyttt!.. Amma çıkış yapmış karı. Seni de karşısında öyle oturdun ha? Ayıp yahu. Erkeklik öldü mü?" Murat. Murat kardeşim!.. Susmayan birşey gerek. "... Çürüyen birşey var, bozulan birşey Ahmet. Yaşamak değil bizimki, sürünmek. Bize düzeni bulmalıyız. İnsan oluşumuz, mânamızı diyeyim..." Yok ama Murat şimdi. Bu geceyi buldu geç gelecek. "O iş için gittim bugün profesörün evine. Yoktu. Karısı varmış. At gibi. İğrenç. Kırkbeş elli var. Kusmak istiyorum. Azmış ve utanmaz birşey vardı kadında. At gibi.." Takvimdeki kıza fırlatılan votka şişesi duvara çarpıp kırıldı. İğrenç-sarı bulantı bütün vücudu ürperten bir tiksinti halinde genzinde. Takvimdeki kız için bir erkek delileniyor vücudunda. Bir deli çılgınca susuyor bilmediği bir yerlerde. Kız hep öyle gülüyor. Hep öyle. Hiç birşey değişmedi işte. Masaya inen bir yumruk? Kesilen bir el? Yine bir-

şey yok. Döşemelerden kan fışkırmalıydı oysa. Tehlike-
li bir kesik olabilir. Kan sızıyor. Kanın içinde ilgisizliği.
Pembe-ılık. Birşey olmalı. Murat. Murat'la Ayşe mum gi-
biler. Çok uzaklarda bir yerden ona bakıyorlar. Mum
gibiler. "Herkesin büyük kabiliyeti yoktur ki Ahmet.
Büyük olan, kabiliyetini ölçüp biçip kullanabilmektir bel-
ki. Bir evim olsun istiyorum ben. Çocuklarım olsun.. Ve
büyük hayaller. Hayal ama... Ben küçük insanım.." Bi-
raz daha votka. Yok. Birşeyler yok. Birşeyler olmalı oy-
sa. Sorumlu olmak, birşey uğruna yaşamak. Sınavlar
yaklaşıyor. Hayat.. Sınav.. Memleket bir hukukçu daha
kazanacak... Dünya yuvarlaktır. Dünya döner. Takvim-
deki dünyanın üzerinde oturan kız Teksashıdır. Teksas
Türkiye'de değildir. Toroslar Türkiye'dedir. Türkiye dün-
yayla beraber dönmektedir. "Ayşe. Ayşe. Ayşe. Birşey
söyle. Murat. Ayşe. Susmayın. Öyle bakmayın.." Allah
birşeylerin belâsını versin. Belâ. Belâ madde değildir...

*Murat geldi. Gece yarısından sonraydı. Merdivenleri
ağır ağır çıktı. Ahmet'in odasında ışık görünce kapıyı
tıkırdattı. Ses çıkmayınca açıp içeri girdi. Ahmet sar-
hoştı. Bir bacağını sabahleyin tamir ettikleri çalışma
masasının önünde kitaplarla, kırık şişe parçaları arasın-
da oturuyordu. Birşey ararken ne aradığını unutmuş bir
hali vardı. Murat, ona bir iğne yaptı. Soydu, yatağına ya-
tırdı. Üstünü örtüp arkasını sıkıştırdı. Dikilip bir bak-
tı. Dudağının ucunu ısırды. Sonunda ışığı söndürerek çık-
tı. Sessizce örttü kapıyı.*

Tavanda bir kapı açılıyor. Açılan kapıda birşeyler
susuyor. Birşeyler arınıyor. Susan, arınan şey duvarla-
rı yerine getiriyor. Uğultular ve keskin çınlayışlar için-
de. Murat'la Ayşe yaklaşıyorlar. Ayşe mahzun. Murat
taş gibi. Kararlı. "Murat.. Söz vermiştim.. Yine içtim..
İçmek hiç birşeyi halletmiyor.." İki damla gözyaşının sı-
caklığında gevşemek. Arkadaşa güvenmek. Çın çın öten

bir sevinç haykırışı duyuluyor o bilinmeyen yerlerde. "... Murat, kardeşim.. Ayşe, kardeşim.." Duvarın sertliğinin ötesinde Murat'ın sesi uzaklaşıyor: "Ateşi var." Hüsnü sırtıyor: "Âşık!" İçice maviler açılıyor odanın karanlığında ve çılgın bir kırmızı. Miyop. "... Hayvan. Aşk meseleyi halletmez. Sen insan değilsin. İnsan olsan bile, insan olsan bile.. İnsandan öte birşey var.." Gözyaşı ateşi yükseltir. "İnsan oğlunun çevresiyle kendisi arasındaki denge bozulunca, kendi ahengi çevresinin ahengine uymayınca.." Murat ıslık çalıyor... Hep bu melodiyi çalar, odanın içinde ne rüzgâr. Hep bu melodiyi çalar... Ne rahat. "Bir eğri yağmur yağar bizim dağlara. Yeşilin bir tozuğu vardır.. Bir rüzgârı olur kavakların.. Bizim oranın bir yoğurdu olur..."

Murat, Ahmet'e, "İçme, dedi. Tansiyonun çok düştü. Gebereceksin. İmtihanlar yaklaşıyor. Tansiyonu halletmeliyiz." Ahmet sesini çıkarmadı. "Başlamak için başlangıç noktası gereklidir," diye bir cümle vardı kafasında. Söylemedi. O, birörnek gecelerden birinde tam söyleyecekti, söylemezse ölebilirdi, aksine Murat yoktu o gece. Vurdu kapıyı çıktı o da.

"... İç bakalım delikanlı, diyor adamın paslı sesi, iç. Ha. İç bakalım.." Ahmet bakıyor; fıçılardan sızıntılı ekşiliğini, beyaz saçlarını görüyor. Adamı göremiyor. Unutulmuş bir sahil kasabasında, rıhtımın ıslak taşlarında, isli bir gemici feneri yanıyor. Ayşe: "... Bir plâk var. Ahmet, diyor, yalnız ıslık ve ayak sesi. Işığsız çalan bir gemicidir bence. Karanlık bir rıhtımda dolaşmaktadır. Adını hiç öğrenmiyelim o plâğın. Bir gün kendimiz uydururuz." Adam: "Doldur Mike," dedi. Ahmet birden, rıhtım taşlarında adamın gözlerini gördü. Bir çocuk kadar masum, bir Tanrı kadar kahrılı. — "... Anladın mı delikanlı, dedi adam yeniden. Bu cemiyeti beşeriye.. Ha. Doldur Mike. Ya delikanlı.. Kendindeki kabiliyeti idrâk

edip de cemiyetteki yerini bulamadın mı boku yedin demektir. İflâh olmazsın ondan sonra. Bana bak, ben kimim? Ha. Doldur Mike.” Ayşe: “Ah - Met” diyor. Birinci hecede kuvvetli, sonra birden hafifleyen bir “Ah-met”. Adam: “İyi doldur Mike. Ha.” derken, Ahmet, “Ayşenin kaşlarının ortası bitişiktir,” diye gülümsedi. “Kedi gibi büzülür koltuğunun üstüne. Dünyadaki kızların en iyisi, en insanıdır. Ve benim en iyi arkadaşımdır.” Adamın söylediklerini Mike dinlemiyor. Adam söylüyor ama. İçinde taşıyamıyor da ondan belki. “... Sen de bedbahtsın Mike. Ve bedbaht olduğun için benim dostumsun. Ben, ben devletin uşağıyım, delikanlı. Ha. Devletin uşağı. Denizcilik nerde, mezbaha kontrolü nerde, ha? Birinci Cihan Harbinin bokluğudur bu. Harp görmediniz siz. Esaret...” Murat, sinema afişlerinin önünde, seyrettikleri filmin resimlerine uzun uzun baktıktan sonra susuyor. “... Biz İkinci Dünya Harbini Avrupa gençliği gibi yaşamadığımız halde birşeyler yitirdik Ahmet..” Adam: “... 1914, diyor, onsekiz yaş, diyor, esaret.. diyor.” Bir yerinde anlamaya başladı Ahmet. “... getirdiler koyverdiler sonra cemiyetin içine. Bok yedik yaşadık da. Namussuz dünyadır bu dünya. Allah belâsını versin...” Ahmet’in kadehi, dalgın dalgın Mike’nin önüne gidip: “Doldur Mike,” diyor. Ahmet şaşıyor kadehin sesinin kalınlığına... Üç nokta ve bir kadeh içimi sonra, açık denizlerde bir korsan gemisinde buluyor kendini. O zaman görüyor adamı. Korsan gemisinin kaptanını. Kaptanın şerefine kaldırıyor kadehini. “... Çöl de iyidir, delikanlı, gördün mü çölü. Ha. Çölde gökyüzü çok yakındır. Yıldızlar daha iri görünür. İri iri görünür böyle. Elmas gibi.. Ama deniz.. Ha. Doldur Mike..” Ayşe hemen orada, ta yanında çok uzakta, ta yanında, hep o basık sesi, küçük kahverengi gözleriyle konuşuyor: “... Siyah eliş üzerine gece manzarası yaptık dün akşam Ahmet. Ece’nin ödevi. Hepimizin bir çocuk tarafı var. Özlemişim çocukluğumu vallahi. Sarı elişinden incecik bir ay kesip

yapıştırdık. Küçücük küçücük yıldızlar yaptık. Ben bir tane de mavi yıldız kestim. Haa, bak, o gün hatırlıyamadım ya hani, o türküyü buldum: (Gökte yıldız buram buram). Şu (buram buram)a bittim. Bir de şey.. (Sarı - Mavi yıldız.). Ama Ece kızdı. "Mavi yıldız olmaz ki," diye dayattı. Bizim gece manzarası mavi yıldızdan mahrum halde böylece. Ama, bak hele, kırmızı ateş böceklerine sesi çıkmadı. Gözlerini aç aça: "Ben Erenköy'de gördüm yazın ateş böceği," diye müsaade etti küçük hanım. Ama ille de mavi yıldız ha? Eh işte.. Herkese sarı yıldız yetiyor halbuki.." Ahmet, rıhtım taşlarındaki gözlerle eğiliyor. Bir çocuk kadar masûm bakışları var, kap-tan olamıyan adamın. Birinci Dünya Harbinde esir düşmüş ve çölde yaşamış deniz yerine, Oysa, denizi istiyordu yalnızca. "... Bak kaderin bokluğuna. Mike'ye sorarsan, vurguncu der bana. Ayyaş der. Mike sen namussuz herifin birisin. Ha. Ama bedbahtsın ve benim dostum-sun.." Fıçıları kırıp bir gemi yapıyor. Ahmet hemen orada. Bir korsan gemisi. Açık denizlere koyveriyor... Adamı güverte tahtalarına yatırıyor sırtüstü. Tahtaları, güverte tahtalarını duymalı vücudunda adam. Çöldeki yıldızları seyretmeli oradan. Daha büyük görünen yıldızları. "Mike'nin meyhanesi, meyhane değildir Ayşe. Dük-kânın arkasından, fıçıların arasında garip bir yerdir." diyor. Ayşe'den söz açmak istiyor. Ayşe'ye göre birşey bulamıyor, oralarda. Raftaki likör şişeleri karanlıkta kalmış. Belki onlar anlardı. Adam son kadehini içiyordu. "Bana bak delikanlı, dedi. Ben menfi herifin, pis herifin biri değilim. Ben bedbaht adamım. Yerini bulamamış biri. Ne demektir bu bilir misin? Ha. Bu memleket iyi memlekettir. Taşı toprağı altındır. Tamam Mike, yeter. Altındır. Ama, ha, unutma bunu, sarhoş herifin biri söylediydi dersin, aklında kalsın. Bir insan cemiyet-teki yerini vaktinde bulup.. bulmalıdır. Çalışmak lâzım. İnsanca yaşamalıdır. Ha. Köpek hayatı yaşıyoruz. Allah belâsını versin. Geç kaldık biz bu işte. Neyse... Doldur

Mike, son olsun." Ahmet'in içinde birşey aydınlandı. Açık-
 lıyamıyacağı bir şey. Birden "Başlangıç noktası" de-
 di yüksek sesle. Adam duymadı. Mike duydu anlamadı.
 İçinde kıvamını bulmuş, özlenmiş bir an. Şifa verici bir
 acı. "Eyvallah" deyip kalktı., Yağmurluğunun yakasını
 kaldırdı. Yirmialtı senesini, fıcılara, Mike'ye, adama çarp-
 pıp sağlamlığını bir sınadı. Sonra vurdu omzuna çıktı
 dışarı. Dışarda ayaz var. Yıldızlar çok yükseklerde. Ufak
 ufak hepsi. İncecik bir ay yapıştırmış. Ayşe siyah eliş
 kâğıdının üzerine. Ece, ayın ucuna asılmış sallanıyor. İn-
 cecik sesi "R"leri söyliyemiyor. Şarkısını duymaya baş-
 ladı Ahmet. "Ahmet çapkın haylâzdiy.. hahaha... Çuku-
 lata getiydin mi, hah hah hah ha..." Maskara, dedi Ah-
 met. Gülüyor. Avaz avaz gülmek, bağırmak istiyor. Fe-
 rahlanıyor. Ece bir ateş böceği uzattı. Sigarasını yaktı.
 "Ayşe, dedi, bir insan kendindeki kabiliyeti idrâk edip de
 cemiyetteki yerini bulamazsa. Bulamazsa.. Bulamazsa ha-
 pı yuttu demektir.." Ayşe dalgın. "Evet" diyor. Ece ba-
 ğırıyor gökyüzünden: "Ya.. Mavi yıldız olmaz işte. Hey-
 kesleye soyun bakalım..." Ayşe "Mavi" dedi "ı" Murat
 gülümsüyor. "Evet". O zaman koşmaya başladı Ah-
 met...

Cengiz Yörük

(1928 -)

Doğ.: Aydın

1928 yılında Aydın'da doğdu. Bağımsızlık Savaşımızda yararlıkları görülen Yörük Ali Efe'nin oğludur. İlkokulu Aydın'ın ilçesi Yenipazar'da bitirdi. Buradan İzmir'e gelerek Buca Ortaokulunda ve Namık Kemal Lisesi'nde okudu. Şimdi İstanbul'da sahibi bulunduğu bir reklâm firmasını yönetmektedir.

Cengiz Yörük'ün ilk yazısı 1950 yılında Varlık dergisinde çıktı. Bu, köyden notlar biçiminde kısa izlenimlerdi. İlk hikâyesi "Küçük Dergi"de yayımlanan Yoldaki Taşlar'dır. Aşağı yukarı aynı günlerde Varlık dergisinde Gülsüm ile Hasan hikâyesi çıkmıştır. 1954'de de 14 hikâyesi kitap haline getirilerek Yoldaki Taşlar adı ile yayımlanmıştır. 12 yıllık bir aradan sonra 1966 yılında da sekiz hikâyesi Çölde Bir Deve adı ile biraraya getirilerek yayımlanmış ve bu eser, Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanmıştır.

Hikâyelerinde çeşitli konuları doğal ve gerçekçi bir biçimde anlatmaya çalışır.

Hikâye kitapları: Yoldaki Taşlar (1954), Çölde Bir Deve (1966, Sait Faik Hikâye Armağanı), Yalnız Kalanlar (1967). Şimdi babası Yörük Efe'yi ve Milli Mücadeleyi canlandıran bir eser hazırlamaktadır.

YOLDAKİ TAŞLAR

Veli, ilçeye yaklaşırken, eşeğin sırtından düşercesine ürperdi. Kendini toparlıyarak:

“Cavurun eneği,” dedi. “Demek böbürlenirsem develerini salacakmış el hizmetma. Deyyus...”

Köyden beri hep bunu sayıklıyor, sonra da silkinerek kendine geliyordu. Şöyle uzaklara baktı. Bu yolu, taşını, toprağını, çalılarına varasıyadek ezberlemişti. İlçeye yarım saat daha çekecekti yolu... On yıldır, işi gücü, bu yolu sürtüp durmaktı. Bir deveciği vardı dünyalığı. Köyden ilçeye, ilçeden köye yük taşırdı. Bugün de öyle. Deve, eşeğin ardına takılı, iki yanına ikişerden dört çuval zeytin sarılmış, ecinliye ecinliye adımlıyor, yıllardanberi bir eşeğin, kendisine kılavuzluk etmesinin ezintisi, aptal bakışlarından dökülüyor gibiydi.

Veli, eşeği zümzükledi:

“Hadi len,” dedi. “Hadi, deyyusa bırakmıyalım bu yolu. Develerini salacakmış el hizmetına.”

Ardına baktı, devesini süzerek dudak büktü:

“Sende de iş galmadı gari. İmzıklaştın,” dedi. “Sana acıdık da ondan oldu... Gördün mü? Başımızı derde sokmak istiyo elin iti. Yükünü getirmedim deye. Ülen, din iman, merhamet yok mu sende heç? 200 okka yükün üstüne cavur ölüsü kadar çuval gonur mu?”

Uzunalan köyü ilçeye iki saat çekerdi. Yol denmezdi yoluna. Dağlık, taşlık, çakıllıktı. Deve bile zor iş görüyordu. Yaşı 15'e varmamış bir gencin, yolu şaşırma-dan ilçeye gidip gelebilmesi haddine miydi? Varın anlayın ötesini. Köy, bir dağın yamacına kurulmuştur. 50 kadar evin herbiri bir köşeye kaykılmıştır. Zeytin, biraz da hayvancılıkla geçinir köylü. Herkesin kendi işinde kullandığı birer katırı vardır. Muhtar Hasan Efendinin ise iki devesi. Fakat kendi işine bile dar yetişir..

Veli de ona öfkeliydi ya... İki gün önce ilçede bir bakkala zeytin bırakmıştı. Köy bakkalı için aynı yerden tuzdur, pirinçtir, şekerdir, gibi alacaklarını almış, harekete hazırlanmıştı... Ta o sırada; bakkal, Muhtar Hasan'a ait koca bir çuvalı da deveye yüklemek istemez mi? Veli:

"Muhtar kusura galmasın, yüküm ağır, görüyön. O çuvalı galdıramaz deve. Morukladı hayvancağız. Yarın olsun, hayır olsun," demişti.

Muhtar, sözü bakkaldan ters anlamış, küplere binmişti: "Gösteririm ben o saygısız hatırsıza, böbürlenmek neymiş. Söyleyin gözüme görünmesin... Develerimi el hizmetine salacağım. Hodul'u bu köyden defliyeceğim." diye avaz avaz bağırıyordu.

Veli, köyden bu yana hep bunu düşünüyor, ondan böyle söyleniyordu. Dertleniverdi adamcağız. Boyuna:

"Yapar da yapar, cavurun eneği." diyordu.

Batıya doğru uzun uzun baktı:

"Günün dinlenmesine iki adam boyu galmış," dedi.

Yerdeki taşlara baktı. Baş, gene her zamanki gibi ağrıyordu. Yol üremiyordu bir türlü. Veli'yi kızdırıp öfkeliendirmeye gelmezdi. İşte, dert oldu Muhtar Hasan'ın sözü ona. Yolculuğunda hep böyleydi. Kendi kendine konuşur, etrafa daha başka bakardı. İnsan görünce son derece ağırlaşır, durulur, tamamen değişirdi. Zaten herkes de bu ağırbaşlı Veli'nin, kırkında olmasına rağmen askere alınmadığına şaşar, kafasında hafif ârıza olduğu süslentilerine kimse kulak asmazdı.

Biraz Veli'den konuşulsa: "Domuzlar gibi. Tohtur yanılmış, ters rapor vermiş ona," denirdi.

Veli, yolun sağındaki küçük bir çalılığın kenarında yumruk büyüklüğünde, kahve rengili, sarı damarlı bir taşla dikkatle baktı. Gözünü ayırmadı ondan.

Eşek, taşı geride bıraktığı halde, başını kırarak, ta gözünden kaçırıncaya kadar baktı. Öfkeyle:

"Gebertesice gatr, bulaşmadan olmaz mıydı o taş. İlle onu dürtecek ne var?"

Bir aydır, iki aydır, yolun sağında, solunda, belleği taşlar, çalılar bulunur. O, hiçbirinin yerini unutmaz, yer değiştirmeleri karşısında kendinden geçerdi. İki yıllık, üç yıllık taşları vardır. Bunları yerli yerinde durur görünce, müthiş bir gururla titrerdi... Hepsine bir bir isimler vermiştir. Bazılarını unuttur, yeniden isim uydururdu onlara.

Veli, birden gözlerini yumdu. Birkaç dakika açmadı hiç. Eşek, ağır ağır ilerliyordu. Sonra yüksek sesle: "Kara kayanın yanındayım," dedi Veli. Ardından da gözlerini açtı. Öyleydi hakikaten. Beş güçlü kuvvetli insanın kaldıramıyacağı, siyah, eğri-büğrü bir kayanın hizasındaydı eşek. Veli bu tahminlerinde ekseri yanılmazdı. Tek-tük, yanıldığı olursa da, bu tecrübeyi defalarca tekrarlar, için için evzinirdi. On yıldır bu yolu, türkü bilmediği, düşünemediği halde taşlarının, çalılarının hatırına gidip geliyordu. Bu yol onundu artık. Yağma yoktu. Muhtar Hasan'ın devecisi mi bu yola sahip çıkacaktı. Kimin hakkıydı bu? Veli yere tükürdü:

"Kahrolası dü rzü, cibilliyetsiz... Geberirken debele-nirsin inşallah," dedi.

Yolun ortasına istediği halde, tükrük, rüzgârla yol kenarındaki beyaz bir çakmak taşma konmuştu. Veli:

"Sana değil ak kızım, sana değil. Düğününü bile etmedim daha. Pahal gibi üstüne geldi. Yavuklunu da, seni de dürtemez kahbe enikleri..." diyerek eşekten indi. Taşın üzerindeki tükrüğü pantolonunun dökülmüş paçalarında itinaayla sildi. Taşı bir müddet elinde okşadı. Zayıflamış mı, şişmanlamış mı gibisine baktı, dikkatle yerine koydu...

Sonra berisinde bulunan dikenli çalılardan birinin yanına sokuldu, hırpalamadan iki eliyle iki yandan ayırdı. Çalının orta yerinde, irili ufaklı bir sürü taş vardı. Rengârenktiler. Veli, birkaç isim saydı. Ardından:

"Hadi eyvallah. Gene gelirim de görüşürüz. İrahatınız iyi," dedi, eşeğe atladı.

İlçeye girerken aklını başına aldı. Her sefer böyle olurdu. Zeytinleri boşalttı. Deveyi eşekle birlikte hanın yalağında suladıktan sonra, her zamanki yerlerine bağladı. Her gelişinde uğradığı kahveye sokuldu. Köyden iki tanıdığı vardı orada. Buyur ettiler. Bu kahvede de Veli, en çok resimlere bakar, bir tuhaf olurdu. Hele kahve ucağının yanındaki resim, onu bitirirdi. Resimdeki güzel kız, bir Keloğlan'a âşık olmuş, dizi dibinde yatıyordu onun. Keloğlan saz çalıyor, bülbüller çevrelerini sarıyordu.

Bu resme her bakışında Veli'nin yüreciği cızz ederdi. Bilemezdi sebebini. Ağıyası gelirdi işte.

Biraz hoş-sohbet ettiler. Fakat Veli'nin başı ağrıyor, gözünün önünde bulanık bulanık hayaller uçuşuyordu. İsim veremiyordu bunlara.. Sonra, yolu hatırlıyor gibi oluyor, tamamen başka. Bütün taşlar yer değiştirmiş, Muhtar Hasan'ın devesi, taşları, çalıları berbat etmiş.. Ağlıyor ortalık, taş, toprak perişan. Veli şöyle bir silkindi. Başını koca avuçları içine alarak donuk donuk yere baktı:

"Off." dedi, "salacakmış develerini el hizmetine."

Kafasından geçeni daha ilk defa ağzından kaçırıyordu.

Köylüsü Yusuf:

"Bırak şu muhtarı Veli. Allah herkesin rızkını ayırmış. Sen böyle şeyen ardına varmazdın heç. Gönlünü hoş tut," dedi.

Memiş de söylendi:

"Sıkma canını, gorkma namerdden. Demincek dışarda gördüm. "Söyle ülen Veli'ye, dedi. Hökümet guvvatınlan köye yol yaptırıcın. Kaymakam beğnen onu görüşmeğe geldim. Bakam ne der?" dedi. Hökümetin bizim muhtara el tutacağı mı var? Onun ne sütsüz olduğunu

bilmeyen mi galdı felekte.. Dolanık ağızlı bi herif. Çalım satacak köyde.. Hep bu huyu demi onu kötüleyen."

Veli'de bet-beniz kalmadı. Dili tutulur gibi oldu:

"Hökümet bu," dedi. "Essahtansa her işin hakkından geli."

Sonra hiç konuşmadı, boyuna düşündü. Köye geldiklerinin ertesi günü yalan yanlış, yol yapılacağı söylen-tileri etrafa yayılmıştı bile. Fakat Muhtar Hasan'a kimse inanmazdı ki. Yol işini de palavra deyip geçtiler. Gerçekte de palavraydı zaten. Ama Veli için böyle olmadı. Devesini yola süremedi artık. Herkesten kaçtı. Ötede beride koşmaya başladı. Kimsenin sözünü dinlemiyordu. Ondaki değişikliği anlıyana kadar iş isten geçmişti. Boyuna yolda dolaşüyor, taşlarla oynuyor, onlarla konuşuyordu. Neler de neler. Bir kitap dolduracak kadar çenesi açıldı. Muazzam bir ülkenin hükümdarıydı o.

Yol boyunca ne kadar taş, kaya varsa hepsine kumandalar veriyor, nasihat'ler ediyor, sırasında düğünler yaptırıyordu. Bazan ağzı köpüklü olur, hiddetinden yanına varılmazdı. Var kuvvetiyle bağırır:

"Yetişin, muhtar düğünlerimi bozup dağıtıyor, gurtarın beni!.." derdi.

Sonraları sık sık köyden uzaklaşmaya da başladı. Meğer kendi yolundaki bir taşla, iki-üç saat ötedeki bir taşı evlendirirmiş. Üstelik onları boş bırakmıyor, ziyaretlerine de gidiyordu. Yalnız değildi yollarda. Cebinde bu'undurduğu kilolarca irili ufaklı taş.. ona arkadaşlık ediyordu. Bitkin bir halde, kaç kere onu yol kenarında, kucağına bir sürü taşla uyurken buldular.

Hepsi bir bir anlatılmaya kalkılırsa, çok uzun çeker...

Günler geçti, baktılar. Veli, adamakıllı oynatmış. Senelerce önce Veli'yi muayene eden doktor akıllarına geldi de: "Demek adam haklıymış be. Okumuş insan bu, başka oluyo." dediler. Birleştiler yollayıverdiler akıl hastanesine.

Tarık Dursun K.

(1931 -)

Doğ.: İzmir

1931 yılında İzmir'de doğdu. Ankara Necatîkay İlkokulu'nda ve Ankara 4. Ortaokulu'nda okudu. Ortaokul öğreniminden sonra hayata atıldı. İzmir, Ankara ve İstanbul'da çeşitli işlerde bulundu: Kundura tamirciliği, seyyar köftecilik, cıki kitapçılık, otobüs biletçiliği, muhasebecilik, Emekli Sandığı'nda memurluk, v.b. gibi. Bu çeşitli uğraşlar, ileride kaleme alacağı hikâye, roman ve senaryolar için yararlı olmuştur. Ayrıca Son Havadis, Yeni Gün, Ulus, Son Posta, Vatan, Milliyet, Pazar Postası, Yeditepe, Kaynak, Yenilik, Seçilmiş Hikâyeler, Mavi, Varlık, Dost, ABC gibi gazete ve dergilerde çalıştı. Eserlerinde çeşitli konular ve tipler yer almıştır. Şimdi Milliyet gazetesinde kitap eleştirileri yapmaktadır.

Eserleri: Hırsangiller (iki uzun hikâye, 1955), Rıza Bey Aile Evi (roman, 1957), Vezir Düşü (hikâyeler, 1957), İnsan Kurdu (roman, 1959), Güzel Avrat Otu (hikâyeler, 1960, Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü), Ünlü Sinema Rejisörleri (inceleme, 1963), Sevmek Diye Bir Şey (hikâyeler, 1965), Bir Damla Kan Bir Damla Petrol (1965), Yabanın Adamları (hikâyeler, 1966, Sait Faik Hikâye Armağanı), Sabah Olmasın (roman, 1967).

ZABEL MANOL İÇİN HİKÂYE

O kadar hoşuma gidiyordu ki o söylerken. Kıza yeniden sordum.

"Zabel, dedi. Zabel Manol..."

Bütün dünyadaki kız isimleri bir araya gelseler, o anda Zabel Manol'a değışmezdim.

"Beğenmedin mi Zabel adını?" dedi.

Yağmur, yağayım yağmıyayım diye düşünür dururdu. Bir dal parçası aldım, kumun üstüne büyük büyük "ZABEL MANOL" yazdım.

"Büyükannemın adı, dedi. Onun adı da Zabel..."

"Sağ mı daha?" dedim.

"Ee, sağ tabii, dedi. Niye sağ olmayacakmış?"

"Büyükannen de senin gibi güzel mi?"

Fıkır fıkır güldü. Üsteledim:

"Güzel mi? Söylesene..."

"Değil. O, ihtiyar şimdi. Çirkin..." dedi.

"Sen de çirkinleşeceksin onun gibi bir gün. Suratın bumburuşuk, sümüklü, altına eden, çirkin bir kocakarı olacaksın."

Gözleri, —içleri bal rengi gözleri— fincan fincan açıldı:

"Alay ediyorsun, dedi. Niye eğleniyorsun benimle?"

Hiç lâf ettirmedim başka. Yakaladım, ağzından öptüm. Saçları mis gibi sabun kokuyordu. Ağzını fırçalamıştı. Dudaklarında hoş, nanemsi bir koku vardı. Bıraktım.

"Çok cıgara içiyorsun sen.." dedi.

"N'olmuş?" dedim.

"İçme, dedi. Fena fena kokuyor üstün, başın..."

Ayaklarımızın altındaki denizden, tüm ışıkları, yankı, şıkır şıkır bir ada vapuru geçti. Zabel:

"Hava serin mi? dedi. Üşüyorum ben..."

Yanına sokuldum. Bir kolum belindeydi. Çektim kendime doğru. Yukarlardan şarkılı bir rüzgâr esmeye başlamıştı. Bir ikinci ada vapuru geçene kadar rüzgâr, başımız üstünde ne kadar yağmur bulutu varsa, sürdü götürdü; yıldızlar çıktı.

"Vereyim mi ceketimi omuzlarına? Üşümezsin," dedim.

"Sen n'apacaksın ya?" dedi.

"Ben üşümem. Korkma."

"Üşürsün."

"Üşümem."

"Niye üşümezsin?"

"Seni seviyorum da ondan." dedim. Öyle sevindi ki.. Belli etmek de istemiyordu bir yandan.

"Biliyor musun? dedi. Seni hiç sevmiyorum ben..."

"Vay anasını.. neden sevmiyorsun?"

"Neb'leyim Sevmiyorum işte. Ama yine de hoşlanıyorum senden. Hep yanında olayım istiyorum..."

"Bu yetiyor mu sana?"

"Yetiyor şimdilik. Arkadaşlarım seni çok beğeniyorlar halbuki."

Bir cigara ateşledim. Eskisini attım. Biraz ilerimize düştü. Karanlıkta tek aydınlık, göz gibi yana yana az sonra söndü.

"Kızıyor musun? diye sordu. Niye kızılıyorsun ya? Coya ne diyor biliyor musun?"

"Ne diyor?"

"Sen çok çapkınmışsın. Bundan üç ay evvel, diyor Coya, Mari ile sinemaya gidiyorlarmış, seni görmüşler. Sen de onların peşinden sinemaya girmişsin, yanlarına oturmuşsun kızların. Coya, elektrikler sönüp film başlayınca, tâ bitene kadar bacaklarımızı elledi durdu dedi."

Güldüm. Bana baktı. Başımı kasabadan yana çevirdim. Sokaklar bomboş, insansızdı.

"Yalan mı yani?" dedi. Soruşundan anladım. Yalan olmasın, fakat ben "yalan" diyeyim istiyordu.

"Yalan..." dedim.

"Ama Coya, yalan değil diyor, yemin ediyor."

"Ne diye yemin ediyor?"

"Mukaddes Mesih üstüne, Hazreti Meryem üstüne..."

Durdum. "Zabel..." derim.

"Ney?" dedi.

"Bu Hazreti Meryem üstüne de yemin etmesi Coya'nın..."

"Kötü tabii, dedi. İnsan çarpılır hem."

"Çarpılır tabii.." dedim.

Denizden, balığa çıkanların sesleri geliyordu. Küçük bir sandal, burnunda bir gemici feneri asılı geçti. Bir kişi kürekteydi. Fenerin ışığında kocaman dev gibi ır, bir başkası elinde tokmak, suları dövüyordu.

"Bu Coya kim? dedim. Ben tanıyor muyum onu?"

"İskelenin karşısında, hani bir berber var, dedi Zabel, o berberin kızı."

"Güzel mi çok?" dedim. Vücudunu az çekti.

"Güzel mi Coya, kız?" dedim tekrar.

"Bilmiyorum!.." dedi.

"Senden de güzel mi?"

"Bana ne soruyorsun, dedi. Sen bilmiyor musun sanki?"

"Bilmiyorum, dedim. Ama dur sen, yarın ilk işim o berber dükkânına gitmek, traş olmak olsun. Görür müyüm dükkânda Coya'yı?"

"Pis..." dedi.

"Niye kız?"

"Git de gör, dedi. Coya'yla yatılır mı hiç?"

"Nesi varmış Coya'nın?"

"Leş gibi kokuyor, dedi. Pis pis kokuyor vücudu..."

"Olsun be, dedim. Hergün elimle yıkarım ben de Coya'yı."

"Yıka, dedi. Yine kokar..."

İçin için kızdığı belliydi. Ufacık burnu üstüne nereden düşmüşse düşmüş, bir lokma aydınlıkta deli divane, parlıyordu. Denizden doğru, taptaze, yeni doğmuş yıldızların altında, balık tutanların yavaş şarkısı, bize kadar geldi. Söyledikleri elemli, insana bunun yanında bir de org olmalı, çalınmalı mutlaka, diye düşündüren bir çeşit şarkıydı. Epeyi sustuk. Denizi, rüzgârı, o denizden gelen ağıraksak şarkıyı dinledik. Zabel dayanamadı sonra; lâf attı:

"Hem gör Coya'nın ayaklarını bir, korkarsın..."

"Büyük mü o kadar?"

"Büyük tabii. Babası ona ayakkabı bulduramıyor da ısmarlama yaptırtıyor..."

"Yok, deve artık."

"Sen ne bileceksin ki, dedi. Görmedin. Gör hele bir, o zaman nasıl, Zabel bana demişti diyeceksin."

Ağzından kaçtı. Sesli sesli güldüm.

"İnanmıyor musun?" dedi. Bir an baktı. Gözlerindeki deminki kahraman ışık kaybolmuştu. Yüzünü, çenesinden ışığa doğru tutup çevirdim. Ağzı yarı aralıktı. Beyaz, inci gibi bir sıra dişi ağzından gözüküyordu. Söz söylerken dudakları tirtirdi.

"İnanmıyorsun değil mi?" dedi. Mahsustan:

"İnanmıyorum," dedim.

"Ama yemin edeyim istersen..." dedi.

"İstemem. Etme."

"Niye istemiyorsun yemin edeyim?"

"İstemiyorum," dedim.

Hiç birşey demedi. Kalkıp bırakıp gidecek sandım. Geldiğimizde adalara çıkan vapur, aşağıya indi önümüzden yine. O sıra Zabel ayağa kalktı:

"Ben gideceğim," dedi.

"Neden?"

"İşte..." dedi. -

Sesi ağlamaklı ağlamaklıydı. Baktım. Ağlıyordu da.

"Ağlıyor musun be?" dedim.

"Ağlamıyorum..." dedi. Omuzları azçok sarsıldı. Yarına vardım. Sırtını çevirdi.

"Sahiden ağlıyor musun?" dedim. Omuzlarından kavradım.

"Coya'ya git, dedi. Sen ona yakışırsın. O kokara... Ona git."

"Ağlarsan ama, giderim yarın Coya'nın babasının dükkânına, traş olur beklerim Coya'yı. Geline de tavlarım, sonra alırım, götürürüm..."

Yüzüme baktı. Kaşlarım çatık, dediğimi yapacağımı-şım gibi durdum. Baktım.

"Yapar mısın ki?" dedi.

Yediği ekmek gibi bunu böyle bellemişti. Hemen yarın gidip iki ustura bir perdah yaptırıp sonra Coya'yı kafesleyip kolumda, Çamlar'a götürüvereceğimden emindi.

"Ağlamıyorum işte..." dedi.

Cebimden mendilimi çıkardım, verdim. Gözlerini sil-di, mendil elinde:

"Burnumu da sileyim mi?" dedi.

"Sil..." dedim.

Mendili verdi, aldım. Aldıktan sonra ayak üstünde tuzlu tuzlu gözlerinden öptüm.

Tahsin Yücel

(1933 -)

Doğ.: Maraş

17 Şubat 1933'de Maraş'ın ilçesi Elbistan'da doğdu. İlk öğrenimini doğduğu yerde Gazipaşa İlkokulu'nda, orta öğrenimini Galatasaray Lisesi'nde yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Filolojisi Bölümü'nü bitirdi ve aynı yere asistan oldu.

Sanat hayatına daha 17 yaşındayken yazdığı hikâyelerle başlayan Tahsin Yücel'in yazıları özellikle Seçilmiş Hikâyeler, Mavi, Varlık, Yenilik ve Türk Dili dergilerinde yayınlanmıştır.

Eserlerinde yer yer çocukluk ve okul anılarını anlatır. Ayrıca bazı düşüncelerini ve hayat felsefesini Lafontenvâri sembollerle canlandırır. Bütün bunları son derece temiz bir Türkçe ve usta bir sentaksla anlatmayı başarır.

Eserleri: Uçan Daire'er (hikâyeler, 1954), HaneY Yaşamalı (hikâyeler, 1955, Sait Faik Hikâye Armağanı), Anadolu Masalları (beş masal, 1957), Düş'erin Ölümü (hikâye'er, 1958, Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü), Mutfak Çıkmazı (roman, 1960). Ayrıca Gidé, Flaubert, Proust, Giraudoux, Montherlant gibi ünlü Fransız yazarlarından yaptığı çeviriler yetmiş ayrı kitap halinde yayınlanmıştır.

BÜYÜK SARHOŞLUK

Sarhoş olacak adam değil o, hayatında dudağına içki değmiş adam değildi! Onu o defter sarhoş etti, o defter döndürdü onun başını. Eğilip de alır almaz, "Bak, ne göstereceğim sana!" der gibi açılıverdi avucunun içinde. Gözlerinin önüne bir küçücük manzara serdi. Renkli kalemle çizilmiş, alelâde bir manzaraydı. Açık mavi bir gökyüzüne doğru mor dağlar yükseliyordu. Mor dağların eteğinde çatısı kırmızı kiremitli bir ev vardı, duvarlarına sarmaşıklar tırmanmıştı. Bacasından döne döne bir mavi duman yükseliyordu. Çevresine yeşil ağaçlar yayılmıştı. Yeşil ağaçların arasında bir incecik yol kıvrılıyordu. İncecik yolun biraz ötesinden bir dere geçiyordu. Derede yeşil başlı ördekler yüzüyordu. Mor dağların ardında güneş ya doğuyor, ya batıyordu. Güneşe doğru aklı karalı bir kuş uçuyordu.

Yüreğine bacasından döne döne dumanlar yükselen sarmaşıklı evin sıcaklığı mı doldu, ne oldu, duruverdi olduğu yerde. Resimden gözlerini ayıramadı... İlk ılık Baktıkça bakacağı geliyordu. Baktıkça mor dağlarda açan yaban çiçeklerinin kokusunu duyar gibi oluyordu. Baktıkça herşeyi unutuyordu. Baktıkça başı dönüyordu. Baktıkça resimle bir oluyordu. İlk sarhoşluk o zaman başladı...

Birden çılglık çılgılığa bir otomobil durdu önünde. Yerinden sıçradı. Gözleri büyük büyük açılıverdi. Gelip geçen insanlar, otomobiller, tramvaylar gördü. Otomobilin penceresinden sarı bıyıklı, sarı saçlı bir parlak baş çıktı. "Deve!" diye bağırdı, "yolun ortasında durulur mu öyle?" Sunturlu bir küfür savurdu arkasından. Garza bastı.

Otomobil kayboluncaya kadar arkasından baktı. “Damasız fırlaması,” dedi dişlerinin arasından, “damasız otomobillerin şoförleri hep böyle olur zaten. İt gibi kaparlar adamı...” Otomobil dönemeçte kayboldu. O, yine deftere çevirdi gözlerini. Kapanmıştı, avucunun içinde bükülmüştü. Bu sefer kendiliğinden açılmadı... Kırmızı kaplı bir defterdi. Üst yanında bir bankanın iki harfli ad, alt yanında bir tarih yazılıydı. Gözleri tarihin üstünde durdu, kapandı. “Ellidörtten elli çıktı, dört kaldı,” dedi, “dört yıllık.” Dört yılda hiç eskimemişti. Yıldızı parıl parıldı hâlâ. “Biçare çocuk,” diye söylendi. Muhakkak bir okullu yitirmişti bu defteri. Gelip arar mıydı acaba? Aranmıyacak defter değildi, arardı. Gittiği yollardan koşa koşa geri dönerdi. Hemen yanma yaklaşırdı. “Kırmızı kaplı bir defter gördün mü, hemşerim?” diye sorardı. Ne cevap verirdi o zaman? İçi burkuldu. Avucunda defteri bütün gücüyle sıktı. Çocuğun gelmesine razı değildi...

Avucunu yavaşça, içindekini kaçırmaktan korkar gibi açtı. Kırmızı kabını zevkle seyretti. Yepyeni bir oyuncağı seyreden minimini bir çocuk gibiydi. Elleri tiril tiril titriyordu. Sayfaları çevirmeye başladı. Resmi arıyordu... Dik bir okullu yazısıyla çiziktirilmiş satırlar çekti bu sefer de dikkatini. Sökmeye çalıştı. Çocuk hergün bir-iki satır karalamıştı. Hemen hemen birbirinin aynıydı bütün yazdıkları... Hepsi de havayla dersler üstündeydi. “Bugün derse kalkmadım. Hava güzel.” — “Hava yine kötü. Notlar yine kesat. Yazılı berbat.” Defterde satırlar birbirine girdi, okuyamaz oldu. “Biçare çocuk, biçare çocuk,” diye söylendi. “Tembelmış ama, iyi çocukmuş.” Gözlerini ovuşturdu, çevresine baktı. İnsanlar geçiyordu, arabalar geçiyordu. Ama hepsi de bir sisin ardında gibiydiler, bir başka dünyada gibiydiler. Yeni bir sarhoşlukla dönüyordu başı. İçinde ad verilmez duygular köpürüyordu. Geçmiş günlere doğru koşuyordu, geçmiş günlerle dölüydu beyninin içi. Resmi bul-

muştı, bakıyordu, ama gördükleri başka şeylerdi. Kulaklarında yüzlerce çocuğun hep birden yükse'len çığlıkları uğulduyordu. Önünde kara önlüklü çocuklar koşuyordu...

Birden gözleri parladı. Titreyen ellerle ceplerini aramıya başladı. En sonunda bir küçücük kalem çıkardı birinden. Uzun uzun baktı. Sonra çevresine bir göz gezdirdi. Kaldırımın sonunda basamaklar vardı. İlk basamağa çöküverdi. Küreğini, süpürgesini yanına uzattı. Kalemin ucunu ağzına götürdü, tükürükledi. Resmin yanındaki sayfaya bütün gücüyle bir çizgi çekti. Kâğıt yırtıldı. Kıpırpı attı. Kalemini yeniden tükürükledi. Dört yanını sarmaşıklar sarmış bir küçük ev çizdi. Bacasından bir ince duman yükseltti. Göklere doğru bir kuş uçurdu, beğenmedi. "Olmadı," diye söylendi. Kolları yanına düştü. Başını kaldırdı. İrkiliverdi birden. Karşıkı caminin minaresine bulutlar takılmıştı. Öyle hoştu ki... Gözleri yavaş yavaş aşağıya doğru indi. Şimdi bütünüyle görebiliyordu camiyi. Resme bakarken duyduğu o ılık ılık, garipsi garipsi duygular içinde yeniden köpürüyordu. Bu sefer daha kuvvetliydi, bu sefer denizler gibiydi. Önünde camiden başka herşey dönüyordu, döndükçe soluyor, siliniyordu. Yüreği duruverecek gibiydi. Sarhoşluk kelimesi bu durumu anlatamazdı, bu sarhoşluk başka sarhoşluktu... "Ne güzel," dedi içinden, "resim gibi!" Ağzı şaşkınlıkla açılmıştı. Burada bir cami olduğunu bilirdi, ama böylesine güzel olduğunu bilmezdi. Çoğu zaman pek bakmazdı çevresine. Gözü yerdeki çöplerde olurdu. Ama bugün bir başkalık vardı onda, kırmızı kaplı defter içini altüst etmişti. Şimdi büsbütün başkalaşıyordu.

Bir camiyeyi, bir deftere, bir kaleme baktı. Sevgili bir dostu kucaklamak ister gibi camiye doğru uzattı ellerini. Kocaman bir yapı değil de, kucaklanacak, okşanacak, öpülecek birşeydi sanki. Derin derin, zevkle soluk aldı. "Yapacağım senin resmini, cami!" dedi bir çocuk sevinciyle. "Hem nasıl olacak, bak göreceksin!" Kalemi-

ni yine tükürükledi, camiye dikkatle baktı. Birden içi cızz ediverdi... Cami öylesine güzeldi ki... Caminin resmini cami kadar güzel yapabilir miydi? Kolay değildi. Gözlerinin önü karardı, her yanından terler boşandı. Ama çok sürmedi, çabuk kovdu içindeki korkuyu. "Elbette!" dedi kendi kendine. "Onu da bir insan yapmamış mı? O da bir insan elinden çıkmamış mı?" Alnında boncuk boncuk terler vardı, sildi. "Ama o eller başka ellermiş," diye düşündü. "Öpülecek ellermiş, büyük ellermiş..." Kendi ellerine baktı. Parmaklar, ince inceydi, damarları mor mor kabarmıştı. Avuçlarının içi nasır tutmuştu, çizgi çizgi, yarık yarıktı. "Güzel ellerdi onunkiler, öpü'ecek ellerdi, ama ağzı gözü beş değildi herhalde." dedi. Gülümsemi. "Bismillâh!" dedi. Kalemnin ucunu yeniden tükürükledi. Başladı başlıyacaktı...

Birden bir el dokundu omuzuna. Başını kaldırıncaya neye uğradığını bilemedi. Çöpçübaşıydı gelen. Elleri kendiliğinden cebine gitti. Elleri kalemi defteri kendiliklerinden sakladılar. Ama öyle korkulacak birşey yoktu. Çöpçübaşı dost dost gülümsüyordu. Böyle dost dost gülümseyen kimselerden kötülük gelmezdi.

"Ne haber?" dedi çöpçübaşı.

"Sağlığın, çavuş," diye cevap verdi.

"Yoruldun mu?"

"Yorulmadım. Ne var yorulacak?"

"Lâf mı seninki de, ulan?" diye düşündü çöpçübaşı.

"Yorulmak ayıp mı? Yorulmasan oturur muydun?"

Yanına çöktü, omzunu okşadı:

"Yorulmak ayıp değil, kardeşlik," dedi. "Herkes yorulur, insan olan herkes. Büyük adamlar bile, İsmet Paşa bile..."

O, "haklısın," der gibilerden başını sallıyordu yalnız. Din'lemiyordu. Gözleri hep camideydi. Resme nereden başlayacağını düşünüyordu. Çöpçübaşı bir yumruk indirdi omzuna:

"Şuna bak, hemşerim!" dedi. "Bak ta bir karı gör-sün gözün... Benim böyle bir avradım olsun, başka hiç-bir şey istemem. İşimi bile alsınlar elimden isterlerse. Böyle bir karının koynunda acıkılmaz ki..."

Başını çevirip de bakmadı bile. Çöpçübaşı dudakla-rını yalaya yalaya devam etti:

"Atacaksın yatağın üstüne. Sen de yanma uzana-caksın. Başını göğsüne dayıyacaksın, burnunu memenin dibine gömeceksin, koklıyacaksın. Uyuyacaksın sonra. Fazlasında gözüm yok benim. Yok ama, bu da az şey değil ha! Hani bazan kupkuru bir yazıda, tek başına yü-rür durursun, bacakların tutmaz olur, güneş tam tepen-dedir, imanını gevretir. Dudakların kurur, çatlar. Bir yu-dum su bulamazsın. Sonra bir pınar çıkıverir önüne. Ve-rirsin ağzını oluğa, lık, lık, lık.. Tıpkı öyle işte... Öyle susadım ki, be hemşerim! Güzel karıydı kaltak..."

O, sayıklar gibi, "Cami güzel," diye mırıldandı.

"Çüş!" diye atıldı çöpçübaşı. "Lâf mı seninki de Kadın başka, cami başka. Müslümanlığın bu kadarı da..."

"Müslümanlıktan filân değil. Cami güzel diyorum ben, şu cami!"

Çöpçübaşı ayağa kalktı.

"Bugün bir hal var sende," dedi. "Haydi davran, her yer pislik içinde. Süpür biraz. Biraz sonra yine geleceğim, bakacağım!"

Kalktı. Süpürgeye, küreğe nefretle baktı. Yerdeki çöplere nefretle baktı. Yerleri kirleten insanlara nefret-le baktı. Süpürgeyi gelişigüzel sallamaya başladı. Ama akıllı fikri camideydi. Başını kaldırıp kaldırıp bakıyordu ikide bir. Camiden uzaklaşamıyordu. Ayakları daha öte-ye gitmiyordu. Kollarını güçlkle oynatıyordu. En sonun-da dayanamadı. Küreği de, süpürgeyi de yere fırlattı. Sırtı kambur, suratı buruş buruş bir adam yanına yak-laştı. "Yoruldun galiba, evlât, kolay değil," dedi. Cevap vermedi. Ne cevap verebilirdi ki zaten? Eğildi, süpürge-ye küreği aldı. Sonra yine camiye çevirdi gözlerini. Ala-

bildiğine güzel bir kadına bakar gibi, zevkle, istekle, özlemle, şehvetle bakıyordu. Baktıkça başı dönüyordu. Ürperiyordu. Eli kendiliğinden cebine gitti, küçücük kalemi tuttu, sıktı. Soura bıraktı. Eliyle havada bir kubbe çizdi. Sonra duvarları indirdi. Pencereleeri yerleştirdi. Minareye bir bulut doladı. Arkada denizi dalgalandırdı. Martılar uçurdu... "Yapacağım senin resmini cami!" dedi dışlerinin arasından.

Olduğu yere çökeceği sırada çöpçübaşı gözlerinin önüne geldi. İçi burkuldu. Yeniden doğruldu. "Hükûmet adamına güven olmaz," diye mırıldandı. "Sağı solu belli olmaz heriflerin." İçini çekti. Dokunsan ağlayıverecekti sanki. Öylesine derin bir keder vardı gözlerinde. Yine süpürgeye davrandı. Gözleri yerdeydi. Camiye bakmak istemiyordu artık, korkuyordu, daha fazla bakınca büsbütün çıldırmaktan korkuyordu. Ama cami hep önündeydi, içindeydi. En sonunda dayanamadı. İlk oturuğu yere gitti, ilk basamağa çöktü. Çöpçübaşı nerdeyse dönerdi ama, bugün iyi günündeydi. Belki de halden anlardı, kızmazdı yaptığıma. Defterini, kalemini çıkardı. Rahatlamıştı. Bir bulunmaz dosta, bir candan sevgiliye bakar gibi camisine baktı. "Yapacağım cami!" dedi yine. "Yapacağım!" Göz'lerinin içi gülüyordu. Resmini yapıp da cebine koyduğu zaman camiye cebine koyacaktı sanki, sanki cami kendisinin olacaktı. Boş, tertemiz bir sayfa buldu. "Bismillâh," dedi. Kalemini ağzına götürürken önüne bir gölge düştü. Önce aldırmadı, ama başını kaldırıp da camiye göremeyince kan beynine sıçradı. Önüne bir çocuk dikilmiş, alaylı alaylı gülüyordu. "Çekil önümden, hemşerim, göremiyorum." dedi. Çocuk aldırmadı, alaylı alaylı gülmeye devam etti: "Çekil ulan!" diye haykırdı bunun üzerine. Oğlan yine kımıldamadı. Süpürgeyi kapmasıyla yerinden fırlaması bir oldu. Çocuk tabana kuvvet kaçtı...

Yeniden oturduğu zaman yüreği kızgınlıkla, kinle çarpıyordu. Ama öfkeyi kederi kovmaya çalıştı. Kovdu

da. Ömrünün en mutlu, en güzel dakikalarını yaşıyordu. Güzel birşeyin karşısına oturmuş; resmini yapacaktı. Yapacaktı, yapacağından emindi artık. İlk çizgi tam istediği gibiydi. İkinci çizgiyi çekmek için camiye bakarken çöpçübaşını gördü. Karşı kaldırımdan kendine doğru geliyordu. Kolları kaskatı kesildi. Ama yine de çekti çizgisini. Beğendi...

Çöpçübaşı tepesine dikiliverdi:

"Ne oldu yine?" dedi. "Yine çökmüşsün bakıyorum? Dedim ya, bir hal var bugün sende. Birşeycik yapmadın. Devlet bedavadan ekmek yedirmez ama! Elinde bir defter, bir kalem! Yol mühendisi misin, be feleksiz!"

Çöpçübaşı gözlerinin içine baktı. Söyledikleri hoş şeyler değildi ama, sesi yumuşak çıkıyordu, dost sesiydi. İyi adamdı çavuş, sağı solu belli olmazdı, dakikası dakikasına uymazdı ya, pek kötülüğü de dokunmazdı. Gülümsemi.

"Gel otur hele biraz, terlemişsin," dedi.

"Beni de suçuna ortak mı edeceksin?" diye gürledi.

"Yok," diye cevap verdi, "öyle bir niyetim yok, oturmana bak."

"Haydi öyle olsun," dedi çöpçübaşı, oturdu.

Bir ara, çöpçübaşının yanına oturmaya razı oluşuna, onu böyle çekinmeden çağırısına şaştı. Eskiden böyle değildi, Nasıl cesaret etmişti? Sonra koltukları kabardı. "Ama öyle iki çizgi çektim ki," diye düşündü, "mühendis haltetmiş..." Bu çizgileri çeken adam çöpçübaşından korkar mıydı?

"Şu camiye görüyor musun, çavuş," dedi. "Güzel cami, değil mi?"

"Ne yapalım güzelse, bize ne?"

"Bak ne söyleyeceğim sana, çavuş: iznin olursa resmini yapacağım bu caminin."

Çavuş kahkahayı koyverdi.

"Sen oynatmışsın, hemşerim!" diye atıldı. "Oynatmışsın sen! Mektep talebesi misin ki? Çöpçüsün. Yaşı-

nı başını almış adamsın. Senin işin sokakları süpürmek. Bak, her yanın pislik içinde. Haydi durma, hemşerim, şakayı bırak."

"Gülme öyle, çavuş," diye inledi, "ne var bunda gülecek? Yalnız mektep talebesi mi resim yapar? Sonra ben de..."

Derin derin içini çekti. Gözlerini camiye dikti. Ağlamaklı bir sesle devam etti:

"Ben eskiden... Çok eskiden merak sarmıştım resme. Ayıptır söylemesi... Defterim, kalemim yoktu. Ben de... Herkes gibi dümdüz işemezdim ben. İşerken sidiğimle resimler çizerdim. İnsan resimleri, evler, ağaçlar, kuşlar... Öylesine alışmıştım, öylesine ustalaşmıştım ki... Bacak kadar bir piç kurusuydum daha. Utanmak nedir bilmezdim. Her yere yapardım. Bizim mahallede bir mektep vardı. Önünden toprak bir yol geçerdi, dümdüzdü. Çok severdim oraya resimler akıtmayı. Bir gün genç bir adam çıktı o mektebin kapısından. Bana baktı, yerdeki insan kafasına baktı. Yanıma yaklaştı. Adımı sordu, babamın adını, işini sordu, nerede oturduğumuzu sordu. Yanağımı okşadı. Hemen o akşam bizim eve geldi. Galiba ay başıydı. Babam rakı içiyordu. O da içti, konuştular. Babamı kandırdı, beni mektebe yazdırdı. Herşeyimi o alacaktı. Bana elbise yaptırdı. Kitaplar, defterler aldı. "Büyük adam olacaksın sen, o zaman ödersin," dedi. Üç yıl gittim o mektebe. Öyle çalışkandım ki... Öyle de güzel resimler yapardım ki..."

"Sonra?"

"Sonra öğretmen öldü. Gençti, ama benzi sapsarıydı, verem mi neydi. Sonra babam da öldü. Sonra babam gibi çöpçü oldum. Çoktan unutmuştum resmi filân ama..."

Çöpçübaşı kahkahalarla güldü.

"Sende bir hal var, hemşerim," dedi. "Nerden çıkarıyorsun bunları, nasıl uyduruyorsun? "Hoh" de bakayım..."

"Yok," diye cevap verdi, şıpır şıpır gözyaşları düştü yanaklarına. "Sarhoş değilim. İzin ver de..."

Çöpçübaşı birden ciddileşiverdi:

"Olmaz, imkânı yok," dedi, "suyuistimal yok. Al eline şu süpürgeyi. Karı gibi ezilip büzülenleri sevmem ben. Sarhoşları da sevmem. Ekmekle oynamayı da sevmem, bak söylüyeyim!..."

Ayağa kalktı ama, ayakta duracak gibi değildi. Gözü bir yerleri görmüyordu. Hiç birşey düşünemiyordu. Çöpçübaşın hem gidiyor, hem de dönüp dönüp bakıyordu. Geri geldi. Elini omzuna koydu: "Bana bak, kardeşlik, dalga geçmece yok," dedi, "ekmekle oynamayı sevmem, ama ben seninkiyle oynamasam başkaları benimkiyle oynar, bak karışmam!"

Sesini çıkarmadı. Yürüdü. Süpürgesini sallamaya başladı. Ama az sonra başını kaldırıp ta çöpçübaşını göremeyince yine çöktü. Defterini, kalemini çıkardı. Birden bir kahkaha çınladı kulaklarında. Sonra bir daha, bir daha, bir daha... Başını kaldırdı. Büyüklü küçüklü bir sürü çocuk sarmıştı her yanını... Biraz önce kovaladığı çocuk tam ortalarında duruyordu, o etmişti bu kallesliği! "Yuh," diyordu, "çöpçüye de bak, resim yapıyor!" O ne derse ötekiler tekrarlıyordu. Yuha sesleriyle koca cadde çınıyordu. Süpürgeye davranacak oldu, ama çocuklar aldırmadılar, güldüler. Başa çıkılacak gibi değillerdi. Kolları yanına düştü. Gözleri hâlâ camideydi. Yavaş yavaş sağ eli kalktı. Havada bir kubbe çizdi. Duvarları indirdi. Pencereleri yerleştirdi. Minareye bir bulut doladı. Arkada denizi dalgalandırdı... "Mashar Osman'a! Mashar Osman'a!" diye bağırdı çocuklar... Büyük bir kalabalık toplanmıştı. Herkes gülüyordu. Hepsine düşmanca bakıyordu. Çöpçübaşı koşa koşa geldi, kalabalığı yarıdı. Önüne dikildi. Omuzlarından tutup sarstı:

"Mesleğin şerefini beş paralık ettin!" diye bağırdı. "Sözümü dinlemedin! Koymıyacağım bunu senin yanına. Söz dinlemenin ne olduğunu göstereceğim. Doğrudan

doğruya vali beye rapor edeceğim. Sözümü dinlemedi, mesleğimizin şerefini lekeledi, diyeceğim...”

Kalabalık büsbütün arttı. Kahkahadan kulaklar kopardı. Çöpçübaşı büsbütün kızdı. Nefretle baktı balabalığa. Dudakları aralandı. Söyliyecek bir söz aradı, bulamadı. Sonra ona yaklaştı. Kulağına eğildi. “Dinle beni,” dedi, “son sözüm bu: seni şu gördüğün heriflerin hepsinden çok severim, ekmekle oynamaktan da hoşlanmam üstelik. Hemen işine başlarsan vali beye rapor etmem seni. Meseleyi kapatırım gider. Bırak enayiliği de aklını başına topla! İkramiye verecekmiş yakında. Yeni elbiseler de verecekler. Hem nasıl elbise... Gedikli çavuşlarınıninki gibi. Amerikan Maraşalı armağan etmiş.. Oldu mu? Al şu süpürgeyi!..”

Çöpçübaşı iyi günündeydi bugün, belliydi. Çöpçübaşı babalık etmeyi de çok severdi, ama o aldırmadı bile sözlerine, üstelik yakasından tutup itti. Bir de sunturlu küfür savurdu. Sonra basamaklara doğru koştu. En yukardaki basamağa, oturdu. Cebinden defteri, kalemi çıkardı. Kalemi ağzında tükürükledi. “Yapacağım!” dedi yüksek sesle. “Yerle gök bir araya gelse de, dünya tersine dönse de yapacağım senin resmini, cami!..”

III. B Ö L Ü M

1919 - 1936

H a z ı r l ı y a n :

M. SUNULLAH ARISOY

Feyyaz Kayacan

(1919 -)

Doğ.: İstanbul

1919'da İstanbul'da doğdu. İstanbul'da Saint-Joseph Lisesi'nde ilk ve orta öğrenimi yapan Feyyaz Kayacan, yüksek öğrenimi için Paris'e gitti. Bir yıl Paris'te Ecole Libre des Sciences'a devam etti. Buradan İngiltere'ye giderek Durham Üniversitesi'ne kaydoldu ve Ekonomi kurslarına gitti. Yıllardanberi Londra'dadır. B.B.C.'nin Türkçe Yayın Servisi'nde çalışmaktadır. İngiltere'de yayınladığı Fransızca bir şiir kitabıyla sanat hayatına başlamıştır. Londra'da yayımlanan çeşitli dergi ve antolojilerde Fransızca, İngilizce şiirleri çıktı. Türkiye'de ilk yazılarını Yeditepe dergisinde yayınladı. Gene çoğunlukla Yeditepe'de yazmakla birlikte, yurdumuzda yayımlanan çeşitli sanat dergilerinde de yazı ve hikâyeleri yayımlanmıştır.

Sığınak Hikâye'eri adlı hikâye kitabı 1963 Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü'nü kazanmıştır.

Hikâye kitapları: Şişedeki Adam (1958), Sığınak Hikâyeleri (1962), Cehennemde Bir Yusuf (1964), Gibiciler (1967).

POSTACI KIZI VERA

Postacı kızı Vera'nın oturduğu bodrum katıyla sığınak arasında pek fazla bir ayrıntı yoktu. İkisi de karanlıktı. İkisi de gün ışığını sabahtan akşama dek yalanlıyordu. Güneşi iç edercesine. Ama güneş ikisinin de semtine uğramıyordu. Enayi mi güneş? Çocukları avuç avuç bilya gibi, arsalara, kaldırımlara serpmek, aklından geçen her rengi ağacın ve çiçeğin aklına koymak, pencerelerdeki saksıları çiçeklerinden boşaltmak, çiçekleri ikinci üçüncü katlardan yani seyircilik katlarından atlayıp intiharı göze alırcasına yeryüzüne indirmek, çiçek saksı sahiplerini hırsız var diye bağtırmak, Vera'yı aydınlığa ayartmak, Vera'yı belinden, kollarından, teninden, saçlarının her bir telinden, gözlerinin ferinden, ayağının türabından, göğsünün hediyelerinden, güzelliğinin ve kalçalarının dolambaçlarından yakalayıp dağa kaçırmak, sokağa kaçırmak varken, Vera'yı bayrak gibi dalgalandırmak, Vera ile siftahlanmak varken nesine gerek bodrumlar güneşin? Ve nesine gerek yeraltına çömelen sığınaklar ve sımsıkı iliklenmiş, korku kavşakları? Güneş evcil mi ki? Kiracısı mı ki güneş sokak dışı bodrumların, soluk dışı sığınakların? Ama güneşten sonra, Mrs. Valley vardı. Mrs. Valley sığınakta idi. Sığınakta Mrs. Valley'inin ölümüne dayattığı kahkahaları, ölümün iki bacağına birden okuyuşu vardı. Sığınakta, bahçesini cebinde gezdiren, bütün ipuçlarını bahçesine bağlayan Mr. Ellis vardı. Mr. Ellis'in her çiçekteki kaşığı vardı. Tütüncü Gareth vardı. Her kadında büyüyen, çimlenen, demlenen gözleriyle. Ve yabancı bir topraktan kopup gelen ve Dartmouth caddesinde İstanbulun arnavut kaldırımlarında çıkarttıklarına benzer ayak sesleri vermeye çalışan ben vardım. İstan-

bulu düşündükçe içi minarelenen, içi kandil fenerleri gibi renklen, donanan ben vardım ben. Ben, geceleri Dartmouth caddesine çıktığımda, karanlıkta yanıma yöremi göremezdim. Elektrik direklerinde kafamı parçalamaktan bıkınca İstanbuldaki çocukluğumdan ısmarladığım maytap ateşlerini elime geçirir, analarından, babalarından gizli dükkân kapılarının kovuklarında delikanlılarla, kanlarında mağaraların zonkladığı erkeklerle sarmaş dolaş öpüşen, öpücüklerin arapsaçına dalan kızları aydınlatır, kıvılcımlandırır. Ve kanımın içinden göz kırpardım kızlara. Ve her kapı kovuğuna kocaman parçalar bırakırdım kendimden. Sevmenin türkçesi, daniskası patlak versin diye zilli tefli dudaklarda.

Polisler peşime takılırdı. Pasif korunma gözetleyicileri peşime takılırdı. Söndür, söndür şu ateşi derlerdi. Düşman görmesin ışığı sakın, harbe verilmesin sakın ışığın haberi, diye çevremde düğümle, çözülürlerdi. Ama ne onların elinden gelirdi ateşi susturmak, ne de benim. Avuçlarım ateş böceği kovanına dönerdi. Kadıköylü, Yeldeğirmenli ateş böcekleri. Ölümün ta göbeğinde, bahçemden kalma ateş böcekleri tanelenip duruyor, hare hare karanlığa işliyor. Ne ki bahçemde hırsız polis oynadığım polislere benzemiyor karşımdakiler. Hırsızlar ise gelmedi daha. Uçan bombaların küplerine binmedi daha, sayılarını kırkılıyarak çoğaltan haramiler. Bin bir gece geçmişti ama geceyi çiftleyen, burgutan masallar tükenmek bilmiyordu. Kimin ağzından söyleniyordu, kimi eğlendiriyordu bu masallar? Bu masallarla kimin vakti öldürülüyordu saniyesi saniyesine? Beni mi eğlendiriyordu, Mrs. Valley'i mi? Değil, değil! Kulak asmaz olmuştuk artık masallara. Her gece dinliyemezdik. Ve dinlemiyorduk. Mrs. Valley ölümünden ve zifiri masallardan daha konuşkandı. Ve en çok yaşamada becerikliydi, kanında canında becerikliydi. Yaşayışı dikine idi. Etine buduna idi. Güneşin gücünü takıp takıştırdı, gününü gün, soluğunu soluk etmek için. Mrs. Valley'e yeter miydi ateş böcekleri? Ye-

terdi. Yetmezse, kaşla göz, harple masal arasında Kadıköyünü boylar, apartmanların, evlerin muzır otlar gibi paylaştıkları, boğuştukları bahçemin artıkları, yenilerini getirebilirdi. Çil çil ateş böcekleri.

Ateş böceklerinin yolu bir kere daha elime düşerse, sığınağa gideceğim bir gece, ateş böceklerini önüme katıp. Ne diyecekler bakalım? Ne diyecek bakalım Mr. Ellis? Biliyorum. Bahçesine aktarmak isteyecek böcek çıkartmalarımı. İstesin, veririm. Yeter ki istesin. Ateş böceğinden bol ne var ki akıl ışığa yatınca? Düşman bile istese veririm. İstesin, yeter ki istesin.

Bodrum katının bulunduğu ev bizimkine bitişikti. Gece oldu mu ellerimde, parmaklarımın ucunda Vera'nın biçimi tutuşurdu. Saygımın azametinde bin bir beşik kadının elindeki aslında. Gece oldu mu ellerimin pürüzsüz hayaletleri dolaşırdı Vera'ların bodrumunda. Ellerim, çıtırdamadan bodrum katının çalısına girerdi. Ve ellerim serüvenlerin sırtında, dönünce ellerime sorardım: Ellerim neler gördünüz, derdim. Hangi ışıklara görücü gittiniz? Hangi sevincin kamaşan dâvasını göttünüz? Hangi faları ballandırdınız?

VE ELLERİM ANLATIRDI

Suğlı soltu

ELLERİM: — İlk önce geceleri atlattık. Ters giden zamanın düzelmesini bekledik. Bütün darıların başımıza üşüşmesini bekledik. Bütün darıları başımıza sıçrattık. Ve sonra bitişik zindanlardan sıyrıldık. Serüvenlerin bekleme odalarını yıktık. Düşlerimizin penceresinden başımızı gözümüzü sarkıttık, Vera'nın adını sallandırdık. Hayatı bilmem kaçınıcı dilden çevrilmiş gibi yaşamaya son verdik. Vera'nın elinden yaşayacaktık hayatı. Umacılara, motörlü karakoncoloslara, ölümün üstümüze kurulan canbazhanesine boş verecektik, bomboş verecektik. Dart-

mouth caddesinin karşı yanındaki hamanın yüzme havuzunda huriler yıkandı. Sırtlarındaki ölümün kirini keselediler ve bodrum katındaki yatakta Vera'nın vücudu uzuyordu kanun gibi. Buyrultu gibi. Vera'nın teni ölüme karşı setlerini çekmişti. Vera'nın teni sırımlar boyunca gerindi uykuların farkında. Mutfaktaki saat zamandaki sabahın ikisini çaldı. Vera'nın uykusundaki zaman elden düşme, saatten düşme zaman değildi hiç. Yayıları, zemberekleri, yelkovanları, çanları, zilleri, tekerlemeleri, ilerlemeleleri, gerilemeleri yoktu. Zamanın dişlisi, Vera'nın kendisi idi. Üstümüzden bir uçan bomba geçti. Gündüzden emdiği sütü burnundan getirerek gecenin erek peşinde uluyarak. Sen ne yapıyordun o sıra? Odanda bekliyordun. Bizsiz bir yerlere gidemezdin. Bizi bekliyordun. Bizi, Vera'nın pırıl pırıl nezdine yollamıştın. Biz, Vera'yı ezberliyorduk. Başparmağımızdan serçe parmağımıza kadar. Hınca hınç şeyler arttırmıyorduk Vera'dan. İki bomba birinci bombanın arkasını dahasını getirmeden. Çabuklanan sezintilerde.

BEN : — Çabuk çabuk neler arttırdınız Vera'nın yanından ve menzillerinden?

ELLERİM : — Neler neler; Vera'nın şeylerini. Uykudaki, yatağın gözbebeğindenki Vera'nın. Uykuda mola veren, uyanınca yeryüzünün iliğinden fışkırmışa benzeyen şeyler. Vera uyanınca büsbütün güzelliyecek bu şeyleri. İnsan gözü, güneş gözü, akıl gözü, çiçek gözü uğruna. Hiç bir gözün aşındıramadığı güzelliğini körükleyecek. Güzelliğin en mutlak parmağı ile gösterilecek dilden dile.

BEN : — Çabuk çabuk daha neler arttırdınız?

ELLERİM : — Vera'nın düşlerini,

Düşlerinin tutarını.

VERA'NIN DÜŞÜ

Vera, düşündeki eski zarı yeni baştan atıyor. Evlenme dairesinde attığı zar. Zar, gene dört ayak üstüne düşer gibi oldu. Ama zar hileli idi. Güdümlü idi. Ne bilsin Vera? Keramette payı yoktu ki. Bilseydi sanki atmıyacak mıydı aynı zarı? Düşünmek neye yarardı kaderin teferruatını? Evrenine bir erkek dadanmıştı. Erkek göklerden izinli inmişti. Erkek bulut kokuyordu. Yıldızlaşmasına geliyordu. Gözleri mavi bakıyordu; erkeğin elleri sonsuzdu. Ürpertileri fışkırtınca. Kim vermişti bu elleri ona, fal-kardeşi olsun diye Vera ile, bakıp bakıp avucunun içine? Ama tek taraflı çıkmıştı fal. Binlerce yolun yolcusu olan insanlar varken neden yolunu bulutlara kaptıracak, bulutlara yedirecek ve göğün tersyüzüne çivilecek bir erkek çıkarılmıştı karşısına? İki yol birbirini nasıl bulmuştu? Kimin eliyle kesinlemişti alın yazısının müsveddesi?.. ve hangi andan başlamak ve çürümek üzere? Vera'nın bunları düşündüğü yoktu. Vera'nın soluğunun can noktasında bir erkek vardı. Gözünün yerlisi bir erkek. Kader diye onu benimsemişti. Öte yanı teferruatı. Onla yaşamak mutlu idi. İkisi beraber olunca cıcığına kadar yeryüzünde olurlardı, kalbur-üstü yıldızlarla. Beraberleştikleri her gün sevinçleri omuzlaşmışlardı; zamanın belini doğrultmuşlardı, can havlini ayarlamışlardı punduna getirip izinli fırsatları. Bu kadarını yapmış olmak az mıydı kaderlerde? Alın yazısını yorgan gibi çokmemişlerdi üstlerine. Son dakkaya kadar duman atırmışlardı kaderlerin kalem efendisine. Hallaç örneği, Öte yanı teferruatı. Toprak bir tane daha borçlanmıştı. O kadar.

Max, Vera'yı havacı arkadaşlarla birlikte gittiği bir dansa tanımıştı, gözlerine yeni üşüşen gözlerle seçmişti. Max, Vera'yı görünce, kocaman bir lâf gelivermişti dilinin ucuna. Bu lâfı Vera'ya atmıştı. Vera, işte bu lâfta yürürlüğe girmişti. Ve hâlâ bu lâfta yürüyordu. Kocası-

nın sesi yoktu ortalarda artık. Ama bu lâf hâlâ vardı. Bu lâf vücudunun şuuru idi. Yaşamının, durmadan durmadan nesiçlenmesi. Utançsız, günahsız; gelişlerin en güzeliyle en dayanıklısıyla.

Neydi o evlenme dairesindeki hâlleri? Evlenme dairesi geçiyor şimdi Vera'nın düşünden. Dışarda, kapının eşiğinde, basamaklarda, kaldırımlarda konfetiler sürünüvordu. Rüzgâr üfleyince, çil yavrusu gibi kaçıyorlardı. Kirden, tozdan, konfetilerin rengi solmuş, perdelenmişti. Eskimiş mutluluklara benziyorlardı. Başkalarından arta kalan saadet tortuları.

Max, evlenme dairesine, herkesden bir saat önce, bir ezel önce gelmişti. Evlenme dairesinin yanında bir bira-hane vardı. Oraya dalmıştı. Biraları uçurup dururken içi bir türlü rahat etmemişti. İki de birde dışarı çıkıp sokağa bakmıştı, sokak hâlâ var mı diye. Vera'ya yol hazırlıyan sokak hâlâ yerinde mi diye. Ve nihayet Vera görünmüştü. Süzüle süzüle, yüksele yüksele vücudunun geçitresmin-den ve debdebesinden ve saçlarının tantanasından ve selâma duran sokağın güvercin kanatlı akışlarının arasından ve gagasından.

Vera'nın yanında kambur annesi, babası vardı. Babası, sokağı postacı gözüyle ölçüyordu. Evlenme dairesinin numarası 889'du. Ve sokak daha son numarasını yumurtlamamıştı. Gözün alabildiğine uzayıp duruyordu. Bu sokakta, iki taraflı mektup dağıtımı, en aşağı bir günlük bir işti. Belki daha fazla. Sokakta evden, apartmandan çok dükkân, daire, yazıhane, şirket yapıları vardı. Bu denli yerlere her gün yığın yığın mektup gider. Postacı ortalama bir hesap yürüttü, küçük dilini yutacak oldu kökünden, hesabı cıyak cıyak bağirtarak frenledi. Yeni baştan başladı, sokağın yalnız evlenme dairesine kadar olan kısmını ele aldı. Vera'yı filan unuttu. Nikâh memuru o güne dek binlerce çifte okumuş olduğu sözleri kirleri, ezik konfetiler gibi, çekirdek kabukları gibi okumaya başladı, Vera'yı filân unuttu. İğreti, baştan savma

bir eda ile okuyordu. Sanki o değildi konuşan. Sanki elinde bir fatura vardı. Karşısındakilere değil de, kendi kendine okuyordu. Odadan çıkıp gittikten sonra herkes, o gene o sözleri okuyup duracaktı kendiliğinden, durmak bilmeden, hep aynı yivdeki sesin bostan beygirliğini yapan bir gramofon iğnesinin, plâğın bir yerine takılıp kalması gibi. Nikâh memuru son soluğunu toprak altına kaçırdığı zaman da aynı şeyi yapacaktı. Cennete giderse melekleri, hurileri, cehenneme giderse şeytanları evlendirecekti. Hiçbir yere gidemeyip de sesini boşluklara kiralarcasına, bir kepçelik toprağında sayıklayıp durursa, kurtları evlendirecekti kendi cebinden ve kemiğinden. Azala azala, çürüye çürüye. Kendinden bir kolalı yakası kalıncaya kadar, kolalı bir sesle konuşuncaya kadar. Nikâh memuru, çenesinin dilinin eleğinden hiçbir sözü kaçırmıyor, sızdırmıyordu. Vera'nın kanında konfetiler birbirlerini kovalıyordu. Dışardakiler, basamakların, kaldırımların, tortuların üst katındakiler gibi değil; eldeğmemiş, bol keseden atılmamış türünden. Konfetiler Vera'nın damarlarında bayram yapıyor, bayramları koşturuyor, bayramlara kolan vuruyordu. Max, nikâh memurunun son sözünü, esneyişlerin bitimini iple, halatla çekiyordu. Son söz gelmiyordu. Max, avucunda sımsıkı tuttuğu sabırsız yüzüğü Vera'nın parmağına geçirmek çığırının evrenler dolusu açılmasını bekliyordu. Vera'nın babası, nikâh memurunun sözü kadar uzun hesapları destekliyordu. Memur birşeyler mırıldanıyordu hâlâ. Bollukta, zorlukta sizi birleştiriyorum, diyordu. Hastalıkta, sağlıkta sizi birleştiriyorum, diyordu. Ve ölüm sizi ayırıncaya kadar birleştiriyorum, birleştiriyorum, diyordu. Ve öte yandan ölüm kulak kabartıyordu. Duymazlıktan gelerek ve öte yandan ellerini oğuşturarak saman ve kefen altından. Vera, düşünüyü orada duraklattı.

Düşününün hatırına birdenbire başka bir gün geldi. Ölümünden ara sıra izinli olduğu günlerde görebildiği kocası yanında yatıyordu. Vücutlarının yetebildiğine çıplak-

tilar. Birbirlerini büyümsemişlerdi hummalı ellerin açıklamasında. Max, vücudundan daha da ötelere soyunmak istiyordu. Ama elinden gelmiyordu. Vücudundan gelmiyordu. Bu, ölüme bir hazırlık mıydı farkında olmadan, yoksa huzurun tam ortasında patlak veren bir ulaşmazlıktan doğma bir hırs mıydı? Max susuyordu. Vera tuhaf bir sesle Max'a dokundu:

— Max, dedi Vera, düşmanın karanlığı ile senli benli olmaya giderken neler düşünürsün?

— Ölümü ölümle ağırlamağa gittiğimi. Kimi zaman kaskatı kesilir aklım ve düşünemem. Kimi zamanda kendimi içerden dışarıya harcadığım oluyor. Soluğuma doluruyorum olanca varlığımı ve ötelere, ötelere doğru etimi kemiğimi kaybediyorum elimden. Ve her soluk verişimde bulutlar biraz daha büyüyor, biraz daha içime giriyor, taşıyor. Uçağımın içinde değil de, tek kişilik bulutlar, tek kişilik gökyüzleri içindeymiş gibi oluyorum. Soluğumla hiçbir ilintim kalmamacasına. Sonra bulutların arasından kendimi toparlıyorum. Kendimi kendimle sınırlandırıyorum. O vakit sen aklıma üşüşüyorsun hep. Bulutlardan daha ağır basaraktan.

— Max, dedi gene Vera, ölmekten korkuyor musun?

— Hayır, dedi Max. Yerden ayağımı kesince, ölümün gezegenlerine benzetince kendimi, içimde ne korku kalıyor, ne de evren düşkünlüğü. O vakit herşeyi boşaltıyorum içimden. Aklımdan seni bile çıkarıyorum. Gidersem bomboş gideyim, gözüm ötede beride kalsın, arkalar da sürtmesin diye.

— Max, dedi Vera, düşündün mü hiç? Ölüm ya senin, ya da düşmanın suyuna gidecek. Ölüm sana çarpabilir ama, senin ölümden de gelebilir başkasının başına.

— Değiş tokuşa döktük işi. Pazarlıklksız çıkıyoruz ölümün piyasalarına. Yaşama rayicini durmadan indirek. Ölümün en sinsi rutubetinden nem kapıyoruz. Böcekten, delikten, metelikten daha ucuza satıyoruz. Ölümün insana verdiği yalancı bir sorumsuzluk var. Ama buna

inanmamak lâzım. Herşeyi ölüme yüklememek lâzım. Bizim de parmağımız var bu işde. Çelikten dövülen her ölümdede, birinin gözü bizdedir..

Nikâh memuru söylediklerinin arkasını getiremedi, uzatamadı. Sustu. Vera ile Max'a baktı ilk defa olarak. Deminki, söze başlamadan önceki gülümsemesiyle gülümsemi. Diş macunu gibi, ezildikçe sızan bir gülümseme. Onları yeni bir çift sandı. Buyur etti sözlerine. Törenlerin kurgusuna. Yeniden okumağa koyulacaktı. Ama Vera ile Max, dinlemişlerdi dinliyecekleri kadar. Adamın elindeki kâğıda, kâğıt üstündeki sesine bir kez daha ağız açmak fırsatını yedirmediler. Onlar bildiklerini okuyacaklardı ayyukların dalında. Tenlerin çalgısında. Vera odadan çıkmadan önce, vücudu ile, nefesinin endamı ile adamın iliklerine dek çelmeledi. Vücudunu okuttu adamın gözlerine. Adamı kolalı yakasının zıvanasından çıkarıverdi gider ayak. Ve adam akla kararı seçti ayaklanan ışıkların ayağını budayınca kadar.

Evlenme dairesinden çıktıklarında Vera'nın yüzüğü çınlayıp duruyordu. Max'ın birkaç şilinge aldığı ucuz plâtin bozması yüzük işi büyütüp duruyordu pırıltıların sesinde. Yüzük, başını alıp gidercesine Vera'yı parmağına geçirmiş, caka satıyordu dev gibi renklerin aynasında. Yüzük, Vera'nın bir parmağından çıkıp öteki parmağına geçiyordu. Sonra, yüzük büyüdü, büyüdü, sevinçlerin kutrunu aştı, büyüdü. Bütün avuçları içine aldı. Büyüdü, büyüdü ve birdenbire Vera'nın parmağından fırlayıp kocaman bir çember oldu, kaldırımları birbirine kattı. Bütün çocuklar ve sokak halkı müşteriliğini koydu çembere. Sokaktaki insanlar çember çevirmeğe koşular. Çemberin burçlarına kondular. Max çemberi geri çağırarak oldu.

-- Bırak, dedi Vera, bırak çevirsinler elimizde gel-
diği kadar.

Çember sokağın ucunda kaybolur olmaz, Max'ın bo-

şaltıldığı havanın benzi esmeğe başladı. Vera'nın düşünde.

Gökyüzü kocaman mavi bir nirengi noktası olmuş.

Gökyüzünün Max'a yapışık göbekbağı sallanıyor. Yukarlarda mavi bir örümcek, ağını örmekte. Max, havadan ve civadan ha düştü ha düşecek. Falının kurşunları başımdan aşağı ha döküldü, ha dökülecek. Gürültüye ha bindi, ha binecek. Göğün duvarına yazılar yazılıyor şimdi. Vera, düşünde, yazıların üstüne eğiliyor. Max'ın yazısını seçmeğe çalışıyor. Havada uçaklar resim yapıyor. Çatışan, devrilen, doğrulan, bükülen, kavislenen, kırılan çizgiler. Vera, resimden anlasaydı soyut resimlere benzetirdi bu çizgileri fırçaların yalanında. Aşağıdakiler, yeryüzünün sırasındakiler, ressamı seyretmekte. Kurşunların gevezeliği geliyordu ara sıra aşağıdakilerin kulağına. Taktak tak taktaktaktak... Uzaktan da davul sesinin içinden. Alnım tam ortasından, çizgiler dehlizleniyor. Örümcekler ortalıyor. Max, Max, dikkat düşüyor-sun. Max, Maaaaaaaax, gürültüler takıldı peşine. Max, işitmiyor musun? Max, kürek çeksene gürültüye karşı. Dikkat Max, dikkat. Kibritleri tutuşuyor tutunakların. Ateş aldı mesafeler ve yükseklik. Marsık gibi tütüyor gözüne kaçan karaltılar.

Max'ın damarları, gözünde şimşek gibi çakıyor. Damarlarının haritası fışkırıyor ağzından, burnundan, kulaklarından. Ne düşünüyordu Max, toprağı hazırlanırken? Vera, düşünün içinde Max'ın tonlu sesini dinliyordu. Gerisin geriye. Kulağını dayıyarak yuvarlanan zarlara.

"... kim o, kim o.... biraz... biraz daha... yaklaş... yaklaşırsana... biraz daha... Kim o... Vera sen misin... Gel gel... yavaş biraz daha... sözüme... neler demişim bak... toprağın arifesinde."

Vera biraz daha eğildi. Biraz daha dayadı kulağını. Max'ın sesi daha temiz, daha düzgün, daha okunaklı çıkmaya başladı:

"Vera... yanımda mısın? Dinle, dinle."

Vera başını salladı. Ses bunu gördü ve:

"Ne tuhaf... toprağın damağına inerken bile gökten yana çekiliyor kanım. Mavi sülükler kanıma yapışmış. Aşağıdaki tarlalara ne ekili acaba? Düşersen hangisine düşeceğim? Ekinler berbat olacak. Şu dümeni bir kavrayabilsem. Küçükken tatillerde şerbetçiotu toplamıya giderdik. Yüksek direklere asılıydı şerbetçiotları... Tarla sahiplerinden yevmiye de alırdık. Şerbetçiotları kamyonlara yüklenip bira fabrikalarına gönderilirdi. Babam çok içerdi. Geceleri eve sarhoş döndüğünde, beni uyandırır, bak sana ne getirdim, der, cebinden usulca bir gazoz şişesi çıkarırdı. Annemin kılı bile duymazdı. Şişeyi sonra çöp tenekesine atardık. Annem görmesin diye. Ağzımdan sızan kanın da tatlı köpüklü bir tadı var. Gazoz gibi tıpkı. Uçağın sol kanadı da kopacak birazdan. Hızlar büsbütün ayaklanacak o vakit. Şu buluta bak: Şişkin bir çığlık gibi kulaklarıma giriyor. Meleklerle yaramaz bu türlü. (Max'ın dudığında bir gülümseme kıpırdadı. Vera bunu gördü.) Ölüm ne biçim birşey? Annem öldüğü zaman çok küçüktüm. Çocuk aklı işte. Saklambaç oynuyor sandım. Aradım aradım bulamadım. Birkaç saat bekledim gelmedi. Sonra oynamaktan bıktım. Çay vakti gelmişti. Mutfağa gidip bir dilim ekmek kesip reçel sürdüm. Yüzüme gözüme bulastırdım reçeli ama kimse birşey demedi. Reçeller pıhtılaşıyor şakağımda. Nefesim vıcık vıcık çıkıyor. Çıksın, çıksın, zarar yok, çıksın da nasıl çıkarsa çıksın. Tükenceye kadar işletelim. Şakaklarımda nefesim gerilmeğe başladı. Kıramp gibi birşey. Bulutlara karıştığım, ölüme bitişik uçtuğum zaman, hiçbir şey düşünemem demiş Vera'ya ama, düşünceler birbiri ardınca sökün ediyor. Sussam, birşeyler düşünmem, ölüm kafa şişirmeye başlayacak daha topraklı

kılınmadan. Dünya kadar vakit var daha. Toprak sabırlıdır. Bekler, beklesin. Biraz ağır satmalı insan kendini. Dünya kadar vakit var. Saat kaç acaba şimdi? Ölüm saate bakıyor. O baka dursun ben düşüncemde direneceğim. O ilk seferki düşünmemelikler bir nevi özentisi idi. Geri döneceğim içime doğru muştı galiba. Döneceğimi bildiğim için bir takım numaralar yapıyor, düşüncelerimi iç ediyor, içimi kazıyordum. Ama bu sefer iş başkalaştı. Çalkalansın çalkalansın gözlerim ve aklım el koyabildikleri şeylerle herşeyi yeni baştan gözden geçiriyorum yepyeni eşiklerin açısından. Gökyüzünün mavi oluşu harikulâde bir buluş — Tanrıyı tebrik ederim. Gökyüzünü yıldızlarla beslemek harikulâde bir buluş — Tanrıyı tebrik ederim. Işıkların ışıklarda kişilendirilmeleri, her birinin imzalı ışıkları olması harikulâde bir buluş. — Tanrıyı tebrik ederim. Soluğunu yeryüzünde ballandırdıktan sonra ölebilmek, ölüme elimizin en cıvıvli sonuçlarıyla girebilmek, sonuçların en parlağı. — Tanrıyı tebrik ederim. Şu buluttaki çığlığın yargısı kalmadı artık. Çığlığı, onu oraya koyanları affederim. Vera beni arıyacak mı, özleyecek mi? Son defa pişirdiği rostonun tuzu biraz fazla kaçmıştı. Vera'nın tuzlu üstalıklı pazarlıksız kaçamaksız eli açık vücudu vardı. Vera'nın vücudunu dünyaya bırakıyorum. Bütün dünya kıblem oldu şimdi. Ne tarafından kaysam şu dünyanın kozumu kullanmış olacağım ölümün suratına. Vera'nın sürekli akın akın saçları vardı, saçlarını faryap ederdi. Vera'nın saçlarını dünyaya bırakıyorum. Vera beni özlemeyecek, özlemlerin pususuna kapılmıyacak. Niçin kapılsın, niçin suya düşürsün güzelliğe çevrik, sevmeğe bütün süsleri ve hücrelerinin bütün donatımı ile alışık kadınlığının ışığa çıkardığı delilleri, gün ortasındaki uğurlarını? Vera'nın güzelliğini ve uğurlarını ve delille-

rinî bırakıyorum. Vera'yı bizim bizim tasarlayıp dünyaya getirmek, sevince ve siftohlara sunmak harikulâde bir çaba. Ve bu çabasından ve elinin uyandırdığı kadının gönlümde kamaşan ışığından ötürü, tam on numara veriyorum. Tanrıya aferinlerin çıkırında.

Vera'nın yıldızlarda hecelenen, ekmeklerde dilimlenen, balıklarda denizleşen sesi vardı. Sülünleri vardı yürüyüşünün. Vera'nın daha neleri vardı ama sayamıyacağım bereketlerden bu yana. Yalnız soluğu Vera'da alsın dünyalar derim. Toprak git-tikçe yaklaşıyor. Birazdan şamar gibi yüzümde pat-lıyacak. Vera'yı dünyaya bırakıyorum, nimetlisi olsun düny...."

Vera, düşünden uyandı ve, evet, dedi dünya adına, evet dedi, Max'ın saydığı ve saymadığı uğurlara ve delil-lere evet, evet, dedi, teninin kanısında ve güzelliğinin aç-sında "evet".

Londra, 1954

Mehmet Seyda

(1919 -)

Doğ.: İstanbul

1919'da İstanbul'ğa doğdu. Pertevniyal Lisesi'ni bitirmeden çalışmaya başlayan Mehmet Seyda, Zonguldak'ta, Divrik'te, Merzifon'da çeşitli memurluklar yaptıktan sonra 1951'de İstanbul Belediyesi'nde, 1960'dan sonra bir süre Basın İlân Kurumu'nda görev aldı. Şimdi yazılarıyle geçinme olanaklarını sürdürüyor.

Mehmet Seyda'nın yazı hayatı 1933'de başladı. Takma adlarla çeşitli dergi ve gazetelerde yazılar yazdı. Kendi adıyla sürekli olarak yazması 1958'den sonradır.

Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği 1958 Yunus Nadi Roman Mükâfatı'nda Ömer Sâkıp imzasıyla gönderdiği Ne Ekersen adlı romanıyla üçüncülüğü kazandı. Başgöz Etme Zamanı adlı hikâye kitabı, Adnan Özyalçiner'in Sur hikâye kitabıyla birlikte 1964 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı. Aynı yıl, Bir Gün Büyüyeceksin adlı çocuk romanı ile Doğan Kardeş Çocuk Romanı Armağanı'nda 12 bin liralık birinci ödülü kazandı.

Son yıllarda ardarda hikâye kitapları ve romanları basılmaktadır.

Hikâye kitapları: Beyaz Duvar (1962), Zonguldak Hikâyeleri (1962), Başgöz Etme Zamanı (1963), Oyuncakçı Dükkânı (1964).

Romanları: Yaş Ağaç (1958), Ne Ekersen (1959), Cinsel Oyun (1966), Bir Gün Büyüyeceksin (1966).

Denemeleri: Bir Açıdan (1963).

ÖLÜMSÜZ SEVİ

YAZAR

Biliyorum güçsüzlüğümü, benim elimde kuşa döneceğini, Ustası şahane, karanlık ateşli bir roman çıkartabilirdi bu konudan. İçinde, aradığınızca şiir, istediğinizce tutku. Bence burada, herhangi bir tutanakla küçük hikâyenin sınır çizgisi üstünde, kendi çapımda, kalıyorum. Anlatılanları, anlatıldıkları gibi anlatabilmek kaygısı, daha şimdiden, gözümü yıldııyor. Hele doktorun ağzına, kullandığı teknik terimlere bakınca —başlangıç için onu yardımcı sayıp aldanmışım—, konu, bana daha çetin geliyor. Bir kez daha, üstelik iyice anlaşılıyor ki, bilimin bu çeşit olaylara bakışı kuru, epeyce soğuk, tarafsız ayrıca. İncelediği nesnenin dışında tutuyor kendini, karışmıyor, içine girmek istemiyor. En dokunaklı —ya da bana öyle gelen— yerleri birkaç terimle geçiriyor. Sözle, bakışla, (Canım bizim için çoktan çözümlenmiş, nedenleri anlaşılmış şeyler!) demeğe getiriyor. Olaki haklıdır ya, benim de tepemin taşı atıyor.

Anlamanızı çok isterim, salt o kızgınlıkla sarıldım kaleme. Olayın üstünden şunca yıl geçmişken, güzelliğini “zaman”a kaptırmıyan, “Beni yaşlandıramazsınız!” diye direnen kadını görünce, “boşalma”dan duramayacağımı aklım kesti.

Büyük oyuncak mağazalarında bal mumundan dökülme bebekler vardır, o bebekleri andırıyordu biraz. Pürüzsüz, bir yanından baksan öte yanını görecekmışsin sanısı veren bir deri dokusu. Önünde kavuşturulmuş, sonra yorganın üstüne bezgince bırakılmış eller, ayağa kalkmağa davranırken yataktan çıkardığı, cayıp gene yorganın altına soktuğu ayaklar ufacık. Kendisi de çıtı pıtı. Biz içeri girdiğimizde kapıya dikili, yüksek bir ilgiden

derin bir ilgisizliğe düşüveren —durumu bilmiyenler pekâlâ gocunabilir— iri mavi gözlerinden bir anlam çıkartmadım. Ruh, onlarda, bir saniye ya yaşadı, ya yaşamadı. Yalnız, sönen birşeyi elle tutmuşcasına görebildim. Doktorun yanında beni gören, “Geldi..” diyen kadın, kendisinde henüz mahvolmamış bir dikkatin yaşadığını gösterip olanca varlığı ile karanlığa çekildi.

Doktorun sesi —bir açıdan— sinirime dokundu diye bilirim.

“Gelmedi!” dedi. “Hem de gelemez.” —Sözcüklerin üstüne basıyordu.— “Öldüğünü çok iyi biliyorsunuz. Gelemez, geleceğini aklınızdan çıkarın..”

Kadın önce hiç kıpırdamadı. Derken alnında terler birikti. Dudak kıyıları titreşti, alt dudak aşağı sarktı. Dokunsan boşanacak. Ama ağlamadı. Üstelik gülümse-di. Yüzüne, anlatılmaz bir iyimserlik yayılmıştı.

“Siz şaka ediyorsunuz.”

Çivilendim. Bu gülüşü ömrümce unutamam. Doktor, hem eliyle hem başıyla işaret edip dışarı çağırmasaydı kimbilir daha ne kadar kalırdım. Bir “Allahaismarladık!” olsun diyemeden, apar topar çıktım dışarı. Bunun utancı altında.

“E”, deyip somurttum, “pazarlığımızda şıpsakçılık yoktu.”

Duymazlıktan geldi.

“Madonna’ya onun yanında halt etmek düşer, değil mi?”

“Kötü çarptı beni.”

“Düşün ki bu yaşında..” dedi. “Bir de onu benim gibi, on beş yıl önce, hastalık ilerlememiş, bir gelip bir gider durumdayken tanımak var.”

“Yani?”

“Sen de tutulurdun.”

Koskoca konakta in cin top oynuyor. Taban halılarına basarak yürüdüğümüzden, adımlarımızdan bile ses çıkmıyordu. Bütün perdeler inik. İçimden, bir ara, bağı-

rıp çağırarak geldi. İsteğimi, zorlu zorlu öksürerek yatıştırdım.

“Hizmetçisi falan yok mu bu evin?”

“Aşağıdalardır.”

Aşağıdalardı, evet içleri geçmiş, kara kuru iki kadın. Al birini vur ötekine. Hani, birleşik koşullar, ortaya, benzer kişiler çıkartır demişler. Örnek aransa onlardan iyisi bulunmazdı. Kullandıkları sözcüklerdeki, davranışlardaki benzerlikten geçtim, seslerin tonajı da birbirine uymuştu. Aşçı olanı konuşurken, aman yanılmıyayım di, ye, hizmetçiye bakıyordum. Şaşkınlığımı söyleyince, (E, dediler ikisi birlik, biz şu kadarcıkken gözümüzü bu konakta açtık.)

Doktor, hizmetçileri bana dinlettikten sonra, “Kalkalım mı?” gibilerden yüzüme baktı. Kalktık. Bahçeyi geçerken, ulu bir çınarın dibinde küçük bir mezar gördüm. Doktor:

“Yürü canım” dedi, “bakmağa deymez. Kaspar’ın mezarı!”

“ ? ”

“Şenin anlıyacağın, bir vakitler efendisiyle dünya gezisine çıkmış kurt köpeğinin mezarı.”

HİZMETÇİLER

Biz buraya geleli, durun bakalım, kaç yıl oldu sen söyle Fidan bacı. Eh, elli yıl olmuştur zahir. Sen hepten bunadın galiba. Küçük bey öleli ne kadar oluyor? Onbeş. Bunun üstüne altı yıl daha koy, ne eder? Nedeni var mı canım? Hanımefendiyle küçük beyin ölümü arasında altı yıl yok mu? Pekiy öyleyse, hepsinden önce rahmete kavuşan Beyfendiyi unutma. Biz o zaman seninle hesaplaşmamış mıydık? Hanfendi, Beyfendiden dört yıl sonra gitmedi miydi? Kuzum, bizim aklımız karıştı, siz bulun. Dün gibi hatırimızda, onlar başka insanlardı vesselâm. Melektiler, melek. Dur, sen Hanfendiyle Beyfendiyi birbirine karıştırdın. Beyfendi tanrının günü içmez miydi a

güzelim? Onu senle ben, bir'de rahmetli Hanfendi, karga tulumba, yukarı odasına taşımaz mıydık? Bilinir mi, onun da karnında kendine göre bir derdi vardı ki, içerdi. Böyle söyleme kardeş. Hanfendi yukarıda zarı zarı ağlardı da biz aşağıda ağlamaz mıydık? Bu beyfendiye ne oldu böyle? diyerekten meraklanmaz mıydık? Dur şimdi, aklımı karıştıрма. Ne diyordum? Melektiler. Hele Hanfendi.. Beş vakit namazında niyazında. Her birimize duası ayrı. Kocası için, oğlu için, kendi için, hattâ bizim için bile dua ederdi. Mübarek, kuş gibi uçtu. Saka anlattıydı, tabutunun altına girmiş, ağırlığı ha var ha yokmuş. "Ben böyle cenaze görmedim.." dedi. Ramazan geldi mi camilerle kalmaz; evliyalari, türbeleri, "Tuz baba"ları bir bir dolaşırdı. Kediler dillenecek de anlatacak size onun yaptıklarını. Yavruların yiyeceği sütçüden, analarınıninki ciğerciden alınır. Burada, işte oturduğumuz sofada onlara salıncaklar kurulur. İpi sırayla çekeriz. Hanfendi bırakır ben, ben bırakırım Fidan bacı. Ya o kuşlar? Asıl kuşlar dillenecek. Kuşçulardan kafesleriyle birlikte satın alındıktan sonra bahçeye çıkışımızı, Hanfendinin (Azat buzat, beni cennet kapısında gözet!) diyerek kapağı nasıl açtığını, nasıl pırr diyerek uçtuklarını asıl onlar anlatacak.

Lâfını balla kestim kardeş, dur biraz da ben anlatayım. Böyle melekler gibi kadının melekler gibi kocası, gözânün üstünde kaşın var demiyecek bir efendisi olmalı, dii mi? Ne geçer.. Beyfendinin heyheyleri geldi mi gözü dünyayı görmez, o huri misali kadına bile el kaldırırdı. Nah, bu kadar gözlerimizle görmüştük bir kere. Yukarıda birşeyler yuvarlandı. Ben, "Zelzele mi oluyor, n'oluyor?" dedim, bu "Hayır, yukarıda Beyfendi Hanfendiye yere yıktı.." dedi. Koşuştuk ki hakikaten öyle. Bir de biz azarlandık. Şimdi düşünüp taşınyorum da, küçük bey bazı kötü huylarını galiba babasından aldı diyorum. Aynı gazap, aynı hırçınlık, aynı ayyaşlık.

Hâşâ! Hikmet kalfa! Beyfendiler sordukları için an-

latıyorum. Yoksa bilirsin, ser verir de sır vermem. Seninkiler de doğru, benimkiler de. Anası babası ölünce onun yüzünü doğru dürüst gördük mü biz? görmedik. Başını aldı Afganistanlara mı, Hindistanlara mı, bilmem nerelere gitti. Dönüşünde, müzeden çıkma mumya gibi değil miydi? Hah, şimdi uslanacak derken, hafta sekiz gün dokuz konağa bir kadın getirdi. Kadın yer içer burada, takar takıştırır, tıpkı Hanfendinin salıverdiği kuşlar misali, pır diyerek uçar gider. En son, yukardakini getirdiydi. Nikâhladı kendine. Gelgelelim, kendisi ölünce o zavalılcık da aklını bozdu böyle. Ah, çok acırız Beyfendi, çok acırız. Yoksa, başını yiyen bu Konaktan defolur giderdik. Kadın da giderse Konak kime mi kalacak? Hiç düşünmedik, kurcalamadık, aklımıza gelmedi. Ne muradımız olacak bundan sonra? birer ayak çukurda. Doktor beyciğim, sen her ikimizi de yıllardan beri tanır, bilir, seversin. Sen söyle! Pekiy ama bu Beyfendi kim oluyor da.. töbe, töbe, Allah insanı kuru iftiradan saklasın. Amin!

DOKTOR

Evlenme cüzdanlarını görmedim, kütük defterine gidip baktım; 1938 yılının 1 Mayıs'ında evlenmişler. Kadının Yugoslavyadan göçmen gibi geldiği, kartpostal resimleri çizdiği, daha önceden orada tanıştıkları, burada kimi kimsesi olmadığı biliniyor. Adam, "Gel!" diye çağırınca kalkmış gelmiş.

Babası, önünde en kötü örnekti adamın. İçkicinin daniskası. En sonunda, cinnet krizleri geçirdiği sıralarda, alkol zehirlenmesinden gitti. Yaşantılarıyla ölümleri arasında korkunç bir benzerlik var. Ana dersin, tam tersine, sofuların koyusu. İkisinin huylarındaki dengesizlik, gelmiş, olanca gücüyle oğula yüklenmiş. Büyük çöküntüler yaratmış. Etkilerinden kurtulmak için sanki ölmelelerini beklemiş. Ver elini Avrupa, sürt Allah kerim, yıllarca dolaşmış durmuş. Kitaplığındaki masanın gizli çekme-

cesinden çıkan fotoğraflardan açık saçık mektuplardan belli, hayatına birçok kadın girmiş. Uzun boyuna, altın sarısı saçlarına, genellikle parasına vuruldular galiba. Nedir ki; girdikleri gibi çıkıp gitmişler, uzun boylu kalmamışlar. Gösteriştten uzak, sıkılgan, çok silik birisiymiş. Avuçları her zaman terli. Kadınlar ne isteseler alıyor. Ama hiç birine yaranamıyor. Kavga gürültü, kapıyı çattadak kapatıp gidiyorlar.

Bir nedeni var elbette. Başlangıçta, onun ölümünü aşırı bir cinsel harcanışa bağlamış aldanmıştım. Alkolle kadın, elele, mumu söndürdü sanmıştım. Oysa, zincire vurulacak bir şehvet azgını sanılan adamcağızm bütün sevileri hep plâtonik plânda kalmış. Kadınlara düşkünlüğü onlarla yatmak isteğinden gelmiyor, yalnızlık korkusundan geliyor. Yatağında biri olsun da, kim olursa olsun.. Böylesi, yaşadığı çevrede kendisini yabancı, gülünç, sipsivri sayan paranoiactır. Bir yandan yumuşak başlılık, tez küsme, zayıf ruhluluk; öte yandan gurur, inatçılık, hırçınlık. Geceden, kandan, yalnızlıktan yıldı. İlk gençlik çağlarında keyiflerini elle getirmeğe alıştılar mı, ileride de pek bırakamazlar. Sonu kötü, başarısız biten birkaç denemesi oldu sanıyorum. Koskoca, kazık kadar oğlanken anasının yatağından başka yerde yatamaz, yatsa ödü koparmış. Kadınlar, bir bakımdan, onda, anasının bıraktığı bu boşluğu doldurmakta. Böyle bir sonuca ulaşmam için elimdeki en güçlü kanıt, karısı. Evlilikleri üç ay mı ne sürmüş. (Gebeyim, kaç aylık olduğunu öğrenmek istiyorum!) diye tutturmuştu. Bir arkadaşı getirdim. Hangi gebelik? Kocasıyla aralarında, senin benim karı-kocalıktan anladığımız anlamda hiçbir şey geçmemiş. İşte buna da bakarak, bütün sevileri hep plânda kalmış, ayrıca, onurlu kişi olduğu için, öbür kadınlarla kurulan bağlar sık sık gürültüyle kopmuş diyorum.

Karısı, bir gece, karşısında sanki düşmanları varmış gibi, onlara çıkışıyormuş gibi sövüp sayarak, göğsünü yumrukluyarak, tırnaklarıyla çizerek ölen kocanın,

—hoş şimdi, gözleriyle gördüklerine de inanmıyor ya!— gene de kendi eceliyle öldüğünü sanıyor. Yanlış. Adam tatlı canından bezmiş, bence, kendi işini kendi tamamlamıştı. Bu, çok az ölçüde alınmış köpek zehiri (striknin) ya da arsenik trioksit tozu olabilir. Otopsi yapılsaydı anlaşılırdı, diyeceğim. Her neyse. .yeryüzünde sayılı “yalnız”lardan biri olduğu besbelli, ona bak. Bunca parası pulu var da bir tek dostu, arkadaşı yok. Kimseyi yanına sokmamış ki... Sokulan da kaçmış. Gömülüğü çok doku-naklı. Mezarının çevresinde büyük Kaspar, —yani yabancı illere gezilerini birlikte yaptığı o muazzam kurt köpeği— (Köpeğin buradaki koruyuculuk görevine dikkatini çekerim. O, bir açıdan anayla babayı, bir açıdan, doğrudan doğruya toplumu, ayak uyduramadığı, ama dost geçinmek istediği toplum otoritesini sembolize ediyordu, denebilir.) karısı, bir de mezarcılardan başkasını arama. Yağmur cabası. Gökyüzü kocaman demir çivilerle delinmişcesine şakır şakır akıyor. İmam efendi bile elini tez tutmak zorunda kalıyor. Yukarıdaki, (Kocam mezara girdi, toprak örtüldü, imam eğilip üç kere adını söyledi, ama ben duymadım..) dedi. (Yağmurdan duyulmuyordu.)

Pekiy, ortada ne kalıyor? İçinde karı-koca gibi yaşadıkları bu konağı dolduran anılar yalnız. Yalnız onlar. Hizmetçi, tuvaletteki raftan dış fırçasını, traş takımını kaldıracak oluyor, kadın el sürdürtmemiş; (Sana zararı yok ya. Bırak kalsın!) demiş. Bırak kalsın! Kadının odasından erkeğin bitişik odasına geçseydik, terliklerinin hâlâ karyolasının ayak ucunda durduklarını görecektin. Bilmem havayı duyabildin mi? burada, bütün saatler, bütün mevsimlerle yıllar, adamın mezara indiği gün durmuş gibidir. Evet, evet, iyi söyledin; tıpkı kadının kendisi gibi.

Üstelik her sabah, korkulu bir sadakat duygusuyla, kocasının daha çimentolanmamış kabarık toprağına küçük çiçek demetleri bırakırını. İlk korkulu düşü, —ki sen

buna karabasan diyeceksin!— gördüğü günedek ödevini hiç, ama hiç aksatmamış.

André Gide der ki: “Her şeyi akılla çözmeğe kalışma. Kimi zaman, alevi maşayla tutmağa benzer.” Hizmetçilerin kafasızlığı. Zamanında duyurulsaydı, maşa, o alevi yakalar, saatler de tıklar tıklar işlerdi destum.

KADIN

Bence zamanın hiç önemi yok. Zaten ne zaman yatığımı söyliyemiyeceğim. Sıçradım. Köpek havlıyordu. O, bana pek ısınamamış, hırlamış durmuştur. Kulübesine bağlıydı, biliyordum. Cama yaklaştım çekine çekine. Perdeyi araladım, Kaspar kuyruk sallıyarak bahçenin karanlığına atıldı. Sonra, âdeta tanıdık birisini görmüşçesine memnun, ince ince seslerle döndüğünü gördüm. Perdenin aralığından sızan ışık sırtına vurmuştu. O, bu sesleri hep efendisine çıkartırdı. Kimin çözdüğünü anlıyamadım gitti. Fidan bacıyla Hıkmət kalfa, “Biz çözmedik efendim!” dediler bana.

Anlıyamıyacak ne var? Onu kocam çözmüştü. Nasıl ki, kurt köpeği yanında, kapıyı iki kez tıklatıp öyle girdi. Sağlığında da öyle yapardı. Biz kardeş gibiydik. Yatacağına yakın odama gelir, alnımdan öper giderdi. Gene alnımdan öpecek sandım. Tırnakları pek sivrilmiş hayvanın ağzında taze kan izleri, kopuk gömlek parçaları vardı. Canlı bir şey, bir insan parçalamış olabılırdi. Yabansı gözleri alev alev yanıyordu.

Vücudumun her yanına, sanki zincir gibi dolandı hayvanın bakışı. Kıpırdıyamadım, ağız açamadım. Kaskatı kesilmiştim. Kaçmak için can atıyordum, ama parmaklarımı oynatmağa bile gücüm yetmedi. Hem nasıl kaçayım? Köpek bütün yolları tıkamış, tutmuş. Kapının önündeki ayı postuna kurulmuştu, oradan bakıyordu.

Ötedeyse kocam, hiç yapmaz, sırtı dönük, odanın karanlık bir kıyısında, usul usul soyunuyordu. Ak pak, —gerçekten de çok beyazdır—, kılsız gövdesinin omuzla-

rında çürükler. Ki, yattığım yerden, onun tabuta konulurken omzunu tahtaya çarptıklarını yeniden hatırladım. O zaman, her şeye karşıt, bu acıyı duyacağını sanıp (Dikkat etsenize!) diye bağırmıştım.

Kocam ağır adımlarla kaydı. Her zamanki çarpık gülümseyişiyle, bana, yatağa doğru geliyordu. Korkunç ölçüde ak teni fosforlaşmıştı sanki. Gece lâmbasını yakmadığıma iyi etmişim. Üstüme ceviz bir tabut kapağı gibi ağırlığı çöktü. Birden, ilk kızgınlığımdaki düşe geçtim. Onu değil, Onu görmekteydim. Ama beni öpenin —tarih öğretmenimizdi— tıpkı benimkine benzer göğüsleri vardı. Kocam çok ateşliydi. Dudaklarım onun dudaklarında, gözlerim köpeğin gözlerinde, kendimi yitirdim.

Uyandığımda, başımdan geçenlere uygun izler görüp şaşırdım. Dudaklarımda, karnımda izler vardı, elde edilmekten yorgundum. Hiç uyumamış gibiydim. Ayağa kalkınca sendeledim. Bunun bir düş olduğunu gene de seziyordum. Düşün altına girdim, bitkinliğim geçmedi.

Bu bir düştür, sizi kabul ediyorum. Ama sonrakiler düş olamaz, yemin ederim. Kocam üstüste her gece geldi, aylarca geldi. Bu kez gerçekten evlendik. Geceleri onunla sevişiyor, gündüzleri onu düşünüyordum. Mezara gitmeği, çiçek götürmeği unuttum. Ne diye gideyim nasıl olsa kendi geliyor. Üçüncü ayın sonunda ben gebeydim. Musluğa koşup koşup öğürüyor, ama bir şey çıkartamıyordum. "Gebelikten.." dediğim zaman hizmetçiler birbirlerine baktılar. Gözümden kaçmadı, ama aldırmadım. Doktora muayene olmayı ben, kendim istedim. Oldum, kesin bir şey söylemedi. Üç ay, aybaşı görmemişim. Yeniden görmeğe başlayınca, ağır kaldırdığım için, çocuğu düşürdüğümü anladım. Kocamla sevişirken hiç konuşmazdık, konuşmağı canı istemezdi. (Çocuğumu düşürdüm!) dediğim gecedan sonra, bir daha yatağıma uğramadı. Gücendi bana, biliyorum.

Baş ucumdakiler ne mi? Bir kadının aynası, pudrası, rimeli, ruju. Unutmayın, ben evli bir kadını. Gün-

düzleri değil, ama geceleri, yatarken tuvalet yaparım. Bir gün gelecek. Geline güzel görsün beni. Siz gene inanmayın, zorlamam. Ben sanki size inanıyor muyum?

Hayır, bırakın, burası, yatak daha iyi. Kimseyi istemiyorum. Gürültü de istemiyorum. Sizi ben çağırmadım ki.. Of başım. Hayır, köpeğin değil bahçedeki mezar. Kim uydurdu? O kocamla gitti, gelecek. Çocuğumun mezarı, açar bakarsınız. Ben hayatta hiçbir zaman yalan söylemedim. Kaba, çirkin şakalarınıza kırılıyorum. Siz neza-ketten anlamıyorsunuz.. Hiç. Aşağıdaki muşmulalarla sizden tiksintime, benim kenceliğim engel oluyor.

Yusuf Atılgan

(1921 -)

Doğ.: Manisa

27.6.1921'de Manisa'da doğdu. Yusuf Atılgan ortaokulu 1936 yılında Manisa'da, liseyi 1939'da Balıkesir'de bitirdi. Yüksek öğrenimini İstanbul Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde yaptı. Fakülteyi 1944'de bitirdi. Kısa bir süre Maltepe Askeri Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptıktan sonra Manisa'nın Hacır Rahmanlı köyünde çiftçilikle uğraşmaya başladı.

Yusuf Atılgan'ın sanatçı kişiliği 1957-1958 Yunus Nadi Roman Mükâfatı'nda ikincilik kazanan Aylâk Adam adlı romanıyla belirdi. Bundan sonra lise sıralarında şiirler, hikâyeler de yazmıştı. Tercüman gazetesinin açtığı bir yarışmada Evdeki adlı bir hikâyesi yayımlanmıştı ki, bu yayımlanan ilk yazısıdır. Aynı yarışmada yedincilik kazanan Kümesin Ötesi adlı hikâyesini Ziya Atılgan adıyla göndermişti. İlk hikâyesi de Nevzat Çorum takma adıyla çıkmıştı. 1958'den sonra yayımlanan hikâyeleri Varlık dergisinde çıktı.

Hikâye kitabı: Bodur Minareden Öte (1960). Romanı: Aylâk Adam (1959).

SAATLERİN TIKIRTISI

Tabelâcı dükkânının önünde yaş yaş, kurusunlar diye duvara dayanmış iki levha vardı. Baktım birinde "Saatçi A. Yayladan" yazılı. İçimi bir hüzün bürüdü. Karşıdaki saatçinındı bu levha, sormuş öğrenmiş gibi biliyordum bunu. Küçücük dükkânın önünden her geçişimde hep aynı hüzün kaplardı içimi. Sanki bütün gün orada oturan benmişim gibi. Yolun çarşılığmdan kurtulup evlerinin başladığı ucundaydı dükkân. Daracılıktı. İçi karanlıktır diye düşünürdüm. Saatçinin hikâyesini yazmak istiyordum.

Karşıya geçtim. Saatçinin kapısındaki cama dayadım burnumu, içeriye baktım. Loştu. Saatçi bir masanın ardında oturuyordu. Gözlüklüydü. Bıyıksız oluşuna şaşıttım. Kafamdaki bıyıklıydı. Gözlüklerinin üstünden dik dik bakıyordu bana. Hoşuma gitti. Çekildim. Başka biri olsaydım belki dükkâna girer, saatımı çıkarır, "Usta, günde üç dakika geri kalıyor bu." derdim. O saati ayarlarken ben dükkânın girdisine çıktısına bakardım. Birkaç soru da sorardım saatçiye. Hikâyenin olayı daha baştan kafamda hazır olurdu. Değişmezdi bu: Belediye başkanı onarsın diye saatını gönderecek odacıyla. Saatçi parçaları silecek. Aksilik bu ya, silerken çarklardan biri elinden düşecek. Tabandaki tahta yarıklardan aşağı gidecek. Saatçi saati ödemeye hazır; ama başkan düşman kesilecek ona. Sağa baktın suç, sola baktın suç. Sonunda dükkânı kapattıracak saatçiye.

Sevmem bu çeşit hikâyeyi. Yalanmış gibi gelir bana. Belediye başkanı saatını hiç bu çarşı ucundaki saatçiye gönderir mi? Büyük caddede, pencereleri yeşil de-

mir parmaklıklı, yeni açılan bankanın karşısındaki bilmem ne acentası saatçıya gönderir. O dükkânın tabanı tahta değildir, parkedir. Düşen çark bulunur. Genel kitaplık memurunun saatını dört liraya silen o saatçı başkandan iki lira ister.

Ben saatçıya soru sormak gereğini de duymuyorum. Yalan söyliyeceğini biliyorum. "İşler nasıl ustam?" desem gözlüklerin üstünden kuşkulu kuşkulu bakar bana. "Kim bu herif? Neden soruşturup duruyor? Vergimi arttırmak için mi gönderdiler bunu?" diye düşünür. "Kötü, kötü" der. Ne soracam ona? Evli olduğunu, çocuğu olmadığını, çocuk istemediğini de biliyorum. Bütün uyanık düş görenler gibi az bencildir. Dükkânın içini görecem de ne olacak? Duvarlarda durmadan işleyen saatlar asılı olduğunu bilmek bana yeter. Adını da bilmek istemiyorum. Soyadı ile dükkânı arasındaki zıtlık içimi burkuyor. İzmir Fuarı'ndaki sırtlanı düşünüyorum. Kafesinin beton tabanı çepçevre aşınmış; gezinmekten. Aşınan yer kafesin en uzun yolu. Adını öğrenmekten korkuyorum. Tabelâcının önündeki levhada "A. Yayladan" yazılı. "Ali ya da Ahmettir" diyorum içimden. Birisine soram ya? Sormam. Abdülkerim deyiverir de üzülürüm.

Bu gece saatçı yatağında beni düşünecek. "Bugün bir adam geldi, kapının camına burnunu dayadı" diyecek. Oda karanlıktır. Yanında yatan karısının soluk alışında bir değişiklik yok; uyumuş. Başını çevirip bacak karısına. Sıkıntılı, acıyan bir bakış olacak bu. (Ne çabuk uyumuş.) Saatçı daha alçak bir sesle kendi kendine anlatır gibi anlatacak: "Burnu camda yassılmış. Dik dik baktım yüzüne. Neden? Ne bileyim. Şimdi pişmanım. Çağırıp konuşsaydım onunla diyorum."

Birden döndüm. Gidip saatçıyla konuşacaktım. Güç tuttum kendimi. Gece olmamıştı daha. Benim kendisini gördüğüm kıvamda benimdi o. Hem hikâyemi yazmam için öğrenmem gereken önemli bir şey daha vardı. Bunu ondan soramazdım. Komşularından birine soracaktım.

Ama kime Karşiki bakkala mı? Olmaz, güvenim yok ona. Kendi açısından görür insanları. "Saatımı karşı saatçıya onartmak istiyorum. Nasıl adamdır? İçinden değerli bir parçayı değiştirir mi dersin?" diye sorsam, "Eh, hiç duymadım ama belli olmaz. Kişioğlu bu." falan deyip kuşkulandırır beni yok yere. İyisi mi şu tabelâcıya sorayım. Ne de olsa bir çeşit sanatçıdır o. İnanılır sözüne. Yürüdüm. Deminki yaş tabelâlar gene kaldırımın üstündeydi. Bir'den camın ardında vitrine asık, sülüs yazıyla yazılmış lehvalar takıldı gözüme. Besmeleler, "Tevekkeltü al-Allah"lar, "El Kasibü habibullah"lar vardı. Hiç olmazsa bir tane, "Ah, minelaşk" olsaydı aralarında, hani "he"nin iki gözünden iki damla yaş akan soyundan, yoktu. Nasıl güvenirdim böylesi bir adama! Döndüm. Aşçıya soracaktım. "Aşçılar iyi kişilerdir. Kişioğlunu doyururlar, yoksullara parasız artık yemek yedirirler." diyordum. Dükkânın kapısından baktım. Bir delikanlı masanın önüne oturmuş patates soyuyordu. Erkendi. Başka kimse yoktu içerde. Bu çocuk aşçının çırağı olacaktı.

— Merhaba! dedim.

— Merhaba.

— Saatım bozuldu da. Şu karşiki saatçıya yaptırmak istiyorum. Bir sorayım dedim. Nasıl adamdır, ha içinden bir parçasını çalmasın?

— Yok âbi, dedi, öyle adam değildir o. Korkma.

Kirli uzun tırnakları vardı çocuğun. Yüzüne ustura değmediği belliydi. Yumuşak, uzunca tüyler vardı sakal başlarında. Yüzü toplu ama sarımsı, gözleri parlak. İnanımdı bu çocuğa, yalan söylemez o. İçim rahatladı. "Ocağına düştün abi." deseydi inanacak mıydım ona? Ne bileyim ben. Demedi işte. Birine daha sormak geçti içimden. Aşçının yanında elektrik araçları satan bir dükkân vardı. Sormadım. Gittim bir kahveye oturdum. Çay istedim.

Şimdi tıklar tıklar işleyen saatların arasında saatçının canı sıkılıyordur. (Ben de sıkıntılıyım burda.) Gözlüğünü

çıkarmış, gözüne büyütkeni yerleştirmiş, bir saatin bozuk yerini arıyordur. Saatların tıkırtısıyla içinin sıkıntısı arasında bir ilgi vardır sanki. Bu durmayan tıkırtı dünyanın düzeni gibi bir şeydir. Değişmez. Dursa sıkıntısı geçecek belki. Oysa sıkıntıyı yaratan kendisidir. Her sabah dükkâna girdi mi ilk işi birer birer bu saatları kurmaktır. İğrene iğrene yapar bu işi. Kurmayıverse olmaz mı? Olmaz. O zaman kendi kendisi olmaktan, saatçi olmaktan çıkar. Zorunludur bu. Nasıl her akşam eve gider, yemek yer, oturur, yatarsa bunu da yapacak. Pazar günlerinin bile bir kurulu düzeni vardır. Kahveye çıkılır, tavlâ oynanır. Geceleri aynı yatakta yatarlar karısıyla. Kışın, uykuda döndükçe yorgan kayar, üşürler. Aynı yatakta yatamazlar. Bu da bir kurulu düzendir. İsteksiz, ara sıra ödev yapar gibi sarılmalar, tümü. "Bir güreşken horoz beslesem" diye düşündü dün gece. Gerçek bir heyecan kaynağı olurdu bu horoz. Ama evde kümeslik yer yok ki.

Karşıkı bakkal köşedeki kahveciye iki çay bağırlıyor. "Birini kazıklayacak yine" diyor saatçi kendi kendine. Sonra yeniden saatlara dönüyor. Bunların çoğu İsviçre'de yapılır. Duyduğuma göre dağlık bir yermiş orası. Dağlarında kar varmış. Bir özlem kabarıyor içinde. "Bir gün kurmayacam şunları" diyor. Ürperiyor, daha bir büyümüş sanıyor kendini.

Ben yakında saatçinin bir gün saatları kurmayıvereceğini biliyorum. Dükkândan fırlayacak, "Saatların yapıldığı yere!" diye bağıracak. Konu komşu sınımsıkı yakalıyacaklar onu; bırakmayacaklar; delirdi diyecekler. Bana bunları dükkânın önünden geçeceğim zaman kepenkleri inik görüp sebebini soracağım, deminki aşçı çırağı anlatacak. Yüzünde bir derd, bir acıma izi olmayacak. Benim de...

Şimdi büyük bir sevgi duyuyorum saatçıya. Onunla tanışmayacak kadar. Saatimin bozulsa —ona değgin düşüncelerim değişir korkusuyla— saatımı ona değil, gidip

o acenta saatçısına onartacak kadar büyük bir sevgi. Yazmıyacağım onun hikâyesini, vazgeçtim, beceremem, yanlış anlatırım diye korkuyorum.

Kahveden çıktım. Sıkışmışım. Genel ayak yoluna doğru yürüdüm. Sokağa saptım. Baktım sağımda bir ayakkabı onarıcısının dükkânı vardı. İçersi görünmüyordu...

Kâmuran Şipal

(1926 -)

Dog.: Adana

24.9.1926'da Adana'da doğdu. İlk ve ortaokulu Adana'da okuduktan sonra 1946 yılında İstanbul Pertevniyal Lisesi'ni bitirdi. 1955 yılında İstanbul Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde yüksek öğrenimini tamamladı. İki yıl aynı Fakültede asistanlık yaptıktan sonra Almanya'ya gitti. İki yıl da Almanya'da kaldı. Şimdi Üniversite'de Almanca Okutmanı olarak görevlidir.

Sanat hayatına şiirle başladı. İlk şiiri, hikâyesi ve çevirisi Varlık'ta çıktı. Son yıllarda Kafka'dan yaptığı Dâva ve Şato roman çevirileriyle Çağdaş Alman Hikâyesi adlı antolojisi ile önemli eserleri dilimize kazandırdı.

1953 yılında Türk Dil Kurumu'nca yayımlanan `Türk Dili Dergisi'nin açtığı hikâye yarışmasında ödül kazanan Şipal, Elbiseçiler Çarşısı adlı hikâye kitabıyla da, Mahmut Özyay'la birlikte 1965 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı.

Hikâye kitapları: Beyhan (1962), Elbiseçiler Çarşısı (1964).

GECE LÂMBALARINTIN IŞIĞINDA

Onun arkasından bir eliyle kapıyı kapatıp bana doğru yürüdüğünü görünce, bir hoşnutsuzluk belirdi içimde. Hafif de bir heyecana kapıldım diyebilirim. Ama hemen onunla hiç, ama hiç bir ilişğim olmadığını düşününce, içimdeki heyecan yiter gibi oldu. Başımı yeniden okuyormuşcasına elimdeki gazetenin üzerine eğdim.

Ağır ağır gelip yanımdaki boş sandalyeye gürültüyle, sere serpe kendini bırakıverdi. Ben sandalyemi hafif ve kımıldatıp toplanır gibi yaptım. İlk, onun şu kış gününü sobanın başında az bir şey oturup ısındıktan sonra kalkıp gideceğini sanmıştım. Misafirlerinin gece yatısına geldiklerini aklının ucundan bile geçirmeyen evsahipleri gibi geçici bir tedirginliği göze almıştım. Ama niyetinin sobanın çevresine kurulmuş bizler gibi, bu sıcacık kahvede uzun boylu kalmak, ısınıp vakit geçirmek olduğunu anlar anlamaz iş değişti.

Sandalyeye ters oturmuştu. Derken bir kolunu sandalyanın arkasına koyup, başını kolunun üzerine dayadı. Bu halde ayaklarının durumu da değişti tabii. Bacakları hayli birbirinden ayrıldı. Bir tanesi benden yana bükülüp, hafifçe benim bacağıma dokundu. Bacağım bir yay gibi kısa, ama sert, geriye fırladı. O zaman varlığında benden habersiz hazırlanmış bir gerginliğin farkına vardım. Az sonra baktım, gözleri kapanmış. Ossaat içime bir öfke yürüdü. Onun uyumasını nedense istemiyordum. İlk, kahvede bulunan diğer müşterilerin de benim gibi bunu istemiyeceklerini sandım. İlle kalkıp işinin başına dönmeli, diye düşünüyordum. Onun mutlaka uyanık olmasını, hareket etmesini, çalışmasını isteyen bir iş yüzüstü bırakılmış gibi geliyordu bana. Bir ara, sabahları vazifeye giderken buz tutmuş karlar üzerinde korka

korka yürüyüşüm, hattâ birkaçında ayağım kayıp düşecek gibi oluşum hatırıma gelince, onu daha da suçlu buldum. O şimdi burada olmasa yollardaki bütün buzlu karlar temizlenecek, kimsenin ayağı kayıp kafası gözü kırılmıyacaktı. Kendisine verilmiş pek önemli bir işi bırakıp sobanın başında tembel tembel uyukladığı duygusu onu gözümde söz gelişi bir hain, bir katil, bir hırsız gibi topluluğa zararlı bir kişi durumuna sokuyordu. Daha da ileri gidiyor, insanlığın geleceği ile onun bu uyuşuk, miskin hali arasında bağlar kuruyordum. İnsanlığın mutluluğu, rahatlığı ve iyiliği uğruna konmuş bütün ilkeleri en hoşgörürsüz bir biçimde onun üzerinde uyguluyor, onun için verdiğim kötü notlara boyuna eklemeler yapıyordum.

Bir an, oturduğum yerden kalkacak oldum. O hatırıma geldi. Yanımda oturduğunu düşününce vazgeçtim. Gazeteyi hâlâ elimde tutuyordum. Ama okuduğum yoktu. Zaman zaman başımı çeviriyor, kahvenin buğulu camları gerisindeki yola bakıyordum. Bunun için onun başının üzerinden bakmam gerekiyordu. Başımı tekrar her yerine çevirişimde gözlerimin kısa bir an onun üzerinde dinlendiğini görüyordum. Bir ara da, açıkçası ona bakmak için, başımı kaldırdım gazetenin üzerinden. Önce ağzı gözüme çarptı; sarkmış, pörsümüş, hafiften aralık. Bu aralıktan girip çıkan havanın sesi duyulur gibiydi. İçime bir tiksinti yayıldı. Ben de ağzımı hafifçe araladım. Ama doğrusu bunu gerçekten yapıp yapmadığımı bilmiyorum. Sesli sesli bir iki soluk alıp verdim. Derken boynunda eski bir yara izi çarptı gözüme, aradığımı bulmuş gibi bir memnunluk duydum. Daha sonra aşağılara kaydı gözlerim: diz kısmına kadar uzanan hurda, deri ceket, morumsu, kalın ve tüylü kilot pantolon, geniş postallar.

Birden saate bakmak geldi aklıma. Başımı döndürdüm. Duvar saati onu gösteriyordu. Gözlerimi ocağın yanındaki küçük bahçe kapısına çevirdim. Kahveci Mustafa hey her vakit bu kapıdan gelirdi. Onun kahveyi işten an-

lamaz bir çırağın eline bırakmasına, bu vakit olduğı hâlde hâlâ gelmeyeşine içerledim. Kahve dediğın yerde her vakit taze çay bulunur. Kulaklarım soba başındaki diğerkahve sakınleri arasında başlıyan ateşli konuşmaya gitti. Konuşanları tanıyordum. Bir tanesi yaz oldu mu gezici tiyatro kumpanyalarında çalışır, kışları kahvede geçirir. Bir diğerkinin işi de tiyatroculuktur. Yalnız daha tutumludur bu, ötekisi gibi har vurup harman savurmaz. Yazın bir Alman tiyatro gurubuyla Anadoluya yaptıkları bir geziden anlatıyorlar, biri bırakıp biri alıyordu. Soba adamakıllı kızmıştı. Eğilip soba altlığına dayadığım kunduralarımı aldım. Altlarının henüz kurumadığını görüp gerisin geri bıraktım yerlerine.

İşte bu anda yine hatırıma geldi. Onu bir süre unuttur gibi olmuşum. Bir duygu, bunaltıcı, üzerime çöktü. Bir elim sobanın artan sıcaklığını uzaklaştırmak ister gibi ağır ağır, uğuşturaraktan yüzümde, gözlerimde, alnımda dolaştı. Arkadan ansızın orada bulunanlara karşı aşırı bir öfkeye kapıldım. Dediğim gibi, ilkin onların bir öpçünün palas-pandıras kahveye girip, babasının evindeyiniş gibi sobanın başına kurulmasına, bir sandalyada bacaklarını gererek sere serpe uyumasına göz yummayacaklarını sanmışım. Onların hesabına şöyle düşünmüştüm: Kahve dediğın hareket edilecek, gülünecek, konuşulacak, yarenlik edilecek bir yerdir. Yaşıyan, canlı, hayat dolu bir yer. Kahvedekilerin hiç oralı olmadıklarını fark eder etmez önce kızdım. Ama sonra bir ferahlık da duydum diyebilirim. Ortada öyle uzun boylu üzerinde durulmaya değerk bir şey olmadığı sonucuna varmışım. Elimdeki gazeteyi yeniden alıcı gözüyle okumağına başladım. Arada lâfa karışıp tiyatro üzerine birkaç söz de söyledim. Şu var ki bütün bunlar çok sürmedi. Onun uyumasına karşı yeniden bir öfke dalgası kabardı içimde. Âdetta onu uyanırken taşıdığı ağır bir yük gözlerini yummasıyla birlikte onun omuzlarından kalkmış benim omuzlarıma yüklenmişti. Hareket özgürlüğünün elimden alın-

miş olduğu sanısı vardı içimde. Sobanın sıcaklığı iyiden iyiye artmış, yüzümü gözümü yakmaya başlamıştı. Sandalyamı biraz geri almayı düşündüğüm halde, bunu âdetâ ondan habersiz yapmaya çekiniyordum.

Bir an için onun gerçek kimliğini düşündüm. Ellerinde süpürge, yolların, sokakların temizliğine bakan çoğu Anadoludaki köylerinden kalkıp gelmiş cahil, kaba saba kimselerden biri. Bu düşünüşle birlikte onun üzerimdeki baskısından kurtulma denemem başlamış oldu diyebilirim. İlk önce sobanın altlığının kenarına dayalı kunduralarımı aldım. Kuruyup kurumadıklarını gözden geçirir gibi biraz elimde tutup sonra yine gürültüyle yerlerine bıraktım. Arkadan elimdeki gazetenin yapraklarını sesli sesli çevirdim. Birden kımıldar gibi oldu. Ama bu kıtıldayışına benim ufak gürültülerimden çok sandalyanın arkalığine dayalı kollarının yol açtığına eminim. Başını hafifçe kaldırıp kollarının yerini değiştirdi. Bu arada kıcı da az bir şey geri kaydı sandalyada. Bu yeni durumda ayaklarından biri dengesini yitirmiş gibi diz kısmıyla havada genişçe bir yay çizdi ve tam gelip baldır kısmıyla da benim ayakkabısız, sobanın teneke altlığına yaslanmış duran ayağıma dayandı. Doğrusunu isterseniz, kendi ayağımın daha önce davranıp, onun başını almış giden bacağına durdurmuş olduğunu sanıyorum. Böylece de belâyı kendi elimle başıma sarmış oldum. Hani tanımadığınız, huyunu suyunu bilmediğiniz, daha ilk karşınıza çıkan bir kimse ansızın elinize bir paket tutuştururur: "Şunu bir dakika tutar mısınız. Ben şimdi geliyorum." Artık elinizde paket kalırsınız. İşiniz vardır, bir yere gideceksiniz, birini göreceksinizdir, elinizdeki paketle bir yerde ayrılmanız mümkün değildir. Başını almış giderken karşı çıkıp durdurmamla birlikte onun bacağına sorumluluğunu yüklenmişim gibi bir duygu belirmişti içimde. Öyle sanıyordum ki, onu kendi hâlinde bıraksam alıkonulduğu yoluna devam edecek ve sonunda kötü, çok kötü bir şey olacaktı.

Sonra, o da sabahları işine giderken elektrik fenerlerinin ışığı altında selâmlaştığım insanlardan biri değil miydi? Sabah karanlığında önlerinden geçerken yolları temizlemeğe uğraşan bu insanlara duyduğum sevgide onun da payı yok muydu? Hem ben bireyleri arasında ayırım gözetilmeyen insanlık düşüncesini savunan biriydim. İnsanlığın iyiliğini kendime dert edinmiş, bunun için sevgiyi ana ilke olarak almıştım. Şimdi çevremde yaşayan bir insandan durup dururken nefret etmem doğru muydu? Benim iyilikleri için, mutlulukları için çalıştığımı sandığım insanlar elektrik lâmbalarının puslu ışığında kımıldanan, âdeta henüz gerçekleşmemiş, bizim toplum düzeninde yerini almamış ayrı bir dünyanın insanları mıydı? Ah, ben gerçek insanları sevmek istiyordum. Gün ışığında kımıldanan, günlük hayata girmiş, bildiğim, gördüğüm, tanıdığım insanları sevmek istiyordum. İşte bunlardan biri yanımda oturuyor, ben ise ondan nefret ediyordum. Bunu düşünürken bir an durdum. Ona karşı duygularım yumuşar gibi oldu birden. Yakınlığa benzer bir duygu belirdi içimde. Bir radyo sesi geldi kulağıma. Sanki radyo çoktan beri çalışıyormuş da ben bunun ancak şimdi farkına varmışım. Artık ona karşı yanı başımda uyuklamasından ötürü bir kızgınlık falan duymuyordum. Hani dir bacağıнын yükünü de hissetmiyordum ayağımda. Ocaktan doğru çay bardaklarının yıkandığını bildiren şakur şukur sesler gelmeğe başlamıştı. Bu, çayın demlenmiş olup demi almak üzere olduğuna bir işaretti. Birden, o, bizlerden biri gibi göründü gözüme. Çok vakit işden yorgun dönüp buz gibi bekâr odama uğramadan dosdoğru kahveye geldiğim, köşede, radyonun başında kollarımı mermerin üzerine, başımı da kollarımın üzerine dayayıp uyukladığım zamanları hatırladım. Ama ben hafifce dalıyor, çevremdeki konuşmaları, radyonun sesini hayal meyal işitiyor, gerekince de sıçrayıp kalkıyordum.

Kahveye yeni gelen olmamıştı. Ama gürültü artmış, az ötede iskambil oynayan iki kişi ellerini daha kuvvetli

mermer masaya vurmaya başlamışlardı. Bir ara başucumda kahveci Musta beyin sesini duydum: "Buyrun, İhsan bey." Uzatılan buram buram demli çayı aldım. İyi duygular uyandı içimde, Elimdeki taze çayı yudumlar-ken ona baktım. Onunla aramdaki duvarlar birer birer yıkıldı. Radyodaki alaturkâ müziğin birden kesildiğini işittim. Spiker konuşmağa başladı. Beethoven ve senfoni sözcükleri çarptı kulağıma. Derken başladı. Gözlerimle Musta beyi aradım. Elimdeki çay bardağı boşaldı. Varlığında bir hazırlık sezdim. Bu hazırlanmanın bir an önce olgunlaşıp yemiş verebilmesi için avucumda çayın sıcaklığını burnumda buram buram kokusunu duymam gerekiyor. Doldurulmuş çay bardağı gelince arkama yaslandım. Gözlerimi yumdum. Dudaklarım kendiliklerinden bardağı bulup çayı yudumlamaya başladı. Yavaş yavaş içinde yaşadığım çevreden ayrıldım, kendimi radyoda çalan senfoninin havasına verdim. Çalınan parçayı tanıyordum: Dokuzuncu senfoni. Hayli zaman önce bir akrabamla birlikte bir vapur yolculuğu yapmış, bavulların üzerine oturup Beethovenin hayatı üzerine bir kitap okumuştum.

Senfoninin koro bölümü başlıyor. İnsanlık bu bölümde gerçek değerine ulaşıyor. Hemingway'i ve ihtiyar balıkçısını hatırlıyorum. İçim açılıyor, genişliyor, yayılıyor. Sevinç, haz, ferahlık duygularıyla insanlığa karşı bir güven duygusu varlığımı sarıyor. Benden çevreme doğru sıcak, yumuşak, ıslıl ıslıl bir şeylerin artsız arasız aktığını duyuyorum. O hatırıma geliyor. Gözlerimi hafifçe aralıyorum. Hâlâ uyuyor. İşden yorgun düşmüş dinlenen bir insan. Ordan biri muziplik yapıp uyandırmak istiyor. "Uyandırma," diye atılıyorum hemen. "Bırak yatsın." diyorum. "Yazık, yorulmuştur." Kafamda gece lâmbalarının puslu ışığında bir sürü insan kaynaşiyor. Kolkola, kucak kucağa, halka halinde dönüp duruyorlar. İçice girmiş yüzler arasmda onun da yüzünü görür gibi oluyorum. Gece lâmbalarının ışığı altında bana bakıyor.

Muzaffer Buyrukçu

(1928 -)

Doğ.: Niğde

1928.'de Niğde'de doğdu. Muzaffer Buyrukçu'nun yoksulluk içinde geçen bir çocukluğu vardır. Yalova köylerinde, Manisa çiftliklerinde geçen bu güç çocukluk yaşantısından sonra ortaokulu bitirmiş, İstanbul Pertevniyal Lisesi'nde lise öğrenimine başlamıştır. Liseyi bitiremeden çalışmaya başlamıştır. 1951 yılından beri İstanbul Toprak Mahsulleri Ofisi'nde çalışmaktadır.

Buyrukçu da, sanata şiirle başlamıştır. İlk, 1945'te bir arkadaşıyla birlikte İstikbalin Sesi adlı bir şiir kitabı yayınladı. Aynı yıl ilk hikâyesi Son Telgraf gazetesinde çıktı. 1946 ile 1953 yılları arasında çeşitli günlük gazetelerde hikâyeleri yayımlandı. Adını 1950'den sonra duyurmaya, ilgiyi çekmeye başladı. Sanat dergilerinde hikâyelerinin yayımlanması 1953'de başlar. Kaynak, Mavi, Yenilik, Yeditepe, Yeni Ufuklar, Yelken, Ataç, v.b. dergilerde hikâyeleri yayımlanmıştır.

Tanın gazetesinin 1946 yılında açtığı Hikâye Yarışması'nı kazanan Muzaffer Buyrukçu, Dost dergisinin düzenlediği bir soruşturmada "1959 yılının en beğenilen hikâyecisi" seçilmiş, Bulanık Resimler adlı hikâye kitabıyla da "1962 Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü"nü kazanmıştır.

Hikâye kitapları: Katran (1956), Acı (1957), Korkunun Parmakları (1959), Bulanık Resimler (1961), Kuyularda (1962), Cehennem (1966).

UZAKLARDA BİR TÜFEK

Şapkalar-havaya fırlıyor, yüksek sesle konuşuluyordu. Sevinç, erlerin türkülerinde, davranışlarında gizli bir nokta gibi duruyor, sonra konuşmalara sıçrayıp açıkça belirliyordu. Tezkereciler, daha uzun bir süre burada kalacak öteki erlerin, bütün görevlerini üzerlerine almışlardı. Karavana taşıyor, nöbet bekliyor, firma gidiyordu. Kimi zamanlar bir tekini bile en yakınlarından esirgedikleri sigara paketlerini; paraları, mektupları gelmeyenlere, tek başına bir yerde, bir duvarın dibinde çömelip oturanlara, bir acı giysisi içinde dolaşp sessizce yukarlara bakanlara, ya da yalnızlığın dikenli varlığından korktukları için kalabalığa karışıp bütün parçalarını onlara bölüştürenlere, hiç kendileri olmak istemiyenlere, veriyorlardı.

Yıllardır uzak kaldıkları, bazı ayrıntılarını çoktan unuttukları ve yeniden başlayacakları yaşamın tedirgin edici hayalleriyle doluyken kafaları, kendilerine söylenenleri duymuyor, "Ha!" diyorlardı. Ansızın, bir unutuşa, bir yeniden oluşa, bunlarla karşılaştırılmıyacak kadar kötü sayılan durumlara girip çıkıyor, yüzlerindeki anlamlar, bir saniyede belki yirmi kez değişiyordu. Birisini izlerken, titreşim halindeki kararsızlıkların bir gözden öteki göze sıçrayışını, daha önceden yaşanmış olayların anlamlarıyla kavgaya tutuşmasını, oradan yüze kara bir çizgi halinde akarak donmasını; suçlulukları taşıdıkları için bir kör yere itilen hayallerle, engellerin karşısında varlıklarını bağırarak duyuran ve böylece kendilerini kurtaran hayâllerin, birlikte düzenledikleri bir baskın karşısında duydukları korkuların ,korkulardan sıyrılma çabasının içindeki gizli yakarışlarını görebilirdi kişi.

Osman, koğuşun geniş avlusunda bir baştan bir başa gidip gelirken, duruyor, başını öne eğiyor, ellerini cebinden çıkarıp büyümeye başlayan sakalım hışırtıyla kaşıyor, birden gözleri ışıklarla dolup gülümsüyor, ellerini gene ceplerine sokuyordu. Tezkere sözü çıkar çıkmaz tedirginleşmişti. Evlendiklerinin üçüncü ayında —sevişmelerinin en fırtınalı, birbirlerinin içlerine girmek için kapılar aradıkları en hızlı anlarda— asker olmuştu. Talimde, nöbette, yatakta, uyanık olduğu her yerde, çiftleşmelerini, ıslak saç diplerini, kızarmış yanaklarını, kalçalarını, kombinezonun dışına fırlamış sert memelerini düşünüyor, düşünceler; yaşarken farkına varamadığı başka olayların hayâleriyle birleşip bastırınca hemen bir zarf kâğıt alıyor, o andaki doluluğunu birkaç sigara içerek boşaltıyordu. Ama mektuba en iyi duygular, istekler sıralandıktan sonra birden kuşkların mağaralarına sürükleniyordu. Oynak, şehvetli bir kadındı, gözlerinin içi gülüyordu. Kardeşi Ali, onsekiz yaşındaydı. Babası, “Ben sağken karını bıraktığın gibi bulacaksın,” demişti ama o kalın kaşlarının altında korku noktaları gibi duran ve ne düşündüğünü belli etmeyen gözlerinden kuşkulanıyordu. Mahalle kızlarının “Ne hoş çocuk.” dedikleri doktorun oğlu Ertan, Ayhan, Nejat.. Bunlar durmazlardı. Pazara ya da bakkala gideceği bir sırada asılırlardı. Gerçi o... Evet, seviyordu, “Sen ölsem de hayatıma başkası girmeyecek.” demişti. Ama bilinmezdi ki, o anda, birden kıpkırmızı kesilir, “Evet.” derdi. Ama daha çok, babasıyla kardeşini düşünüyordu. Kardeşinin kıskanır gibi, küskün bir hali vardı. Çoğu geceler uyuyamıyordu. “Yatsana oğlum, işe gideceksin.” diyen anasına, “Uykum yok. İşime karışmayın.” karşılığını veriyordu. Sonra babası... Evde en çok kalandı, yaşlı değildi o kadar. Bütün bunlar birer resim olarak belirince, hemen bir şehre giriyor, caddelerden hızla geçiyor, kapıyı omuzlayarak açıyor ve bunlardan birini karısının üstünde görüyordu. Cebinden

mektupları çıkardı, çevreyi kollihyarak bir köşeye çekildi, yeniden okumaya başladı.

Necati, ikide bir saati soruyor, "Hâlâ mı altı?" di-yordu.

Buraya gelir gelmez sayılmaya başlanan günler, ta-limlerle, derslerle, nöbetlerle, karavanalarla, çamaşır yı-kamalarla, evlere yazılan —acele— para mektuplariyle, onbaşılardan yenen tokatlarla, akşam olurken ansızın içlere çöken bir hüznün gözleri yaşartmasıyla, uzaklarda-ki bir sokağın gölgeli bölümünü, bir kadının sadece yeri-ni çok güçlü olarak istemeklerle, özlem dolu türkülerin içindeki boşluğa süzülürken görülen acı ateşlerle, yeni yeni tanınan kişilerin arkadaşlıklariyle geçmişti. Ama şu birkaç saat bitmiyordu. Zaman durmuştu. Zaman dur-muştu ve kendisine söğenlere, yalvaranlara gülümsüyor, onları çıldırtacak oyununu, içlerindeki sıkıntıyı çoğalta-rak sürdürüyordu.

Ranzaların kenarlarına oturmuş, bacaklarını sallı-yorlardı kimileri. Başka bir köşede de kimileri saz çalı-yor, türkü söylüyordu. Gülümsiyen yüzlerin aylarca iç-lerinde taşıdıkları ve hep bir tenha yerde öc almayı dü-şündüren kinleri, erimişti. Ellerini dostça uzatıyorlar, ku-caklaşıyorlardı. "Hayat bu, her şey olur." diyorlardı.

Bavullar açılıp kapanıyor, eşyalar yerleştiriliyor, kapatılıyor, yeniden açılıyor, unutulmuş bir şeyi yeniden koyuyorlardı. Adresler alınıyor, analara, babalara, kar-deşlere, karılara götürülecek mektuplar veriliyordu. Mek-tupların içine; asker cigaraları, onbaşı, çavuş olunduğu, dere kenarında çamaşır yıkandığı ya da bir kır gezisin-de, bir suyun başında ekmek yendiği sırada çekilmiş re-simler konuyordu. Vehbi, bir çemsenin önünde iş tulum-lariyle çekilmiş bir resmini vermişti Niyazi'ye. Karılara, kızkardeşlere, nişanlılara mektup götürecekler; adresler kendilerine... (Beyazıttan Kumkapıya doğru inen yolu var ya...) diye anlatılırken, hayâleriyle sokaklardan geri

bir duman gibi geçiyor, kapıları vuruyor, bir sürü resimleri karıştırıp yarattıkları bir resmi düşünüyorlardı.

Necati yanaklarını şişiriyor, derinden gelen bir soluğu boşaltıyor, yürürken birden duruyor, eğiliyor, ellerini yanlara açıyor, uzaklardan gelen bir sese kulak vererek, "Duydunuz mu? Bu bizim trenin sesi." diyordu.

Acemiler, o yaşadıkları şehirlerdeki, köylerdeki sokaklardan, caddelerden, falan falan evlerin önündeki taşlıklardan, karanlıklara karışmış korkulu soluklardan, İstavro'nun meyhanesindeki bir cumartesi gecesinde olanlardan, bir dere kenarındaki bostanda sabah karanlığında yenen kütür kütür karpuzların tadından ve daha bir sürü sevinç duyulan aralıklardan hâlâ kopmamış olanlar; gözlerinin önünde bir köşesi boş bırakılmadan oynanan bu değişik oyundan etkilenen varlıklarının altüst olduğunu duyuyor, nöbet geçiriyor, acılanıyor, şarkılanıyor, keplerini yere vurup, "Gel teskere gel!" diye bağıryorlardı bir güldürü sahnesi yaratmak ya da yolculara verebilecekleri en son armağanı böylece vermek amacıyla.

"Hâlâ mı yedi?" dedi Necati, Selim'in kolunu sıyrarak. "Senin saatinde bir yanlışlık olmasın?" İlerledi, bir cevizi topuğuyla kırmaya çalışan Rüstem'e sokuldu, "Bak şu saate be!" dedi. Rüstem ezilmiş cevizi aldı, cep saatini çıkardı, "Radyo ayarıdır. Yediyi iki geçiyor." dedi. "Yanlış!" dedi Necati, serçelere baktı, parmağını uzatarak, "Bam bam!" dedi, iki acemi erin güreşlerini seyretti bir süre, ayrılıp yeniden kapışmak üzereyken, "Saatine baksana Mustafa!" dedi. Mustafa telâşlandı, saat başka yerdeymiş gibi arandı, sonra gülümsüyerek kolunu uzattı, "Altıyı kırkbeş geçiyor." dedi. "Kaldır at o saatı." dedi Necati, kuytu bir köşeye çekilip helva ekmek yiyenlere sokuldu. "Buyur onbaşım" dediler, ayağa kalktılar, "Senin saatin kaç?" dedi. Ramazan hızla çıkardı cep saatini, uzattı, "Yediyi sekiz geçiyor." Yürüdü Necati, dur-

du, birden havaya zıplayıp karşıdan gelen hayâli topa kafa vurmak istiyormuş gibi bir hareket yaptı, yere indirdiği topun ardından koştu, önüne çıkanları çalım'ladı, durdu, avluya bakmaya başladı. Ağzında cigarayla geçen Rasim'i durdurdu. "Avluyu kaç adımda dolaşırsın?" dedi. Rasim ağzından cigarayı aldı, avluyu göz'eriyle ölçtü, "Yüz kırk adımda." dedi. "Yüz yetmiş" dedi Necati, iddialaştılar. Rasim adım'amaya başladı avluyu. Hemen çevrelerinde küçük bir kalabalık meydana geldi, bu eğlenceyi izlemeye koyuldu. Bu kısa oyun bittikten sonra koştu, ranzalara tırmandı, saz ça'arak türkü söyliyenerin yanlarına sokuldu, hepsinin yüzünü teker teker inceledi, sonra sıkılarak aşağıya indi. türkülerden kalan iki sözcüğü duygusuz duygusuz mırıldandı, "Asker ocağı baba ocağından daha kutsaldır." diyerek erlere ders veren Kâmil Çavuş'un taklidini yapmaya başladı. Artık yaşadığı sürece köyünde hep (Çavuş) olarak anılacak Kâmil, katıla katıla güldü.

Baska bir davranışını ilk'inden daha ilgi çekici, bir sürü ağızlardan kahkahalar boşaltacak biçimde tekrarladı. Ovnun bittiği halde bir süre daha gülen ve bu gülmelere içlerindeki kuyu'ardan fıkralar çeken birdenbire anıların sapsarı dünyasına yıldırım gibi dalan yüzler görüliyordu. Dışarı çıktı, sıkıntılı sıkıntılı gezindi, yarın onları alıp götüreceğ trenin istasyonunda soluduğu şehre baktı, iki minare gördü, bir cigara yaktı, yarısına kadar içmeden yere atıp üstüne üfleve üfleve öfkeve bastı, bir iki kişiye takıldı, kep'erini başlarından alıp fırlattı, acemi bir ere. "Tüfeği doğru tut!" dedi, ellerini ceplerine soktu, başını önüne eğdi, küçük bir taşı yavaş yavaş tekmeliyerek ırmak kıyısına doğru yürümeye başladı.

Kimileri koğuşun kapısına yaslanarak içerdeki cümbüşlü acık ağ'zla seyrediyor, gülümsüyor, paketi çıkarıp birbirlerine cigara tutuyorlardı.

"Gel teskere gel!"

Birileri, "Sağdan say!" diye bağırıyor, ardından ge-

ne kendisi, "Bir, iki, üç, dört!" diye ekliyordu ve gülüm-
süyor, ardından bir şarkıya başlıyordu.

"Meçhul oğlu Haçik!"

Haçik ranzadan atlayıp koştı, rap diye bir ses çıka-
rarak çakıldı Ahmet Çavuş'un karşısında.

"Künyeni oku!"

"Künyemi okuyacağım komutanım. Beşinci ordu,
onaltıncı kolordu, sekizinci tümen, altıncı alay, dördüncü
tabur, üçüncü bölük, birinci takım, ikinci manga erlerin-
den 1936 İstanbul Kadıköy doğumlu, meçhul oğlu Haçik."

"Raaat!"

Haçik selâm vererek döndü, koğuşa girdi.

"Yazıcılardan kim var burada? Karargâhtan istiyor-
lar, teskere doldurulacakmış."

Fettah'ın hikâyesini gizli gizli okuyan üç İstanbullu
yazıcı kitabı yandan okumaya çalışana, "Kimseye verme."
öğütüyle bıraktıktan sonra koştular.

Necati, aşağılardan, hendekleri gerinerek atlıyor,
"Heeey!" diye bağıırıyordu.

Kara Memet, bir taşa dayadığı ve avluda dolaşanla-
rın görüntülerinin yansıdığı bir aynaya bakarak, tarak-
sız bir jiletle tıraş oluyordu. Sabun hemen kuruduğu için
sık sık suyla ıslattığı elini yüzüne sürüyordu. Boynuna
doğru inen jilet kesiklerinden kan boşanıyordu.

"Gel teskere gel!"

— II —

Postacı Cafer, omuzunda iz yapmış çantayla girdi
içeriye, karavana yenilen tümseğe yürüdü, terli alnını
elinin tersiyle silerek çöktü. Çantadan ipe bağlanmış
mektup tomarını çıkardı, ayak seslerini duyunca elini
içeriye uzatarak, "Başına toplanmayın." dedi. Ama gene
de yavaş yavaş yürüyerek, gülümsemelerle güvenini ka-
zanmaya çalışarak yaklaştılar, ortalarına aldılar. "Bir

cigara verin bana!" dedi Cafer. Elli el birden uzandı, şaşırdı, elleriyle yokladı cigaraları, sonra birisini alarak yaktı, ağzının sol köşesine iterek, okumaya başladı. "Ali Çelik!" Bir süre ses çıkmadı, yanındakiler hep birden, "Ali Çelik" diye bağıldılar. "Burdaaaa." Ali ranzadan atlıyarak koştu, aradan uzanıp aldı mektubu, ışığa tuttu, başını yana salladı, zarfı yırttı iki eliyle, okumaya başladı.

"Durmuş Karagöl!"

"Vardım vardım," dedi Durmuş, aldı mektubu arkasını çevirdi, (gönderen Ayşe Karagöl tarafından) yazısını okudu, hemen açmadı, koğuşa girdi, yatağının üstüne oturdu.

"Veli Al!" Cafer boynunu uzatarak bakındı. "Veli Al!"

"Şimdi buradaydı." dedi yanındakiler, bakındılar.

"Yüzbaşı çağırmış, karargâha gitti." dedi Süleyman, "Bana ver."

"Sabri Ceylân!"

"Burda." Aldı mektubu, açtı, Salihin yüzüne baktı acılı acılı.

"Vural Tarakçı!"

"Karargâhta, teskere dolduruyor."

"Nuri Keskin!"

"Burda." Aldı mektubu, açtı, Salihin yüzüne baktı acılı acılı. "Demedim mi ben sana gördüğüm bu düşlerden bir şeyler çıkacak diye. İşte.. Babam hastalanmış." konuşmadan yürüdüler.

"Bana mektup yok mu?" dedi Enver, elini uzattı.

"Yazın şuna bir mektup." dedi Cafer gülerek.

"Niye alay ediyorsunuz!"

"Mektup olmayınca yaratacak değilim ya." dedi Cafer, "Turan Erkek..."

"Erkek Turan!" diye bağıldılar, "Erkek Turan!"

"Geldiii." dedi Turan, koştu, Mustafa'nın üstüne atladı, ordan aldı mektubu.

"Hasan Gürbüz!"

"Burda!"

"Nişan Yorgancıyan!"

"Hop dedik."

"Safa Tosun!"

"Okusana... Ulan Tosun... Koş lan, koş, koş..." ensesine bir tokat indirdi Mustafa. Safa mektubu açmadan, "Bizim ellilik geliyor." dedi.

"Metin Öztürk!"

Necati döndü, mektupçunun başına üşüşenlere baktı baktı, "Ali Durmuş, Mehmet Bulmuş, Salih Kurmuş... Muş... Muş..." diye bağırdı, koğuşa girdi.

— III —

Gecenin bulanık karanlığı içinden, sarı bir çizgi gibi geçen —yat— sesiyle acemiler yatmaya hazırlanıyorlardı. Soyunanların gölgeleri duvarlara vuruyor, ceketler, pantolonlar çivilere asılıyor, kimileri de ütülensin diye pantolonlarını çizgi çizgi getirerek yatağının altına koyuyordu. Uzun don'u, saçsız kafalar, bacaklarını yataklarının içine sokarak battaniyeleri üstlerine çekiyorlardı. Kimileri, dizlerini karınlarına yapıştırmışlardı, kimileri ellerini başlarının altına kenetlemişler, bir şeyler düşünüyor, oflıyorlardı. Kimileri, tavandan uzun bir kordonla sarkan ampule gözlerini dikeyiyor, kedi bıyıkları gibi tel tel dağılan ışıklarla oyalanıyorlardı. Nöbetler, sabaha kadar teskereciler tarafından gönüllü olarak tutulacağı için, uykunun en tatlı; bir sürü isteklerin, bir sürü duyguların, bir sürü etkilerin düş halinde belirdiği anlarda, —uykulu gözlerin, ortalığı saran karanlıkla büyük bir savaşa girdiği ve yenilmemek zorunda olduğu sırada— kaldırılma yoktu.

Teskereciler küme küme ayrılmışlardı. Herkes, kendisine yol arkadaşlığı yapacak olanla fısıllı fısıllı konuşu-

yordu. Çömelmışlerdi. Cigaraların küllerini sık sık koğuş boşluğuna silkiyorlardı. Dokuz buçuktan sonra gürültülü konuşmalar azalmıştı. Gündüzün, o, herkesi bir hastalık gibi kuşatan, ellere, ayaklara, gözlere, beyinlere sıçrayan, oraları karıştırıp istediği biçime soktuptan sonra geçmiyen zamanın dakikalarına gizlenen; heyecanla sarsılan bir iç, iç'eri darmadağın edip parçalıyan yağmurlar, karanlıklar yaratırken ay çiçekleri biçiminde büyüyen sevinç göğüslerinin ortasında kısıkvırak bağlanmış çırpıp duranların gölgeleri büyüyor, genişliyor, sıcıyor, buzuluyor, sonra yeniden bir kol, bir gövde, hiçbir zaman büyüyemeyeceği kadar büyük bir kafa oluyordu. Kimileri, örtünmeden uyumuşlardı. Kimileri sağa sola dönüyor, ofluyor, bir türlü uyuyamıyordu, borçlu, kapısının önünde kuyruk yapmış taksitçilerin ellerinden kurtulma çareleri arıyanlar gibi.

Üçüncü kattakiler pısır pısır konuştular, sonra güldüler, çevre bakındılar, gene konuşmaya başladılar. Bir kibrit çakıldı, burnu kaşıyan bir koku dolaştı koğuşu.

Hasan, alt kattaki ranzanın ısık ulaşmıyan bir köşesine çekilmiş cigara içiyordu. Arada sırada cigaranın kırmızı ucu karanlığın içinde harlıyor, sonra hızı azalıyor, yakıcı bir renkle yanmaya devam ediyordu. Yanında kimse yoktu. Niçin konuşmadığını, niçin sevinmediğini soranlara, gözleriyle, acılmıyan dudaklarının üstünde gezinen sıkıntıyla, karşılık veriyordu. Öteki'lerle arasında bir duvar gerilmişti. Ne sesler, ne de davranışlar bu duvarı geçip içinde yankılanabilme olanağını bulabiliyordu. Gözleri sık sık vere attığı izmaritlere gidiyor, ağzındaki tütün acılığını belirtmek için yüzünü buruşturuyor ve sonra bağırmaların sürdüğü, silâhların patladığı, bütün günlerin karanlık olduğu, icine, ayak uclarına basarak, korka korka dönüyordu. Üç kişi bir hendeğin içine gizlenmiş kendisini bekliyorlardı. Ali Üstün'ün çocukları, "Askerliği bitti mi onun da sonu gelecek." diye haberler yolluyorlardı. Bu haberleri aldığı günler düşünde yıkıntılar,

bataklıklar, korkunç ateşler ve bu ateşlerin içinden bıçaklarla fırlayıp üstüne atılan minare boyunda adamlar görüyor, çığlıklarla uyanıyordu. "Öldüreceğiz." diyorlardı. Öldüreceklerdi. Ali Üstün'ler kendilerinden on kişiyi, kendileri de onlardan fazlasını öldürmüşlerdi. Kimileri toprağa, kimileri hapse düşüyordu. Hapse girenler yeni yetişen biri tarafından ya hapisaneye girilerek ya da hapisaneden çıktıktan sonra öldürülüyordu. Yüzbaşıya anlatmıştı. "Beni öldürecekler yüzbaşım. Burada kalamaz mıyım, burada bir iş bulamaz mısınız bana! Burada öldüremezler beni. Gelemezler, korkarlar!" Burada nasıl kalabilirdi, yasalar terhis olan bir erin orduda kalmasına elverişli değildi. "En iyisi, sen memlekete gitme." demişti.

"Ama karım var, iki çocuğum var... Çocuklarımı öldürcekler."

Yüzbaşının dediği doğrudu. Gitmemeliydi. Çokları başka yerlere göç etmişler, ölümden böylece kurtulmuşlardı. Cigarayı emdi, kenşini daha önceki hayâllemelerinde olduğu gibi gördü. Sırtından bıçaklanmış, bir hendeğin kenarında yatıyordu. Gözlerine karıncalar üşüşmüştü, karıncalar kulaklarının içine giriyor, dönüyor, saçlarının arasında dolaşüyor, bıçak yarasının çevresinde kaynaşan kuytulara sokuluyorlar, üzerlerinden aşarak yaranın derinliklerine sızıyorlardı. Kokuşmaya başladığı, birtakım kuşların havada birkaç kere döndükten sonra pike yapıp bir parçasını götürdükleri bir sırada, önceleri havlıyan, sonra yerleri koklıya koklıya ilerlere doğru giden bir köpek tarafından bulunuyor, sonra köpek hemen geriye dönerek sahibinin önünde arka ayakları üzerine dikiliyor, havlıyor, başka bir yola yönelen sahibini pantolonunun paçasından çekerek yanına getiriyordu... Çevreyi kolıya kolıya yürürken karanlığın içinde ard arda patlıyan silâhlardan çıkan kurşunlardan biri beynine, biri kalbine saplanarak deviriyordu kendisini. Alıyorlardı ölüsünü, parça parça ediyorlardı ve kuytu bir yerden denize atıyor-

lardı. İrkildi. Onların gelebileceği bir yere gitse.. Kalktı, dışarı çıktı.

“Saat kaç yahu?” dedi Necati, “Sabah olmadı mı daha?”

“Yatmana bak sen. Korkma treni kaçırmazsın,” dedi Celâl.

“Dalga geçme lan hırt, biz burda patlıyoruz, gözümüze uyku girmiyor, sen...” dedi Necati.

Celâl, koğuş nöbetini almıştı üstüne. Uykusu yoktu. Sanki az önce sekiz-dokuz saatlik bir uykudan kalkmış gibi bir dinçlik vardı gövdesinde. Oysa ötekilerin gibi uğultulu olması, ağırlaşması gerekirdi. Gözleri yanmalı, sık sık esnemeli, esnerken göz kenarlarından yaşlar akmalıydı. Ama dipdiri idi. Bir yerlere tırmanmak, —bu tırmandığı yüksek bir ağaç olacaktı— orda bir dal kırmak, kahkahayla gülmek, yaprak hışırtılarını dinliyerek ve gecenin esrarengiz karanlığına dalarak, gecenin karanlığında saklı ürpertici hikâyeleri düşünüp, “Heeeeey!” diye bağırarak, yere atlayıp koşmak, birdirbir oynamak, birilerini belinden kavrayarak havaya kaldırmak, döndürmek, yerden bir taş alıp gökyüzünün derinliğindeki belirsiz bir yere savurmak istiyordu. Bu karşı koyamadığı, her yanından taşan sevinçlerle dolaşıyor; gözleri ufalıp kan çanağına döndüğü, esneye esneye ağızları bir karış açıldığı halde hâlâ uyumamak için zorlanıp köşelerde, yatak başlarında konuşanlara bakıyordu. Konuşmalarını, seslerini kulaklarına dolduruyor, başka, büyük seslerin altındaki daha ince, daha duyulmaz sesleri işitmeye çalışıyordu. Beyninin her hücreğine, en uzağı, en derini gören fotoğraf makineleri yerleştirilmişti. Son gördüğü bütün çizgilerin, gözden kaçan kıpırtıların, gözlerin hiçbir zaman ulaşamayıp beynine gönderemediği olayların resimlerini çekiyordu. Çekilen resimlerin yanlarına, hikâyelerini, karakterlerini bel'irten bir yazı tomarını koyuyordu. Bir inilti, bir horlama işitince, kulaklarına türkü gibi ince ses şeritleri gelince, toparlanı-

yor, gördüklerine, bir şey unuttum mu diye, gözlerinin arkasındaki daha hiç kullanılmamış, hiç yıpranmamış çok canlı gözlerle bakıyordu. Sonra bir cigara yakıyor, yıllarca aynı yerde yattıkları, aynı karavanadan yedikleri, akşam çöküşlerinde geçip giden bulut kümelerine ve ufuklardaki bir tabloya benzeyen kızıl, gri, sarı, mor renklere bakarak şarkılar söyledikleri, şarkılar söylenirken kendiliğinden hüzünlenen seslerle, bu seslerden sonra başlayan taş gibi susmalarla hemen o andan uzaklaşıp çok öte-lerdeki olayların kişisi olanları, düşünüyordu. Gideceklerdi, gülerek, konuşarak, bavullarını bir elden öteki ele geçirerek, terlerini silerek, cigara yakarak, bir çeşme başında kana kana su içtikten sonra yüzlerini yıkayarak... Tren küçük bir istasyonda beş altı kişiyi bırakacaktı ve bavulları omuzlayıp trendekileri unutacaklardı. Tren tünellere çıgılıklarla girecek, yorgun yorgun çıkacak, şehvete gelmiş gibi sarsılan köprülerin üstünden geçecekti; bir başka ıssız dağ istasyonunda tek başına bir inecekti ki, bir süre —şaşkın— şaşkın duracak, çevreye bakacak, trendekilere şapkasını sallıyacaktı ve ayrılık anlarının gövdesini kuşatan kırıklığına, göreceği birisini düşünmekten doğan bir sevinç eklenerek, yürüyecekti tanrı rengiyle kuşatılmış ovadaki siyah bir noktaya doğru... Yürüyecekti acılı türkülerle, küçüle küçüle toprağa bata bata; batışın ürküntüsünü, soluksuzluğunda duya duya... Adlarını unuttuğu çiçekleri, otları tanıyacak, mırıldanacak, yabancı yabancı kokan bir çiçeği koparacak, burnuna götürerek, ayağı, üstü çimenlerle örtülü bir çukura girerek burkulacak, acı duyacak, sövecek. köylüne yaklaşıırken titremeye başlayacak. içindeki aralıksız süren depremleri duyacak, büyüyecek, dağlar kadar olacak, elini uzatsa güneşi tutacak hale gelecek, ağzı kuruyacak, yutkunacak, ama yalınayak, sümüklü çocukları görünce ufalacak, ufalacak. tozlardan biri olacaktı.

Kimse kimsenin ne yaptığını bilmiyecekti. Belki de hayal gücü sonsuz bir kafa, bir gün bir düşün şenliğine-

den çok cümbüşlü bir köşe alarak, o istasyonda inen kişinin yaşamını gerçeğe yakın olarak biçimlendirecekti. Onu evlenirken, sırtına yumruklar indirilip gerdeğe itilirken, aynı kızı seven bir başkasının sıkıdığı kurşunlarla ölürken tarlada çift sürerken, karısı; çocukları ve yaşlı anasıyla birlikte, ahlâat ağacının küçük gölgesinde ek-mek yerken görecekti. Birileri, yağmurlu, fırtınalı, şimşekli bir günde, sığındığı bir dut ağacına düşen yıldırım-la ölecekti. Birileri bir su kavgasında kürekle iki kişi öldürecek, bu haber gazetelerin ikinci sayfalarındaki yurttâ olup bitenler sütununda (Konya'da su yüzünden cinayet) başlığı altında yayınlanacaktı. Kimse o cinayeti işliyenin, herkesin yardımına koşan, talimde baygınlık geçiren, karavana dağılırken her zaman ön sıraya geçmeye çalışan, bıyıklarını kestirmemek için direnen Mehmet olduğunu anlamıyacaktı ve otuz yıl yatacaktı hapiste. Çocukları büyüyüp, sırtlarına kınnapla bağlanmış yorganlarını vurarak büyük şehirlerin yollarını tutacak, büyük şehirleri en büyük yapılarıyla kuşatmış soyguncu topluluklarının işyerlerinde hamallık, yapılarında amelelik yaparak; kendileri gibi hamal, amele, ıvır zıvır, işsiz kişilerin barındıkları kulübelerin kapılarının bitişiğine bir kapı daha ekliyeceklerdi. Yoksulluklarının, hastalıklarının, aşağı görülmelerinin nedenini alınyazılarında arıyarak, ağızları hep tanrılara, cnlardan birşeyler birşeyler istemek için açık durarak ölüp gideceklerdi.

Evet, birileri belki de bir hastane kapısında çıkacaktı karşısına. Yüzü balmumu sarısı, kollarında iki kişi. Beşyüz yıl toprak altında kalmışcasına çürümüş bir gövdeyi taşıyan "Ali," diye seslenecekti. Ali'liğini hiçbir zaman yaşamıyan, yeryüzüne niçin geldiğini bilmeyen, yeryüzünde ne oluyor, yeryüzünde olan bütün şeyler nasıl oluyor?.. bunlara bir türlü akıl erdiremiyen Ali, seslenmekten ürkip başını geriye çekerek derin çukurlarda bir bilya yuvarlağı gibi duran gözlerle bakacaktı, belleğinde gizli olarak yaşayan yüzleri boşuboşuna araştı-

racak, boşuboşuna bu yüzlerden birini çekerek karşısındakiyle karşılaştırma çabasına girişecekti.. Daha yakına sokulacak, leş gibi, kokuşan bir mide, barsak, kan, eriyen kemik, dökülen etlerin ağırları sezilen soluğunu yüzüne yayarak, "Tanıyamadım," diyecekti.

Birilerini bir otobüse binerken görüp arkasından seslenecek, ama sesini motor gürültüsünden duyuramayacaktı ve içinde keskin bir acı kalacaktı. Otobüse binen adam, başka başka caddelerden geçerken birisinin birisine seslendiğini duyunca çağrıldığını aklına getirecek, arkasına bakacaktı.

Bunları düşünmekten doğan bir ezginliği derinlere itmek için bir sigara yaktı, kapıya yürüdü. Koyu bir karanlık vardı dışarda. Şehre giden yoldan bir homurtu geliyordu. Aracın güçlü ışıkları; gün ağarmadan önce veryüzüne bütün gücüyle —öc almak istercesine— abanan karanlığı delip geçiyordu. Başını döndürdü. Davut, yatakta doğrulmuş kaşınıyordu. Bir süre gözlerini oğuşturdu, bulanık bulanık baktı, birden sırtüstü devrilerek battaniyeyi üstüne çekti. Arap Nazmi, insanın sinirlerini parça parça eden sivri dişli bir horlamayla uyuyordu. "Hişt, Nazmi, Nazmi!" diye seslendi, dürttü. Birkaç dürtüştü, birkaç seslenişten sonra homurdandı, ağzından yarımıyama'ak, düzensiz bir ses kalabalığı çıktı, yana döndü. Agop, dişlerini gıcırdatıp duruyordu. Veli, gözlerini açmadan battaniyeyi tekmeliyerek ayakucuna yığıldı. Az sonra üşüyünce kamburunu çıkardı, ellerini bacaklarının arasına soktu. Battaniyeyi üstüne attı, açılmaması için de yanlarından bastırdı. Şeref doğruldu, bir iki kere sert sert öksürdü, öksürüğün arkasından sövdü, ranzadan indi, postallara basıp ceketini omuzlarına atarak çıktı dışarıya.

İzmirli Orhan uykusunda söylendi. "Yapma be. Bak tım orda, sen, Nejat, Nejat!"

Necati "Saat kaç? Sabah olmadı mı daha?" dedi.

"İki saat sonra," dedi.

"İki saat mı? Ulan ne bitmez geceymiş be! Tüh!.. Bir cigara atsana!"

Ali, bir yandan öte yana döndü. Nail ansızın doğruldu, ceketinin cebinden bir cigara çıkararak yaktı. "Uy-ku tutmuyor," dedi. Haçık, gürültüyle yellendi. "Gâ-vuroğlu gâvur, son topu atıyor," dedi Nevzat sövdü.

Celâl, yeniden baktı arkadaşlarına. Onları düşünürken sıkıntıya dönen sevinci, yeniden belirdi. Sert sert yürüdü. Kendini babasının terzi dükkânında prova yaparken, bir ceketin üstüne eğilmiş cepleri dikerken gördü, bir şarkı mırıldanmaya başladı.

— IV —

Horozların ses'lerine köpek havlamaları karışıyordu. Doğadaki her bitki yalnız sabah olurken kendine göre bir ses çıkarıyor (gecenin korkunç baskısından kurtulmuş gibi) bu seslerle horozların, köpek havlamalarının, insanların yarattığı uğultuya katılıyordu.

Melih, bu uğultulu sabahtan gelen serinlikle ürperdi, uzun uzun esnedi, göz'eri yaşırdı, dışarıya çıktı, yolun altına inip patates ekili tarlaya girdi, yürüdü, yürüdü, kenarları yeşil sazlarla çevrili bir hendeğe işedi. Şehir yolunda bir toz bulutu vardı. Bir cigara yaktı, ilerlere doğru ağır ağır yürümeye başladı. Çiğ yağmıştı çimenlerin üstüne. Ağaçların dallarından, bu günlerin yemişleriymiş gibi içi berrak damlalar sarkıyordu. Bitmişti yıllar. İlk geldiği güne benziyordu bugün de. Boğulacak gibiydi sıkıntıdan. Aynı trenle geldiği ve yıllarca birlikte yaşıyacağı; sivillik'lerinde arabacılık, dokumacılık, serse-rilik, kumarcılık ve daha başka birtakım basit işler yapanlardan uzak duruyordu. Sen onuncu sınıfa kadar gel, ondan sonra da... Karşısına lisede birlikte okuduğu teğ-men Mümtaz çıkınca utançtan yüzüne bakamamıştı. Ama Mümtaz çekingenlik göstermemiş, kucaklamıştı. Çoğu zaman kafasına uygun arkadaş bulamadığı için yalnız başına dolaşıyordu. Yalnızlık, sıkıntı, dışardan imtihanlara

girerek diploma alma düşünceleri, kimi zaman bütün bir günü, bütün bir ayın her dakikasını kaplıyarak, kimi zaman da ağırlı bir damar gibi atarak varlığını dağıtmış, sonra yeniden eski durumuna getirmişti. İşte bitmişti artık. Orta okul diploması olduğuna göre bir memuriyete girebilirdi. Ama hayır, memur olmayacak, bir gemiye atlayacak, yabancı ülkelere gidecek, belki de dünyayı dolaşacaktı. Kendini dalgalarla boğuşan bir şilebin içinde görüyordu. Cigarayı attı, çimenler arasında mavi mavi tüttü cigara, postallarının uçları ıslandı, ilerdeki bir tepen yukarlara baktı. Çukurlara inmiş sis, ilerdeki bir tepenin başını kuşatmıştı, tepe görünmüyordu. Şehir, kurnî bir yığın, ilk çağlardan kalmış bir canavar gibi yeni yeni uyanıyor, soluyordu. Uyanan erler çabuk çabuk giyiniyor, ranzalardan atlıyor, aç karnına yaktıkları cigaralarla dışarıya çıkıyor, birbirlerini selâmlıyorlardı. Ahmet, pantolon düğmelerini çöze çöze ilerledi, bir siyah kayanın dibine işemeye başladı.

Salih gözlerini oğuştura oğuştura yürürken Sabri'ye çarptı, "Ne duruyorsun lan yolumun üstünde " dedi.

Osman, bacaklarını açıp ellerini beline dayıyarak şehra bakmaya başladı.

Maraşlı Etem, Arnavut Ramazan'ın ensesine bir tokat indirdi. Ramazan eğildi, düşer gibi oldu, toparlandı, sonra, subay evlerine doğru kaçan Etem'in arkasından koşmaya başladı.

Mustafa, yamuk yamuk yürüdü, gürlüdüyerek akan çeşmenin başına çömelip yeşil sabunla yüzünü yıkamaya koyuldu. Yüzünü sabunladığı sırada Raşit, elinin tersiyle vurdu kıçına. Mustafa birden sıçradı, sabunların arasından çok çirkin görünen gözleriyle baktı, sövdü, yüzüne vuracağı suyu fırlattı, fırlatılan su geriye sıçrayan Raşit'in postallarına döküldü. "Bir cigara verirsen bırakırım," dedi Raşit, Mustafa başını yanlara salladı, sabunlu elini cebine sokup çıkardığı bir cigarayı yere attı, "Al, Allahın belâsı," dedi. Raşit, cigarayı aldı, tes-

bih çeken Yusuf'a, "N'aber lan tatar oğlu?" dedi, Yusuf döndü, Raşit'in yaklaşmasını bekledi.

Muhittin hızlı hızlı yürüdü, hendeği geçti, çalılıkların arkasına geçerek çömeldi.

Çeşmenin önü doldu, eller uzandı, saçsız kafalar, yerde, yitirdikleri birşeyi arıyorlarmış gibi bitişmişlerdi. Sürekli olarak itişiyor, birbirlerini omuzluyorlardı.

— V —

Beş Cemse'nin motoru birden sarsıla sarsıla çalışmaya başladı. "Tezkereciler!" diye ortalığı çınlatan bir ses duyuldu. Ayaklar hareketlendi, gövdeler eğildi, ileriye yattı, dikildi. Bavullar, torbalar alındı. Sarılıp öpüşmeler başladı.

"Mektubu kocakarıya vermeyi unutma, ha?"

"Yolunuz açık olsun."

"Bir ay sonra Rahmi izinli geliyor de."

"Sıkılmayın, günler çabuk geçer.. İşte geçti, hiç anlamadık."

Acemilerden biri, "Gel tezkere gel!" diye bağırdı.

"Cemselere binmeyin. Yüzbaşı sizinle konuşacak," diyen bir ses duyuldu. Yanyana sıralandılar. Cigaralarını avuçlarının içlerine giz'ediler. Yüzbaşı karşıdan göründü.

"Dikkat!" diye bağırdı çavuş, koştu, yüzbaşıya selâm verdi.

Hazırol'a geçtiler.

"Merhaba arkadaşlar!"

"Sağ ol!"

"Nasılsınız?"

"Sağ ol!"

Yüzbaşı, başını önüne eğdi, ellerini birleştirdi önünde, sonra ayırdı, arkasında kenetledi, söyliyacağı sözleri arar gibiydi, birden başını kaldırdı, "Arkadaşlar!" dedi.

Hasan'ın gözleri uzaklardaydı. Uzaklarda bir tüfek patlıyordu. Soğuk her yanına işlemiş gibi birden titremeye başladı.

**Bilge
Karasu**

(1930 -)

Doğ.: İstanbul

1930'da İstanbul'da doğdu. Hikâye ve çevirileri 1950 yılından sonra sarıat dergilerinde, Vatan Sanat Yaprağı'nda yayınlanmaya başlandı. Rockefeller Vakfı'ndan aldığı bir bursla bir yılı aşkın bir süre Avrupa'da kaldı. Çeşitli diller bilen, az yazan, son zamanlarda çeviriler yayınlayan Karasu, D. H. Lawrence'ten çevirdiği Ölen Adam adlı kitapla, 1963 Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü'nü kazandı.

Hikâye kitabı: Troya'da Ölüm Vardı (1963).

ODALARDAN BİRİ

Fenerin ışığı yolun üstüne bir daha düştü; Suat uzaklaşmış bile; tek balığını sallıyor elinde. İstasyona 7 dakikada, evine 10 dakikada varır. Döndüm. Denize inen yolun başında ışığın sandalı aydınlatmasını bekliyorum. Sandal kırpıntılı ışığın içindeyken atıyorum balığı. Küt, kof, katılmış katılığının sesi geliyor. Eve gitmek uzun sürer. En azından 15 dakika, üşeniyorum. Usanç geldi bu yoldan. Babam kızmış, kapının sürgüsünü gene sürdürmüştür anneme. Otele gitsem. Ömrümde giremedim, gıcirtılı, esnedi esniyecek gibi duran kapısından içeri. Yıllardır da geçerim önünden. Ne zaman gelecektim sanki. Yatağımı, evimi severdim şimdiye kadar; oda demeli, oda demek daha doğru olur. Odamı, yalnız odamı severdim. Ondan da soğuttular sanki beni. Garip olacaktı, kılığım da pek uygunsuz, aldırma. Kapı sürgülü olsa bile bodrum penceresinden girerdim. O da olurdu. Otel, oteli denemeli. Yeni bir oda görürüm, sırası gelmişken... Param var. Nüfus cüzdanım yanımda değil. O gerekli sanırım. Adama, Sarıkumluyum da diyemem, evine gitsen der, inanmaz da kapının sürgülenmesi hikâyesine, kuşkulandır, inansa bile bir türlü, otelin önünden geçmem bir daha. En iyisi açıkça yanıma almadım, demek. Balığa çıktık derim. Lâf olsun diye zaten birer balık çıktık Suatla. O, eli boş dönmesin diye aldı yanına. Eve götürür, teldolabın orta yerine yerleştirir. Ailece paylaşacak olsalar, bir tadımlık bile düşmez herbirine. Bilemedin, kedinin önüne attırır büyük hanım. Ama balığa çıkan Suat, balıkla dönmüştür eve, Anam bilir niye çıktığımı denize. Birşey söylemeyi de Dilâver hanımlığına yediremez. Balığı attım zaten. Ölü eti ne yapayım. Otel-

de gülerlerdi tek balığı görseler. Hem onlara ne? Gider yatarım. Dertleri künye ise ezbere okurum. Köyün yabancıysa olsam eski mahalledeki oteli bilir miydim sanki? Gideceğim. Amma da çabuk yürümüşüm. Gömlek sırtıma yapışıyor. Yıvışık bir ter sırtımın ortasından belime iniyor. Geldim. Eski mahallede oturmadığımıza göre adam belki de tanımaz beni. Neyse ne, gireceğim. Birden bütün yıldızlar dökülüyor. Kapının önü karanlık; yelle birlik yıldız kokusunu sokuyorum içeri, farkındayım. Kapıyı bu sıcakta bile kapalı tutuyorlar. Göksüz içerisi pis kokuyor. Böyle mi kokar oteller? Belli etmemeli ama. Otele alışık mıyım gibi yürümeli. Hasta bir ışığın altında duran kâtipten başkası yok ortada. Önünde duruyorum. Başını kaldırmadı daha, kitap okuyor. Kapı da gıcırdadı. Eğiliyorum. "Aşk Sanatı" okuduğu. Bilirim, başında da "metin harici 27 resim" diye birşeyler yazar. Aşkı bir de bana sorsa... Başının gölgesi önüme doğru uzanmağa başladı. Pantalonuma bakıyor. Lakelidir, çamurludur —çamurlarını göremez ama— ıslaktır belki de. Ona bakıyorum ben. Masaya dayadığım ellerime bakıyor. Ölü et kokusunu almış olabilir. Ellerimde tuzlu suyun yıvışıklığı, sandal tozunun pütürlülüğü, küreğin kızdırdığı nasır var. Bilemez o bunları. Bakıyor gene de. Ellerimden anlamağa çalışıyor beni. Salak. Gözleri kemerimde. Gömleğimin yakası çok açık. Terliyim de. Göğsü terlemiş bir adam, bu saatte nereden gelir? Saatine bakıyor. Bir buçuğa geliyor. Gözleri yüzümde; gözüme dikili. Gözleri gözlerim gibi yeşil. Yaşlı bir yeşil, ağlamış gibi, kızgın kuma, kızgın denize bakmış gibi yahut. Ne istiyorsunuz? deyiverdi gözler, gözlerimin içinde. Ne isteyeceğim? Kızgın, baktım yeşile. *Oda istiyorum*. Yeşil koyulaştı, daha yukarılara çıktı. Tuzlu kıvrıcıklığı içindeki saçıma, terini duyabildiğim alnıma doğru. Gene yeşillerin içinden bakıyorum. Tek yataklı

mı olsun? dedi. Tek yatak olacağını kendi de bilir elbet. Ne yapayım iki yatağı. Kaçınıcı katta olsun? diyor. Bütün bunları sormasa... Sormak âdet de değildir herhalde. Bilmem. Gözlerinin yeşilinden apayrı şeyler bu sorukları. İkinci katta olacak, diyor sonra. Bir, beş, on, çabuk bitirsen işini, kitabına dönersin, diyesim geliyor. Yeşiller dolaşıyor gene üstümü başımı. Nüfus kâğıdın? diyor. *Yok*. Sesim çok sert çıktı. Birden gözleri çenesiyle birlikte yukarıya bakıyor. Onsuz olmaz ki, diyecek gibi. Sorarsın söylerim, dedim, yabancısı değilim buranın. Birşey söyleyecek oldu, vazgeçti. Eğdi başını. Adınız? diyor. *Müşfik*. Ağır geliyor yabancının sorması. Vazgeçesim, çıkıp gidesim tutuyor. Gözümü kaldırıncı yeşiller gene gözümde. Bekler gibi. Soyadınız? diyor bu defa. Yutkunuyorum. Börekçi demeli. *Müşfik Börekçi*, diyorum. Duraklamıyor bile yazarken. Şaşmadı. Suat Çuhacı da, *Fikret Ünlü* de deseydim şaşmıyacaktı. *Babanızın adı?* *Reşit*, diyorum. Umurumda değil. Şimdi de, nereden geldiniz? diyor. Sarıkumlu olduğumu söylüyorum; bir çırpıda söyledim herşeyi. Rahat bıraksın artık. Söyledim, yazdı; söyledim, yazdı. Uzattı kolunu, anahtarlardan birini çividen aldı, verdi. İşkence bitmiş demek. İkinci kat, merdivenin kargısındaki kapı, dedi. Oda kokuyor. Çarşaf, dış macunu, uyku kokuyor. Pencereyi açıyorum. Deniz, yıldızlı deniz doluyor odaya. Bir kedi var bitişikteki balkonda. Denizin içinden çağırıyorum. Başını kaldırıyor, kalkıp geriniyor, oturuyor, çöküyor. Yumulan gözlerini görüyorum sanki.

İçeri çekiliyorum, deniz seyreliyor. Soyunuyorum. Gömleği iskemlenin arkalığına geçirdim. Pantolon bir köşede de dursa olur. Daracık oda, yatak geniş. Serin çarşafa oturuyorum. Yatmış, ısıtmış, kokusunu bırakmış gelip geçen. Yataklar çabuk soğur. Otelciler hergün insan görürler, tümen tümen insan. Bu yatak da öyle. Yepyeni bir odadayım. İlk olarak odamdan başka yerde yatacağım. Burası benim için yepyeni ama, aşağıdaki kâ-

tip için, bir başkalık olsun, olabildim mi? Boğuldum gitti öteki kayıtların altında. Benden sonra bir başkası yazılır o deftere. Yeşil gözleri vardı kâtibin. Geceleri denize çıkmayan gözler. Balığı getirseymişim, özlem içinde kıvranırdı belki. Gündüzün uyur herhalde. Denize çıkmaz — girip yüzse de. Sandalı ışıktan uzağa çekemez. İster de çekmeyi. Belki. İster, belki değil, ister. Kapanmış kalmışa benziyor gözleri. Bu pencerenin dibine kadar uzanan suyu bile görmez belki. Denize bakan bir odada ilk yatışım bu. Sıra sıra gelen çarpma sesinde, alışmadığım bir sertlik var. Alışmadığım. İşini gücünü bitirmiş gibi, çarpıp duruyor çakıllara, kabarıyor, çekiliyor. Kayıkhanesi gibi, dam altına giren deniz sesi. Bu damın altında ben de varım. Kâtip de var. Su yeşili gözleri var kâtibin, o güneş görmemiş, hasta ışığın altında o sayrı yüzünde bile parlayabilen su yeşili gözleri var. Bir daha dağıldım. Bunun da gözlerinde bir parçam kaldı. Bundan sonra bunu da hesaba katmalıyım. Beni tanıyanlar arasında bu da olacak. Olmaz ama. Unutur o. Benim tanıdıklarım arasında bu da olacak. Gelmeseydim keşke, hiç gelmeseydim. Tanımayıverir, geçerdim. Şimdi o da var. Parçalarımı toplarken, bunun gözlerinde, yeşillerin dibinde kalanını da bulmak, unutmamak gerekecek. Odanın parasını verdim zaten. Erkenden kaçayım yarın. Elimden gelse de, görünmesem ona. Erkenden kaçmalı. Pencereden içeriye dolmuş denizin, yıldızların içinde uyuyacağım. Kâtip “Aşk Sanatı”nı okur şimdi. Işığı hiç yakmamışım, göğün aydınlığı yetmiş. Bir komodinin de varmış odada. Çarşafın serinliği duruyor hâlâ. Yatayım artık.

Ayhan Sarısmailoğlu

(1932 -)

Doğ.: Konya

1932'de Konya'da doğdu. Orta öğrenimini Konya'da yaptıktan sonra Ankara Hukuk Fakültesi'ni 1953 yılında bitirerek askerî yargıç oldu. Yurdun çeşitli yerlerinde askerî yargıçlık yaptıktan sonra, bir süre İstanbul'da görev aldı. Şimdi Ankara'da Jandarma Genel Komutanlığı'nda Hukuk İşleri Mücür Yardımcısı bulunmaktadır.

İlk hikâyesi 1952 yılında Hisar dergisinde yayımlandı. 1954'den bu yana da Varlık dergisinde de hikâyeleri yayımlanmaktadır. Sarısmailoğlu'nun şiir denemeleri de vardır. Bu denemelerden birkaçı Hisar dergisinde çıkmıştır.

Hikâye kitabı: Baba Lüferle Balıkçı (1966).

ÇOCUK VE RESİM

Okulların kapandığı gün kızım ile karşılıklı oturup resim yaptık. Kızım ile ilk tanışmam oldu bu, doğumundan dokuz yıl sonra.

(Bir gün sabaha karşı doğmuştu, mosmor bir et parçasıydı, sırtında kalın bir yağ tabakası, kısa siyah saçları, buruşuk bir derisi vardı. Babası benim, benim çocuğumdu. Anasının karanlık ve besleyici rahminde yu-murtayla dölleniş, kan ve irinle beslenerek et, sinir, kan ve kemik halinde oluşan, tepinmeyle, ağrılarla dünyaya insan olarak gelen nesne benim tohumumdu. Evrenin başlangıcındaki nebülöz gibi, ana rahminin ılık suyu ve kaygan ortamında yavaş yavaş biçimlenmiş ve canlan-mıştı. Daha doğrusu, çekirdek, öz tohumdu, canlı olan oydu, rahimde beslenmiş ve biçimlenmişti.)

— Boya kutusunu, fırçaları, resim kâğıdını getir. Bir bardağa su koy. Hazırla bakalım bütün bunları.

İstekle resim gereçlerini hazırlamaya koyuldu.

— İşte, hepsi hazır.

— Evet, şimdi resme başlayalım.

— Ne resmi yapalım?

— Bilmem.

(Yaşadığını bildiren ağlayışını duymuştum. Acı çe-kiyor olmalıydı. Yaşamak alışkanlıktı, oysa aramızda ya-bancıydı. Kundak'ayıp elime verdiler sonra. Çocuğum-du, benimdi. Benim demek yanlış, kimse kimsenin değil elbet, bendendi daha doğrusu. Al bakalım tohumunu der gibi elime tutuşturmuşlardı. Yıkandıktan sonra yüzü pembeleşmiş, rahatlamıştı ve uykuya dalmıştı. Mısırlar mısırlar düzenli soluklarını duyuyordum, ölünceye dek sürecek olan kesiksiz soluklarını. Ne çabuk başlıyor, ne ça-

buk oluyor bütün bunlar? Yaşamaya başlamak böyle hemen? Birazdan meme isteyecekti, açlık duygusuyla bağıracaktı viyak viyak. Böylece sürüp gidecekti işte. Kısa bir sürede herşey başlayıp yolunu alıyordu. Günü gelince o da anası gibi çocuk doğuracaktı. Ana yorgun yatıyordu şimdi, bebeği yanına koydukları zaman gözleri açıldı, gülümsedi ve yeniden uykuya daldı. Bütün gece gittikçe sıklaşarak bağırıyordu. Doğurduğu ve kurtulduğu için sevinçliydi. Yorgun, cansız, soluk yüzünde mutluluk vardı. Karnında gelişen gizli nesne, o merak uyandıran varoluş serüveni gün ışığına çıkmıştı. Dokuz ay karnında beslenen, büyüyen nesne insan biçiminde evrene katılmıştı. Az öncesine kadar onun bir parçasıyken canlılığından birşeyler ayrılmıştı. İğrenç birşeydi doğum, memelilere özgü iğrenç birşey. Pislik ve kan, pıhtı pıhtı kan.)

— Şu vazonun resmini yapalım istersen. Hangimi-zinki güzel olacak?

Kendisiyle tanışmayı önemsemediğimi anlayınca neses-i kaçtı, resim yapmaktan vazgeçecek gibi oldu. O zaman babasını tanımak istediğini iyice anladım. Ben, onun doğumunu ve dıştan da olsa büyümesini biliyordum. Kızım beni hiç bilmiyordu. İçtenlikle yaklaşıp açılmalıydım, tanımalıydı beni. Şimdi ya da hiç bir zaman. Sonuna kadar birbirimize kapalı kalırdık yoksa. Gerçi yine yaşantımızı ayrı ayrı sürdürecektik. belleğinde ben yine baba olarak kalacaktım ama, hiçbir ortak bağlantımız olmayacaktı. Derinleşmek, kavramak ve birbirimize yönelmekle sevgiye ulaşabilirdik.

— Öyleyse herkes yazın tatilini geçirmek istediği yerin resmini yapsın.

Sevinçle el çırpı. Böylece tatsız ve budalaca bir yarışma yerine iyi niyetli bir bağ kurma düzeyi buldum. Masaları uzanıp yanaklarından sevgiyle öptüm. Yılların büyüttüğü yabancılığı çabıyla aşacaktık.

(Doğum anı dokuz yıl geride kalmıştı. Büyümüş,

serpilmmişti. Yine çocuktuk, ama bilinçlenmişti. Bağımsız bir insandı artık. Doğuş biçimi, iğrençliği de önemini yitirmişti. Unutulan bir yaratılış serüveniydi doğumu. Ben babaydım, o da benim kızımdı. Bazı bağıntılarımız, ilişkilerimiz vardı, ama aynı davranışlarımız, ayrı kişiliklerimiz. Benden, anasından ve geçmiş soylardan gelen, birbiriyle karışarak yepyeni birey tümlüğü.)

— Baba, diye seslendi, ne düşünüyorsun?

— Hiç, resmi düşünüyorum, ne yapacağımı.

(Babamı düşünüyorum, çocukluğumda yitirdiğim babamı. Zayıf, esmer, yeşil gözlü bir adamdı. Her akşam içerdi. Yaşama savaşında yenik düşmüştü. 'Annem genç ve cahildi, dört çocuk doğurmuştu. Çaresizlikler içinde bınalmıştı babam. Babamı sevmiş miydim? Sanmıyorum. Karnını tekmelerdim boyuna. Çünkü annem, babamı çekistirdi bize, kötülerdi. Yoksulluğumuzun nedeni babamdı. Çalışmıyor, eve bakmıyor, içiyordu. Bu yüzden karnını tekmelerdim boyuna. Sesini çıkarmazdı, daha doğrusu çocuk oyunu sanırdı bunu. Daha azıtırsam bir tokat atardı, yıkılır kalırdım bir köşede, ağlar, somurturdum. Tatsız bir aile görünümüydü hep. Tavşan, tilki, keçi resimleri çizirdi yabansı çizgilerle. Ölüp gitti sonra.)

Suluboya takımları masaya yayılmıştı. Önümüzde birer beyaz kâğıt, elimizde fırçalarla işe koyulduk. Nesnelere ve basmakalıp ölçülere başlanmadan varoluş koşullarımız, sorunlarımızı sregileyecektik. Fırçayı güzelce ıslatıp önce kara boyaya batırdım. Bilinçli bir seçme yapmaksızın bir caddeyle girdim resme. Sağ yukardan ortaya doğru gittikçe genişleyen iki çizgi çektim. Tam ortaya gelince çizgilerden birini bir yana, birini öbür yana kıvrıdım, cadde çıkıverdi.

(Çizgilerimi çekiyordum. Buflar hem sınırlarım, hem yönelişlerim, hem de özgürlük gereksinimlerimdi. İyice bakılırsa yönüm genişleyen caddelere, kalabalık, iç-içe ve canlı kentlere doğru açılan çizgilerdeydi. Hep çiz-

gilerdeyim ben, çizgiler içindeyim. Beni sınırlayan duvarlardı bunlar, büyük büyük, aşılması güç doğrulardı. O doğrular beni bir yerlere çıkarıyorlardı, istemediğim, düşünmediğim bir yerlere. Doğrulara inancım kalmıyordu o zaman.)

Cadde çıktı ortaya çıkmasına ama, ben böyle cadde istememiştim ki. Gezisinde cicili bicili giyinmiş, kısacık etekli kızlar, uzun saçlı oğlanlar, güneşlikli dondurmacılar, baloncular, tiyatro gişeleri, barlar, duvar ilânları olmalıydı. Soyut, bomboş, anlamsız bir cadde bu, insansız, otomobilsiz, tramvaysız, sessiz ve cansız. Benim cadde bu değil, yer kalırsa doldururum içini. Yoksa burada suyu çekilmiş akvaryum balıkları gibi çırpınır ve susuzluktan ölürüm.

Şimdi sıra caddenin iki yanındaki yapılara geldi. Fırçayı suda yıkadım, kırmızı boyaya sürdüm bu kez. Tam köşeye kocaman bir yapı kondurdum, altı yedi katlı büyük iş hanı. Altta bir dizi geniş vitrinli mağazalar, üstte dizi dizi pencereler. Yapı caddenin bir yanını boydan boya kapladı. İçinde butikler, büyük mağazalar, çantacılar, ayakkabıcılar, noterler, bankalar, simsarlar, çeşitli işyerleri vardı ya onları gösteremiyordum resimde. Yalnız işhanının köşesine yukardan aşağıya doğru yanıp sönen neon ışıklarla bir ad yazdım: CIM.

Roma'daki büyük bir mağazanın adı CIM. İşte ancak o zaman tatilimi Roma'da geçirmek istediğimi anladım. Daha caddenin ilk çizgisini çekerken bilinçaltı Roma'yı seçmiş bile.

(Çocukken okullar kapanınca başka kentlere, başka köylere gitmek isterdim. —Denizi ilk onsekiz yaşımda gördüm, anlamadım—. Bir yaz Kayseri'nin bir köyüne —Tuzhisar'a— gidebilmek için üç gün üç gece gözyaşı dökmüştüm aynaya bakarak. Ağlamaktan kan çanağına dönmüştü gözlerim. Geceleri aynaya bakmak ayrılıktır derler, ben de aynaya bakıp ağlamıştım boyuna. Çirkinliğimi o zaman gördüm acıyla, benliğimin gizlerini

de. Ağlamayı kesip kesip bakıyordum merakla: Tutku-
larım, bencilliğim, güçsüzlüğüm, kötü yaradılışım sırtı-
yordu. Kendimi görüp tanıdıkça korkuyla daha beter ağ-
ladım. Hem kendimden korktum, hem beni böyle göre-
ceklerinden. Sonunda yollamak zorunda kalmışlardı.
Başlangıçta mutlu bir yaz geçirmiştim. Ata binmeyi, sa-
panla serçe avlamayı, daha birçok şeyleri orada öğren-
dim. Serçelerin küçücük başlarını gövdelerinden o güc-
süz ellerimle ayırabiliyordum acımasız. Avucumun için-
deki canı, küçük bir yüreğin atışını, yumuşacık tüyleri,
titreyiş ve ürpertiye duyuyor, hoşlanıyordum. Onları a-
teşte kızartıp çıtır çıtır yiyorduk. Ölümün kaçınılmaz
sonucuydu yenmek, oyun baş gövdeden ayrılınca bitiyor-
du zaten. Tanrıyı tanı mıyordum o zaman, çok sonra bul-
dum, çabayla. Ağaçlara tırmanıyordum, çoğunluk çaba-
lamam boşa gidiyordu, güçsüzdüm. Tırmanmaktan başka
çıkış yolu yoktu. —Kitaplara borçluyum ahlâkımı, ama
onlar daha güçsüz yaptılar beni kuramsal bilgilerle—.
Sonunda herkesin güçsüz olduğu, sonucuna vardım, in-
sanlar da, tanrılar da güçsüzdü. Evrende egemen olan
yalnız doğaydı, onun yasalarıydı. Bunlar da bilinçsizdi.
Çabamızla bunların üstesinden gelebilirdik ya milyonlar-
ca yıl ve milyonlarca kuşak gelip geçecekti. Yani nice
yıllardan sonra belki.

Başlangıçta mutluydum, geliyor, kişiliğimi bulu-
yordum. Sonra sıtmaya tutuldum. —Evet, üstüne üstlük
hastalıklar var bir de—. Hayın sıtma öğleden sonra gü-
neşinin dayanılmaz sıcaklığında tir tir titretirdi. Kerpiç
duvarın dibinde oturur, elimdeki çöple tozlu yollarda an-
lamsız bir ivediyle yürüyen, çok bilmiş, cimri karıncala-
rın yollarını keser, şaşırtırdım. Nereye gideceklerini bi-
lemezlerdi, düşünemezlerdi. Çok kızardım onlara aptal-
lıklarına, bilinçsizliklerine, bir de üstelik akıllı geçinme-
lerine. Onları öldürmemişsem kızdığımı içindir.

Çocukluğumun yazları böyle geçti işte, nasıl olşa

bir daha geri dönecek değil, öyle de geçse böyle de geçse bir daha oluşacak değil eskilerle.)

Gözüken birşey var: Resim yapmasını beceremiyorum. CIM yazdım bilinçsiz olarak, daha doğrusu bilinç-altının etkisiyle. İçinde yürüyen merdivenleri de var işhanının, gözükmüyor ya bakınca anlaşıyor. Alt kattaki mağazaların vitrinlerini, kırmızılarının aralarını çeşitli renklerle boyadım. Keşke resmi daha büyük yapsaymışım, hiçbir şey sığmayacak buna. Vitrinlerdeki önemli nesneler seçilmiyor. Yapının köşesinde bir gazeteci kulübesi var. Dünyanın dört bucağından gelen ve yetmiş-iki dilde basılan gazeteler, kapakları prenses resimleri, yıldız bacaklarıyla süslü dergiler mandallanmış üstüste. Bazılarında de Gaulle'ün burnu, Vietnam ya da Vietkonglu —ne ayrımı var?— ölümler pirinç tarlalarına serilmişler, uzayda bir yürüyüş görünümü var. İlgisiz, tutarsız eylemler, oluşumlar. Boyalar birbirine giriyor resimde. Kulübeyi zorlukla çizdim. Gazeteler okunmuyor, resimleri seçilmiyor. Bence bu kadarı da yeterli ama yine de beğenmedim.

Vitrinin birini bar yaptım, bir de barmen kız, iri göğüslü, esmer bir signorina. Kelebekler gibi iğnelemekten hoşlandığımız kızlar, cinsel isteklerimizin nesneleri. Yakınlarda bir yerde pansiyon yapmalı. Tanrılar gibi yaratıyoruz boyuna yeni yeni "ben"leri, ölüme kafa tutuyoruz böylece. Ama bunlar yeni "ben"ler, başka, bambaşka, benimle bir ilgisi yok bunların. Bütün başarımız yalnız bağ kurmak, köprü atmak olabilir belki, şimdi kızım la yaptığım deneme gibi. Tutmayacağını daha baştan biliyorum. Her ben ayrıcalıkla oluşuyor çünkü.

Resim konuşurken fırçalarımızı aynı anda batırdık, bardak devrildi. Kirli su döküldü masaya. İrki'erek uyan-dım, kızımın yaptığı resme göz attım: Köy resmi çiziyor o.

Toprak, ağaçlar, tepeler hep kahverengi, yalnız dallar azıcık yeşile çalıyor ve hiç çizgi yok. Evin biri ağaç-

ların altında ve düzgün, biri yamaçtan aşağıya yuvarlanacakmış gibi. Oysa kızım hiç köy görmedi. —Ben de Roma'yı görmedim—. Alt köşeye yarım bir ev daha konurmuş, aşı boyalı bir ev. Yalın bir resim. Ben küçük boyutlarla hepsini üstüste yığdım. Kızımın zamanı da, yeri de var daha. Çapraşık bir düzende bocalıyorum, tutkularım yoğunlaşıyor. Oysa şu çocuğu isteklerle durgun, fırtınasız. Buna seviniyorum, ölüm düşüncesi olmadığı için aydınlık.

Güzel kızımı bir kez daha öptüm. Çocukluk ne güzel şey. Yaptığım resmi ondan saklamalıyım.

Canım gevezelik etmek istedi:

"Köy resmi yapmışsın ama, hiç tarla yok. Hani buğday tarlaları, başaklar, hani nerde güneş, köylüler, çocuklar? Böyle köy olur mu hiç?"

"Baba," dedi, "sen de resimden anlamıyorsun. Hepsi sığar mı şu kadarcık kâğıda?"

Mııldandım:

"Hımmm." (Ben zorunluyum.)

"Tarlalar uzakta kalmış. Evler burada işte. İçinde köylüler var. Çocuklar uyumuşlardır, ne biliyorsun? Tepenin arkasında oynuyorlarsa, resimde gözükür mü? Saklanmışlardır bir yana."

"Belki çocuk yoktur bu köyde, ha ne dersin?"

Yadırgadı soruyu ilkin, sonra açıkça kızarak:

"Var;" diye bağırdı olanca gücüyle, "çocuksuz köy olur mu? Çocuklar var ama, sen görmüyorsun."

"Niçin yapmadın öyleyse?"

"Bir sürü çocuk yapmak gerekecek."

"Yapmalıydın gene de."

"İnsan resmi yapamıyorum da ondan, güzel olmuyor."

"Nasıl istersen kızım. İstemiyorsan hiç insan resmi yapma. he'e güzel olmuyorsa. Ne gereği var doldurmanın güçsüz, çirkin şeylerle?"

"İstiyorum, yapmak istiyorum."

"Güzel ve gerekli olacağına inandığın zaman yaparsın, alışınca."

Yeniden inceledi resmini. Gerçekten ne buğday tarlası vardı, ne güneş.

"Bu resim bitti," dedi sonunda.

"Oh ne kolay," diye kışkırttı.

"Başka bir tane yaparım, zor birşey mi?"

"Yap da görelim."

Hemen yeni bir resme başladı. Ben de kendi resmime döndüm.

Kule biçiminde bir yapı çizdim caddenin karşısına. En tepeye kocaman bir haç kondurdum. Kilise oldu. Çanını da yaptım güzelce. Boyalar yine birbirine karıştı. Saint-Paul Kilisesi olduğunu arkaya yazmak gerekcek. İçine girilince tek parça sütunların dizili olduğunu, en yukarıda papa portrelerinin bulunduğunu, yalnız dokuz tane boş yer kaldığını, mihrapta Madonna'nın heykelciğini ve mumların titrek alevinde Hazreti İsa'nın Göklerin Saltanatı günlerinin başlamasını bekleyen insancıl özlemini. Hoş, yazıp ta ne olacak sanki, ne değişecek? Kilisede dua edenleri gösterebilsem yetişirdi bana. Ben yaşayanları önemli buluyorum, sorun onların sorunu çünkü, artık Hz. İsa'nın değil. Kiliseyi salt bu yüzden yaptım, Madonna ile İsa için değil, bana ne onlardan, ölmüş papa portrelerinden? Benimle ilgi'leri kadar düşünürüm.

Şimdi caddenin iki yanı da doldu. Alanın ortasına bir havuz yapmalı. Mermer balığın ağzından fışkıran sular Romalı komutanların yorgun atlarının ayaklarına dökülmeli köpük köpük. Suların mermerle öpüştükleri anda savaş borularının tiz sesleri duyulmalı. Gerçek onlar da yaşamışlar mıydı bir zaman? Ama şimdi suskun hepsi de. Ne Pax Romana kaldı, ne güçlü Roma; ne de glâdyatörler. Hiçbiri kalmadı. Roma caddelerinde bir anıtları duruyor, zamana tanıklık eden anıtları. Bizler de bizden öncekilerin tanıklarıyız.

Resimlerin sessiz oluşları kötü. Kalabalık, şenlikli

ve canlı kentler, sisler içindeki yaşamalar, yasalar, törelerle, alışkanlıklar, inançlar, çıkarlar, sevgiler ve bütün bunların birbirleriyle yıllardanberi oluşarak bugüne sürükleyip getirdikleri anlamsız düzenler, bağlar, karşı oluşlar ölü sessizliğinde anlatımsız. Nerede tramvayların, otomobillerin, kenti yapan, dolduran bireylerin içiçe canlılığı, bunalımlı solukları? Kilisenin çanları ne zaman çalacak? Ne zaman dank ettirecek hristiyan inançlara Bizansın artık Bizans olmadığını? Hep böyle sus-pus mu duracaklar resimde?

Ben böyle Roma istemiyorum. Savaş yüzü görmemiş çakalı bir general gibi Roma'yı ne yapayım ben? Uydurma, kukla, gülünç, en kötüsü ölü doğmuş bir kent bu, Pompei'nin anlamlı sessizliği bile yok onda. Issız Roma sokaklarında ancak ordularını yitirmiş bir imparator artığı dolaşır, ya da sopasını taşlara vura vura yürüyeni, kolunda üç kara benekli papa yarasır: "Avrupa'nın çarmıha gerilmiş ruhu için sadaka."

Kentlerin resmi yapılamaz zaten.

Bu sorunu kızıma danışmak için başımı kaldırdım. Korkunç bir buğday tarlası yapmış bu kez. Resmin gizini çocuklar biliyor. Biz yalnız çizgileri, sezgileri, herşeyi, herşeyi yitiriyoruz boyuna. Ruhumuzu da yitiriyoruz, cesetlerimiz kalıyor. Doğa alıp oluşturuyor onu da. Doğa dışarıdan edinmiyor ki.

Tatlı bir turuncuyla bir güneş kondurmuş, kocaman ve tarlalara doğru yumak gibi dağılıp çözülmeğe eğilimli bir güneş. Alt ucu başaklarda. İyi, tatlı, sıcak, az pişmiş yumurta sarısı gibi, güc kaynağı, pelte pelte bir güneş. Kâğıdın üst bölümü açık mavi, özentisiz bir gökyüzü. Başakların uçları sararmış iyice. Güneş boyalarını başaklara yaymış kızım. Güneş boyamış başakları, açık. Resmin alt bölümü yeşil buğday saplarıyla dolu. Tarlayı kesit olarak vermiş. Toprağın ıslaklığı doğurganlığı, balçığın yapışkanlığı ve başaklarda yer yer kara benekler.

Resme hayranlıkla baktım:

"Kent resmi de yapabilir misin?"

"Sevmiyorum kent resimlerini."

"O neden, o?"

"Kentler karmakarışık. Koca koca yapılar, asfalt caddeler, hiç güzel değil."

"Ya, dedim, Roma'yı görsen böyle düşünmezdin."

Onun bir Roma sorunu yoktu, benimse var. Son bir çabayla:

"Tatilini köyde geçirmek ister misin?"

Gözlerini kırptı sevinçle, ben de isteyebilseydim tatilde Kayseri'nin Tuzhisar'ına gitmeyi. O kadar uzak ki bana şimdi orası. Kentlerle ilgiler kurunca gittikçe daralarak, sıkışarak, parçalanarak biçimleniyor insan. Çocukluğa dönülmüyor. Ama sonuç çocuklar için de değişmeyecek, var olan şeyler onları da etkileyecek. Sonunda böyle resim yapamıyacaklar. Benim gibi gittikçe daralan iki çizgiyle girecekler resme ve yine insanı yapamıyacaklar. Umudum yok.

Orhan Duru

(1933 -)

Doğ.: İstanbul

18.12.1933'de İstanbul'da doğdu. İlkokulu Çankırı'da, ortaokulu Beşiktaş Birinci Erkek Ortaokulu'nda, liseyi 1951 yılında Afyon Lisesi'nde bitirdi. 1956'da Ankara Veteriner Fakültesi'nde yüksek öğrenimini tamamlaı. Aynı fakülteye asistan oldu. 1960 yılında asistanlıktan ayrılarak Ulus gazetesinde gazeteciliğe başladı. Şimdi Cumhuriyet gazetesi Ankara Bürosu'nda görevlidir.

İlk hikâyesi 1953 yılında Küçük Dergi'de çıktı. Şiirler de yazdı, çeşitli sanat dergilerinde yayınlandı. Hikâye'eri ve denemeleri Yeni Ufuklar, Mavi, Seçilmiş Hikâyeler, Pazar Postası'nda yayımlandı. Şimdi çoğunlukla ve genellikle Yeni Ufuklar'da yazmaktadır.

Hikâye kitapları: Bırakılmış Biri (1959), Denge Uzmanı (1962).

Y E N İ K

İşte yağmur yağmağa başladı en sonunda. Gök, iki üç gündür sıkıştırılmış gibiydi. Mavi bir fayans gibi. En sonunda patladı işte. Patladı. Damlalar evlerin üzerine, denizin üzerine, gemilerin, kayıkların üzerine, yolların, asfaltların üzerine yağıyor. Deniz, yağmur yüzünden durmadan çimdikleniyor. En umulmadık yerlere bir ıslaklık buluyor.

Sanki ne diye gelip böyle yolun ortasına durdum? Ne bekliyordum? Hiçbir şey. Bu azdır. Yok. Sürünün dışında kalanı kurtlar kapıyor. Dişleri parıl parıl tornada sivriltilmiş kurtlar. Kurtlar bir yana. Ya ben sürünün dışında kalmak istiyorsam? Korkmak değil bu. Sert bir sevinç. Ne diye böyle yolun ortasında durdum? Liman gittikçe grileşiyor ve sıkışıyor yağmur altında. Gemiler birer siyah leke. Çan sesleri. Bir motor burnunu akıntıya çevirdi. Damlalar tıp tıp başıma vuruyor.

Doğrusunu söylüyeyim mi: —Hem sizlere açılmayıp kimlere açılacağım— müthiş sıkılıyorum. Herşey bir parça daha bu sıkıntıma katılıyor. Büyüyor, büyüyor. Öyle şeyler oluyor ki, bir de bakıyorum: Yüreğim sıkılmış, ellerim böğrümde kalakalmışım. Ya da fosforlu bir havada yüziyormuşum gibi. O zaman (büyük bir zamandır o.) çocukça bir hileye sapıyorum. Kızıyorum, bağırıp çağırıyorum. Bayağı kırıcı dökücü oluyorum. Ama bu da hiçbir sonuç vermiyor. Veremez de. Daha fazla ne diye anlatayım. Anlamışsanız iyi. Anlamadıysa umurumda bile değil.

Saat dokuz. Paçalarım birşey süründü. Bir kedi. Tekir. Gıdığı bembeyaz. Bana bakıyor, sonra ayaklarıma sürünüyor. Yeşilimtrak, yanar-döner gözleri var. Hoş-

lanıyorum ayaklarıma sürünmesinden. Hem de nasıl. Ne de olsa canlı birşey. Kılırları iyice uzamış. Yumuşak. Kuş tüyü bir yastık gibi şişman. Sonra birdenbire hatırlıyorum bu kediye. Geçen yaz ölmüştü. Evet. Bugün gibi hatırlıyorum. Hava sıcaktı. İnsanın midasını bulandıracak kadar sıcak. Tramvay deposunun yüksek duvarlarından geçiyordum. Kedi duvara yaslanmış, yerde yatıyordu. Gözleri donuklaşmıştı. Bir noktaya dıkiliydi. Ağzı açılmıştı. Sinekler uçuşuyordu. Ah, bir kedi ölüsü kadar insanı çarpan birşey olamaz. Bence bu böyle. Halkta bir inanç vardır: Kediler ne yapar yapar gizli yerlerde ölürlermiş. Gözlerini açar ve söylerler, "Kediler ölülerini saklar." Demek ki bu, saklanmağa bile vakit bulamamıştı. Ölüm birdenbire sırtından vurmuştu. Ayağımı uzatıp arka bacağına dokundum. O âna kadar belki ölü değildir diye bir düşünce vardı kafamda. Bacağı taş gibi sertti. Komik! Sanki bana numara yapıyor gibi gelmişti. Kuyruğunu kaldırıp paçalarıma sürüyor şimdi. Yuvarlanarak kunduramın ucuna yanağını sürüyor. Yer çamurlu. Islak. Tüyleri yapış yapış parçalara ayrılıyor. Altından pembe derisi görünüyor. "Git başımdan pis hayalet!" deyip tekme basıyorum. Bir metre öteye sıçırıyor. Acayip bir ses çıkarıp sırtını kamburlaştırıyor. Pençelerini oynatıyor. Evcilliğinden vahşiliğine sıçırıyor. Korkudan gözlerimi kapıyorum. Yanaklarımdan sular süzülüyor. Koşarak kaçıyorum oradan...

Bir sokağa geldim. Deniz gözükmüyor. Bir apartman var karşımda. O kadar kötü bir yapı ki.. Giriş kapısı bir mağara ağzı gibi. Boz duvarları, çıplak penceleleriyle nerdeyse üzerime devrilecek. Üç adam harç karıyor. Bir adam sırtında taş taşıyor. Mağaradan içeri. Hasta mıyım yoksa? Bu sokağı biliyorum. Bu evi biliyorum. Bu evde ne olduğunu, kimlerin oturduğunu biliyorum. Üstelik bu işçilerin ne yapmağa çalıştıklarını biliyorum. Hasta mıyım dersiniz? Bakın:

Evin sahibi bir komisyoncuydu. Uzaktan iyi bir adam gibi görünürdü bana. Belki de gerçekten öyledir. Yalnız şurası açıktır ki, çalışkan adamdı. Şu eğri büğrü apartımanında kendi emeği de vardı. Birçok yerleri derme çatmadır. Bütün eksiklerini tamamlamağa çalışıyordu. Anadolu bir karısı, güzel bir kızı vardı. Kız çamaşır yıkayıp taraçaya asarken onu gözlerdim. Şimdi bu işçiler merdivenleri tamir ediyorlar. Ama iş işten geçti. Bir akşam onu —yani komisyoncuyu— merdivenin dibinde baygın buldular. Sarhoştı. Her tarafı buram buram şarap kokuyordu. Biraz sonra öldü. Doktor, “Beyin kanaması” dedi. Bayılırim bu beyin kanaması sözüne. Şiir gibi. Düşünün, kanayan bir beyin. Şimdi işçiler merdiveni tamir ediyorlar. Ne diye tamir ediyorlar sanki. Kızı kıpkırmızı gözlerle pencereden bakıyor. Ona el sallıyorum. İçime bir mutluluk doluyor. Yüreğim çatlayacak seviñten. Ama buralarda benim işim ne?

Bir rıhtımda durdum. Denizi gözlemeğe başladım. Bulutlar iyice inmişti. Bir gemi demir alıyor. Demirin ucuna yosunlar takılmış. Çamurlu yosunlar. Çıkmakta zorluk çekiyor. Nereye gidiyor bu gemi? Kimbilir? Arkamda bir ayak sesi duyuyorum. Dönüp baktım. Uzun boylu bir adam yavaşça yaklaştı. Parmaklarının ucuyla yere basıyordu. Yüzü uzundu. Aşağıdan yukarı çekilmiş gibi.

“Sen Ömer misin?” dedi.

Kendi kendime sordum: Ben Ömer miyim?

“Hayır.”

“Sen Ömer’sin,” dedi bu sefer üstüne basa basa.

“Yok, değilim,” dedim.

“Hayır hayır, sen Ömer’sin. Numara yapma,” dedi.

“Vallahi billâhi ben Ömer değilim,” dedim.

“Ulan Ömer ne adamsın,” deyip kucakladı bu sefer beni. Ses çıkarmadım. Meğer ben Ömer’mişim. Eskiden şoförmüşüm. O da bilmem nerede tamirciymiş. O, artık uslanmış. Ev-bark sahibi olmuş. Sonra kalktık o adamla

Boğaz'a gittik. Sanki ben Ömer'mişim. Hem ne önemi var? Ha Ömer olmuşum, ha başka biri. Maksat gönüller şen olsun. Ama için için, acaba sahiden Ömer miyim? diye düşünüyorum. Çünkü o adam o kadar inanıyor ki Ömer'liğime. Atıyorum:

"Sen Hüseyin misin?"

"Evet Hüseyin'im. Ne var?" Gördünüz mü adını bile biliyorum. — Gece saat yarımında iyice sarhoş oldum. Hüseyin'i yanaklarından öptüm. İpin ucunu kaçırdım. Su koyverdim. Dünya vardı, balıklar, gemiler, kedi ölüleri vardı. Sonra çamaşır asan kızlar, daha sonra çamaşır asan kızların körpe memeleri.. Merdivenden düşüp beyinleri kanayan komisyoncular vardı. Meğer ben Ömer'mişim, o da Hüseyin'miş. Evet, soluk yüzlü, hastalıklı bir Ömer, kemikli bir Hüseyin, Emirgân'da denize girmeğe karar verdik. Soyunup girdik. Karşıyaka'nın ışıkları bulanık bulanık gözüküyor. Deniz buz gibiydi. Hiç kıpırdamadan batmak istiyordum.

Hastayım. Her tarafımdan ateş fışkırıyor. Yüreğim korka korka atıyor. Güçlkle soluk alıyorum. Yüzükoyun çevirip kaba etime iğne yapıyorlar. "Hüseyin nerede, Hüseyin?" diye gücümün yettiği kadar bağıriyorum. "Ulan Hüseyin, cevap versene! Ulan koca öküz, hayvan, cevap ver!.." Hüseyin cevap veriyor. Çamaşır asan kıza el sallıyorum. Gözleri kızarmış el sallıyor. Cevap vermiyor. Bir kedi, ölüsünü saklamağa gidiyor. Bir adam merdivenden devriliyor. Bir daha devriliyor, bir daha, bir daha. Bir beyin ortasından çatlayıp kanıyor. Başım zonk-luyor. Yağmur gibi terliyorum.

Sabah oldu. Gazetelerimi getirdiler. Şaşkın şaşkın bakıyorum. Kahvaltı yapıyorum. Şekersiz sıcak bir ıhlamur. Boğazımı yakıyor. Midemi kavuruyor. Duyuyorum buhran başlamak üzere. "Hüseyin cevap versene." Hüseyin'i denizden çıkardılar. Gözleri bir tarafa kaymıştı. Ağzından sular akıyordu. Dudakları şişmiş, kaskatı. A-

yaklarından`astılar. Altına vurdular. Boşalttılar. Sonra bir fırma soktular. Hüseyin kardeşim, ne oldun?

Ihlamuru ağzımdan püskürttüm, Canı cehenneme. Hızla yanıma girip yüzüme bakıyorlar. Ne var yüzümde benim? Hastayım. Her tarafım ateş içinde yanıyor. Bir kız çamaşırları silkeleyip asıyor. Böyle mızızlanmaktan haz duyuyor. Yoksa ben Ömer miyim?

Adnan Özyalçın

(1934 -)

Doğ.: İstanbul

1934'de İstanbul'da doğdu. Kâğıthane 3. Pansiyonlu Okulu'nda ilkokulu bitirdi. 1949'da Eyüp Ortaokulu'nu, 1955 yılında da İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdi. İstanbul Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi, ama yüksek öğrenimini bitirmeden ayrıldı. Çeşitli dergi ve gazetelerde "tashih" işlerinde çalıştı. Yedeksubay öğretmenliğini Bitlis'in bir köyünde yaptı. Halen Cumhuriyet gazetesinin "tashih" kadrosundadır.

İlk hikâyesi 1953'de Demet dergisinde yayınlandı. Böylece sanat hayatına girdi. Onüç, Mavi, Seçilmiş Hikâyeler, a, dergilerinde yayınladığı hikâyelerle dikkati çekti.

Sur adlı kitabıyla, Mehmet Seyda'yla birlikte 1964 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı.

Hikâye kitapları: Panayır (1960), Sur (1963).

BİR GÜZ KIRGINI

Öyle büyüktü ki ikisi, Tanrı'yla şehir, adam görünmez olmuştı aralarında.

Kim ne derse desin, bu konuda nasıl düşünülürse düşünüsün, bütün olumsuzluğuna karşılık, yaşıyordu Tanrı. Şehri tıka-basa dolduran kesme taş tapınakları, tapınakların çepçevre, serin, ulu taş avlularını günboyu soluyan ayaklarıyla gagaları kıpkırmızı, kanlı güvercinleri, kızgın güneşin egemen olduğu geniş alanlarda, upuzun, kalabalık caddelerde şemsiyeleri ya da şapkalariyle korunduklarından bir de utandıklarından —en çok bundan— ancak kimsesiz dar sokaklardaki —en uzağı: Kuytukuyu— tahta, basık evlerin örümcekli, karanlık odalarıyla göğü kapsıyan sağlam betonların —en soylusu: Katpara— sarı, ıslak bodrumlarında açlık ve susuzluktan bir de yine utandıklarından yaşadıkları sürece açık'avamadıkları mutsuzluklarından son soluklarını veren ölüleri, çevrelerine ülestiremediklerinden yüreklerini ezen sevgiyi, bahçelerindeki, ekşi erik ağacının dişleri kamaştıran buruk yemisini, ilkvazın patlıyan tomurcuğunu, kedilerin sokulgan'lığındaki tadı, ılıklığı en çok ta mavi göğü, tan ağartısını ve her türlü mavilikle ucsuzluğu Tanrı sanan inanmışları, tapınaklarda resim üstüne resim ceken, müezzinlerin her minareve çıkışlarında, göğe yakın bir yerlerden gelen sese kulak kabartıp bulutsu bir avdın'lıkta Tanrının resmini çektiklerini sanan aptal gezginleriyle vardı Tanrı.

Şehir de öyle, Tanrı'yla atbaşı, onunla birlikte sürüyordu. Ötekine daha çok göklerin tanrısı gibi bakıldığından bu bir yer tanrısı özelliği kazanıyordu. Gün geçtikçe de pekişiyordu.

Bir park kalmıştı. Sığınılacak tek yerdi.

Tanrı çoktan bir başına bırakmıştı adamı. Daha başlangıçta.

Şehir Tanrı gibi birdenbire silkip atmamıştı. Yapacağını sezdirmeden, yavaş yavaş yapmıştı. Şehir, her akşam biraz daha kalabalıklaşıyordu. Her akşam biraz daha ıssızlaşıyordu adam da. Her akşam başka bir kadının düşünüyordu adam, yeni bir sevgili düşünüyordu. Bir önceki akşam yitirdiğine karşılık. Ama kalabalık arttıkça, her akşam bir kadın yitiyor demekti kalabalıkta.

Şehir, her gün, yeni bir kat ekliyordu soylu apartmanlarına. Her gün, yeni yeni otobüsler dolıyordu sokaklarında. Her gün bir öncekinden daha gösterişli gemiler yüzdürüyordu denizlerinde. Bir öncekilerden daha taze, daha pul pul baklar, daha renkli, daha olgun yemişlerle sebzeler, daha kızarmış ekmekler...

Her gün, bir öncekinden daha soylu, soyluluğuna karşılık satın alınması daha da güçleşen günler hazırlıyordu. Şehir kalabalıklaşıp kocamanlaştıkça adam yoksullaşıyordu zaten. Buysa yalnızlığına yeni yalnızlıklar katıyordu.

Parka gelince sığınılacak tek yerdi.

Her akşam işten çıktığında adam parktaydı artık.

Bir yaz akşamı, artan kalabalıkta yitirdiği kadınlardan birinin ardına düşmeyi, her akşamki gibi, düş kırıklıkları içinde, evinin sokağı Kuytukuyu'ya sığınmaktan uygun bulmuştu. Kalabalıkta da bir punduna getirip yakalayabilirim belki diye kurmuştu. Ama kalabalık her an artıyor, her an sıkışıyordu. Şehir ardındaydı. Bitip tükermek bilmiyordu. Sürüklendi. Kalabalık, parka dek sürükledi adamı. Kadını bir yitiriyor, bir buluyordu. Her ikisi de, daha doğrusu herkes birden, sürüklendiğinden buluştuklarında —çok kısa bir andı bu— konuşamıyorlardı. Anlaşamamaları demekti bu da. Bir bakışabiliyorlardı. Hepsi o işte. Bununla da yetinmeleri gerekiyordu.

Bu çağda, bu yerde. Çünkü sürükleniyorlardı. Herkes sürükleniyordu. Parka dek sürüklendiler.

Sonunda adam, kendini, kadının ardından parkta buldu. Gerçekten kadının ardından mı, yalnız mı yoksa? Bilemiyordu. Bildiği sürükleyici kalabalık dışarda kalmıştı. Uğultu, şehir, Tanrı. Hepsi.

Yazdı. Akşamdı. Parkı ilk kez tanıyordu. İlk kez görüyordu ulu ağaçları, gölgelik yolunu, yeni fışkırmış taze çimenleri, kan kırmızı lâle'eri, yeşil boyalı demir parmaklıkları, boş sıraları, sessizliği, havuzu, fışkıran suları ve suların fışkırdığı ortadaki küçük, taştan göbeğin çevresini alan mermer bölmenin durgun, yeşilimsi suyunda yüzen kuğuları... Suskun aklı...

Karanlığa dek parkta, havuzun başında kaldı adam. Kuğuları izledi ya'nızca. Bir onları. Karanlığın bile siliip yokedemediği bu lekesiz aklı sevdi gözleriyle uzun uzun. Kalabalıkta yitirdiği kadınları severcesine... Suskun ama, bitimsiz yoksullaştırdığı yüreğinde.

Bütün bir yaz, onları, iş dönüşleri, cebinde getirdiği artıklarla besledi. Sevdı. Çalıştığı yerin yemek artıklarıydı bunlar. Ya da yemişçiden özel olarak alınmış leblebi, üzüm cinsinden şeylerdi.

Şimdi öğrenmişti. Bir arka yol vardı. İsten çıkar çıkmaz, kalabalığa karışmadan, o sokağa koşuyor, sokak da onu, koştura koştura, doğruca parkın arkalarına çıkarıyordu. Kimseye görünmeden gizlice içeri giriyor, kuğularıyla bir başına kalıyordu. Büyük kapıdan girse bekçileri kuşkulayabilirlerdi. Pala bıyıklı, iri yarı bekçiler, kuğulara birşey yapacağından korkarak ya da kuğuları cadan kıskanarak sokmazlardı belki de bir daha içeri.

Mutlu, güzel bir yaz geçirdi adam. Ama bütün mutluluklar gibi kısa sürdü onun da yazı.

Yaz bitimine doğru olmalı. Hergün biraz daha erken kararıyordu hava. İsten çıkınca kuğuları görme aralıkları gitgide kısalıyordu. Çünkü hava iyice karardığın-

dan, o iki ızbandut bekçi, önce parkı bir kolaçan etmeğe çıkarlar, sonra da havuzun çevresinde kimsenin oturup oturmadığını, kuğuların aşırılıp aşırılmadığını anlamak için, ağır ağır yaklaşırlardı oraya. O zaman sıvışmış olurdu o. Böylece bir gün, yaz bitiminde bir gün, bir son gün, kuğuları bir görüp bir yitirecekti. Çünkü kuğulara uzaktan şöyle bir bakmasıyle, bekçilerin korkusundan, sıvışması bir olacaktı. Sürükleyici kalabalıkta, bir bulup bir yitirerek izlediği, onu buralara dek getiren kadınla olduğu gibi tıpkı.

Sıra'açların masasında dağ gibi yığıldığı bir gündü. Bitirdiklerinin yerine iki katı taşınıyordu önüne. İşveren önündeki sıralağ yığnağını arttırdıkça, uygarlık düzeyinde, şehrin güzelleşmesi, ülkenin yoksulluktan kurtarılması adına yeni yeni katmalar oluyordu. Yeni yeni apartımanlarla şehir biraz daha sıkışıyor, gök biraz daha kapanıyordu.

Karanlık, camlara o gün her günkünden erken sıvışmış, lâmbalar her zamankinden önce yanmıştı. Bir yağmur boğunukluğu büsbütün karanlığa arttırmıştı sanki.

Adam dışarı çıktığında bayağı geceydi. Sokak lâmbaları çoktan yanmış, bir güz akşamı rüzgârında, sağa sola hafifçe sallanıyorlar, duvarlarda gölgeler büyütüyorlardı.

Parka girdiğinde parkı bomboş buldu. Yalnız rüzgâr, ağaçları sallıyor, uğultulu bir karanlıkta. çimenlerin üstünde kâğıt parçacıkları, düşmüş yapraklar, dayanıksız. kırık dalcıklar sürükleniyordu. Önce bekçilerin bulunabileceği yerlere baktı. Yoktular. Koşarak havuzun başına gitti. Fıskiye su fışkırtmıyordu şimdi. En korkuncu kuğular yoktu. Büsbütün yoktular. Havuz bomboş, kaskatı, karanlık, ö'ü bir ağız gibiydi. Pis bir su birikintisince yoğun ve ağırdı su. Çökelek irin ve kan karışımıyla donuk donuk parlıyordu.

O zaman havuzun kıyısında durdu. Kollarını, parkı büsbütün karanlıklaştıran ulu ağaçların üstündeki gö-

ğe doğru kaldırdı. Parkı çeviren parmaklıkların ötesinde ısıldıyan şehre döndü yüzünü.

— Hey, nerdesiniz? diye bağırdı ardından. İkinize de söylüyorum, nerdesiniz? Kuğularınızı çalmaya geldim. Sizi ayakta tutan bütün güzelliğinizi, bütün gücünüzü çalmaya geldim. Nerdeyseniz çıkın! Çıkın karşıma. Güclüyüm ben. Havuzun başında bekliyorum, her ikinizi de. İşte kuğularınızı aldım, gidiyorum. Bütün güzelliğinizi, bütün gücünüzü aldım gidiyorum. Hadi yakalayın beni. Yakalayın, hadi!

Bu seslenişe ne Tanrı, ne de şehirden bir karşılık geldi. Bekçiler de akşamları kuğuları kapattıkları tahta kümeslerin yanıbaşındaki evlerinde, uykularını bölerek, erken girdikleri sıcak yataklarından kalkmaya üşendiler. Kuğularsa insan sesine öteden beri sağırdılar. Ya kadın, onu bu sağırlığa yargılayan kadın, neden yoktu? Niçin karşılık vermiyordu? Niçin uyandıramıyordu Tanrıyla şehiri? Niçin birlikte bağırıyorlardı? Neden yalnızdı?

Birden havuzu dolduran çökeleğe atıldı adam. Çökelek pıhtılaşmış kan, yoğunlaşmış irin katılığı içinde, bir açılıp bir kapandıktan sonra, havuzun başında kimse kalmamıştı. Her yan, herşey, havuzun açılıp kapanan çökeleğiyle birlikte, ıssızlıkla sessizliğe kapanıyordu şimdi. Tanrı, şehir, şu iki izbandut bekçi ve ölümsüz, ama aldatıcı güzelliğin kuğularıyla birlikte.

Erdal Öz

(1935 -)

Doğ.: Yıldızeli

1935'de Yıldızeli'nde doğdu. İlkokulu Uzunköprü ve Muğla'da, ortaokulu Antalya'da okudu. 1953 yılında Tokat Lisesi'ni bitirdi. Ankara Hukuk Fakültesi'nde yüksek öğrenimine başladı, bitiremedi. Askerlik görevini yedeksubay olarak yaptıktan sonra Amerikan Haberler Merkezi'nde, Türk Dil Kurumu Yayın Kolu'nda çalıştı. Şimdi Ankara'da bir arkadaşıyla birlikte Sergi Kitabevi'nin sahibidir.

Sanat hayatına 1952 yılında, Kaynak dergisinde başladı. Şiirleriyle hikâyeleri aynı yıllarda yayınlanmaya başladı. Varlık, Seçilmiş Hikâyeler, Yenilik, Yeditepe, a dergisinde, Pazar Postası'nda hikâyeleri, eleştirileri, şiirleri yayımlandı. Şiir çalışmalarını 1958'den bu yana bırakmış, hikâye, eleştiri türlerinde yazmaya sürdürmüştür.

Hikâye kitabı: Yorgunlar (1960). Romanı: Ocaklarda (1960).

B A B A M D I

Elim yüzüm kanlar' içinde bahçe kapısını kapayıp taşlığa girdiğimde annem hıyar salatası yapıyordu. Gevrek, üstüne tuz dökülünce sulanan, hıyırtılı bir bıçak sesi içinde yemyeşil bir hıyar kokusunun taşlığı doldurduğunu bildim. İçeriye, annemin yanına giremedim; taşlığa açılan kırık camlı kapının hemen dibinde duran kirli, tebeşir yumuşaklığındaki büyük taşın üstüne yığıldım. Gözümü açamıyordum. En çok da kör olmaktan, belki de olmamaktan korkuyordum. Elim yüzüme yapışık kanla sıcaktı, şişti, sancılıydı. Kan içindeydim ve aylardan Nisan'dı. Tek gözümle görebildiğim bir akşam güneşi, koyulaşmış leylâkların üstünde yitti yitecekti. İnadına ağlamıyordum.

Kubi'lerin bahçesindeydik. O balıklı mavi havuzun hemen kıyısındaki erik ağacının altında arkaüstü uzanmıştım, elindeki bahçıvan küreğiyle ağacın üstünde, küçük, acı yeşil erikleri düşürmeye çalışsan Kubi'yi gözlüyordum. Kubi küreği dallara vurdukça, yeşil, yeni bitmiş, pırıl pırıl yaprakların arasından parça parça bir günışığı yüzüme gözüme dökülüştüyordu. Altımdaki az ıslak çimenlerin doyumsuz, yumuşak serinliği etime sokuldukça, bir tatlı uykudan uyanır gibi Kubi'yi görüyor, Kubi'yi seviyordum. Ceviz oyununda beni hep yenen, daha ablâsı gibi yüzü sivilcelenmemiş, sarı saçlı bir Kubi'ydi. Havuza düşen, düşünce de yuvarlak, küçük, sarı sesler çıkaran; belki de içindeki kırmızı boz balıkları, büyük, geniş sulara kadar uzanan tatlı düşlerinden, bir o kadar da yerlerinden, yuvalarından eden küçük yeşil eriklerin, arasına yüzüme kadar sıçrattığı küçücük su damlacıklarına bile aldırıyor, biraz da ansızın, erik-

lerden bir tanesinin yüzümün hiç ummadığım bir yerine “pat” diye düşmesini incecik bir çekingenlikle bekliyordum. Kubi’nin vurduğu kürek, üstüme kırık dökük yapraklar, düşürüyordu. Yapraklar, döne döne üstüme konuyordu; ama yüzüme tek erik bile düşmedi. Akşam-üstü, babam, taşlıkta, hanımellerinin altında, leylâklara karşı o her akşamki yoksul, avuntulu rakısını içerken, tabağma, ceplerimden çıkarıp bir avuç yeşil erik koya-cağımı düşündüm. Şaşıracaktı babam. Belki de ak çiçeklerden yeni kurtulan eriklerin bu kadar tez, göz açıp kapayıncaya kadar böylesine büyüyüverdiğine şaşacaktı. Alıp bir tane atacaktı ağzına. Gülecek miydi, bilmem. Gülmesini ne kadar isterdim. Gülünce burnunun kocaman olacağını sanırdım. Ama hiç gülmezdi ki babam. Hep o temiz, ama yakaları, kolları aşınık, bildim bileli de hep üstünde olan ceketinin, yuvarlak, koyu renkli gözlüklerinin altında, kırıxık çizgili, asık yüzüyle kendi akşamında, kendi karanlığında düşünen, kimbilir neler düşünen, yapayalnız, çok sigara içen bir garip adamdı babam. O yoksulluğu, savrukluğu içinde neden her akşam bana ayakkabılarını parlatırdığını bir türlü anlıyamadım. Babam, tabağındaki peynir diliminin yanına bıraktığım bir avuç yeşil eriği yerken, ben, gidip, kapı önündeki soluk aydınlıkta, onun o her akşamki ayakkabılarını parlatırdım. Her akşam babamın ayakkabılarını ben parlatırdım. Her akşam içerdi o da. Gazete kâğıdına sarılı üçyüz elli gramlık bir rakı şişesini koltuğunun altına sıkıştırır, gözlerini, ancak sabahları yüzünü sabunlar-ken görebildiğim kanlı, büzülmüş, çukur gözlerini, çirkin gözlerini, renkli koyu bir gözlüğün ardına saklar, taş gibi ses’ler çıkaran, güç eskisin diye kabaralı, ağır ayakkabılarıyla bahçe kapısında görünürverirdi. O daha gelmeden annem sofrayı hazırlardı; kıssa turşular çıkarır, yazsa salatalar yapardı. Bir dilim peynir, hep o küçük porselen tabağın ortasında olurdu. Babam, ayakkabılarını çıkarır, eskimiş, eğrilmiş terliklerini ayağına geçirir,

masanın başına geçer, bacak bacak üstüne atar, rakı şişesini iki bacağı arasına başaşağı sıkıştırır, büyük mendilini şişenin dibine yerleştirir, elinin alt'ı yanıyla vura vura tıpayı çıkarırdı. Hiç konuşmazdı. O içerken ben gider ayakkabılarını parlatırdım. Hiç konuşmazdık, gülmezdik. Neden böyleydik, bilmiyorum. Belki de sevmezdi babam bizi, o kendisini bile sevmezdi; bilirdim bunu. Ama erikleri sevsin istedim o anda, şaşkınlıkla da olsa bir kerecik gülmesini istedim.

Bir büyük gölgenin birdenbire büyüdüğünü, daha kıpırdamaya, birşey anlamaya vakit kalmadan sol kaşımın üstünde patladığını biliyorum. Kürekti düşen yüzüme; Kubi'nin eriklere savururken 'elinden kaçırdığı o büyük bahçıvan küreğiymiş, sapıydı yüzüme vuran. Demir kısmı gelseydi ne olurdu, bilmiyorum, ama yüzüne götürdüğüm ellerimin sıcak bir kana bulandığı aklımda. Kubi'nin ağaçtan atlayıp, şapsarı bir yüzle yüzüme baka baka ağladığı da aklımda. Neden ağlamadım orada, Kubi'nin sızlanıp yalvarmalarına neden aldırmadım, neden kalan gücümle kaçtım oradan, bilmiyorum.

Annem, kırık camlı kapıyı aralayıp küçük tahta masayı taşlığa çıkardığında güneş daha yeni batmıştı. Güneş, leylâkların hemen ötesinde batmıştı. Gömleğim kan içindeydi ve aylardan Nisan'dı. Kör olmayacağımı, kan bulaşığı tek gözümü aralayıp bakınca anlamıştım. Kör olmayı istemiştim birden. Yüzümü gidip silebilirdim, silmedim. Kaşımın üstünde bir yerimdi patlayan, bunu, büyüyen, zonklayan sıcak etimden biliyordum; ama silmedim kanları, gidip yıkamadım. Beni öylece, korkunç bir durumda görsünler diye gömleğime de bulaştırdım kanları.

Annem görmedi beni önce. Görmedi diye neredeyse ağlıyacaktım hıncımdan. Kocasından, o asık yüzlü babam olacak adamdan başkasını gördüğü yoktu ki. Ne varsa onaydı. Yıllar boyu bir gün olsun, o sonu gelmeyen rakı masalarım hazırlamaktan vazgeçmemişti. Kaç

kere gitti geldi yanımdan, bilmiyorum; sonunda içerinin ışığını yaktı, elindeki, içinde suda ıslanmış bir dilim peynir olan porselen tabağı getirirken birden gördü beni. Şaşkınlık dolu bir sesle adımı seslendi, ses etmedim. Koştu yanıma, deli gibi oldu. Sevdim onu orada, nasıl sevdim nasıl. Şaşkın davranışlarla peynir tabağını yere bırakıverdi, kolumdan tuttu, kaldırdı beni taşın üstünden, içeri götürdü, ılık sularla, pamuklarla sildi, yıkadı yüzümü. Sordu durdu; dellendim de ses etmedim, ağladım sonunda. O kadar sordu ki, bir ara kavga ettiğimi söyledim.

"Kubilây'la mı?" dedi.

"Yok," dedim.

Söylemedim Kubi'nin yüzüme kürek düşürdüğünü. Bir büyük sarı bezle sardı başımı annem, sarmadan önce de bir koşu gidip Aliye hanım teyzelerden alıp getirdiği renkli acı pamukları bastı kaşımın üstüne. Öldüm de ses etmedim. Tentürdiyotlu pamuğu her basışında durup, solgun, biraz da eskimiş bir anne yüzüyle, uzun uzun üflüyordu yanan yerime. İyot kokularının acılaştırdığı küçük odada üstümdekileri değiştirdi. Üstüne pekmez sürdüğü bir dilim ekmeği getirip tutuşturdu elime. O bayıldığım pekmezli ekmeğe elimi bile sürmedim, koydum bir kenara. Sonra da götürüp yatırdı beni yatağıma. Üstümü örterken, onu en çok anne yapan yumuşak, keder yüklü dudaklariyle eğilip öptü saçlarımdan. Annemdi, ne güzel annemdi; uyumak bile istemedim.

Neler düşündüm orada, bilmiyorum. Cam açıktı. Leylâkların, hanımellerinin kokusuna karışan, ıslatılmış bir taşlıktaki rakı masasını süsleyen turfanda hıyar salatasının kokusu, annemin o ılık, ağlatan dudak'ariyle öptüğü yerden başlayan saçlarıma, bu alabildiğine doyumsuz Nisan sonu akşamını bir ıslak bez gibi getirip örtüyordu.

Babamın öksürüğüydü. Boğulacak gibi oldum. Soluk bile almadım. Annemin ona birşeyler anlattığını duydum sadece. Beni anlatıyor olmalıydı. Bu akşam baba-

mın ayakkabılarını parlatamıyacaktım. Ama sabaha ilk bu işi yapardım. Az sonra kapının açılacağını, babamın kapıda görüneceğini, belki de annem gibi, ama daha ilk olarak gelip beni saçlarımdan öpeceğini bekledim. Hiç gülmeyen, hiç konuşmayan bir babamdı. Bunca yıldır babamdı, ama bu kere gülmese de konuşmasa da gelip yaralı gözüme, sarılı başıma biraz babam olan gözleriyle bakabilirdi, eğilip öpebilirdi beni; annem gibi. Birden o taşın üstündeki en kanlı durumumu özledim, babamın beni o durumumda görmüş olmasını diledim. Ama olmazdı artık. Olsundu; annem anlatırdı ona, anlatmıştı bile belki de. Az sonra dayanamayıp odama gireceğini adım gibi biliyor, bunu bütün yüreğimle istiyordum.

Birden babamın kahkahasıyla titredim. İliklerime kadar taş kesildim, dondum. İlk olarak gülüyordu babam. Uzun uzun güldü. Belki de yeni bir rakı şişesinin dibini yumrukluyor olmalıydı şu anda. Ama gülüyordu, babam mıydı bu adam, bu gülen o muydu, gülüyor muydu, niçin gülüyordu? Garip, sızıyla karışık bir öfke içinde kulaklarımı tıkadım. Duymak istemedim onu. Gü-lünce, sandığım gibi, burnunun büyüdüğünü, kocaman olduğunu bütün çirkinliği içinde düşündüm durdum.

Yarın ayakkabılarını parlatmamak için yataktan inadıma geç kalkacaktım.

O gece babam odama gelmedi, beni görmedi.

Demir Özlü

(1935 -)

Doğ.: İstanbul

9.9.1935'de İstanbul'da doğdu. 1953 yılında Kabataş Lisesi'ni bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde yüksek öğrenimine başladı. Fakülteyi 1959'da bitirdi. Avukatlık stajını da yaptıktan sonra Fransa'ya gitti. Yurda döndükten sonra Hukuk Fakültesi'nde Hukuk Felsefesi Asistanı olarak görev aldı. Sonra fakülteden ayrılıp, serbest avukatlığa başladı.

Demir Özlü de, öteki hikayecilerimizin çoğu gibi sanat hayatına şiirle başladı. 1953-1955 yılları arasında Türk Dili dergisinde şiirleri görüldü. Hikâye ve eleştiri türündeki yazıları 1954'den bu yana Mavi, Yeni Ufuklar, a, Pazar Postası dergilerinde yayımlandı.

Soluna adlı hikâye kitabıyla 1964 Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü'nü kazandı.

Hikâye kitapları: Buna'tı (1958), Soluna (1963), Boğuntulu Sokaklar (1966).

BOĞUNTULU SOKAKLAR

Bütün bu önümde, aşağıya doğru uzanan bir yığın sokağın, sıcak olmıyan bir günde, güneş altında uzanışlarına bakıyorum. Yukardayım, yüksekte, yokuşun başında, burdan başlayarak aşağıya doğru uzanıyor yapılar. Aşağıda bütün bir mahalle, Rum ve Ermeni yapısı taş evleriyle, bir-iki kubbe, birkaç küçük kilise kubbesi, tahta ya da taş birkaç kule, haçlar, yanda tahtadan gelişigüzel bir minare, griyle mavi arası bir renge boyanmış; hepsinin aşağıda bittiği yerdeyse deniz başlıyor, evlerin varamadığı bir yerde koyu, mavi renkli bir şerit, gittikçe açılıyor rengi; çok ilerde havayla, hafif sisin içinde karışıyorlar birbirlerine.

Burdan bütün bir mahalleye bakılırken aşağıya inen, sonra onları dik ya da yanlama bir yığın sokağın, gittikçe darlaşarak sıklaşan sokağın sıkıntısı duyuluyor sanki. Burdan aşağıya, deniz çok ötede çünkü, oraya değin üç, ya da dört katlı tahta ve taş evlerin doldurduğu sokaklar var. Burdan aşağıya. Aşağıda, o sokaklar arasındayken, yukardan görünüşü düşlenir yörenin, yukardan bütün mahallenin denize doğru uzanan bölümleri.

Bütün bu sokakları dolaştım. Aşağıda, deniz kıyısına —asfalt bir yol yapılmıştı kıyıya— çıkmadan önce demiryolu geçidine varılıyordu, beyaz, çaprazlama, taştan, alçak bir duvar demiryolu boyunca uzanıyor. Orda üç-dört katlı taştan evler var, kimisi iyice eski, tozlanmış yüzleri, sarı, sıvalı çoğu, demir kapaklı pencereleri kapalı kıyıdağıkların, kirli, karanlık bir giriş, eşikleri uzuyor sokağa doğru, birkaç basamaklı kimisi, 1890 da bir Fransız sigorta şirketine sigortalanmış olduklarını gösteren madeni plâkalar yüzlerinde. Yarı toprak, yarı taş bir sokak bu; yürüdükçe birbirlerini diklemesine kesen

sayısız bir sokak ağının içine düştüğünü anlıyor kişi. Tam karşıya, büyük, taş, üç yapıyı birden kavırmış gibi, üçgen çatısıyla masalsi bir ev düşüyor. Ortadaki bölümün kapısı merdivenli, yandakilerin merdivensiz, besbelli üç bölümden kurulu bu yapı, belki de gece üç bölüme ayrılmış; gri yüzü, koyu gri, üçgen çatı yukardan üç bölümü de kavırıyor. Uzun bir sokakta, demiryolu geçidinin yanından gelen sokağa dikey bir sokak bu, ortalama dört katlı evler, sarı ve gri sıvalı, cumbalı hepsi de, bir sıra karşılıklı cumbaları, ikinci katlardan sokağa uzanıyorlar; eski taş evler bunlar, kirli sokak, ama çamurlu değil, ötede evlerin üzerinde bir kilise kulesi gregoriyen, giderken bir aralıktan —eski bir evin aralığı bu— beyaz, düz duvarı görünüyor. Kapısı başka bir sokakta besbelli, ama hangi sokakta?

Uzun bir sokak işte. Sabahın etkisiz güneşinde aydınlık duru; birden arkanıza dönseniz, denizi görürsünüz, kıpırtılı bir ışık yığını, renksiz.

Bütün bu sokakların arasındayım. Düzlükte, yokusun bittiği düzlükte, denize çıkışı kesen demiryolu ile yokusun başladığı yerlere değin uzanan, birbirine dikey, üç-dört katlı, sarı-gri boyalı, çıkmalı evlerin arasında, sabahtan bu yana, ışıklı, ama pek de sıcak olmıyan bir Eylül sabahı, bir pazar sabahı belki de. Yaşlı kadınlarla, yaşlı erkeklerin kapı önlerini, pencereleri doldurdıkları bir pazar sabahı. Gregoriyen kiliselere doldukları, orda içersi upuzun bir kilisede, tahta sıraları yaşlı kadınların karalar giyinerek, sıra kapaklarını öptükleri, ya da dizleri üzerine çöküp, yere kapandıkları bir pazar sabahı; aydınlık günün içinde, dümdüz, çıkmalı evlerin arasında, birbirine dikey sokakların, bitmeyen, dolayı belirsiz, sayısız sokakların arasında.

Birden bir alana çıkıyor bu sokaklar, tuhaf bir alan bu, ortasında bir çeşme var; süssüz, düz bir taş ve bir yalak. Altı sokağın birleştiği yerde bu alan, sokaklardan biri o birbirini dikey kesen sokaklardan buraya de-

ğın ulaşıyor, tozlu bir yanı yüksek bir duvarla örtülü sokak, alana vardığı yerde, yüzleri alana bakan, maviye boyalı --birinin girişi yüksekçe, beton dökülmüş önüne, üzerinde bir asma var-- içki evleri yer alıyor, önü asmalı içki evinin biraz ötesinde açılıyor ikinci sokak, yeni, vitrinsiz, içki evlerine, çarşı içine, belki demiryolu'na, ordaki istasyona doğru uzanıyorlar.

Ötedeki içki evinin yanındaysa çaprazlama geliyor sokak; bir özelliği yok, ilerde düz, ağaçlı bir caddeye açıldığı belli oluyor. Dördüncü sokaksa, dimdik, geniş iniyor bu alana, yokuşun yukarısından geliyor, bu sokak yığınının düşlendiği yüksek yerden, kilise kulelerinin görüldüğü yerden, ağaçlı, yokuş yukarı geniş bir sokak bu; yokuşun yukarısına doğru kaydırıyor bakışı; orda yola tek-tük dağılmış insanların nice olduklarını seçmek istiyor göz.

Çeşmenin tam yanına gelen başka bir sokak daha var, kaiabalık, canlı, besbelli çarşının devamı o, denize doğru uzandığı belli oluyor. Orda, demiryolunun altından hafif bir meyille geçiyor belki, belki merdivenlerle iniyor, kıyı yoluna çıkıyor. Sonuncu sokaksa biraz üstünde onun, daracık, hafif meyilli, mahalle içlerine gittiği anlaşıyor.

Dar sokağa girdim. Solda, eski bir yapı, demirli bir yığın pencere, demir kapı, taşlar üzerinden yürüyerek, tahta ya da taş eski evleri geçiyorum.

Gecenin geç saatinde bütün sokakları birer birer doluştım. Alana, ortasında çeşmenin bulunduğu, beş yolun birden açıldığı alana --birisi yokuş yukarı bir cadde, geniş, yokuşu çıkan ve inen kara gölgeler izlenimci ressamların belirsiz görüntüleri gibi, denize doğru giden sokakların baş'angıçlarıyla karşıya düşen sokakları kaplayan içki evlerinden alabildiğine geniş görünen yokuş yukarı cadde-- varmışım önce; salt bu caddeyi gözleyip oturup durmuştum, kıyıya camın kıyısına düşen çerçevelerle maviye boyalı bir pencerenin önünde.

Ardından bir gece oturuşumu anıyordum orda, karşımda beyaz yüzü bulunduğumuz yerden deniz kıyısına çıkıldığında değişen beyaz yüzü, kara saçlarıyla bana birşeyler anlatıp duran kadınla. Duyulmayan, arada bir kulağıma çarpan sesi, tedirgin etmiyen sesi, bana, yalnızca, deniz kıyısına doğru yürümek özlemini verdi sanki.

Sonra deniz kıyısına yürümediğimizi, sokaklara, evleri 1890 da bir Fransız sigorta şirketine sigortalananın sokaklara saptığımızı anıyordum. Tombul gövdesiyle yaslanmıştı bana, kara, deri giysisi, kara saçları, beyaz, çılgın yüzüyle. Hangi sokak bu? Birbirini dikey kesen kaçıncı sokak?

Yıkık bir duvarın yanınca sağa döndüğümüzü, dar geçidin genişce, düzensiz bir sokağa açıldığını görüyordum. Elli metre kadar yürüdükten sonra yüksekçe, uzun bir duvarı ortasından bölen bir kapının önüne geldik. Şaşırtıcı görüntü: demir parmaklıklara ellerimizin sarıldığını gördük birden, içerdeki taş döşemelerin gerisinde yükselen tuğlayla taş karışığı yapıya —kuşkusuz bir kilisedi bu, kuşkusuz bir kilise, sonraki günlerimin geçeceği, günlük kokularının pazar âyinlerinde savrulduğu bir kilise, bodrumunda çocuklar korosunun taşıl varlığını duyuran bir yapı— bakıyorduk.

“Çok öncelerden kendini duyuran bir tedirginlikti, anlatmak, istediğim,” dedi. “Önceden belirlenmiş birşey. Kendimi bulur bulmaz duyduğum, daha ondört yaşından beri egemen olamadığım birşey. Bilincimi aşan birşey. Arada bir usumdan geçen görüntülerin beni temelimden sarstığını açıklayabilirim şimdi.”

Gecenin içindeydik. Karanlık gecenin, elleri kilisenin avlusunda açılan kapının demirlerine kenetli, öpüyordu beni.

“Hiçbir süre bir beraberlik kuramıyacağız,” dedi. “Hiçbir insanın hiçbir insana beraberlik kuramıyacağını biliyorum. Bu bağlar çoktan koptu. Bu yalan bera-

berliklere nasıl inanırım. Görüntü alıyor beni, sabaha karşı, ya da sabahtan öğleye değin, ya da şimdi."

Ardından tedirginliğini —bir tedirginlik miydi bu, yoksa varlığı aşan birşey miydi?— bütün çevresiyle betimlediğini anıyorum. Benim bilincimse, kilise avlusunun düz, beyaz, geniş taşları, beyaz mermerden ölü çocuk yontuları, ilerdeki, açık solgun denize —gecenin içinde nasıl da karanlıktı— doğru uzanan boşlukla doluydu, nesnelerle ve duyguların belirsiz, tehlikeli bir sona —ölümle yaşamın birleştiği, tutkuyla tedirginliğin yüzdüğü bir alana— aktığı birşeydi sadece.

Ferit Edgü

(1936 -)

Doğ.: İstanbul

1936'da İstanbul'da doğdu. Lise'de orta öğrenimini yaparken Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'ne geçen Ferit Edgü, Akademi'nin son sınıfındayken Paris'e gitti. 1958 yılından 1964 yılına dek Paris'te kaldı. Yurt dışında kaldığı süre içinde felsefe, sanat tarihi okudu. Avrupa'nın çeşitli yerlerini gezdi. 1964'de askerlik görevini yapmak üzere yurda döndü. Hakkâri'de yedeksubay öğretmen olarak çalıştı.

Sanat hayatına 1952 yılında Kaynak dergisinde yayınlanan şiirleriyle giren Ferit Edgü, Yeni Ufuklar, Şairler Yaprığı, Mavi, dergilerinde Akşam ve Vatan sanat sayfalarında, Pazar Postası, Dost dergilerinde hikâyeler, denemeler, eleştiriler yayınladı. Fransızcadan çevirileri de vardır.

Dünya gazetesinin 1954'de düzenlediği Hikâye Yarışması'nda Geçit adlı hikâyesiyle derece aldı.

Hikâye kitapları: Kaçınlar (1959), Bozgun (1962).

L E Ş

Kara boyalı bir teknenin içinde sallanıp duruyordum. Başım dönüyor, midem bulanıyordu. En son gücümü harcıyordum kürekleri çekerken. Akıntı ters yönden sürüklüyordu. Kuzeye doğru gitmeye çabalıyordum. Toprağım, evim oralarda bir yerdeydi. Gece bastırmadan da varmam gerekti. Ben akıntıya kapılmamak için son gücümü harcarken gittikçe yeğınleşen bir rüzgâr çıktı kuzeyden. Deniz daha da kabardı. Dalgalar akıntıyla bir olmuş, gelişigüzel atıyorlardı altımdaki tekneyi oradan oraya. Bir de leş tebelleş olmuştu tekneye. Çevrede dönüp dolanıyor, pis bir de koku salıyordu. Birkaç kez küreğimle ittim. Ama çok geçmeden gene geldi yapıştı tekneye. Midemin bulantısını bastırmak için, yanımdaki kurumaya yüz tutmuş ekmekten bir lokma koparıp çiğniyordum arada bir. Ama o leşin kokusunu duyduğça bunu da yapamaz olmuştum. Kapağı bir atabilseydim kıyıya. Dalgalar nasıl olsa atacak beni bir yere diyordum. O an toprağımı, evimi değil, herhangi bir kara parçasında olmayı özledim. Sarsılıyorduk. Ordan oraya atıyordu dalgalar bizi, Korkunç bir hızla sürükleniyorduk akıntıda. Gene de bırakmıyordum kürekleri. Kollarım eklemelerinden kopacakmış gibi oluyordu. Sonra o leşi, denizi, akıntıyı, bunların arasındaki yalnızlığı düşünüyordum, yeniden başlıyordum kürekleri çekmeye. Sağ kürek dalgalara çok dayanamadı, ortasından kırıldı. Alıp götürdü dalgalar hemencecik uzağa. Küreğin parçasını götürdükleri gibi, bu leşi de götürseler ya, hiç değilse onun bulandırıcılığından kurtulsam ya... Ama hayır, nereye atarsa atsın dalgalar, o ayrılmıyordu çevremizden. Yapışmış gibiydi teknenin altına, Küt küt vuruyordu.

Küreğin elimde kalan kırık parçasıyla iteledim birkaç kez, uzaklaşır gibi oldu.

Kürekleri de bırakmıştım artık. Tek kürekle nereye varabilirdim ki? Çevreme bakındım, en küçük bir ışık ya da karaya benzer birşey göremedim.

Karaya boyalı bu hantal teknenin içinde sallanıp duruyordum. Neden burdaydım? Kim getirip koydu bu teknenin içine beni? Bilmiyorum. Yalnız ekmeğim, bir şişe de suyum vardı kendimi denizde bulduğumda. Teknenin altına çarpan o aklaşmış irin irin dökü'len, karnı şiş, tüm niteliklerini yitirmiş —hayvan, hayvan ama, ne hayvan?— leş dönüp duruyordu çevremde. Onun da beni bırakmıyacağını çok geçmeden anladım. İçimde bir eksinlik oluştu. Ağlar gibi oldum. Bu sanki bende uzun yıllar önce yitirdiğim, sonra birdenbire bulduğum benliğimin bir küçük parçasıydı. İçimde akşamın çökmesiyle beliren korku, gittikçe yoğunlaşıyor, sıkıyordu beni. Beni... Kimdim ben? Bocalıyordum. Bu leşle, tekneme yapışmış ayrılmayan, gecenin karanlığında bile bütün iğrençliği belli bu leşle nereye gidiyorduk? İsteğim, salt bu leşten kurtulmak, herhangi bir kara parçasına, ister doğuda, ister batıda, ister kuzeyde, ister güneyde, nerde olursa olsun bir kara parçasına ayak basmaktı.

İyi ki bırakmışım kürek çekmeyi diye düşündüm. Kollarımın yitirdiği güce, şimdi kayığın içine oturmuş acıyordum. Bir ara bulutlar dağıldı, yıldızlar, tam tepemde bir de ay doğdu. Dalgalar da hafifledi. Az sonra tümüyle yitti. Hafiften ortalığı aydınlatan bu ayışığı altında bir kara parçası görür gibi oldum. Oldukça uzaktaydı. Dalgalar da dinmişti. Bizi oraya atacak hiçbir etmen kalmadı diye düşündüm. Ama gene de durulan suyun yüzünde, o hantal tekne hafif bir akıntıyla yol alıyordu. Denizin durulmasıyla başdönmesi midemin bulantısı da geçer olmuştu. Kusmuklarımı temizledim deniz suyuyla. Elimi, yüzümü yudum. Çevremde dönüp duran leşi de unutmaya çalıştım. Burnumu tıkadım kokusunu duymı-

yayım diye. Uzun bir zaman öylece kalakaldık suyun ortasında. Gözkapaklarım ağırlaştı. Uyumadan önce bir daha baktım leşe; karınüstü dönmüş, yapışmış teknenin altına, geliyordu benimle. Atamamıştım onu. Sabaha değin uzaklaşır gider diye düşündüm.

Sabaha karşı bir kumsalda uyandım. Omuzlarım ağrıyordu, bacaklarım uyuşmuştu. Güçlkle ayağa kalktım. Rüzgâr çıkmıştı gene. Denize bakındım: Görünürlerde yoktu teknem. Elimi kolumu oynatıp kendime gelmeğe çalıştım. İlerilere bakındım sonra. Alabildiğince uzanıyordu kumsal. Yürümeye çalışayım bir eve varırım belki, dedim. Yürüyemedim. Ayağımdan yakalamış bırakmıyordu beni. Bir adım olsun attırmıyordu artık. O, leş sandığım o. Tüm gücüyle çekiyordu beni kendine. Yere yuvarlandım. O, ona konduramadığım bir gücle abanıyordu üstüme, boğarcasına kısırmış beni. Kurtulmak için çabaladıkça daha bir eziyordu. Ben'i eziyordu, eziyordu, yokediyordu. Ben'i kurtulmaya çalıştıkça, Ben'i, Ben'i, Ben'i... Ben'i...

Onat Kutlar

(1936 -)

Doğ.: Alanya

1936'da Alanya'da doğdu. 1954 yılında Gaziantep Lisesi'ni bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi. Fakülteyi bitirmedi. Doğan Kardeş Dergisi'nde sekreterlik, Sinamatek'te yönetmenlik yaptı.

İşe şiirle başladı. Sonra hikâyeye geçti. 1952-1954 arasında Hisar, Küçük Dergi, Seçilmiş Hikâyeler, İlke dergilerinde şiirleri görüldü. İlk hikâyesi 1955 yılında Seçilmiş Hikâyeler dergisinde yayımlandı. Yeditepe de hikâyelerinin yayımlandığı dergiler arasındadır.

İshak adlı hikâye kitabıyla 1960 Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü'nü kazandı.

Hikâye kitabı: İshak (1959).

KÜL KUŞLARI

Kocaman bir anahtar sokak kapısının kilidine girdiğinde, küçük Gazel herzamanki gibi duvarın dibinde, lâzımlıklı iskemlesinde oturuyordu. Kapıya arkası dönüktü. Belirsiz bir noktaya diktiği gözlerini oynatmaksızın, sanki birilerine haber vermesi gerekiyormuş gibi yüksek sesle:

"Büyük hala geldi. Kapıyı açıyor," dedi.

Kilit tıkırtıyla açıldı. Hala ayaklarını sürüyerek içeri girdi. Pabuç'armdan çıkan zayıf ses, yüksek duvarlarla çevrili büyük avluda yankılar yapıyordu. Gazel, entarisinin cebine elini soktu, parmaklarını uzun bir yırtık boyunca ilerletti. Eteğine yakın bir yerden bir kavun çekirdeği çıkarıp yedi. Sonra yeniden yüksek sesle:

"Hala içeri girdi. Sokaktan geliyor," dedi.

Hala, umulmadık ânlarda su deliklerinden çıkıveren çarşamba kocakarılarına benziyordu. Bir an durup Gazel'e baktı.

"Hala bana bakıyor," dedi Gazel gözlerini oynatmaksızın. Tam o anda gürültülü bir sığırcık sürüsü doldurdu avluyu. Yüksek duvarların tepelerine; kararmış, ahşap evin geniş, çöküntülerle dolu çatısına; duvarın taşları arasından fışkırmış bodur incir ağaçlarının çekirgelerden artakalan kuru dallarına kondular. Gazel'in dudakları kıpırdadı. Hava çınliyordu. Duymamak için gözlerini kapadı.

"Gazel!" dedi halası. Gözlerini açtı. Halanın kara kadifeden, uzun mantosu. Kara çorapları. Ezik pabucu.

"Karnın nasıl?"

"Aç!" dedi Gazel.

"Çekirdeklerini bitirdin mi?"

Gazel, halanın telâşlı, eskimış kızlara özgü buruşuk-

luk'larla dolu yüzüne baktı. Sustu. Halası cebini karıştırdı. Ufacık bir simit parçası çıkardı. Verdi. Çocuk aldı.

"Postacı bana dün kavun çekirdeği verdi," dedi.

Yaşlı kadın simit parçasını çocuğun kucağına bırakıp içeri yürüdü. Alt odanın kapısına yaklaştığı sırada cebinden gizlice büyük bir simit parçası çıkardı. Yemeye başladı. Kapının önünde geriye dönüp baktı. Gazel'in görmediğini anladı. Sonra kayboldu.

"Başıma çekirdekler düşüyor," dedi Gazel.

Sığırcıklar, çekirgelerin uğramadığı batı şehirlerinde yedikleri zeytinlerin çekirdeklerini döküyorlardı. Avlu tıp tıp... tesbih taneleriyle doluyordu.

"İçeri gel, Gazel!" diye bağırdı Halası yukardan. Gazel simidi ağzına attı. Açlıktan ve zayıflıktan kesilmiş dizlerini ovuşturarak kalkmağa çalıştı. Güçlükle başardı. Lâzımlıklı iskemlesini sürükleyerek ağır ağır içeri girdi. Alt odalardan küf kokusu geliyordu. Kullanılmayan eski evlerin kokusu. Merdivenleri çıktı. Loş, tamtakır, büyük sofada hafif bir ikindi ışığı yansır gibiydi. İskemle arkasında, yürüdü. Oda kapısı açıktı. Yandaki aynadan cıvıltı, kocaman bir çocuk kafası geçti. Hala odanın önündeki sundurmanın duvarına yaslanmış oturuyordu. Bir dizini bükmüş, yanağını eline dayamıştı. Uzaklara bakıyordu. Tabii ancak duvarlara kadar. Onun üstünde yaklaşan akşamüstünün kirli, boz göğü.

"Gel seninle el el üstünde kimin eli var oynıyalım," dedi Hala. Gazel iskemlesini bir köşeye koydu. Dikkatle oturdu:

"Usandım ondan," dedi, "hep benim elim çıkıyor."

"İki kişiyiz de ondan," dedi Hala. "Bunu da bildikten sonra oynanır. Haydi bakalım."

Gazel, söylenenleri duymamış gibi:

"Benim dün annem ölmüş. Postacı söyledi," dedi. İnce bacakları titremeye başladı. Midesi açlıktan ağrıyordu. Gene de zayıf davranmak istemedi. Kaşından bir-

kaç kıl çekti. Böylece kimi zaman gözyaşlarının hafifçe bulandırdığı, azalttığı kin yeniden yüreğini doldurdu.

"Hala hiç ağlamıyor," dedi. Sığırcıklara bakıyordu. Bir kedi duvara sıçradı. Kuşların şamatası arttı.

Hala kızdı:

"Kes sesini!" diye bağırdı. Sonra barışmak ister gibi: "Gel kepçe gelin oynyalım," dedi.

Gazel sırtıyordu. Dizine konan bir sineği eliyle yakaladı. Kanatlarını koparıp döşemeye bıraktı.

"Kepçe gelin ne yapacak gene?"

"Getir kepçeyi," dedi Halası. Çocuk iskemlesini alarak sofaya çıktı. Hala oturduğu hasırın köşesinden bir bez bebek çıkardı. Bebeğin erkek olduğu başındaki külâhından anlaşıyordu. İki de tahta çıkardı hasırın altından. Gazel uzun, paslı bir kepçe ve eteğine doldurduğu düzgün kesilmiş taşlarla döndü.

"Otur," dedi Hala. Taşları aldı. Üstüste dizerek bir ev yapmaya başladı. Bir yandan da mırıldanıyordu:

"Katti hütââ... katti hütââ!"

Kepçe kız gelin oldu muuu...?"

Kepçeye elindeki mendili dikkatle sardı. İki de kol bıraktı iki yanından arttırdığı parçalarla. Kepçenin yuvarladığı kocaman bir yüz oldu.

"Olmadı!"

Uzun boylu, koca kafalı bir kızdı kepçe.

Hala evi yaptı. Küçük tahtalardan biri de sedir oldu eve. Gazel sıkıntıyla ayluya bakıyordu. Sofanın karanlığı dışarıyı dolduruyordu. Sığırcıklar bir yılan deliği bulmuşlardı duvarda. Çıglıklarla deliğe girip çıkıyorlardı.

"Yanlış koydu Hala sediri. Kapının yanında olacaktı."

Hala ters ters baktı. Düzeltmedi.

"Katti hütââ... katti hütââ..."

Kepçe kız uzar haa!..."

Hasırın öbür köşesine bir evcik daha yaptı. Cebin-

den iki kibrit çöpü çıkardı. Bir de çamaşır mandalı. Mandalin demiri kaymıştı. Düzeltti.

“Bu güvey olacak,” dedi.

Okşiyarak ikinci eve koydu. Kepçe kızla külâhlı babası ise güçlükle kendi evlerine yerleştiler.

“Katti hütââ... katti hütââ!

Olmadı mı daha?..”

—Bir de kedisi varmış. Bir de kedisi varmış...—

Gazel kucağına çıkan kediyi hırsıyla fırlattı. Halanın yüzü utangaç bir gülüşle aydınlandı. Kemerli, kocaman burnunu çekti:

“Olduuu!”

Kepçe kızı babasının yanından çıkarıp öbür eve götürdü. Elini dizine vurarak tempo tutuyor, anlaşılmaz bir ezgi mırıldanıyordu.

Kepçe kız kara pöstekinin derin ve yumuşak kıllarına basarak yürüdü. Tam yeni evine girecekken babası yetiştirdi ardından. Kolundan yakaladı. Kız kavaklar gibi sallanıp yalvararak kurtulmak, kocasına kavuşmak istedi ama boşuna. Babası sürükleyerek getirdi onu. Sedire attı.

“Katti hütââ... katti hütââ!

Bırak gideyim külâhlı baba!”

—Kocasını cambazmış. Kocasını cambazmış. Babası da çok yufka yürekliymiş. Yakınlarından biri ipten düşüp ölsün istemezmiş.—

Külâhlı Baba bırakmadı Kepçe gelini. O zaman Kepçe ağlamaya başladı. Gülünç, ulumaya benzer bir ağlamaydı bu. Halanın yüzü yavaş yavaş bu neşeli oyunun gülümser havasını kaybetti. Gözleri daldı. Acılaştı. Bir mırıltıya dönüşen ağıt, usulca kesildi.

Belirsiz bir noktaya bakıyordu Hala. Havaya, yakın sokakların tozu çöküyordu.

“Babasını öldürecek mi?” dedi Gazel.

Kepçe Hala duymadı. Bir koyun gibi bakıyordu avluya. Sığırcıkların gürültüsü o kadar artmıştı ki artık

İşitilmiyordu. Yaşlı kadın titredi. Bazı eskimiş şeyleri yeniden yaşadığını...

Birden kocaman ve derin bir gürültüyle boşandı gerginlik. Gazel sızdırdı:

"Neydi Hala?"

Öbürü dalgındı.

"Evleri yıkıyorlar" dedi. "Yol yapacaklarmış."

Sığırcıklar korkuyla uçup gittiler. Vakitsiz uykular da sık sık görülen o derin gölde, ölü bir balık dağılarak suyu yeniden doldurdu. Yani sessizlik.

Halanın yüzü birden karıştı. Fırlayıp sundurmanın köşesinde duran çiçeksiz saksıyı kaptı. Bütün gücüyle yerdeki oyuncak evlerin üzerine vurdu. Sundurmanın tahtaları çatırdadı. Evler ve içindekiler ezildi.

Gazel'in gözleri faltaşı gibi açılmıştı.

"Hala ne yapıyor "

"Karışma" diye bağırdı Hala. Hem gülümsüyor, hem ağlıyordu. Sonra tuhaf, dalgalı bir sesle mırıldanmaya başladı:

"Kepçe gelin öldü de gitti...

Öldü de gitti

Gitti de bitti..."

Gazel sıkıldı. Bir kavun çekirdeği aradı eteğinden, bulamadı. İskemlesini alıp aşağı indi: Tam oturmuştu, kapı çalındı:

"Kapı çalınıyor" dedi.

Kalktı. Anahtar deliğinden baktı.

"Postacı gelmiş" dedi.

"Evet" dedi Postacı. "Mektubunuz var, aç!"

"Güne mi öldü?" dedi Gazel. Postacı anlamadı:

"Açsana be!" diye bağırdı.

Gazel açtı. Sokağın küçük gürültüleri doldu avluya. Postacı mektubu vermeden önce bir avuç kavun çekirdeği çıkardı cebinden. Gazel çekirdeklere korkuyla baktı ve birden kapadı kapıyı.

Postacı şaşırılmıştı:

"Ne oluyorsun yahu?"

"Hala! Çabuk yetiş. Gene postacı geldi!"

Kapıyı da var gücüyle itiyordu. Hala eteklerini tutarak indi.

"Gene gelmiş!" dedi Gazel soluk soluğa. "Gene mektup getirmiş!"

"Yaaa!" dedi Hala. O da dayanıp kapamaya çalıştı kapıyı. Postacı bir iki itti dışardan. Sonra usandı:

"Ne haliniz varsa görün. Deli mi nedir bunlar!" Homurdanarak gitti. İçerdekiler geniş bir soluk aldılar.

"Oh! Kurtulduk. Veremedi!" dedi Gazel gülümseyerek. Hala başını salladı. Yukarı çıktı.

Avlu yeniden gömülmüştü. Duvarlar daha da yüksek. Halanın o garip akşam türküsü yeniden başladı. Derinlere, dar sokakların, yıkıntıların, kuru otların kapladığı damların daha ötesindeki uzun bozkıra yayılır gibi fışkıran; bütün ölü, kayıp şeyler için yaşanmış ağır bir ezgiydi bu. Sık ağaçlıklara, karınca yuvalarına, kalabalık yollara, yani azgınlığın ve yaşamının o sonsuz kalabalığına uzak bir yaşın, küçük bir pencere önüne oturarak bütün soruları karşılıksız, hattâ anısız bırakan uçsuz bozkıra, kemirilmiş kuru dikenlere, sivrisineklerle dolu sazlı bataklıklardan gelen kurbağa seslerine karşı gıcır-tıyla boşaltmak zorunluğunu duyduğu sessiz bir yakıma, daha doğrusu, hınçtı. Gittikçe uzaklaşıyor ve gittikçe daha içerden duyuluyordu. Alçak gönüllü, omuzları derin, boğuk, gölün dibinde bakır tepsilere vurulan ağır bir tokmağın sesini andıran iç çekişleriyle sarsılıyor, yaşlı kadınla çocuğun küçük evreni ağır ağır kapanıyordu. Bir gözün karanlığa kapanışı gibi. Günün birinde kim hatırlayacak onları?

Sessiz iki kuş avluya inip incire kondu. Biraz durup uçtular yeniden.

“Bu kül kuşları ne geziyor burada? Bir yangın mı var?” dedi usulca Gazel.

İlk havada yüzer gibiydi. —hep ateşi beklermiş— Birden az ilerde, duvarın dibinde kediye gördü. Hiçbir anlamı olmıyan bir duruşla duruyordu. O hiç sorulamıyan soru sanki bir kavun çekirdeğiymiş gibi belirdi, somut geldi Gazel’e. Kediye döndü. Umutsuz ama merakla sordu:

“Baban da kedi miydi senin?”

Sonra iskemlesine yerleşti. Dumanlı akşam tozlarına, alaca gökyüzüne, derinleşen avluya bakarak eteklerini karıştırdı. Cevabı hiç beklemedi.

Zaten sorduğu da o soru muydu?

S O N

İÇİNDEKİLER

Önsöz

4

I. BÖLÜM (1864-1910)

<i>Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ecir ve Sabır</i>	10
<i>Halit Ziya Uşaklıgil, Ferhunde Kalfa</i>	21
<i>Halide Edip Adıvar, Himmet Çocuk</i>	32
<i>Memduh Şevket Esendal, Feminist</i>	40
<i>Ömer Seyfettin, Tos</i>	46
<i>Halikarnas Balıkcısı, Alabandada</i>	56
<i>Y. Kadri Karaosmanoğlu, Ondört Yaşında Bir Adam</i>	62
<i>Refik Halit Karay, Sarı Bal</i>	68
<i>Abdülhak Şinasi Hisar, Bir Geçmiş Zaman Hikâyesi</i>	78
<i>Reşat Nuri Güntekin, Sönmüş Ocak</i>	86
<i>F. Celâlettin, Salgın</i>	95
<i>Ahmet Hamdi Tanpınar, Yaz Gecesi</i>	101
<i>Bekir Sıtkı Kunt, Zır Zır</i>	111
<i>Kenan Hulûsi, Sayfiyede Bir Numara</i>	124
<i>Sait Faik Abasıyanık, Kaşıkadasında</i>	131
<i>Sabahattin Ali, Hanende Melek</i>	141
<i>Cevdet Kudret, Gök Mahkemesi</i>	152
<i>İlhan Tarus, Bir Kasabanın Ruhu</i>	162
<i>Samet Ağaoğlu, Korku ve Neticesi</i>	172

II. BÖLÜM (1910-1933)

<i>Ziya Osman Saba, Babamın Elbisesi</i>	182
<i>Kemal Bılbaşar, Kaymaklı Tavukgöğsü</i>	190
<i>Orhan Kemal, Bir Kadın</i>	199
<i>Umran Nazif Yiğiter, Dairemiz</i>	206

<i>Muhtar Körükçü, Dişçi</i>	216
<i>Orhan Hançerlioğlu, Toprak</i>	222
<i>Haldun Taner, Konçinalar</i>	231
<i>Samim Kocagöz, Koca Öküzün Ölümü</i>	237
<i>Faik Baysal, Azap Baba</i>	242
<i>Tarık Buğra, Manda Yuva Yapmış Söğüt Dalına</i>	251
<i>Sabahattin Kudret Aksal, Geceye Doğru</i>	255
<i>Necati Cumalı, Aklım Arkada Kalacak</i>	269
<i>Oktay Akbal, Ester ile Roza</i>	279
<i>Vüs'at O. Bener, Havva</i>	288
<i>Yaşar Kemal, Yatak</i>	293
<i>Zeyyat Selimoğlu, Pire Mahmudun Sevdası</i>	302
<i>Muzaffer Hacıhasanoğlu, Bir Fotoğraf Canlanıyor</i>	309
<i>Naim Tiralî, Vapur</i>	319
<i>Nezihe Meriç, Susuz</i>	326
<i>Cengiz Yörük, Yoldaki Taşlar</i>	334
<i>Tarık Dursun K., Zabel Manol İçin Hikâye</i>	340
<i>Tahsin Yücel, Büyük Sarhoşluk</i>	346

III. BÖLÜM (1919-1936)

<i>Feyyaz Kayacan, Postacı Kızı Vera</i>	360
<i>Mehmet Seyda, Ölümsüz Sevi</i>	374
<i>Yusuf Atılgan, Saatlerin Tıkırtısı</i>	385
<i>Kâmurân Şipal, Gece Lâmbalarının Işığında</i>	391
<i>Muzaffer Buyrukçu, Uzaklarda Bir Tüfek</i>	398
<i>Bilge Karasu, Odalardan Biri</i>	416
<i>Ayhan Sarısmailoğlu, Çocuk ve Resim</i>	421
<i>Orhan Duru, Yenik</i>	432
<i>Adnan Özyalçın, Bir Güz Kırğını</i>	438
<i>Erdal Öz, Babamdı</i>	444
<i>Demir Özlü, Boğuntulu Sokaklar</i>	450
<i>Ferit Edgü, Leş</i>	456
<i>Onat Kutlar, Kül Kuşları</i>	460

İÇİNDEKİ HİKÂYESÇİLER

(Soyadı sırasıyla)

Abasıyanık, Sait Faik	130
Adıvar, Halide Edip	31
Ağaoğlu, Samet	171
Akbal, Oktay	178
Aksal, Sabahattin Kudret	255
Ali, Sabahattin	140
Atılğan, Yusuf	384
Baysal, Faik	241
Bener, Vüs'at O.	287
Bilbaşar, Kemal . .	190
Buğra, Tarık	250
Buyrukçu, Muzaffer	397
Celâlettin, F.	95
Cumalı, Necati	268
Duru, Orhan	431
Edgü, Ferit	455
Esehdal, Memduh Şevket	39
Güntekin, Reşat Nuri . .	85
Gürpınar, Hüseyin Rahmi	9
Hacıhasanoğlu, Muzaffer	308
Halikarnas Balıkcısı	55
Haçerlioğlu, Orhan	221
Hisar, Abdülhak Şinasi	77
Hulûsi, Kenan	123
K., Tarık Dursun	339
Karaosmanoğlu, Yakup Kadri	61
Karasu, Bilge	415
Karay, Refik Halit	67

Kayacan, Feyyaz	359
Kemal, Orhan	198
Kemal, Yaşar	292
Kocagöz, Samim	236
Körükçü, Muhtar	215
Kudret, Cevdet	151
Kunt, Bekir Sıtkı	110
Kutlar, Onat	459
Meriç, Nezihe	325
Öz, Erdal	443
Özlü, Demir .	449
Özyalçınar, Adnan	437
Saba, Ziya Osman	181
Sarısmailoğlu, Ayhan	420
Selimoğlu, Zeyyat	301
Seyda, Mehmet	373
Seyfettin, Ömer	45
Şipal, Kâmuran	390
Taner, Haldun	230
Tanpınar, Ahmet Hamdi	100
Tarus, İlhan	161
Tirali, Naim . .	318
Uşaklıgil, Halit Ziya	20
Yiğiter, Umran Nazif	205
Yörük, Cengiz	333
Yücel, Tahsin	345

Serilerimiz arasında “En Güzel Türk Hikâyeleri” ve “Yeni Türk Hiyâyecileri” adlariyle iki antoloji çıkmıştı. İkisi de tükenmiş olan bu eserleri, en genç kuşağın temsilcilerini de katarak tek ve eksiksiz bir cilt halinde vermeyi gerekli gördük. Böylece başlangıcından günümüze kadar Türk hikâyeciliğinin panoramasını çizen bu kitap meydana geldi. Edebiyatımıza yararlı olacağını umuyoruz.